

ΩΚΕΛΛΟΣ

Ο ΛΕΥΚΑΝΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως.

OCELLVS

LVCANVS PHILOSOPHVS

De Vniuersi Natura. *Mus-C.*

*Textum è Græco in Latinum transtulit, collatisque multis
exemplaribus etiam M. SS. emendauit,*

Paraphrasi, & Commentario illustrauit

CAROLVS EMMANVEL VIZZANVS

BONONIENSIS.

PARS PHYSICA.

*Tab-38°
no 26*

Ad Eminentiss. & Reuerendiss. Principem

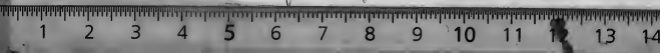
FRANCISCVM BARBERINVM

S. R. E. Card. Vicecancellarium.

Bononiæ ex Typographiâ Ferroniana. Superiorum permisso.
Anno Humanæ Redemptionis 1646.

D. vii. O. J. C. m. b. f.

OKELVOS

O AETHANON OILOS OOS

Illegible text

OCCELLVS

LVCANVS PHILOSOPHVS

De Vinctis Naturis.

Textum e Graeco in Latinum translatus, cuiusdamque magistri exemplarius anno M. 22. excuditur.

Paraphrasi, & Commentario illustravit

CAROLVS EMMANUEL VI

ROMANORVM

PARS PHISICA

Ad Editionem & Reuisionem T. Jacobi

RAVENSCVM BARBERIAM

1712. Typis Jo. Wapstalliani.

Illegible text at the bottom left of the page.

Illegible text at the bottom center of the page.

Illegible text at the bottom center of the page.

EMINENTISSIMO
& Reuerendis. Principi
FRANCISCO
BARBERINO
S. R. E. Cardinali Vicecancellario

Carolus Emmanuel Vizzanius.

D Te, FRANCISGE Cardinalis, liberalium studiorum, omnisque doctrinae cultor, & admirator, meâ OCELLVS euolat pennâ. Tibi addictissimus, amplissimisq; deuinctus promeritis animus illi natale contulit, Tuæ illi ædes lucem, Tua Bibliotheca ornamenta, Tua tandem authoritas M. SS. conquisitis exemplaribus, candorem illi præbuere. Quidni igitur, qui Tibi tantum

tum debet, ab eo, qui se Tibi omnia debere pro-
fitetur, Tuo præclarissimo nomini offeratur?
Ad quem rectius Pythagoræus accedat Philoso-
phus, quàm ad Te, qui Græcis instructus literis
humanæ, diuinæq; sapientiæ adyta miræ ingenij
acumine fæliciter penetraſti, & in quo præſcã
morum innocentiam liceat venerari. Quem
æquius is adeat, qui phyſicæ, politicæque diſci-
plinæ arcana eruditiffimè coniunxit, quàm Te,
cuius robusta mens ad rempublicam, & ſcien-
tias facta, cum omnes harum partes pari fælici-
tate impleuiſſet, tam eleganter interualla nego-
tiorum, literarum ſtudio, ſemper occupaſti, vt
tantorum onerum mole diſtractus animus huic
vni vacare videretur, indeq; potens difficillima
quæque opera conſilio regere, ſolertiâ tueri, ac
virtute perficere, dum Eccleſiaſticæ præſſes di-
tioni, benignitate ſemper, ac clementiâ impe-
rium temperaſti; & firmior in arduis, ſummo
animi vigore, & nobili periculorum patientiâ
ancipitis fortunæ tempora, maturâ virtute mu-
nitus, ita correxiſti, vt poſthabito principali no-
biliffimæ Familiæ Tuæ ſaſtigio, pro tuendâ Sedis
Apoſtolicæ dignitate, quam

VRBANVS VIII.

Pon-

Pontifex ingenio maximus, vitâ optimus, proposito sanctissimus, suo muneri cumulatè satisfactorius anxie spectabat, ad ea omnia, quæ Ecclesiastica libertas, antiquumquæ decus postulasset, paratus semper apparueris. Certè non me fugit haud de futuros, quibus videar temeritatis non facile absolui posse, hæc enim (vt de Vespasiano Plinius dicebat) quis possit intrepidus æstimare subiturus, ingenij Tui iudicium, præsertim dicato Tibi opere nominatim laceffitum? Sciant hi tamen mihi potius in votis esse, hoc munusculo, sceleratum ingrati hominis nomen euitare, quam eruditi gloriam captare, & (vt cum eodem Plinio respondeam) Dijs molâ falsâ eos litare, qui non habent thura, nec vlli fuisse vitio, Deos colere, quoquo modo posset. Quare Tibi, benignissimo Principi, istud offerre non pertimescam, hoc vnum supplex orans, vt tenuem grati animi vmbra hiliari fronte excipias, & credas, illum, qui primos, ideoque iucundiores, nobilioris suæ partis, mentis scilicet, factus Tibi dicauit, omnia æternam inuiolatâ fide præstiturum obsequia. Vale.

In præfat.
hist.nat.

Typographus Lectori.

Ariantes lectiones in margine vniueniq; textui placuit adnectere, quas Authoris diligentia, tuo commo insudantis, collegerat, ut & ego tua vtilitati aliquid cōferrem: quibus ut rectius vti possis, te monendum duxi, Ocellum editum fuisse à Ludouico Negarola Venetis typis anno 1559. qui licet se priorem illius versionem vulgasse crediderit, antea latine tantum Ocellus, Gulielmo Christiano interprete, prodierat Lugduni 1541. impressit ipsum denuo Comelinus anno 1596. additis in calce varijs quibusdam lectionibus ex Louaniensi codice de promptis, alijsq; quorum nomina non recēsuit. Heidelbergæ pariter impressum fuisse anno 1595. monet in Bibliotheca philosophica Paulus Bolduanus, nescio an Comelini codicem expressurus. Negarolæ, & Comelini codicem vidit author, ac præterea M.SS. codices Vaticanæ Bibliothecæ dnos, alterum antiquiorem, alterum à V.C. Aloysio Lollino Episcopo, Sanctiss. VRBANO VIII. Pontif. Opt. Max. testamento legatum, singularique tanti Principis munificentia eidem Bibliothecæ donatum: & præterea M. S. alterum è Musæo V.C. Thomæ Bartholini Dani, quem doctissimus ille vir cum Authore benignissime communicauit. His collatis textum emendauit, indeq; additis, demptisue, vbi par erat, articulis, variantes præterea excepit lectiones, quas, ut, e quo forent excerptæ codice, nosse, has notas addidi.

V. denotat codicem antiquiorem Vaticanæ Bibliothecæ.

v. codicem Lollini.

VV. vtrumq; Vaticanæ Biblioth. codicem.

B. codicem M.S. Bartholini.

C. codicem Comelini.

N. codicem Negarolæ, cuius frequentior penes auctorem cū fuerit vsus, si ab eo quandoq; recedendum duxit, addidi exempli gratia. im, ex VV. & B. expressurus lectionem immutatam iuxta Vaticanæ Biblioth. & Bartholini M.SS. exemplaria.

L. codicem Louaniensem, & al. alios codices, quos viderat Comelinus, exprimit.

Hæc volebam, Lector, te scire. Vale.

CAROLI EMMANVELIS
 VIZANII
 IN OCELLVM
 PROLEGOMENA:

Generoso Pythagorei decreto illos, qui philosophicis contemplationibus dimissis aliud vitæ genus forent amplexati, quam miserimè mortuos dixere, ac deploranda iisdem cænotaphia extruxere. Ne horridam ætæ huiusce funeris memoriam humanæ magistra Sapientiæ Peripatetica schola in me miserissimo renouaret exemplo pertimui: in illius .s. sacris laboribus certissimam sedem, rectè tribus inq̄ letis lustris mihi delegeram, intermissis Iurisprudentiæ studijs, in cuius castris per triennium militaueram: ibiq; assiduè cum resedissem, quæ inter secreta otia didiceram, ad publicam commoda translaturus, meorum laborum primitijs patriæ oblati, in celeberrima Patavina Academia vigesimo secundo ætatis anno Peripatetica placita publicè edocui, hoc mihi iucundissimum munus ibidem plures annos felicissimo labore prosequutus. Ab illa tamen tranquilla sede, quâ sibi turissimum veluti portum futuri mens ignara destinarat, noui me euētus expulere, & ad dissimillimum vitæ genus circumstantibus vndiq; agitatam procellis, meam quamlibet curam fatiſ uincenſibus, præualido traxerunt impetu: auitas enim facultates, quas solers auorum amor scriptis tabulis polteris destinarat, nedū familiæ meæ decus videbatur exposcere, nam

Origen. l. 1. contra Cels. & Clem. Alex. lib. 5. Romas. Cænotaphium a. pud Pythagoreos philosophiam deserentibus.

Occasio scribendi.

Pindari
Olymp. od.

21.

ὁ μὲν πλοῦτος ἀρεταῖς
 δεδαίδαλμένος
 φέρει τῶν τε καὶ τῶν
 καιρῶν, βαθεῖαν ἐπέχων
 μέριμναν, ἀγροτέρων
 ἀσπρῶν, ἀρίζηλος, ἀλαθινὸν
 ἀνδρὸς φέγγος.

Diuitia-
rum vri-
litas.Necessi-
tas phi-
lolphā-
tibus.

(diuitiæ viriuitibus ornatae afferunt horum, atque illorum
 opportunitatem, profundam sustinentes sollicitudinem, inda-
 gatricem, quæ diuitiæ sunt stella præfulgida, verum homini
 lumen) verùm etiam eadem perfecta, cuius parens est
 philosophia, exigebat fælicitas, quæ illarum viuido desti-
 tuta præsidio languescit, nam verè quidem ἐφόσος διατί-
 νει ἢ θεωρία, καὶ ἢ εὐδαιμονία, καὶ οἷς μάλιστα ὑπάρχει τὸ θεω-
 ρεῖν, καὶ εὐδαιμονεῖν, καὶ κατασυνβεβηκὸς ἀλλὰ κατὰ τὴν θεω-
 ρίαν (quousq̄ protenditur contemplatio, consq̄ etiam felici-
 tas sese extendit: & quibuscunq̄, magis inest contemplatio,
 ijs magis quosq̄, inesse felicitatem constat) præterea tam en-
 δείσει καὶ τῆς ἐκτὸς εὐμερίας ἀθρώπων ὄντι, καὶ γὰρ αὐτὰρ κη-
 ῆ φύσις πρὸς τὸ θεωρεῖν, ἀλλὰ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἰχθαίνει, καὶ
 προφλῶ, καὶ τὴν ἄσιπλον θειασίαν ἐπαρχει (opus erit & ex-
 terna prosperitate homini nato. non enim ad contemplandæ
 naturæ ex se sufficit, sed oportet ut & corpus valeat, &
 alimentum, & cetera obsequia suppant) eibic. 10. c. 8. &
 9. hastamen ad externos delapsas immani litium furor
 tantum repetere licebat, quæ vel ipsis Erynnibus fauiores
 presentem deposcunt actorem, ut ambiguo in dies vultu
 nouo mærore grauius fatigent, vel quam maxime lubrica
 spe vehementius torqueant. Acribus tamen quibusuis sti-
 mulis animum meum exploret fortuna; sanctum semper
 Philosophiæ nomen, ac præcipue eiusdem cultus ipsi in-
 hærebit, nec quantalibet ingruentium malorum mole op-
 primetur: irruantq; teterrimæ litium colluies, ab ea non
 quam

Prolegomena.

quam distrahent, meusq; semper animus vel tenuem *philosophia supellectilem* pluris æstimabit, *quàm possessiones relictorum.* hanc igitur si non publicè profiteri, priuatim fakem prosequi decreui, vt animus molestijs hac potissimum releuaretur, quæ semper *adhortabitur, vt Deo libenter pareamus, & fortuna contumaciter resistamus:* ac publica huius constantissimæ voluntatis præterea edere testimonia, opportunum duxi, vt atrocem cænopathij pænam viues euitarem. Meos accersere sudores primus omnium videbatur Aristoteles, cui meliorem ætatis meæ partem priuatim, publicisq; studijs consecraram, sed innumeri eiusdem eruditissimi commentatores ab hoc me deterruere proposito infauita Thamyris fata timentem, qui cum musis de harmonia olim contendere temerario ausu improvidè tentarat: inde scilicet qui mihi cænopathia construi perimiscebam, laboribus meis vera sepulchra erecta haud dubiè aspexissem. Vnus idèd præ cæteris mea vota occupauit antiquissimus ac sapientissimus scriptor Ocellus Lucanus, qui ferè primus vel ipsa vniuersi præcordia attingere faulto ausu cum potuisset,

— — — *atque latentes*

Natura variæ reddere causas.

licet infra peripateticam excellentiam collocatus maior è tamen ea, quam sibi enascentis philosophiæ maiestas contulerat, auctoritate admirationem merebatur, & huic secluso omni discrimine plenum addidisse commentarium licebat; miseros.n.vllos casus præclara Ludouici Nogarolæ virtus, qui ipsum iamdiu notis illustrauerat, non minabatur: ijs namque breuiter appositis aliorum potius diffusa studia inuitabat, nouoq; cōmentatori Vir Clarissimus splendidissimam facem humanissimè præferbat. non vulgariibus auctorem hunc, cuius antea perexilis penes me fuerat cognitio, olim mihi commendarat encomijs Doctissimus

Cic. de fin. bon. & mal. l. vii

Sen. ep. 3.

Thamyris casus.

bio Chryso. orat. 13 de sum. 2°.

Ocelli encomiū

Boet. de consol. li. i. met. 2°.

Nogarolæ in Ocellum notæ.

Vir Gulielmus Sohier nobilis Gallobelga, cuius virtutes fortunæ iniquitate delitescunt, idemque ad hoc arduum opus me primus inuitarat, mecum etiam Venetæ editionis communicato exemplari : Peripateticæ pariter disciplinæ inde vtilitatis quidpiam accessurum videbatur, dū plurima penes Aristotelem occurrant dogmata, vberri- mo prouentu in Peripatum translata, quod idem Platonem sæpe præstitisse sequentibus commentarijs apparebit : idq; profectò Italicæ gloriæ nec leue erit argum- tum, dum sapientiæ principes, Itali philosophi dogmata tanta veneratione fuerint prosequuti, quod ea in suos li- bros transferre sibi gloriosum, posteris vtile sapienti- sime duxerint. Alacri igitur animo nobilem hanc suscipere prouinciam decreui, in qua vel ipse conatus, licet felici successu destitueretur, laudabilis videbatur, ideoque ijs, quas retuli, rationibus excitus; me urgente præterea for- tasse Ocelli fato, qui principum mundi partium dissidia cum recenset, ab opifice litibus inuoluto sua semper præ- fidia exposcit : cum & ipsum Comellinum nobilibus ty- pis illum iam ferè præ inopia exemplarium pereuntem vulgasse sciamus eo tempore, quo acribus litium preme- batur dissidijs.

Ex eius
epist. ad
Gasambanum.

Ocelli
versio
qualis.

Ocelli hoc infigne de natura vniuersi opusculum ex- acta, & ferè verbum verbo reddendo occupata versione, vt arcana auctoris sensa vnicuique Græci idiomatis igna- ro suo Marte depromere liceret, in latinam linguam vo- lvi transferre, ac vt eos amænior paulò reuocaret dictio, quos nimis horrida illa expositionis ratio expellebat, pa- raphrasim addidi, insuperque varia quapiam eruditione conspersum commentarium adijcere constitui, vt lecto- ris animus philosophica grauitate defatigatus paulisper idem idem recrearetur; quæ singula priusquam fideli o- pera exequar, nonnulla tecum (mi lector) præfari vtile fu-

Prolegomena

turum duxi, ut his prolegomenis instructus suauiores, vnaque vtiliores meos labores experireris. in his autem eam non amplecti methodum, quam præscripsit & obseruauit Aueroes piaculi instar futurum sum arbitratus, dum illi prænobile commentatoris nomen vnaminis sapientum contulerit assensus, ideoq; ab eo institutam in commentarijs normam adamussim seruandam certissimè suaserit: id. n. quod vnaqua; qualitate maximè insignitur eam alijs conferre videtur *met. 2. t. 4.* Expositurus autem ipse Aristotelis libros de physica auscultatione, summo studio inquirendum primo docebat libri propositum, eiusdem inde vtilitatem, ordinem, diuisionem, proportionem, viam doctrinæ, nomen libri, ac tandem nomen auctoris, quorum capitum plura ex ijs quæ primo textu monet auctor cum apertè innotescât, breuissimè ea hic explicabuntur vberius suo loco declaranda, ne diutius à de libandis præstantissimis Ocelli placitis lector arceatur, eoq; magis quòd auctoris, & operis antiquitas, vnaq; eiusdem in hoc libello dictio Attica, quam Doricam in fragmento quodam eiusdem auctoris, quod in operis calce collocaui, obseruo arduam excitent difficultatem, quam in his prolegomenis soluere operæ pretium esse vnusquisque affirmabit.

Si igitur auctoris propositum inquiratur, nō alius quispiam, quàm Ocellus ipse testis accersendus, qui naturā vniuersi contemplationibus suis sibi proponit illustrandam, tum si operis inscriptionem, cum etiā si capituli primi textum primum lubeat spectare, vnaque sibi acri examine perpendenda assumit ea singula, quæ ætate illa balbutiens adhuc philosophia (vt Arist. vocibus *met. 1. 5. 0.* vtar) contemplabatur: generationē scilicet vniuersi, quæ inter prima enascentis philosophiæ quæsitā enumerabatur *met. 1. sum. 1. c. ult.* ac præterea effectricem causam,

In probæ
phys.
Auerrois
metho.
dus in
exponen
dis aucto
ribus.

Ocelli in
hoc ope
re propo
situm.

& materiã, quæ veterũ perpaucis ignotę fuerũt *ib. sum. 2. c. 1. & 2.* ipsaq; præterea elementa, quæ Pythagoræ notissima fuere *ibid. sum. 2. c. 3.* eorundem simul qualitatibus, & mutationibus diligentissimè recensitis, solerti studio speculatur; vt facilis inde Academicis, Peripateticisque philosophandi ratio præpararetur, quod quam sæliciter contigerit vt appareat, horumq; inde dogmatum vtilitas melius refulgeat, quæ tantos imitatores sortiri potuerunt, quæcunque Platonis, Aristotelisq; placita hiis consona videram, vbique attexere non inutile leæori, nec iniucundum ratus; dogmatis veritatem tam graui sapientũ consensu semper volui munire. Prædictis, quæ naturæ speculatrix Ocelli mens diæarat, ea adhæret pars, quam politicam inscribendam duxi, siue quia ad civilem vitam eam quam maximè conferant, quæ ibi de humano ortu piè simul, ac eruditè præscribuntur, vel quia licet ad ethicas contemplationes ea transferenda quispiam arbitretur, dum pietatem, temperantiam, aliasque ethicas virtutes auctor ibi seuero exposcat consilio, nemini tamen ignotum, quod & de his, vt dicitur *eth. 1. c. 1.* pertractat *μεθόδος πολιτικῆς ἔσται.* (*methodus quæ civilis quædam est*) & in ea humanam auctor naturam contemplatur, vti tamen naturæ nomen certos quosdam ad hominis ortum progressus expressisse consuevit *2. phys. 14.* quod solerti sanè studio ab eo erat præstandum, qui vniuersi naturam exactè describere exoptabat; si enim hominem respicias *inter maxima rerum suarũ natura nihil habet, quo magis gloriatur, aut certe cui gloriatur.*

Hinc verò vtilitas huius operis maxima apparet, si eã, quam liber complectitur, materiẽ obseruemus, quamnam scilicet philosopho digniorem partem eligat vir sapiens, quã eam, quæ vniuersum, eiusq; partes, & harũ munia elegãtissima methodo speculetur: *sunt enim de ter-*

Plat. &
Arist. au-
toritate
Ocelli
dicta con-
firmada.
Cur 2.
pars poli-
tica di-
catur.

Sen. de
benef. lib.
6. c. 23.
Operis
vtilitas.
Cic. de
nat. Deo.
lib. 2.

Prolegomena.

ta homines non ut incola atque habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum atq; caelestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animantium pertinet: & ut ait Seneca tunc natura rerum gratias ago, cum illam non ab hac parte video, quæ publica est, sed ex secretiore eius intravi: quæ ubi præclaro attigerimus labore, quis, & eâ expetendam philosophiæ partem dubitet, quæ civilia ingeniosè promouere conendit: προσθήκη γὰρ ἐστὶ τῆς τοῦ κῦρος ἀπάντων ἀνημένης: φύσεως ἢ κατὰ δῆμους πολιτεία (est enim rerum natura, auctarium civilis administratio, qua utuntur populi.)

Nat. q. l. x

Philo lud De lof-ph

Eximium hoc opus in partem physicam, ac politicam noua sectione diuisi, ut minori labore ad eâ partem, quam proprius genius expeſcebat, vnusquisq; se cōferret, id eoq; diminuto Lectoris labore in publica cōmoda minus peccarem. Partium verò ordinis, ac diuisionis tradēdæ vberissimam occasionem primo textu præbente, eam tibi breuissima veluti operis synopsis depictam exhibebo.

Diuisio & ordo

Proportio in hoc opere nulla quærenda, si hæc enim in absoluto opere exigatur, eam partiū series primo textu hic tradita monstrabit; at si eam quis inquirat, quam liber cum alijs similibus exerceat, è quibus inde perfectum scientiæ cuiusdam corpus coalescit, ea hinc excluditur, dum alteri partem operi hoc non conferat opusculum, uti sanè ab Auerioe expositus physicorum liber præstabat, qui naturalis scientiæ ab Aristotele conscriptæ principem partem constituēbat.

Proportio.

Viam doctrinæ textu primo cap. 1. proponit auctior, cum sua dogmata, & naturæ operibus inspectis, & maturo adhibito ratiocinio se confirmasse profiteatur, quam vnicam verum decere philosophum tibi tradita confirmabunt.

Viam doctrinæ.

Ocellus librum inscripsit *περὶ τῆς τῆς αὐτοῦ φύσεως,* quod

Nomen libri.

quod de vniuersi natura, seu generatione possis interpreta-
tari, quorum vtrumq; sensum si placeat sectari, acuta sem-
per latere singularis eruditionis argumenta, incriptione-
nem ipsam *textu* exponens, indicabo,

Nomen
auctoris.

Nomen auctoris superest explicandum, quod hisce pro-
legomenis occasionem præcipue præbuit, cum id opus
Ocello Lucano omnes adscribant philosophi, imo ipsa
veritas: sed hanc non leu stentet obruere dubitatio, il-
liquæ tenebras offundere vel ipsa temporis videatur anti-
quitas, quod hucusque veritatis parens creditum nouer-
cali ipsam odio in hoc opere prosequi videtur. Ocellum
scilicet Lucanum scimus librum de legibus conscripisse

Ocelli
de legi-
bus frag-
mentum
L. 1. c. 10.

ab Archyta & Platone maximè æstimatum: huius perfe-
ctissimi operis minimum fragmentum exhibet Stobæus in
eglogis physicis, sub eisdem Ocelli nomine, quod in fine
politice partis materie affinitate percitus locauit, vt graue
Stobæi testimonium non perfunctoriè, sed summo studio
veteris monumenta sapientie semper lustrantis illud ab
Ocello prodisse dubitare non sinat: & tamen Dorico idio-
mate videmus conscriptum, cuius nec minima in hoc o-
pere conspiciuntur vettigia: ideoque non leuiter de huius
operis de nat. vni. auctore dubitare necessarium videat

Doricè
videtur
scriptum
Ocellus.

tur, eoq; magis quod Ocellum Lucanum Pythagoræum
fuisse nemini sit dubium, & huic sectæ Doricam phrasim
vel ex ipsius Pythagoræ præcepto familiarem fuisse, quæ
veterum supersunt Pythagoræorum scripta aperte demō-
strent: quare siue alterum Ocelli opus, siue idioma Py-
thagoræis commune (vt pariter obseruauit Nogarola in
suis ad t. 1. notis) siue quædam huius operis loca à nobis
mox obseruanda, quæ Stobæus refert pariter Doricè con-
scripta, spectemus, an verè Ocellus Lucanus aureum hoc,
quod nunc prodit, opus conscripserit iure quemcumq; sus-
picari, continget. Hinc tamen certa potius, quibus illi
operi

peri fides conciliatur, cum erumpant argumenta, inutile non erit paulo altius repetito principio, ac ijs, quæ vel No-garolæ monitu, vel meo studio licuit competere, grauium scriptorum congestis testimonijs, legitimum huuc esse Ocelli Lucani antiquissimi è Pythagoræa schola scriptoris, qui Platonem, Aristotelemq; duo præcipua philosophiæ lumina præcesserit, fatum ostendere, validiori, quod tamen huiusmodi permittat materies ratiocinio, ut enim

ειθ. 1. c. 1. monebat Aristoteles *περαιωθεισὴν ἐστὶν ἐπὶ τοσῶτον τελετριβὴς ἐπιζητεῖν καθ' ἑκασον γένος, ἐφ' ὅσοι ἢ τῶ πρᾶγματος φύσις ἐπιδέχεται. παραπλήσιοι γὰρ φαίνονται μαθηματικῆ τε πιθανολογῆντος ἀποδέχεται, κρητορικὸν ἀποδείξεις ἀπαιτεῖν.* (est eruditio alienus exactam in vno-quoq; genere explicationem requirere, quatenus patitur ipsius natura putesse. nam & mathematicum suasionibus vitium approbare: & ab oratore demonstrationes exigere simile vitium videtur.) idemq; *met. 2. r. vii.* addebat *τὴν ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν ἐκ ἐν ἀπασιν ἀπαιτητίων (certitudinem mathematicam non oportet in cunctis querere.)*

Ocellum igitur Lucanum inter Pythagoræ discipulos enumeratum Lucianus in suo de errato in salutatione libello prodidit, licet *οικέλλον* nuncupet, ait enim *Ὁ μὲν σοι θισπέσιος ὁ Πυθαγόρας εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον κατὰ λιπεῖν τῶ αὐτῆ ἡξίωσεν, ὅσον Ωίκελλον τῶ Λευκανῶ, καὶ Ἀρχύτα, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀμιλιταῖς αὐτῆ τεκμαίρεσθαι &c.* (*Diuius quidem Pythagoras, tamen si nullā bonis reliquit litteram, ut ex Ocello Lucano, & Archytā, alijsq; eius discipulis licet conijcere.*)

Eundem imo prenobilem in ea schola sibi locū vindicasse, videtur docuisse Iamblicus in vita Pythagoræ c. 36. qui cum celeberrimos tantummodo illius scholæ philosophos recenseret, quoslibet sub generis, vel patriæ classe collocando dicebat.

Hoc opus
De nat.
viii. O.
cello cō-
scriptum
fuisse pro-
batur.

Grauiū
auctoriū
de Ocel-
lo testi-
monia.
Lucianus

Iamblichus.

Λευκανίς. ὀφθαλμὸς καὶ ὄκυλος ἀδελφοί. Ορεσανδρὸς, Κέραμβος, Δαρδανεύς, Μαλίας. (Lucani Ocellus & Oculus fratres. Orefander, Cerambus, Dardaneus, Malias) tradidit quosq; (si priscis tamen scriptoribus mihi recentiores addere permittitur) Caspar Barthius Aduers. lib. 54. c. 9. quo loci Ocelli sententiam de mutationibus ab eo traditam in hoc opere cap. 1. tex. 3. cum recenseret, auctoris ita meminit.

Barthius *Ocellus autem Lucanus, cuius libellus Pythagoraeorum scitorum quaedam concinnatio est, duas mutationes habere omnia, quae nascuntur, tradit &c.*

Eundē præterea Platonem, ideoq; pariter Aristotelem ætate præcessisse, ut facile eorum quilibet ex eiusdem operibus elegantia dogmata haurire poterit, in Archytæ vita Laertius suasisse videtur, dum hanc Archytæ ad Platonem epistolam inseruit, in qua licet Nogarola Ουκέλλω (Vcello) legerit, diligentissimus tamen Laertij interpretis, qui collatis codicibus ipsum emendauit Thomas Aldobrandinus, cuius textum, & versionem in hac, & sequenti epistola sequar) οκέλλω legit, ea sic se habet.

Αρχύτας Πλάτωνι ὀφθαλμῶν καὶ οκύλων

Archytas Καλῶς ποιεῖς ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τῆς ἀβρῶσιος. ταῦτα γάρ τ' ὄφθαλμοι τε ἐπέσταλκας, καὶ ἵτοι περὶ Δαμποκῶν ἀπαγγέλλον. περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμεληθημίς, καὶ ἀπόληθομεν ὡς Λευκανίως, καὶ ἐνετύχομεν τοῖς Ουκέλλω ἐκγόνοις. τὰ μὲν ἔν τῳ περὶ νόμου καὶ βασιλείας, καὶ ὁσιότητος, καὶ τῶν πόντων γενέσιος, αὐτοῖς τε ἔχομεν καὶ τινὰ ἀπὸ ἐσταλκας, τὰ δὲ λοιπὰ ἔτοιμῶν γε δύναται εὐρεθῆναι. ἀδελφοί εὐρεθῆναι ἔξ ἑστέοι.

Archytas Platoni ualere.

Rectè facis, quod ex valetudine emeristi; hoc enim, & ipse scripsisti, & Damiscus nuntiavit. De commentarijs autem suscepimus negotium, & ad Lucanos uenimus, & cum Ocel-

li filijs congressi sumus. ac de legibus quidem, & regno, & pietate, & omnium rerum ortu ipsiq; habemus, & quaedam misimus. reliqua vero nunc quidem inueniri non potuerunt, & si unquam reperita fuerint, ad te differantur. addidit pariter ibid. Laertius Platonis epistolam, qua huic respondit Ocelli encowijs huiusmodi refertam.

Πλάτων Αρχύτα ἐν πρᾶτῳ.

Τὰ μὲν παρα' σὲ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμασῶς ἀσμενοίτε ἐλάβουεν, καὶ τὴ γρὰ φαντος αὐτὰ ἠγάθημεν ὡς ἐν μάλισα. ἢ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνῆρα ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγοῶντων. &c.

Plato

Plato Archyta rectè agere.

Quae à te profecta sunt commentaria, mirum in modum libenter accepimus, eorumq; scriptorem quammaximè admirari sumus, visusque est nobis vir maioribus illis antiquis dignus &c. quam respiciens epistolam ingeniorum phœnix Ioannes Picus Mirandulanus nobili Ocellum elogio in lib. 1. contra Astrologos ita decorauit.

Ioannes Picus.

Cur & Ocellus idem Leucanus in libro de mundo: testimonio etiam ipse Platonis in philosophia eminentissimus. illudque idem Franciscus Patritius in disquisition. Peripat. passim testatus est, dum pleraq; Ocelli loca recenseret, è quibus vel inuito Ocello Peripatetica dogmata extorqueret, ibi quinimo lib. 7. Ocellum memorat atate Hypocratem præcessisse, & Pythagoram audisse, è quibus certè testimonijs & librum de legibus, & elegans hoc præterea, quod modò exponemus de vniu. natura opusculum ab Ocello fuisse conscriptum abundè confirmatur.

Franciscus Patritius.

Hoc verò quod præ manibus habemus de nat. vniu. opusculum, illud idem esse quod Ocellum conscripsisse modò innotuit, nedum grauium confirmat virorum auctoritas, qui id agnouere.

Caspar siquidem Barthius Ocelli nec sine elogio, cum

Barthius

plerumq; meminisset, scilicet Aduersar. lib. 1. c. 8. & 15. lib. 7. c. 2. lib. 19. c. 16. lib. 23. c. 10. & lib. 56. c. 1. retulit lib. 20. c. ult. locum Ocelli ex cap. ult. tex. 9. & lib. 42. c. 1. cum attulisset locum cap. ult. tex. 3. & 4. huius operis de nat. vniu. addidit. *Dubitant nonnulli de libelli eius ingenuitate, non consideratè satis, ut ego persuasus sum. nam & breuitas, & grauitas illi saeculo respondet, ut de rebus, & sermone nunc nihil dicam. ipsa etiã prima verba στυνὸν ἰλλυδᾷ αὐτῆς ἀρετῆς δευσιώτερον τὰ δεισιώτερον ὄχιλλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τῆ παντὸς φύσεως.* Hac autem conscripsit Ocellus Lucanus de nat. vniu. quomodo, & in libello Timæi eiusdem inscriptionis Ioannes Meursius in suis notis in epist. Bestarionis Cardinalis ad pædagogum filiorum Thonæ Palæologi ait.

Meursius

*Ecce autem lector, quantiū Græcia illa vetus mutauerit, & in quam barbariem deuenierit, venit hic mihi in mētem aragulum illud Ocelli Lucani de nat. vniuersi cap. 3. πολ-
λίχης γὰρ & c. vt c. 1. p. 3. tex. 4.*

Meursius

Senertus

Daniel Senertus pariter in epit. sciēt. nat. lib. 2. c. 1. huius operis locum legitimū veluti Ocelli factū retulit; dixit ἰ. Ocellus librum suū de rebus nat. περὶ τῆς παντὸς ἰνσκριψίτ, & de his appellationib. scribit τὸ δεισιώτερον. & c. vt c. 1. tex. 6.

Præterea tamen in eo contenta dogmata eiusdem auctorem Ocellum Lucanum satis ostendunt: nam vniuersi æternitas primo c. expressa & cap. 3. exclusis quodāmodo difficultatibus confirmata Ocellum quidem in libro de vniuersi natura auctorem accersit. id Philo Iudæus in libro de mundo ita testatur.

Philo Iudæus.

Ἐπιτοὶ δ' ἐκ Ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὐρετὴν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν Πυθαγορείων τινὰς. ἰγὼ δὲ καὶ ὄχιλλου συγγραμμάτων Λευκανὸς γένος ἐπιγραμμένῳ περὶ τῆς τῆς παντὸς φύσεως ἰετυχον, ἐν ᾧ ἀγέννητον τε καὶ ἀφθαρτον, ἀκαταρακτερον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πρῶτης κατὰ φύσιν. ceterum sunt,

qui

Prolegomena.

qui tradant opinionis huius non Aristotelem primum auctorem, sed Pythagoræ quosdam fuisse. at mihi Ocelli genere Lucani inscriptus de vniuersi natura commentarius oblatus est; in quo quidem mundum esse ingenitum, & nunquam interiturum non solum protulit, verum etiam exquisitissimis rationibus comprobauit.

Confirmat pariter Censorinus de die natali cap. 2. quo loci dicebat: Sed prior illa sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoram Samium, & Ocellum Lucanum, & Archyam Tarentinum.

Censorinus.

quem ibi de nostro Ocello loquutum fuisse consensit Aldus Manucius Pauli filius in suis ad illud locum notis, dicens:

Manucius.

Ocellum Lucanum) cuius extat liber περι της τῆς παντός φύσεως. malè alias Cereium, vel Cocceium Lucanum.

Cæterus

& disertè probauit Theodorus Canterus var. lect. lib. 1. cap. 17. qui correxit Syrianum Aristotelis interpretem lib. 13. metaph. legentem Ἐκείλος non Ὀκέλλος, ut pariter legitur in codice Censorini edito Parisijs 1583. a Lud. Carrione, & Louanij 1628. ab E. Puteano, & pariter ab Henrico Lindenbergio in sua editione facta Hamburgi 1614. qui in suis notis professus est Censorinum respexisse ad Ocelli verba, quæ hic habentur cap. 3. t. 3. Elementa cap. 2. enumerata, cæliq; virtus in hæc inferiora ibi eruditissimè tradita Ocellum quoq; auctorem agnoscut.

Lindenbergius.

Sextus enim Empiricus, dum veterum variantes de rerum principijs sententias recenseret, adu. mathem. lib. 9. cap. vlt. dicebat. Ἐκ πέτε δὲ Ὀκέλος ὁ Λευκαῖος καὶ Ἀριστοτέλης. συμπερέλαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ πέμπτον, καὶ κυκλοφορητικὸν σώμα, ἐξ ἧς λέγουσιν εἶναι τὰ ἕράνια. ex quinta, auctem Ocellus Lucanus, & Aristoteles. simul enim cum quatuor elementis assumpserunt quintum corpus, quod mouetur in orbem, ex quo dicunt esse caelestia.)

Sextus Empiricus.

Quod idè de primis qualitatibus ab Ocello ibid. enumerat.

Piccolominius.

me-

meratis Frācisus Picolomineus primus olim in hac Patavina Academia philos. in 2. de gen. t. 6. ita proferebat. *Aristot. non proficitur se inventorem numeri primarū qualitatum: nam Ocellus Pythagoreus, & Hypocrates his frequēter sunt usi, at nō patefecerunt quare tot, & tales essent.*

Stobæus:

De cæteris tandem in hoc opusculo cōtentis quis dubitet? si enim primū respiciamus caput, textum eiusdem ultimum: si secundum caput, textum sextum, si tertium caput postremam textus quarti partem, & textum quintum ac sextum, iisdem servatis vocibus, immutata licet dialecto adamussim veluti Ocelli dogmata describit Stobæus egl. physl. i. cap. 24. si verò postremo tradita capite contemplerur, à Pythagoræ a schola ea fere singula prodijisse ex Iamblichō in parte politica à textu 8. ad finem usque obseruabimus, quem Ocelli opera inspexisse, cuius tam nobili meminit testimonio, nemini dubium. Nec quempiam turbari contingat, quod, & de lege fragmentum, eosq; vltius, quos retulit Stobæus textus iisdem quidem omnino vocibus, at diuersa, Dorica scilicet dialecto, videat expressos: hinc enim nulla operi demenda fides, quod ipsa dogmata suo abundè vindicent auctori. Id certè asserēdum crediderim Ocellum Dorica dialecto suum opus conscripsisse, tum quia Pythagoræos quoslibet illi studuisse cōperio, quos legerim, si tamen de antiquis sit sermo: tum quia id Pythagoræ suadeant instituta, qui semper Græcorū idiomatū Doricū maximè voluit sectari, tum antiquius, cum etiā præstantius illud semper arbitratas teste Iamblichō: indeq; tenui, ac facili immutatione Ocelli opera ad Atticam traducta dialectum, vt. scilicet, berrima dogmata illa exprimerentur dialecto, quam maximè familiarem Græciæ eiusdē elegantia cōstituerat, eo ferè pacto, quo Lusitano idiomate ab eruditis viris conscripta opera in Castellanam, amēniorem veluti dia-

Hoc opus Atticè antè Doricè fuerit cōscriptum

De vita Pyth. c. 34

tionem transferri haud raro conspiciamus exemplo.

His igitur expletis, quæ Commentatoris graue præscribebat iudicium, doctissimum hoc opus ab Ocello, quæ Itali-
cæ philosophiæ fulgentissimum iubar dixerim.

— quia salia nobis

Pectore parva suo, quæ sita q; premia liquit

commentarijs illustrare aggredior, in quibus mentem auctoris inquirere constanti cum sanciuerim proposito, hoc vno præ oculis semper habito cætera minimo cultu prosequar, varietate rerum philosophica grauitate parumper delinita, vt inde lector excitatus mentis aciem acrius defigat, prænobiliaq; Ocelli placita fortius attingat: & quia barbaris vocibus, quas recētiorum pleriq; proprias veluti philosophicæ scientiæ adscribere non lucem, sed tenebras in hac tradenda disciplina affundi semper obseruauit: has non omnino philosophicis construendis operibus necessarias credidi; sed inauditis hisce vocibus tunc tantum vtendum cum monuerit Cicero, vbi in rebus inu-
firatis versemur, & latinæ forte deficient: ideo quotiescun-
que facilis, tradendisq; disciplinis apta permisit, elo-
quutio, eas fugiendas duxi; ne exponendi Ocelli gratia
efficitus commentarius nouo expositore diceretur indige-
re: conscribendis tamen scientiarum præceptis ineptam
hinc quispiam à me *λεξιθηριαν* (phaleratarum vocum au-
cupium, non expectet, eam enim potius sophistam, quàm
philosophum decere, quem res, non verba congruum est
inquirere, monebat Xenophon. gratos imò eloquij orna-
tus philosophicam grauitatē non exigere Romanæ innuit
pater eloquentiæ, cum ait *à philosopho si afferat eloquen-
tiam, non asperner: si non habeat, non admoaum flagitem.*
nec me quispiam damnet, quod frequentibus Aristotelis,
aliorumq; eruditorum vsus fuerim testimonijs, ac si sup-
presso nomine sat fuisset erudita eorum monita recensere:

Luer. l. 5.

Acad. 9.
li. 1.

De fin.
hon. &
mal. li. 1.

In Ocellum Prolegomena.

Plin. hist.
nat. in praefat.

ingenuo. s. animi candore ea, quæ aliorum erant inuenta
suis auctoribus adscribere semper equum esse credidi, eo-
rumq; ideo semper nomina prætexui. est enim benignum,
& plenum ingenui pudoris fateri per quos profeceris. nec
mihi vitio detur recentiorum plerorumq; placita ac dicta
eo in opere me retulisse. in quo plurima vetustissimorum
scriptorum monumenta collocabantur. ego enim sum ex
his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam, temporum
nostrorum ingenta despicio.

Plin. li. 2.
epist. 21.

Hæc pauca tecum volui, mi Lector, præfari. nunc ad Ocel-
lum si lubet accede, in quo scias me unicuique ingenio pro
virili parte consulere tentasse. Si enim græca sapias, textu
tantum græco varijs etiam lectionibus locupletato utere:
sin ea ignores, ad verbum versionem ad frontem illius
vbique locatam inuenies. quod si tibi insuavis hæc & du-
ris nimium legibus efformata non arrideat, paraphrasim
habes auctoris mentem liberiori quidem, at amæniori, &
& faciliori stylo explicantem: indeq; si reconditi aucto-
ris sensus, eruditaq; mysteria tibi occurrant, nulla in legē-
do commentario per te fiat temporis iactura. ac si te adhuc
ista lateant, meis laboribus utere, quos ut omni seculo li-
uore euoluas, non deprecor; tanti non sunt enim hi com-
mentarij, ut ἐπιφύομενον τοῖς ὑπερβαλλοῖσι φθόνον (inui-
diam, quæ a summis rebus adnascitur) queant excitare. Si
meliora ignores, hos tibi iucundos futuros spero; at si-
potiora eruditi vires ingenij (quod facillimè continget) ti-
bi dicent, ea ut in lucem proferras obsecro, ut inde maio-
gloria Ocello, ac philosophiæ studiosis utilitas confera-
tur: & dum mea fama in obscuro sit, nobilitate, ac magnitu-
dine eorum, qui nomini officient vico, me consolentur.

Hierocl.
in carm.
Pyth. n. 2.
38.

Linus in
proam.
histor.

OCCELLVS LVCANVS

Operis auctor, subiectum, ac methodus exhibentur.

Textus

TΑδε σὺ γράφειν Ὁκελλος. ἰ. ὁ Λευκανὸς, ἠ. Ἐκ conscripsit Ocellus Lucanus de vniuersi natura: alia quidem ar-
περὶ τῆς τῆ παντὸς φύσεως. uerj natura: alia quidem ar-
τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφῶσι gumentis manifestis ab ipsa
παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἔκμα- natura eductus, alia verò &
θῶν. τὰ δὲ κ. δόξῃ μετὰ λόγου opinione cū ratione probable
τὸ εἶκός ἀπὸ τῆς νοήσεως εὐ. à cogitatione affectus.
χαζόμενος.

τ. ν. Ὁκελλος. ἠ. Ὁκελλος.

PARAPHRASIS.

O Cellus Lucanus hæc dogmata de vniuersi natura conscripsit: quorum alia certissimis veluti indicijs à naturæ eduxit operibus, alia verò opinione affectus est, id sēper quod magis probabile videbatur per rationem, ex ijs, quæ cogitauerat, eliciens.

COMMENTARIVS.

Prenobili speculationum serie Vniuersi naturam illustraturus Ocellus eam nobis aperit viam, cuius auspicijs sublimia hæc, quæ sequuntur theoremata, feliciter potuit attingisse: dum illa & certis ex naturæ operibus educiis experimentis, & diligenti studiosa mentis consideratione se proficitur affectum; quæ sanè uehemens vnicuique Au-

ἠ. Ὁκελλος

Vera metho-
dus
Philoso-
phica.

Oris huius pertoluendi desiderium facillimè conciliare valeant, dum hoc vnico tramite philosophiam gloriosè attingi posse crediderim; qua scilicet ratione quis naturalem philosophum se profitebitur, qui naturę industria numquã opera voluit obseruare? vel quomodo philosophi nomine se audebit insignire, qui scientiæ, cuius amorem vel aperte proficitur, neglecta ratione; solis deditus experimentis, eorum causas contemplari acerrimè recusauit? quatum opus tantummodo ad scientiam liceat accedere, dum hac tantũ sapientem potiri contingat.

Manil. a-
stron. I.

Postquam in proprias deduxit singula causas.

Philoso-
phicæ ini-
tia.

Horum vtrumque se præstitisse cum testetur Ocellus, è cuius placitis Academia, & Peripatetica emanarunt inuenta, ipsum verè philosophorum encomijs, & imitatione longè dignissimum congruum erit confiteri, cum scilicet omne ferat punctum in philosophicis, qui experimentorum certissimo non destitutus præsidio, ad causarum contemplationem suos dirigit labores, & felici nexu admiranda naturæ opera diligenti causarum inquisitione cõnectet. Hæc fuerunt tam nobilis scientiæ primordia, dum effectuum admiratione capta, quia rudis adhuc

Manil.
ibid.

In speciem donuersa operum ratione carebat, ad inquirendas eorum causas sciendi cupida mens humana se extulit *Phil. teste met. I. sum. I. c. vlt.* hinc philosophiæ amor tam fixas in mortalium animis egit radices, dum arcana naturæ opera sedulo studio recensita nostros ita labores allicerent, vt inuentis eorum causis, non secus quàm reperto diuissimo mentis thesauro delectaremur.

Vnde recentiorũ
odia in
philos.

Vnde à plerisque obseruatam methodum, qua à sensibilibus semper abstrahendo, philosophicas percurrere semitas consueuerunt, recentiorum odia non miror excitasse, dum amoenissima florentis scientiæ viridaria ita arefcere compulerit, vt suo horrore spectatores expellant, & quæ

elegantissimos fructus intellectui pollicebatur, inanes tantum formas videantur exhibere. Hoc quidem me valde sollicitat, quod Peripateticam hoc nomine plerisque scholarum odisse conspiciam, ac si experimentis, & naturæ operum obseruationibus insensa, circa abstracta tantum gestiat versari; & quæ Græcorum lepidissimus Comicorum in Socratem effingebat, non minus falsis nunc in Aristotelem iactentur commentis; atqui à veritate hæc prorsus abhorrere conuitia, & vbique à philosopho, ac Peripateticorum præstantissimis obseruata methodus ostentat, qui summa industria, ac sedulo labore ea, quæ humanam latere natura voluerat notitiam, inquirentes, ac fælici inueniètes conatu, nihil antiquius Peripateticis ostenderunt, quàm naturæ opera solerter rimari, præstantique causarum contemplatione illustrare: certè hoc ipsum apertè conuincit naturalis philosophiæ obiectum, quod à sensibili materia non esse immune vbique testatur Aristoteles. Familiarem igitur hanc Peripateticis methodum, ac vero philosopho maximè opportunam cum seruasse, hic se profiteatur Ocellus, eam pariter, & in huius operis expositione sectari conabor, & ea, quæ ipse hic docebit, obseruatis naturæ operibus, & veterum philosophorum placitis, aperire, solerti causarum indagatione munire, poeticique floribus, amœnæ eruditionis condimentis, & ingeniosis recentiorum inuentis materiæ delinita grauitate, antiquissimum philosophum, & qui reuera Platonis, & Aristotelis Philosophicas semitas monstrauit, nouissimo exornatum cultu exhibere curabo. Hic quisnam sit, quid doceat, & qua methodo traditam adeptus fuerit doctrinam, in hoc primo textu elegantissimè proponit; se scilicet Ocellum Lucanum, philosophum nuncupat, quem Italum genere, & Pythagoræum fuisse inde apparet, vt etiam mox ostendimus. Operis verò subiectum

Aristoph. in Neph.

ad quos
de omni
Peripateticus quo modo procedat

met. 6. 6.

Methodus seruanda in hisce commentarijs.

Operis auctor.

Subiectum

præstantius certè non contingit exoptare: hic enim Vni-
 uersi naturam generoso perscrutatur labore, vt audaci fe-
 rè conatu ultra quàm pareffet mortalis progressa videatur
 potètia, quæ Vniuersum breui verborum ambitu comple-
 cti tentauit, sed

Manila.
 Prop. 4.
 Quodnam
 quæsitum
 primò se
 per expli-
 candum.

*Quid mirum noscere mundum,
 Si possum homines, quibus est & mundus in ipsis?
 Exemplumque Dei quisque est in imagine parua.*

Synopsis
 in eo cõ-
 tètorum.
 Processus
 cap. 2. 1. 1.
 ubi
 procedat

Ad eam igitur singula nec dubio feruntur gressu dog-
 mata hisce quatuor modo explicandis comprehensa ca-
 pitibus, in quorum primo Vniuersi æternitas: in secundo
 elementa, eorum principia, passionès, & mutationes, nec
 non causa ortus effectiua, cælum scilicet, diligenti perpen-
 duntur examine: in tertio illæ, quibus prædicta premuntur,
 soluantur difficultates: ac in postremo quam ratione
 hominum ortus ritè succedat, acutissimè differitur. Quàm
 autem rectè in libello contenta eiusdem inscriptioni hæc
 ipsa respondeant, facile licebit inferre, dum Vniuersi na-
 tura proposita explicanda, ipsum ratione sui in primo capi-
 te consideretur, de illo scilicet tale agit adò quæsitum, quod pri-
 mo loco philosophanti cui libet occurrat, vt enim dicebat
 Plato, dum mūdi pariter naturam in Timæo perscrutaretur.

*οὐκ ἐπιτόν ἐν δὴ περὶ αὐτῆς πρῶτον, ὅτι ἐπὶ ὑποκειμένη περὶ παρ-
 τὸς ἐν ἀρχῇ δὲν ἀνοικεῖν, πρότερον ἢ ἀπὸ γενέσεως ἀρχῆς ἐ-
 χῶν ἰδέσθαι, ἢ γέγονεν, ἀπὸ ἀρχῆς τίνας ἀρξάμενος. (Consi-
 derandum igitur de ipso primùm, quod quidem supponitur
 de unoquoq; ab initio opus esse speculari, verum nullum ha-
 buerit sui ortus principium, vel factus fuerit, à principio
 aliquo de ducens exordium.)* Cuius occasione quæsitū plera-
 que, è quibus Vniuersi perfectio a pertissimè elucefeat, quæ
 ingeniosissimè explicantur. In secundo verò cap. Vniuer-
 si quoq; ritè naturā intuetur, dum ad illius constitutionem
 natua quadam necessitate requisitæ partes nobis dilucidè

assignantur, elementa scilicet, ac cælum ipsum; eoque magis, quòd hæc non peculiaris ratione naturæ, sed quatenus Vniuersum immutabili quodam ordine respiciunt, nostra modò exercet ingenia. hoc verò elementis, & cælo munus adscribendum, quod Vniuersi partes statuantur, cõsistent Peripatus, dum illius princeps *1. cali. 1. 5.* quantum adesse corpus præter elementa edoctrus, huiusmodi entia voce *κορίων κατ' εἶδος* (partium secundum speciem) in ordine ad Vniuersum voluit expressisse: eidem quoque inseruit operi tertium caput, in quo nonnullæ excluduntur difficultates, quas abudè in secundo cap. traditæ elementorum mutationes excitauerant, vnde statuta in primo cap. Vniuersi æternitas videbatur euertere. imperfecta quinimò de Vniuerso quis Ocelli dogmata negaret, si primarum illius partium meminisse, inepta recusasset negligentia, hic, vbi ipsum quatenus est etiam *τὸ ὅλον* (totum) ut *1. 5.* contemplari proficitur: sic enim eas pariter considerare oportebat, quia *ὅλον λέγεται, ἔμμηδὲν ἀπὸς μέρους, ἐξ ὧν λέγεται τὸ ὅλον φύσι* (totum dicitur, cuius partium nulla abest; è quibus natura dicitur totum) *met. 5. 1. 5.* Nec incongruè quartum addidit caput (si tamen illud huius operis, & non alterius cuiuspiam eorum particulam asseramus, quæ hunc eundem auctorem conscripserit prodidit Architas) in quo nobilior Vniuersi pars, si saltem inferiora intueamur, homo scilicet,

Cui ratio, & magnæ cælestia semina mentis

Munere sunt concessa Deum: mortalibus aliis

Quantum calicole, tantumdem animalibus istis

Præcellunt cunctis, tribuit namq; ipsa minores:

Hos terris natura Deos.

exhibetur; non ratione quidem sui, sed vr ad vniuersi conseruationem omnes suos dirigit conatus; dum ibi de humana generatione differatur, politicè quidem magis, quàm physicè: sic enim longè potiori modo inde Vniuersi emanat

Elementa, & cælum Vniuersi partes.

Totum quid.

Hominis præstantia.

Sil. Ital. bel. Penn. lib. 1. 5.

Connexio
partium
huius o-
peris.

quæ
generatio-
nem si-
gnificat.
Lacti. in
Architao.

nat perfectio, ac in quibuslibet naturæ operibus expetita cõ-
seruatio, quam vnicam in ortu, & educatione hominis se re-
spicere Ocellus ibi profitetur: vnde variarum connexio elu-
cescit speculationum, quæ hic profunda eruditione conge-
stæ solida Peripateticæ doctrinæ fundamenta cõstituerunt.
Quod si nomine *φύσις* in textus limine collocato genera-
tionem expressam velimus affirmare, vt affirmandum sua-
sit Architas, dum inter opera Ocelli de Vniuersi ortu, non
verò de Vniuersi natura recensuit opusculum; hic pariter
monuit eruditissimus Nogarola: ac primæua dicitur nominis
φύσις significatio, per quàm ortus, & ad naturam per ortū
processus indicantur 2. *phys.* 14. & 5. *met.* 1. 5. sicq; librum
de Vniuersi generatione inscribendum placeat statuere,
pulchrior etiã nobis huius operis series occurret. Vel enim
Vniuersi ortum ratione, sui, vel ratione partium ipsius in-
tuemur. Primum præstat auctor *cap.* 1. quo loci an Vniuersū
genitum sit, vel æternum perquirat. Alterum cætera exhi-
bent capita, dum huiusmodi partium mutus ortus, ac ad
perfectam mixti constitutionem, siue sub materiæ, seu sub
effetricis causæ accedant ratione, concursus in 2. *cap.* acu-
tissime declaretur: exclusisq; in 3. *cap.* dubitationibus inde,
vt dicebatur, emergentibus (non sat enim est veritatē edo-
cere, ni ex vltorius, quæ insurgunt validè opprimantur diffi-
cultates *met.* 3. 1. 2.) perfectioris mixti, hominis scilicet ge-
neratio in postremo capite exacta methodo cõsideratur, vt
tamen ipsa ad Vniuersi bonum, perfectionem, ac eius infe-
riorum partium regimen recto rationis ducitur impulsu. Et
hincominò corruet quod, quis facilè potuisset obijcere,
hic scilicet pleraque omissa, quæ diligentis philosophi
speculatio videbatur exigere; qualia fortè fuerint, quæ in
suo de Vniuersi natura opusculo Timæus Locrus edocuit, ex
eoq; in Timæum transtulit Plato: & quæ in libris de cælo
tradidit philosophus, in quibus pariter *πρὸς τὴν πᾶντος φύ-*

Difficul-
tas, & e-
ius tolu-
tio.

etiam (de Vniuersi natura) l. 1. s. 4. se agere profiteretur; ille
 enim nedum Vniuersi naturam, at etiam animam assum-
 pserat considerandam, dum opus inscripsit *περὶ ψυχῆς καὶ οὐ-
 μῶν τοῦ κόσμου* (De anima mundi, & natura) hic Vniuersi par-
 tes, ac conditiones voluit indicare, ideoque librum non de
 Vniuerso, sed de celo potius inscripsit: at Ocellus solam sibi
 proposuit Vniuersi inquirendam generationem, & si natu-
 ram explicare contendit, Vniuersum tantum modo, ac ea,
 quæ in ipso præcipuæ veluti partes clauduntur, nec ratio-
 ne sui, at quatenus ipsum respiciunt, contemplari insti-
 tuit.

Has verò de Vniuerso speculationes se duplici methodo
 assequutum profiteretur, assidua scilicet naturalium observa-
 tione, vnde manifesta deduxerit *τεκμήρια*, & vterius ex ijs,
 quæ rationabili cogitatione perpēdebat, ea, quæ magis pro-
 babilia videbantur *δοξῆ* eliciens, vnde obseruandum hic a-
 lia ab Auctore, vt necessaria, alia verò veluti probabilia ex-
 hiberi. Prima sunt, quæ è naturæ operibus certissimis ve-
 luti argumentis deprehendit, vt denotat vox *Τεκμήριον*, quæ
 propriè necessarium signum exprimit. Aristoteles enim
rhét. p. c. 2. dum de signis differeret, aiebat. *τιτῶν δὲ τοῦ
 μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον* (horum quod quidem necessarium
 est, τεκμήριον) Alia verò sunt, quæ vigili comperta studio,
 vt veritati magis consona auctori placuit eligere, & hæc ad
δοξῆν reijcit, vt pote ad eam, cuius peculiare sit munus pro-
 babilia attingere: vbi animaduertendum, quòd licet *δοξῆν*
 pro actu mentis, per quem conclusionem contemplatur, hic
 accipiendum putarit Nogarola; cum tamen hic videat-
 ur pro intellectu opere constitui, cuius ope probabilia
 assequatur, ab Ocello propriè assumi arbitror, prout scilicet
 exprimit intellectus habitum scientiæ contradistinctum,
 qui circa ea versetur (vt terminis scholarum vtar) quæ ali-
 ter possunt se habere, & dicitur opinio, iuxta dogmata phi-

Metho-
 dus ab
 Ocello
 seruata
 quid.

si qd

Philosophi *est. 6. c. 3.* quo loci sex habitus, quibus exornatur
 intellectus cum recenseret, intellectum, sapientiam, scientiam,
 prudentiam, artem, & opinionem, de quibus *ibid. seqq. c.* hoc inter illos discrimen statuebat, quod huic non
 repugnaret falsitas, cuius omnino incapaces cæteras docebat,
 qui tantum ad necessaria dirigebantur. In eo verò sensu
 vocem *δοξα* ab Ocello acceptam mihi suadet huiusmodi
 significatio apud Pythagoræos nominis *δοξα* familiaris, in
 quorum schola cum educatus fuerit Ocellus, verisimile est
 eum ipsorum terminos in disserendo usurpasse, quantumvis
 dogmata non sectaretur omninò; quod ut veritati cõsonum
 appareat, ne parumper ad elegantem, circa principia
 Pythagoræorum rãdeat digredi sententiam, è qua sola traditè
 certissimum veritatis argumentum valet prodire. Adnotandum
 igitur Pythagoram numeros entium primordia statuisse id
 verò qua potissimum ratione contineret traditurus ille,
 numeri naturam denarium esse docuit, eo quòd in numero
 ultra denarium progredi nõ liceat, denarij verò vim in
 quaternione asseruit constitutam; si enim quaternario
 unitatem, dualitatem, & ternarium in eo contentos placeat
 cõnectere, iam denarius emanabit, cum igitur, Plutarcho teste,
 unitatum ratione in denario veram numeri quantitatem
 collocaret, quæ quoque in denario refulgebat, si tamen
 facultates spectaremus, quod prima pariter entia
 mathematica suadebant, dum unitatis vicem getebat
 punctum, cui, indiuisibile cum sit, ritè adaptabitur; dualitatis
 partes deserebat linea, quam duobus terminis scimus
 inclusam; ternarij verè munia subibat prima figurarum,
 nempe triangulus, ac tandem quaternarij vices supplebat
 primum corpus, videlicet pyramidale, ut obseruauit Hierocles;
 omnia ideo Pythagoras ex denario asseruit constitui, cuncta
 numerorum imitatione entia esse conijciens, ut dicitur
met. 1. t. 6. quod pariter Plato secutus

Habitus
intellectus.

Opi nio
qd apud
Pythago.
razos.

Numeri
quomo
do resu
principia.
Denarius
numeri
natura.

De plac.
phil. lib. 1.

In aur.
carm.
Pyth.
con. 47.

idcirco ex vnius idea, longitudine, ac latitudine, & profunditate prima animal, & reliqua entia docuit prodire apud Arist. 1. de an. 26. eodemq; percitus dogmate, animam quoque nostram (vt ex iisdem colligere licet auctoribus) quaternario, ideoq; denario numero credidit constitutam, dum in ea intellectum agnouit, scientiam, opinionem, & sensum, quorum primus vnitatis vicem gereret, vel quia, quæ percipit velut quid vnum consuevit comprehendere, prout scilicet è pluribus particularibus experimentis vniuersale efformat axioma, quod scientiæ est principium. *post. 2. c. ult. & 1. met. c. 1.* vel quia ad principia tantummodo fertur *eth. 6. c. 6.* scientia dualitatis rationem subit, cum à principijs, & causis ad conclusionem ita feratur, vt alteram cōtradictionis partem determinatè attingat *post. 1. c. 24. & seqq.* Opinio verò ternarium perfectissime exhibeat, quia mens à principijs per opinionem, ad conclusionis notitiam ita deducitur, quòd alteri cōtradictionis partii inconcusso non adhæreat assensu, sed semper alterius partis formidine prematur *ibid. c. eod.* sensus tandem exactè quaternario respondebat, ratione obiecti, cum corpora tantum prosequatur, quæ è quaternario videntur educta. cum igitur opinioni ternarium Pythagoras adscripserit, solo probabilitatis intuitu, eamq; nomine *δῶξα* prædictis in locis videamus expressam, quis eam ab Oculo Pythagoræ accipi pro assensu intellectus probabilitatis considerantis audeat negare? eoque magis, quòd hanc esse Ocelli sententiam libentius crediderim, quòd non quibuslibet suæ mentis cogitationibus se adhæsisse profiteatur, at ijs tantummodo, quæ probabilioribus innæxæ fundamentis inter eas prodierant. Suas igitur ad Vniuersum celebres cum dirigat Ocellus contemplationes, ea proponendo, quæ & illustribus naturæ operibus, & probabiliductus coniectura obseruauit, demonstratiuam necessita-

Anima
quomodo
ex
quater-
nario.

tem in singulis huius operis partibus non expetenda meminerit lector, quod si auctoris mentem alicubi nostris commentarijs non exactè inueniet expressam (quod plerumque certè continget) at tantum probabilibus delineatam coniecturis, eas blando contempletur animo, memor hanc methodum in illius expositione auctoris non dedecere, qui per eam se profecisse quàm modestissimè profiteatur.

Prima ratio, qua Vniuersi inferitur æternitas ab Auctore.

Textus
2.

Ὅκεϊ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνό-
λεθρον εἶναι καὶ ἀγένητον.
αἰετὲ γὰρ ἴδω, καὶ ἔσαι, εἰ γὰρ
ἔρχρονον, ἐκ ἂν ἔτι ἴδω. ἕτως
ἔν ἀγένητοι τὸ ὅαν καὶ ἀνώλε-
θρον. 1. ἕθε γάρ εἰ γενόμεόν
τι αὐτὸ δοξάζει, ἔυροίτο ἂν εἰς
ὄφθαρει καὶ διαλυθεῖν. ἔξ 2.
γὰρ γέγονεν, ἐκείνο πρῶτον τῆ
παντός ἐσιν. εἰς ὅτε πάλιν
φθαρήσεται, ἐκείνο πρῶτον τῆ
παντός ἐσται, τὸ γέ δε. 3. ὅαν
γιγόμενον σὺ πᾶσι γίνεται,
καὶ τὰ φθειρόμενον σὺ πᾶσι
φθέρεται, καὶ τὸ τό γε. 4. ἀδύ-
νατον. ἀναρχον ἀρα καὶ ἀτε-
λευτητον τὸ πᾶν. ἐμδμῶ ἄλλως
ἔχει. 5. ἢ ἕτως.

i. v. ἀνό-
λεθρόν τε
καὶ ἀγέν-
ητον τὸ
πᾶν.
2. v. δε
λου. ἐξ
ἔτυτε
καὶ γέ-
γονεν.
3. v. δ' ἐγε
4. n. γε
δέ. im-
mutex v
5. n. ε' γη.
im. ex c.

Videtur mihi Vniuersum
inertium, & ortu carere,
semper .n. fuit, & erit; s; .n.
in tempore, nō adhuc esset. sic
igitur ingenium vniuersum,
& incorruptibile, neq; enim,
si quis factum ipsum opine-
tur, inueniet in quid corrup-
tatur, & dissoluatur. ex quo
enim factum est; illud prius
Vniuerso est. in quodque rur-
sus Vniuerso erit. Vniuersū
verò cum omnibus fit, &
cum corrumpitur, cum om-
nibus corrumpitur. hoc au-
tem impossibile. sine princi-
pio igitur, & sine fine Vni-
uersum. non igitur aliter se
habet, quam sic.

P A R A P H R A S I S.

Vniuersum sanè ortus expers, ac interitus est statuendum, quia semper fuit, ac semper erit. si enim in tempore conditum fuisse quis asserat, iam certè aliquando interitu premetur. ideoque satius erit ipsum ingenitum dicere, ac incorruptibile; non licet enim ostendere è quam prodierit materia, hæc enim præcessisset Vniuersum, ideoque ipsum totum non fuisset productum; & pari ratione si interiret, in aliquam dissolueretur materiam, quæ eo corrupto permaneret, ideoque amplius Vniuersum interijisse non liceret asserere; vt enim Vniuersum fiat, omnes simul partes fieri, ac vt intereat omnes partes interire oportet; quod fieri cum nequeat, ortu, ac interitu Vniuersum carere dicendum erit.

C O M M E N T A R I V S.

Prima sui erroris, quo æternitatẽ Vniuerso adscribere contendit, Ocellus hic constituit fundamenta, quæ in huius operis limine vigili collocanda studio, ac solerti lustranda examine, ne principij petitione *pr. 2. c. 18.* damnata, validissimo veluti concussa cuniculo miserrimè corruant. videtur scilicet Auctor in hoc contextu eidem positioni, principij, ac conclusionis munia tribuere, nec aliunde æternum inferre Vniuersum, quàm quia ortus

Difficultas, & eius solutio.

æquè ac interitus expers censeatur, quæ duo in idem co-
 incidere, cum nos moneat Phil. 1. cali 125. iam idem pro-
 bari per idem plerisque continget asserere. Auctoris igitur
 propositio, ut hæc euitentur absurda, ab ingeniosa
 eiusdem probatione acuta contemplatione seiungenda;
 & obseruandum, hic primò suam de Vniuersi æternitate
 (quam hæc c. 1. vlt. prorsus eueritemus) Ocellum referre
 sententiam, eamq; diligenter, nouam veluti ac ceterorum
 placitis philosophorum repugnantem, primò explicare,
 ac inde valida munire ratione, cuius exordium ibi ἔθι-
 γὰρ (*neque enim*) Tunc nouum hoc dogma dixi, quia &
 posterior ignotum ætati comperio, dum eruditissimum
 de cælo conscribens opus Aristoteles, nondum fortè con-
 spicito hoc Ocelli opusculo, è quo inde plura felicissimè
 desumpsit lib. 1. c. 102. omnes mundum genitum dixerit
 asseruisse. Perobscura sanè utraq; textus pars, et longè ma-
 iori luce prior videtur indigere. Vniuersum in ipsa interit-
 us statuit expers, & ortus, ideoq; æternum; quia semper
 fuisse, ac semper futurum arbitratur, è quibus sanè ortus
 rei excluditur ac interitus, cum ille ex traditis *phys.* 5. c. 7.
 à non esse ad esse, hic verò ex opposito ab esse ad non es-
 se transitum penes philosophos consueuerit expressisse.
 cum tamen subdit, quòd si ἔχρονος (*in tempore*) statuatur,
 in posterum non erit: Cimmerias video tenebras insurgere,
 ideoque lucem à veteri censeo exposcendam philosophia.
 Genitum veteres asserabant Vniuersum, eorum tamen
 pleriq; non putabant interitui obnoxium d. 1. 102. inter
 quos sanè Pythagoras apud Plutarchum. idem de cælo
 asserabat Timeus *ib.* c. 109. hoc dogma crediderim Ocel-
 lum respexisse, atque idcirco dixisse ab Vniuerso, si ipsum
 interitu carere asseramus, excludèda pariter esse primor-
 dia: quia si genitum affirmemus, interitui certè subijcie-
 tur, ut *ibid.* seqq. *text.* probat philosoph. ideoque & ortu, & in-
 teritu

Auctoris
mens in
hoc tex-
tu.

Mundus
apud an-
tiquos
genitus.

Ortus, &
interitus
quid.

De Vni-
uerso ve-
terum sen-
tentia.

2. de plac.
phil. c. 4.

de plac.
phil. c. 4.

teritu ipsum immune statuendum arbitrari. idq; voce
 ἄχρονος expressisse reor, quia iuxta veterum dogmata.,
 Vniuersum, si conditum asseramus, in tempore quoque
 genitum affirmare oportebit, dum & tempus æternū om-
 nes statuiffe obseruet philosophus 8. *phys.* 16. vno excepto
 Platone, quem Ocello posteriorem ostendimus. Sic verò
 sua proposita sententia, simulq; declarata, eam pluribus
 munire contendit rationibus; earumq; prima, quam hic
 acutissimè effingit, talis profectò videtur. Si Vniuersum
 ortui, ac interitui est obnoxium, ex aliquo certè prodijt,
 quod ipsum Vniuersum præcessit, & in aliquid pariter re-
 soluetur, quod erit Vniuerso posterius, vt mox abundè de-
 clarabitur. id verò à recta arbitratur ratione abhorrere
 Ocellus, ex eo, quòd si Vniuersum dicatur progigni, sin-
 gulas insimul, quæ illi insunt, partes produci oportebit,
 si enim secus contingeret, non iam genitum foret Vniuer-
 sum, at tantummodo ex præexistentibus illis partibus non
 Vniuersum, sed reliquæ Vniuersi partes prodijissent: quòd
 si singulæ cum Vniuerso producantur partes, iam nulla
 præexistit; cuius contrarium mox supponebatur, ac verum
 esse mox certis firmabitur argumentis. eademq; de Vni-
 uersi interitu vigeat ratio. si enim ipsum interire statua-
 mus, singulæ ipsius peribunt partes, alias non Vniuersi, at
 quarumdam tantum partium contigisset interitus; ideoq;
 cum quid anterius, & quid posterius, à quo gignatur, & in
 quod resoluatur Vniuersum, assignare videatur impossi-
 bile, satius erit ortum ab ipso excludere, ac interitum.
 Longè verò certissimum, si naturæ iura placeat intueri,
 illud videbitur principium, quod. s. quid præesse oporteat,
 si Vniuersum fit progignendum, dum valida quauis natu-
 ræ facultate, ex non ente ens nequeat educi, ideoq; com-
 mune philosophantium fuisse placitum doceat Arist. 1.
phys. 34. ex nihilo nil fieri, idemq; *met.* 1. 1. *sum.* 2. 6. 4. con-

Tempus
 æternum
 veteres
 opinabatur.

Ocelli ra-
 tio pri-
 ma pro
 Vniu. æ-
 tern.

Ens non
 fit ex nō
 ente.

firmet, indeq; hæc potissimum veritas elucēscit, quod vix aliquid factum audimus, quodd naturali illicd̄ quopiam perciti impulsu, ex quonam factum fuerit, inquirimus; unde Epicuri studia lepida traxere primordia; ille siquidem adolescens adhuc, attentē Grammaticum hæc sibi Hesiodi carmina cum audiret explicantem.

Epicurus
qua ratione
philosophus
in Theophrasti
de sensibus

Ἡτοι ἰδὴ πρὸς τὴν Χάος γένεσι, αὐτὰρ ἔπειτα
Γαίε' ἔρπος ἔσπερος, πάντων ἔδος

Sexi. Em.
pir. adu.
Mathem.
lib. 9. c. de
loco.

(Primo quidem Chaos factum est, at deinde Terra latum habens pectus, omnium sedes (a quonam tale prodijisset Chaos, si exortum fuisse ibi assereretur, ingeniosissimè interrogavit. quo eleganti percussum quæsito Grammaticum, hæc docere non sui muneris esse, at eorum, qui philosophi nuncuparentur, cum audisset respondentem; ad eos sibi Epicurus acutè intulit accedendum, dimissoque Grammatico, celeri gressu ad philosophiæ studia se conferens, eorum tanto correptus est amore, vt sedulo perquirendis opere naturæ arcanis omnino intentus, è vilibus tantummodo telluris, ac fontium muneribus ignobilia suo corpori ministrarit alimenta, vt auidum sciendī animum nobili meliùs speculationum vbertate recrearet. vnde Iuuenalis dicebat.

Diog. La.
ert. in e-
ius vita.

Sat. 4.

Epicuri
victus.

_____ edam,
In quantum sitis, atque famet, & frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in hortis.

Vt verò naturæ consonum est, omnia ex aliquo ente prodire, in ens pariter cuncta resolui immutabili eiusdem sanctum decreto, ideoque dogmaticorum omnium commune placitum assererat Empiricus omnia ex aliquo ente progigni, & in aliquod pariter ens, dum intereant, resolui, quod quam potissimum ratione contingat *phys. p. 15.* late monuit Aristoteles impressa hic ab Ocello *cap. 2.* sequutus vestigia, quibus pariter inhæsisse videtur Lucretius, cum cecinit.

Pyrrhon.
hypot. l. 3.
c. 17.

*Nil igitur fieri de nilo posse fatendum est,
Semine quanao opus est rebus, quo quaque creata
Aeris in teneras possint profertur auras.*

**Mutationes, quibus premuntur ea, quæ ori-
untur, hic recensentur.**

Π ἄντε. Ἰ. Τὸ γενέσθωσ
ἀρχὴν εἰληφός, καὶ
διαλύσεως ὀφείλον κοινοῦ-
σαι. 2. διὸ ἐπιδέχεται μετα-
βολὰς, μῆται μὲν τὴν ἀπὸ
τῆς μείονος ἐπὶ τὸ μείζον, καὶ
τὴν ἀπὸ τῆς χείρονος ἐπὶ τὸ
βέλτιον, καὶ λέγεται δὲ τὸ μῆ-
τὰ ἀπὸ 3. ἀρξῆται μετα-
βάλλειν, γένεσις, τὸ δὲ εἰς δ
ἀφικνεῖται, ἀκμή. δευτέραν
δὲ τὴν ἀπὸ τῆς μείζονος
ἐπὶ τὸ μείον, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς
βελτίονος ἐπὶ τὸ χείρον.
τῆδε συμπέρασμα τῆς με-
ταβολῆς ταύτης ὀνομαζέ-
ται φθορά, καὶ διαλύσις.

Quid generationis
principium accepit,
& dissolutionis de-
bet esse particeps duabus af-
ficiuntur mutationibus, qua-
rum est vna quidem à mino-
ri ad maius, & à deteriori ad
melius. vocatur verò id qui-
dem à quo incipit mutari, ge-
neratio: id verò ad quod per-
uenit, vi gor. altera autem à
maiori ad minus, & à meliori
ad deterius. & terminus ta-
lis mutationis dicitur cor-
ruptio, & dissolutio.

PARAPHRASIS.

Quid genitum est, ideoque interitui
obnoxium, duabus premitur mutationi-
bus, per quarum vnā à minori ad ma-
ius, & à deteriori progreditur ad melius, & hu-

ius principium generatio, ac terminus est rei ipsius vigor; per aliam verò ex opposito à maiori ad minus, & à meliori vergit ad deterius; ac huiusmodi terminus mutationis est ipsius rei interitus, & dissolutio.

COMMENTARIUS.

Vniuersum in præced. contextu inde Ocellus intulit æternum, quòd excogitabile non foret principium, è quo quis ipsum affirmaret prodijisse, idem nunc alijs firmadum cum ducat rationibus, alteram ex eo potissimum desumpsit; quòd ijs Vniuersum non preatur mutationibus, nec subiaceat conditionibus, quas in genitis ipsis frequenti exemplo contingere videmus, has ideo in hoc textu ingeniosè recenfer, ac simul explicat, vt inde in sequ. textu statuendæ rationis certissima consurgant principia. Nos igitur monet Auctor entia qualibet, quæ ortum sortita communi naturæ lege interitui sunt obnoxia, duabus necessariò mutationibus affici, per quarum vnã cum à non esse ferantur ad esse, à minori ad maius, & à deteriori ad melius sælici ducuntur sorte: huiusq; mutationis exordium, rei ortus dicitur, ac terminus ἀκμή, qui rei vigorem, ac perfectum statum, eiusq; florem exprimit. per alteram verò è perfecta hac conditione cum ad non esse præcipiti ferantur ocafus, à meliori ad deterius, & à maiori ad minus, infælix quidam erit transitus, cuius terminus ipsius entis erit interitus. medium verò illum statum, quem hic ingeniosè ἀκμή nuncupauit Ocellus, eleganter nobis descripsit Timeus Locrus in suo de mundi anima opusculo, quod nobilita Platonice philosophiæ præbuit incrementa, ibi enim cum acutè contemplaretur,

Textus
cū præ-
ced. con-
nexio.

Entium
genito-
rum mu-
tationes.

Ortus,
vigor, &
interitus
in geni-
tis.

viuido quotiescunque vegetantis animæ robore maior ali-
 menti copia in viuentis immutetur substantiam, quam na-
 tiui vorax caloris ardor consumpserit, viuens augetur, vt la-
 è profitetur philof. 1. *de orsu* 4 1. dicebat $\delta\eta\ \epsilon\iota\alpha\ \kappa\ \lambda\epsilon\iota\theta\ \tau\acute{\alpha}\varsigma$
 $\alpha\ \pi\omicron\rho\rho\epsilon\iota\sigma\alpha\iota\ \epsilon\pi\epsilon\rho\delta\omicron\upsilon\tau\omicron\ \alpha\upsilon\chi\eta\ \lambda\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\tau\alpha\iota$, $\epsilon\iota\alpha\ \delta\epsilon\ \mu\epsilon\lambda\omicron\ \phi\theta\iota\sigma\iota\varsigma$.
 $\alpha\delta\prime\ \alpha\ \kappa\upsilon\mu\lambda\ \mu\epsilon\theta\omicron\rho\iota\omicron\upsilon\ \tau\epsilon\lambda\epsilon\omega\ \iota\sigma\tau\iota$, $\kappa\ \epsilon\iota\ \iota\sigma\acute{o}\tau\alpha\tau\iota\ \alpha\ \pi\omicron\rho\rho\omicron\alpha\varsigma\ \kappa\ \epsilon\iota$
 $\pi\iota\pi\acute{\rho}\omicron\alpha\varsigma\ \nu\omicron\iota\epsilon\tau\alpha\iota$, (quod & si plus adueniat, quam defluxerit,
 auctio dicitur; sin vero minus, corruptio. vigor autem me-
 dius harum terminus est, & æqualitate defluxionis, & in-
 fluxionis intelligitur) hæc autem perfectæ, ac imperfectæ
 conditionis, incrementi, & decrementi per $\alpha\ \kappa\upsilon\mu\lambda$ connexio
 in naturali tantum mutatione perenni nobis apparet euen-
 tu; in ea siquidem apto veluti quodam incremêto per gra-
 dus proportionaliter ad $\tau\acute{\omega}\ \alpha\ \kappa\upsilon\mu\lambda$ ascendimus, vnde pari
 decrementi ratione ad interitum vergimus. huius perspi-
 cuum nobis humana vita præbet exemplum, in qua a tene-
 ra ætate paulatim contracto vigore lento gradu ad ætatis
 robor progredimur, quod vbi nec longo decursu sensim
 imminui contigerit, iam siccitas superuenit, consequitur
 inde natiui caloris imminutio, quæ lentè quantumuis suc-
 cedat, ni violentia morborum occurrat, reuera tamen na-
 tiuus calor ad eum statum paulatim vergit, vt à minima
 quauis alteratione extrinsecus accedente dissipetur, mi-
 ferrimèq; simul extinguitur. quas fugaces ætatis nostræ
 vicissitudines, mediæ quoque illius, quam $\alpha\ \kappa\upsilon\mu\lambda$ diximus,
 conditionis non immemor Ouidius, sic elegantissimè de-
 scribebat.

In motu
naturali.]In huma-
na vita.

Metam.

15.

Editus in lucem iacuit sine viribus infans
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum,
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adiuisque aliquo conamine neruis
Inde valens veloxque fuit, spaiumque inuenta
Transit, & emeritis medij quoque temporis annis

Motus
violenti
conditio.

Labitur occidua per iter decline senectæ. Non obliu-
has verò immutabili se consequentes serie incrementi, ac
decrementi vires violenta nobis non exhibet mutatio; ab
extrinseca licet proueniens causa *ib.* 3. *cap.* 1. momen-
taneo velut icu, id omne, quod natura successiuo tempo-
ris decursu benignissimè concessit, seuissimè gestit abolere.
Hæc autem quæ de ortu, & interitu, hic præscripsit Ocellus
ad aucionem quoque, & diminutionem, ac eas alteratio-
nes, in quibus successiuè acquisita qualitas pari ferè succes-
sione deperditur, licet transferre; cuius oppositum in motu
locali grauium apparebit, tam si naturalem, quàm si vio-
lentum ab inuicem disiunctos placeat considerare. in his
enim non mobile à quiete, quam in termino à quo sortie-
batur recedens.

Virg. Aen.
4.

Natura
is, &
violenti
motus
natura,
& discrimen.

Eiusdem
ratio.

Mobilitate vires, viresque acquirit eundo;
ita quod ad medium vsque spatij vires gradatim illius mo-
tus acquirat, quæ inde pari quoque proportionem, vsque ad
terminum in quo quiescet procedendo, omnino deperdan-
tur: at si motus sit naturalis, quo magis mobile recedet à
termino à quo, eo velocius semper feretur, vt eo citius na-
tuo sibi loco liceat potiri; si verò sit violentus, ex opposi-
to, quo magis ad terminum ad quem impellitur, accedit,
eo magis acquisitam celebritatem deperdit. prædicta verò
inter motum localem, & reliquas mutationes ex eo facile
emergit diuersitas, quod in cæteris mutationibus, non vna
tantùm assumitur, at duæ oppositæ conueniuntur: hic verò
seorsim vnumquemq; motum localem contemplamur; quod
si & hos connecteremus per quietem, quæ vt dicitur 8. *phys.*
& *seqq.* in puncto reflexionis occurrit, non secus quàm per
axilem ortum, & interitum, aucionem, & diminutionem
accessum, & recessum à qualitate coniungimus, idem pro-
fectò in motu locali, quod in cæteris motibus clarissimè
appareret. Huius verò, cuius localis vnusquisque motus

par;

Cur naturalis motus in fine velocior.

particeps est, inæqualitatis rationem (quæ eo inuentu difficilius videtur, quò nullum grauitatis gradum, nec ullam entitatem mobili, dum fertur, superaddi conspiciamus; & ab eodem, quatenus idem semper prouenit idem) è philosophorum doctrina, siue naturalem, siue violentum motum contemplemur, non difficili licebit eruere negotio, si non inutili omnino labore, vt illa inquiratur, à textu paulatim libeat digredi. illum quippe si contemplemur, quem naturalem scholæ nuncuparunt, semper intendi, & quò magis ad locum naturalem mobile accedat, eo velocius ferri *phys. 76.* cum docuisset philosoph. talis rationem euentus *1. ca. li 88.* in grauitatis reijciebat incrementum, quæ mobili, dum moueretur, accederet; accipiendo scilicet grauitatem, non secundum propriam rationem; hæc quippe in motu nec augetur, nec minuitur, sed pro grauis corporis operatione, dum subest motui, in ordine ad media, per quæ motus exercetur; quam aliud esse non inueniemus, quàm imminutionem medijs resistentiæ, eatenus succedentem, quatenus mobile per motum primæ aeris parti communicatum, efficit, vt subsequenti aeris partes minus resistent, imo quodammodo illius motû coadiuuent, ac si à tergo mobile ipsum, & succedentes aeris partes impellerent. nam vbi e. g. lapis ad inferiorem partem natiuo motu ferri inceperit, prima aeris pars in medio quiescens illi substat, qua propria grauitate quodammodo resistet violento quasi vbi lapis mouerit impulsu, ipsa iam pressa sibi subiectam aeris partem quoque premit, ac necessariò vrget, vicissim pellentibus etiam lapidem adhærentibus aeris partibus, ab eo, dum fertur, agitat, sicq; in secunda aeris parte longè minus mobili cum resistat aer, dum ad hoc illud perueniat iam motum, & ad inferiora à prima aeris parte impulsam, iam velocior in secunda parte motus apparebit; occyori quini- mo motu in tertia feretur mobile, quia hæc vehementio-

-sh 210
 si. 113
 si. 113
 e. 113
 113

ri premitur conatu à duabus aeris antecedētib; partibus,
 quàm pellerentur anteriores, ratione scilicet maioris molis:
 ideoq; semper eadem seruata proportione æqualia veloci-
 tatis incrementa in quarta, quinta, cæterisque medi; parti-
 bus, motus suscipiet, quasi feratur mobile per medium,
 quod simili motu iam in eandem partem (ea, quam mox
 retulimus, ratione) inclinetur: ideoque licet toto spatio, nil
 grauitatis mobili accedat, illius tamen grauitatis opus ma-
 iores vires assumere, ac augeri dicitur. Si verò de vio-
 lento motu differamus, eius velocitatem, quo magis à suo
 distat primordio, semper imminui, cum obseruaret Arist.
 8. *phys.* 82. huius quoq; euentus rationem in medium reij-
 ciebat; quatenus scilicet talis motus vt mobili violentus, cui,
 contra propriæ appetitum naturæ, extrinsecus communi-
 cabatur, omnino ab extraneo, puta projiciente lapidem (si
 de lapidis iactu sermo contingeret) certissimè emanabat;
 dum scilicet ab hoc, in ipso motus initio, nedum lapidi, at
 longè meliùs contiguo aeri validus conferretur impulsus,
 quod inde aer, ratione propriæ naturæ facillimè mobile,
 quodammodo præcurrens lapidem, proximam aeris par-
 tem moueret; quæ iam mota secundam aeris partem pel-
 leret, ac illa tertiam, & sic de singulis, ita tamen quòd sem-
 per necessariò cum tenuior vis mouendi successiuè parti-
 bus imprimatur quo magis à primo distant principio, iam
 ferri contingat mobile ad aliquam aeris partem, quæ, iam
 sensim per præcedentes partes imminuta facultate mo-
 trice, nullam queat impartiri subsequenti aeris parti vim
 mouendi, ideoq; sensim pariter motus velocitas imminua-
 tur, motusq; tandem violentus extinguatur: diçtaq; de
 motu grauium pari quoq; consideratione ad leuia licet
 transferre, corpora siquidem prout

Incr. lib.

31

— *Leuisima sunt, ita mobilitata seruantur.*

singula verò hæc, à quibus motuum velocitatis incremen-

ta, & decremēta exoriri asseruimus elegantissimè phil.
 3. cali 28. edocebat, ibi enim cum naturalem ac violentum
 motum foret contemplatus aiebat, πρὸς ἀμφοτέρω δὲ ὡς
 ὡς ὀργάνω χρητὰ τὰ ἀερί. πείθει γὰρ ἔτιος κῆφος εἶναι κῆ
 βαρῦς. τὴν μὲν ἐν ἀνω ποίησι φορὰν ἢ κηφος, ὅταν ὡδῆ κρη
 λοβητὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς διωάμειος τὴν ἢ κῆτω πάλιν ἢ
 βαρῦς ὡς περ γὰρ ἐναφά ψασα, παραδίδωσιν ἐκατέρωθι διὸ
 ἕξ παρακολεθῆντος τὸ κινήσαντος φέρεται τὸ βία κινῆθην. (ad
 aptho autem iamquam instrumento viisur acce. natius est
 enim hic & leuis esse, & grauis. eum igitur qui sursum est
 faciet motum, quatenus leuis est, cum pulsus fuerit, &
 sumpserit principium potentia, eum verò qui deorsum rur-
 sum quatenus leuis est, velut enim admosa utrique prabet,
 & propterea non sequente mouēte fertur quod violentè mo-
 uetur.) Quod si quis anxie nimis hūc modò inhærens
 speculationibus, hæc in motus naturalis, ac violenti pro-
 gressu acquisita, & deperdita velocitas qua proportione
 succedat, diligenter inquirat, sagacia quoque refulgebunt
 iuniorum inuenta huic quæsito abundè satisfactura. do-
 cuit scilicet P. Bonaventura Caualerius Mathemat. in Bo-
 nonien. Archygyim. celeberrimus, ac eruditissimus pro-
 fessor, in motu naturali velocitatis desumenda fore in-
 cremēta iuxta seriem numerorum impariam, ab vnitate
 scilicet exordia deducendo, eademq; ratione in motu vio-
 lento retrogrado ordine procedendo occurrere decremēta.
 puta dum graue fertur ad inferiora, si primo mo-
 mento puta vnico arteriæ ictu vnum spatij pertranseat
 cubitum, secundo momento tria, tertio quinque, quarto
 septem, quinto nouem percurrat, sicq; in cæteris propor-
 tionaliter: & ex opposito graue ascendens si primo mo-
 mento nouem pertranseat cubitos, secundo septem, ter-
 tio quinque, quarto tres, quinto vnum ita percurrat, ut in
 sexto momento ad reflexionem, qua est violenti motus

in speculatio-
 vlor. cap. 39.

in speculatio-
 vlor. cap. 39.

in discurs.
Mathem.
circa no-
uas de
mechan.
sciēt. dial.
3.

terminus, deueniat. quod ingeniosum dogma ibi eruditif-
simè confirmatum acutissimus quoque confirmauit Gali-
læus. Quod si velimus etiam horum motuum exemplo po-
sitam hic ab Ocello veritatem declarare & in his acqui-
situm per gradus vsque ad *πέντακμω* robur pari quoq; in-
de ratione deperditum obseruantes; congruè id fieret, si
motum grauis alicuius assumeremus, quod vbi descendif-
set, in termino ad instar pilæ lusoriæ repercuteretur, per
æqualia spatia talis mobilis naturalem, & violentum mo-
tum connectētes. sic enim mobile acquirendo proportio-
naliter in motu naturali velocitatem, ad punctum refle-
xionis accederet, quam inde ex eodem resiliens pari pro-
portione in motu violento ad illud inde spatium, vnde re-
cesserat, vbi perueniret, omnino deperdisset. Et hoc pa-
cto triplex hæc in vnaquaque re genita conditio refulge-
bit, quod primò imperfectum esse sortita suæ virtutis sus-
cipiet incrementum, per hæc ad perfectissimum suæ nature
robur, & *ἀκμω* perueniat, à quo tandem sensim, ac sen-
sim in dies recedendo per continuata eiusdem decremen-
ta pergat ad interitum, eo ferè pacto, quo de humano cor-
de philosophabatur Ægyptus, quæ ipsum per singulos an-
nos augeri, ideoq; binas drachmas ponderis ad quinquage-
simum annum accedere arbitrabatur, ac tantumdem
ab eo inde detrahi æquali temporis decursu affirmabat,
& idcirco vltra centesimum annum humanam vitam pro-
trahi non posse, inani quidem (vt Phlegeton Tralianus, &
Lucianus ostendit) dogmate, monebat. præscriptam verò
in textu veritatem exactissimè Ocellum imitatus Arist. 3.
de an. 59. iisdem ferè terminis expressit, dum ait *ἀνάγκη
γάρ τὸ γενόμενον ἀύξειν ἔχει, καὶ ἀκμω καὶ φθίσιν.* (necesse
enim est omne genitum auctiorem habere & vigorem, & in-
teritum.) quibus vocibus duplicem hunc progressum, &
entis cuiuslibet in medio vitæ decursu florem, nobis quam
breuissimè exhibuit.

Plin. nat.
hist. lib.
12. c. 37.

lib. de Mi-
rab. lib. &
Longæus
in Macro-
bys.

Secunda ratio, qua Vniuersi infertur æternitas.

Textus 9.

Εἰ ἀν ἐν κτὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ
πᾶν γενήτων. 1. ἐστὶν κτὶ
φθαρτὸν, γενομένον ἀπὸ τῆς
μείονος ἐπὶ τὸ μείζον μετα-
βαλλε. 2. καὶ ἀπὸ τῆς χειρόνος
ἐπὶ τὸ βέλτιον. ὡσεὶ καὶ ἀπὸ
τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ μείον μετα-
βαλλε, καὶ ἀπὸ τῆς βελτίονος
ἐπὶ τὸ χειρόνον. γενόμενος ἄρα
ὁ κόσμος αὐξήσειν ἔλαβε ἔκ
μῶν, καὶ πάλιν λήψεται φθί-
σιν καὶ τελευτήν. ἅπαντα γὰρ
φύσις ἢ ἔχουσα διέξοδον ὄρους ἔχει
τρεῖς, καὶ δύο διαστήματα. ὄροι
μὲν ἐν εἰσὶ τρεῖς, γένεσις, ἀκμὴ,
τελευτή. διαστήματα δὲ, τὸ τε
ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς
ἀκμῆς, ἔτι ἀπὸ τῆς ἀκμῆς
μέχρι τῆς τελευτῆς. τὸ δὲ γὰρ
ὅλον καὶ τοπᾶν ἐδὲν ἡμῖν ἐξ
αὐτῆς παρέχεται τεκμήριον
τοῖστων ἔτε γὰρ γενομένον αὐ-
τὸ εἶδομεν, ἔτε μῶν. 3. ἐπὶ
βέλτιον καὶ τὸ χειρόνον μετα-
βαλλον, ἔτε μείζον ποτὲ ἢ
μείον γενομένον, ἀλλ' αἰεὶ κα-
τατ' αὐτὸ καὶ ἰσάουτως δια-
τελεῖ ἔτι ἴσον, καὶ ὁμοίον αὐτὸ
εαυτῶ.

SI igitur totum & uni-
uersum genitum est, ac
corruptibile, factum à minori
ad maius immutatum est, &
à deteriori in melius, quare
& à maiori ad minus muta-
bitur, & à meliori ad dete-
rius. factus igitur mundus
auctiorem suscepit, ac vigo-
rem, & rursum finem assu-
met, atque corruptionē. om-
nis enim natura transitum
habens terminos habet tres,
& duo interualla. termini
quidem sunt tres, ortus ro-
bur, & finis, interualla ve-
rò id quod à generatione us-
que ad vigorem, & quod à
vigore usque ad finem in-
tercedit. totum verò & Vni-
uersum nullum nobis ex se
præbet indicium tale: neque
enim utquam factum no-
uimus, neque in melius, vel
magis mutari, neque dete-
rius aliquando fieri, sed sē-
per per se ipsum, & similiter
permanet, & æquale, ac se-
mille ipsum sibi ipsi.

I. V. 674.
T. 9.2. V. V. 680.
ταβάλλ-
λη.3. N.
μὲν. &
ubi hæ-
ret habet
μείζον,
& è con-
uerſo in-
uit. ex V.
V.

P A R A P H R A S I S.

Totum igitur ac Vniuersum si genitum fuisse, ac interitum statuamus, vbi certè progenitum fuit, à minori ad maius, & à deteriori ad melius pertransijt, ac idcirco à maiori ad minus, & à meliori ferretur ad deterius. Quare si mundus fuit genitus, incrementum primò suscepit, ac inde vigorem, postremòque sortietur interitum, quælibet enim natura, quæ non permaneat, tribus terminis, ac duobus afficitur interuallis. ij sunt ortus, vigor, ac interitus. horum verò primum ab ortu ad vigorem, postremum verò à vigore ad interitum intercedit. Huiusmodi autem in Vniuerso nulla ratione contingunt: nullibi enim ipsam conditum fuisse apparet, nec vlla in eo in potioem, vel deteriorem mutationis statum occurrunt vestigia, at semper idem, ac similiter se habens, sibi quæ æquale, ac sibi ipsi omnino simile perseuerat.

C O M M E N T A R I V S.

Mens auctoris.

E Traditis in præced. textu acutam educiturus Auctor rationem, qua Vniuersum rursus esse fanciat æternum, quod ibi vniuersaliter enuntiauerat dogma, nunc ad præsentem coarctat materiam, vt ibi enumeratis non subesse mutationibus cum doceat Vniuersum, quibus tamen entia quælibet progenita affici asseruerat, ipsum æternum esse,

Esse, nec iniuria, queat inferre. e qua certè methodo profunda nostri Auctoris elucescit eruditio, dum quãuis con-
 mania quælibet principia, ea quæ scientiam parit ratioci-
 natio, atrocissimè reijciat philosopho teste *post. 1. c. 7.* ab
 vnoquoque tamen scientifico ad propriam contractata ma-
 teriam vtilissimè assumi doceamur *ibid. c. 8. & met. 11. sum.*
2. c. 2. Habita præced. textu, & diffusè quidem expositio
 ab eodem nos modò immunes labore in hoc reddit con-
 textu, in quo plurima ibi communi ratione recensita de ip-
 so ingeniosè proferuntur Vniuerso, ideoque sat erit Ocelli
 rationem sic breui verborum ambitu perstringere, ipsam-
 que sic inducere differentè. Si ortui, ac interitui obnoxium
 statuere placeat Vniuersam, ab imperfecto certè statu ad
 florè ipsam progredi, & ab hoc inde ad interitum pari-
 ter digredi ex habitis superius necessariò erit asserendum.
 quod tamen de Vniuerso quis audeat proferre? illius enim
 ortus nemo certus nobis occurret testis, & in præced. re-
 censitas mutationes in Vniuerso nemo potuit intueri, dum
 ipsum numquam incrementa suscipere, vel in deterius labi
 cõtingerit, ac semper idem simili permaneat ratione, ac sibi-
 metipsum semper æquale, simul, ac simile perseueret, è qui-
 bus certè identitas substantiæ confurgit, quantitatis quin-
 imo, & qualitatis, quarum eam æqualitas, hanc certè simi-
 litudo respicit *vt in præd. c. de quanto, & quali.* Huius autem
 præpotentem rationis vim ne facilè liceat eludere solerti
 animaduertendum cura Vniuersum hic iuxta propriæ con-
 ditionem naturæ assumi, non verò partium ratione vt va-
 lido verborum *Τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος* (totum & Vniuersum) ne-
 xu, textus nobis indicat auctoritas, eas enim si libeat con-
 templati, quis perenni subiectas ignorat vicissitudini, &
 assiduis mutationibus non conspiciat agitari, quænam ha-
 rum non yberimè ferax terrarum orbis particula, dum fe-
 licissimè quondam vires, ac regna effloruerint, vbi nunc

Comma
 in libris
 principij
 sanctorum
 ratiocina-
 tione.

Ratio præ-
 bas aucto-
 rit. Vni-
 uers.

lib. 13
 cap. 27

in præd.
 de quanto
 & quali

Vniuersi
 mutatio-
 nes.

profunda maris intuemur: & è conuerso terrarum, ac montium ibi vigeant culmina, vbi depressæ quondam valles iacere.

Quid.

mat. 15.

Quodque fuit, campus, vallem decursus aquarum

Fecit: & eluie mons est deductus in aquor,

Eq, paludosa siccis humis aret arenis,

Quæq, siccum tulerant stagnata paludibus hument.

Hic fontes natura novos emisit, & illic

Clauset, & antiquis iam multa tremoribus orbis

Flumina prostrant, aut exsiccata relidunt.

Hesiod.

Theogon.

Romæ
antiqui
decus.

perenni inferior hæc Vniuersi pars fluxu circumuoluitur, & vorax ille fenex, qui suam prolem impio lacerare dentes non perhorrescit, quò fortius nostra immortalitatem opera appetere intuetur, eò validiori gestit impetu disiecit. Tu sola cunctarum victrix gentium, ac Orbis domina id satis superque testaberis Roma, quæ uti superbas tot Regum ceruices nobili iugo pressisse potuisti, ita tot Regnis proculcatis, gloriosis hostium spolijs onusta, quasi temporis, ac mortis præualidos elusura conatus, monumenta futura, interitus nescia, erigere tentasti, vix tamen nunc minima prisca maiestatis remanent vestigia, per quæ ad tenuem tuæ gloriæ liceat accedere notitiam, ut iure cum Iano Vitali Panormita dicere possimus.

Albula Romani restat nunc nominis index

Quin etiam rapidis ferunt in æquor aquis.

Disce hinc quid possit fortuna: immora labascunt

Et quæ perpetuo sunt agitata, manent.

at hic dum asserit Ocellus idem permanere Vniuersum: ipsum secundum se contemplatur. ut enim præced. monui-

mus

mus textu, vt diceretur oriri, vel interire Vniuersum, talibus vnquamque illius partem mutationibus premi oportere. idem profectò nunc statuendum si sibi ipsi factum, dissimile velimus asserere Vniuersum. vt enim terrarum orbis, certissimis Mathematicorum placitis, cum æqualitate quadam rotundus sancitur, eximia licet montium altitudo exactam sphæricæ figuræ perfectionem impedire videatur; eo quia vbi ad vniuersum respexeris, manifesta eorum humilitas; ac vt in lusoria pila si commissuras eiusdem, ac rimas quis adspiciat *nihil illa intervalla efficiunt ad speciem rotundi, sic nec in vniuerso quidem orbe terrarum editi montes, quorum altitudo totius mûdi collatione consumitur.* & vt licet quædam eius partes à motu non videamus immunes, immobilem tamen ipsum validissima suadent principia, vt latè 2. *cati* 90. & *seqq.* in Vniuerso pariter entia quantumuis aliqua augeantur, & alia in hoc terrarum orbe decreuant, id quidnam iam traditæ Vniuersi officiet immutabilitati? eoque magis, quòd tellus, in qua huiusmodi præcipuè vigent mutationes, si Vniuersum respicias puncti exerceat rationem, vt ideo dixerit philosoph. *meteor.* 1. *cap. ult.* *ὁ δὲ τῆς γῆς ὄγκος καὶ τὸ μέγεθος εἶναι ἐστὶ δὴ ὡς πρὸς τὸν ὀλὸν ἕρανόν.* terra autem tumor, & magnitudo nihil est sanè ad totum calum. ac Cicero Scipionem induxerit dicentem iam verò ipsa terra ita mihi parua visa est, vt me imperij nostri, quo quasi eius punctum attingimus, peniteret. ni fortè quis ridiculè timeat, ne terræ mutationibus, & cæli afficiantur, eos inde credens conseruari, quasi è prædeuntibus ab ea vaporibus astrâ nutrirî eo pacto, quo Sext. Empir. monebat, arbitretur. vel vt Stoici apud Porphyr. asserabant, qui Solem maris exhalatione, Lunam ea, quæ ex fontium, fluminumq; aquis, astrâ tandem, ea quam tellus assiduè præberet, enutrirî crediderunt. Vniuersum igitur ex vi propriæ naturæ, non partium

Tellus
quo pacto cum
æqualitate
rotunditatis
da.

Sen. Nat. q.
l. 4. c. 11.

in somn.
Scip.

Ante
nympha-
rum.

Adu. ma-
them 1. 8
c. de Dijs

Declara-
tio præ-
dictæ ra-
tionis.

ratione ipsum accipiēdo, semper idem sibi ipsi permanere
 obseruat modò Ocellus, vt ipse inf. expressè profiteretur, ac
 1. sequ. vbi huic nil obesse positioni partium mutationem,
 apertissimè testatur. Quod vero idem, ac sibi simile Vni-
 uersum permaneat, è quo potissimum allatæ rationis robur
 exoritur, non modò probat Auctor, illud arbitratus omni-
 nò manifestum. nulla scilicet talis progressus de imperfe-
 cto ad perfectum, vel è conuerso, nec etiam minima vs-
 quam apparuerunt vestigia, cum nil ad id mutationes con-
 ferant in aliquibus tantummodo entibus succedentes, quæ
 vix partis nomen in Vniuerso promeruerit: ni fortè in de-
 lira quis incidat animi sensa eorum, qui mundum pluries
 genitum, ac pluries corruptum, multoties pariter nouo ad-
 huc ortui, ac interitui subiiciendum, dixere (nec pigeat
 quempiam, me ad veterum aboletas commigrantem ali-
 quando legere sententias, cum in vetustissimi auctoris ex-
 positione verseretur) hi enim casu afferentes ipsum proge-
 nitum, in primordijs pleraque arbitrati sunt entia imper-
 fecta prodijisse, quæ inde interierint, eorum salutem negli-
 gente natura, perfecta tantummodo exposcente; sicq; ex
 imperfecto statu aliquando ad ἀκμὴν iuxta horum placita
 Vniuersum videatur promotum, cuius sanè sententiæ Arist.
 testis, qui *phys.* 2. 43. Empedoclis carmen referebat di-
 centis.

Ως ἔτι το σὺν κούραε θεῶν τὸ τε πᾶν λακιδ' ἄλλωσιν
 sic contigit forè tunc, sape autem aliter. & 76. eam senten-
 tiam fusius proferebat, ac ibid. reijciebat, & de p. an. 1. c. 1.
 ex immutabili naturæ ordine, ac operandi ratione, quam
 pariter Manil. respiciens canebat.

Sic sors ista dedit nobis, sors ipsa gubernet.
At cur dispositis vicibus consurgere ligna,
Et velut imperio, prescriptas reddere cunctas
Carni quis, ac nullis properantibus vltis relinquit?

*Cum eadem a stiuas exornant sydera noctes,
Semper, & hybernas eadem, certamque figuram
Quisque dies reddit mundo, certamque relinquit?*

eundem quinimo Vniuersi ad perfectionem fateri videntur progressum ijs, qui ipsum in sui primordio incolis asseruere destitutum; qui inde è terra momento temporis eruperint:& decremента perpeti ipsum asserere non dubitant, tellurem edocentes huiusmodi amplius animantia perfectia non progignere, eo quod iam viribus langueat destituta, iamque consenuerit, quam contemplantur sententiam *inf. c. 3.* at anilibus his fabulis, quæ terræ tãtam vim tribuere, philosophi mentem turbari dedecebat, ijs enim tantummodo, quas iusurgere permittit ratio, dubitationibus philosophi animus detinetur, ac in ijs tantum soluendis elaborare consuevit: nullum autem euidentem occurrebat signum, quod prædictas in Vniuerso indicaret mutationes, ac si quodpiam à veteribus philosophis contigit exhiberi, *id inf. cap. tertio* omnino deletur.

Opinio eorū quæ quondam homines è terra gigni falso putarunt.

Tertia ad illud idem probandum ratio.

T α σημεῖα δὲ ἢ, 1. τεκμηρια τὰ τε, 2. ἐναργῆ αἰτᾶσεις, αἰ συμμερία, χηματαμοῦ θεσεις, διαστάσεις, δυνάμεις, ταχύτητες, πρὸς ἀλλήλα καὶ βραδύτητες, ἀριθμοὶ γέν. 3. καὶ χρόνοι περιόδοι. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολῶν καὶ μείωσιν ἐκδέχεται, κατὰ τὴν αἰσ. γυνητικῆς φύσεως διέξοδον. τῆς δὲ γὰρ ἀκμῆ διὰ τὴν αἰσ.

Signa verò, & indicia ipsius manifesta ordinis, symmetria, figurationes, positiones, interualla, potentia, celeritates ad incrementum, & tarditates numeri quoque, & temporum circuitus, omnia hæc enim mutationem, & diminutionem suscipiunt, secundum generis naturam transiunt; vigore enim

1. deest
καὶ in v.
2. n. dicitur
im. ex vv.

3. v. 2. v. 5.
αἰ.

ναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελ- *enim per potentiam maiora,*
 τίοινα παρέωται, τῇ δὲ φθισί *& meliora concomitantur,*
 διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείονα, *interitum verò per imbecil-*
 καὶ τὰ χείρονα. *litatē minora, & deteriora.*

P A R A P H R A S I S.

T Raditæ verò veritatis haud dubia præbent
 argumenta, ordines, figuræ, situs, interual-
 la, facultates, mutuæ celeritates, ac tarditates
 motuum, nec non numeri, & temporum circui-
 tus; hæc quippe singula immutantur, catenus,
 ac diminuuntur, quatenus genita natura, quæ
 ijs subest, immutatur. & ipsa enim reddita maio-
 ra, ac potiora rem in apice constitutam per na-
 tuiam vim concomitantur, & vbi hæc per imbe-
 cillitatem propriam ad interitum vergit, simul
 ipsa minora fiunt, ac deteriora.

COMMENTARIUS.

Cōnexio
 cum præ-
 cedenti
 textu.

Q Væ præced. textu erudito noster auctor expressit
 consilio, hic certè valido munire contendit præsi-
 dio, entium, quæ sunt ad id munus peragendum quàm plu-
 ribus conuocatis, quorum plerisque in rebus frequentia
 nostræ ipsa notitiæ quàm maximè reddidit familiaria. Duo
 tamen ingeniosè nobis præced. textus cum exhibuerit do-
 ctrina, horum quidnam verè Ocellus respiciat, dubium pro-
 fecto, an scilicet ibi expressam rerum vicissitudinem, qua
 modò ad propriæ conditionis florem nouis semper adaucte
 decoribus alacriter ferantur, modò que pristino destitutæ

Dubita-
 tio de in-
 tentione
 Auctoris

robore ad miserimos interitus occyffimè dilabantur: vel potius in postremis illius contextus verbis constitutam Vniuersi perennitatem noua velit ratione sancire. Ad primum placitum auctoris mentem potius certo gressu ferri Noga-rola videtur opinari; ille siquidem V. C. vltima textus verba sic censuit vertenda. *Eiusmodi enim omnia, ut mortalis hac & generationi obnoxia progreditur natura, mutationem, diminutionemque suscipiunt, ac qua maiora quidem, ac potiora fuerint, statum ipsum propter vigorem, qua autem minora, deterioraque sunt, interitum præ imbecillitate consequi solent.* è quibus apertè colligitur verbis, cum referantur ad entia in textu enumerata, ordinem scilicet symmetriam, & alia huiusmodi, hoc præcipuè Ocellum indicare, quod eorum ope potenti velut inductionis robore duplex illa inferatur conditio, quam *2. & 3. sexu* caducis inesse amplissimè ostenderat, dum his, quæ vel iunctim, vel seorsim in vnaquaq; re obseruantur, talem, nec immeritò, tribuat naturam, quod *τὸ ἀκμῆν* tunc ipsa assequantur (quam dictionem ipse per *statum* (nescio an propriè) explicat) cum propriæ congruam naturæ perfectionem adepta fuerint, indeque minora simul reddita, ac deteriora interitu præ imbecillitate propria premanant. quare in alijs entibus productis idem non dissimili exemplo videbitur asserendum: hancq; expositionem textus series non renuit, nec nostra paraphrasis (licet iam dictæ non omnino consona) ab ea prorsus videtur abhorrere. Huic quinimo dogmati, vt plena inductionis beneficio fides accedat, solerti sanè inuento Ocellum sola circumspicere accidentia, eorum quinimo pleraque relatiua vnusquisque fatebitur, si in accidentium naturam acuto feratur intuitu: ea quippe non entia simpliciter, at potius entis entia comperiet, vt *met. 4. s. 2.* monemur, ipsaq; idcirco naturam entium, quibus ea accidit inesse, exactè consequi, certissimè cognoscat; cum ab

Hogarolæ sententia circa mentem Ocell. & probabilis.

in textu
inductio
inductio
inductio
inductio
inductio

Accidentia natura
ta.

eorum plerumq; principijs illa emanare contingat. hæc igitur magis nostro cum occurrant sensui, ac inde intellectu, cui singula sensus obiecta blando præbere non recusat ministerio, siquidem.

Inuenies primis ab sensibus esse creatam

Notitiam veri

Lucr. rer.
nat. 4.

optimo sanè consilio, eorum exemplo accidentium superius dictas entium mutationes voluit aperire, hæc etenim cum nesciant abesse à subiecto, ortum in eo, & interitum assequuntur, & ab eo cum fluant, eius quoq; naturam exactissimè poterunt indicare *p. de an. 11.* & hæc ideo *secundum gentia natura*, cui scilicet insunt, *transitum* mutari, ac diminui prodiit Ocellus, vt singula patebit percurrenti maxime verò relatiuorum meminit accidentium, quia in illis lōgè clarior apparet, ac facilior allata vicissitudo, dum ne minima quidem in subiecto facta mutatione, ipsi sponte quodammodo adhaereant, ab eodemq; pariter recedant, si correlatiuum scilicet tantummodo parum immutetur. 8.

Omniū
acciden-
tium ma-
xime
mutabi-
lia sunt
relatiua.

phys. 9. hæc quinimo magis congrua videbuntur, ni tam pigeat textus seruare expositionem, quam mox trademus: vniuersi scilicet ordo, & maxima eius partium connexio relatiuis præcipuè accidentibus ipsum reddunt quàm maxime obnoxium: vbi verò frequens accidentium occurrebat memoria, ac illa interius naturam respiciendo placebat contemplari, æquum erat temporis etiam meminisse, tum quia tempus pleriq; dixerunt *συμπρωμα συμωτομα των παρεπομένων ημεραστε και νυξι και ωρας και παθεισι η απθειαισι, και κινήσεις και μοναίσι* teste Empirico *accidens accidentium, consequens dies, noctes, & horas, & passiones, & immobilitates, motus, ac unitates*, quare si accidentiū credebatur accidens non sine crimine illius mentio poterat omitteri, cum etiam quia ab eodem cuncta præcipiti ad occasum violentia afferantur impelli, ideoque *3. phys. 128.* quæ-
rebat

Hypoth. 1.
36. 17.

rebat philol. cur temporj, licet ortus vniuscuiusq; rei sit pa-
 rens, interitus tantummodo consueuerit adscribi. numquid
 hominibus quam maximè familiari crimine, quos tenax
 iniuriarum memoria semper concomitatur, ac parum syn-
 cera accepti de uicij, obliuio? quod eleganti profecto que-
 situm ibi ratione soluebat, erudito nos edocens responso,
 horum reuera neutrum entibus præ temporis vel odio, vel
 amore accedere, dum non à tempore, at potius in tempore
 rerum simul ortus perageretur, ac interitus; at quoniam
 entia quantumuis imperfecta effectricis, quæ tamen extrin-
 secus accederet beneficio causæ ortum semper consequi
 sensus apertissimè intuetur, quæ tamen ad interitum ab in-
 ternis vt plurimum impelli principijs contingat, & propriæ
 quasi ætatis pondere collisa in tenues auras, ac cineres mi-
 ferrimè redigi, sua inde mortales primordia, quæ peculiari
 se causæ debere cognoscebant, non tempori adscribere vo-
 luisset, quod tamen proprij interitus, cuius auctor plerum-
 que apertus nullibi appareret, certissimum asserere non du-
 bitabant principium. In horum quolibet igitur acciden-
 tium confirmari toties repetitam duplicem entium muta-
 tionem, ex dictis in textus limine, licet asserere. vbi recen-
 sitæ si libeat expolitioni adhærere, vereor, ne nostros ali-
 quis veluti nimis faciles assensus, nec prorsus iniquo dam-
 net iudicio, cur enim per se claræ, ac pluries repetitæ cre-
 damus insistere propositioni Ocellum, tenuique probatio-
 ne, qui breuissimo vt plurimum stylo sua exprimere vel eti-
 am difficillima sentia consueuit, vt plerumq; Aristotelicam
 etiam breuitatem excedat, vt frequenti exemplo inferius
 elucescet, ideo subtilius etiam speculando, profundius in
 hoc textu philosophandum cenleo, quod scilicet alia hic
 ratione Auctor Vniuersi æternitatem testati contendat, &
 quasi omnium hucusq; dictorum veritatem ex ordine, sym-
 metria, & huiusmodi perere accidentibus, ita tamen, quod

Quare
 tempus
 dicatur
 causa cor-
 ruptionis
 non autē
 genera-
 tionis.

Probabi-
 lior sen-
 tentia de
 opinio-
 ne Au-
 ctoris.

eorum illam nobis esse præscribat conditionem, quod ca-
 duca veluti, ac infirma, substantiam, cui innixa permaneat,
 exoptent, ac necessario exposcant *p. de ortu* 1. sua; q; idcir-
 co assumant ordine mutationes, prout illad subiectum, cui
 inseparabili nexu adhærent, immutari contingat, vt huius
 veritatem, & alterationem eorundem quoque consequatur
 immutatio: quod nobis acutè arbitror Ocellum innuisse,
 dum enumeratis omnibus ijs accidentibus, ea singula, *mu-
 tationem suscipere secundum genitæ naturæ transitum*, edo-
 ceat, per quam procul dubio subiectum ipsum exprimit ex
 eo potissimum indicari videtur, quod illi tantummodo ve-
 rè, ac propriè ortus queat adscribi, vt observabimus infe-
 rius *cap. 2.* hanc quinimo auctoris mentem indicant simul,
 ac confirmant sequentia textus verba, quæ ad prædicta re-
 ferri aperitissime monstrat subsequens particula *γὰρ (enim)*,
 cuius peculiare est causam indicare: quæ verba an illis à
 Nogarola tributam queant perpeti expositionem, dubium
 sanè, dum dictio *παρὰ τὴν* propriè de re, quæ aliam sequit-
 ur, ac illi veluti comes adhaereat, passim consueverit præ-
 ferri, non autem significet *assequitur*, vt hic ipse videtur ex-
 cogitasse; ideoq; potius ibi arbitror Ocellum nobis indica-
 re enumerata accidentia, cum iuxta subiecti varietatē præ-
 cipuè immutetur, sic se habere, quod subiecti sui florem ne-
 cessario nexu concomitentur & ipsa reddita maiora, & me-
 liora, ac, vt ita loquar, & ipsa in flore constituta. nec dissimi-
 li ratione subiecti interitum concomitentur & ipsa quoque
 facta minora, ac deteriora, & ita proprio inhæreant subie-
 cto, vt numquam de formi oppressa sorte illius conditionē
 omnino sequantur. vnde quoties illa varietati intuemur ob-
 noxia, eadem pariter subiectum certo premi consensu erit
 asserendum. ideoq; ingeniosissime auctor verbo *παρὰ τὴν*
tas concomitantiam indicante vti voluisse erit asserendum.
 Hanc si lubeat amplecti expositionem; quam eousque le-

vera sign.
 verbi.
 τὰρ τὴν
 τὴν.

τὴν τὴν
 τὴν τὴν
 τὴν τὴν
 τὴν τὴν
 τὴν τὴν
 τὴν τὴν

Cori benigno velim propositam, quousque ipse vel Noga-
relæ versioni nesciat adhærere, vel aliam aptiorem, quod
facili negotio ipsum præstiturum confido, non inuenit:
tunc longè diuersam ab ea quam in princ. textus recensui-
mus, fuisse Auctoris metem, ipsamq; hic nouo ratiocinio ad
Vniuersi perennitatem ferri, erit affirmandum, ac sic disse-
rere ordinem, comensurationem, & reliqua huiusmodi,
hic enumerata mutationi, & occasi tunc certissimè vide-
mus obnoxia, cum ad interitum progenita. vergit natura,
quam illa concomitantur; iuxta enim illius natiuum robur
suae conditionis florem, ac perfectionem assequuntur, à quo
ad occasum ocyssimè inde ferantur, si illud imbecillitate
prellum languescat; vbi videbimus igitur ordinem, figuram,
velocitatis, ac tarditatis motuum proportionem, ac cætera
huiusmodi interitu immunia, omnisq; expertia mutationis
permanere, asserendam erit æternam esse illam, cui insunt,
naturam: & opposita ratione, dum hæc immutantur, eorum
quoq; subiectum immutari licet inferre, nam

— ipsi in rebus item cum materiâ

Intervallo, via connexus, pondera, plaga

Concursus, motus, ordo, positura, figura

Cum permutantur, mutari, res quoque debent.

hæc verò singula nulli obnoxia in Vniuerso vigent muta-
tioni (subdat lector) & longèuis quibuslibet inconcussa tem-
poribus, nullis vrgeatur casibus, vel rerum premuntur vicif-
situdinibus, vt diligenti vniuersum cõtèmplatione si placeat
percurrere, clarissimè apparebit. immutabilis enim ordo
in eo elucescit, dum in sui perenni incõstantia, & motu quo-
dammodo immobile, æternam vbiq; seruat inconstantia;
eadem cælestium semper motuum proportionem; eadem,
viginti quatuor horarum spatio, celeritate totum orbem
circumagi; eodem semper orbem ab inuicem, & ab ipsa tel-
lure distantes intervallo; iisdem res ipsas semper ditatas

Noua tes-
tus expo-
sicio.

Eucl. 2o

Eucl. 2o

Immua-
bilis or-
do Vni-
uersi.

facultatibus, ac numerum semper eundem, & ambitum tē-
porum in rebus quibuslibet certissimè intuemur, seu erran-
tium motus syderum, siue recurrentes statim temporibus
dierum, ac noctium longitudines, siue gestandorum in vte-
ro factuum, pro dignandæq; prolis aptas cōstitutas in animā-
tibus ætates, seu tandem quodcumq; aliud vel leuissimum
naturæ opus attentè velimus aspiciere: erudita ramen con-
sideratione in sublunariis his ea contenti necessitate, quæ
in pluribus inuolabili præscripta ferè obseruatur. *z. phis.*
82. hoc tamen inter cælestia, & inferiora obseruato discrimi-
mine, ut dicitur *p. de p. an. c. p.* quod τὸ τεταγμένον, καὶ ὁρισμέ-
νον πολὺ μᾶλλον φαίνεται ἐν τοῖς ἄνω, ἢ πρὸς ἡμᾶς. τὸ δὲ
ἄλλοτὲ ἀλλοτὶ καὶ ἄλλοτὶ πρὸς τὰ θνητὰ μᾶλλον *(ordinatum
verò, ac definitum magis apparet in cælestibus, quàm circa
nos. quod verò alias aliter & potius ut contigit, circa mor-
talia.)* quare æternum videbitur, in quo hæc vigent, Vni-
uersum, ut eadem ferè inferebat ratione Manilius, dom-
canebat.

Afron.]

*Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terra vertentibus annis
Exutas variam faciem per sacula gentes,
At manet incolumis mundus, suaque omnia seruat
Qua nec longa dies auget, minuitque senectus,
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat
Idem semper erit, quoniam semper suis idem
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aspiciens.*

Duplici autem percitus coniectura huic assentiri non
vereor expositioni. primò, quia sic optimè textus huiusce-
cum præcedenti surgat connexio, in quo Vniuersum idee
statuebatur ingenitum, quia semper sibi ipsi idem perma-
neret; cum igitur subdat, *signa verò, & indicia ipsius manife-
sta &c.* cunctaque ibi recensita eadem seruari licet entia.

particularia varientur, ac in (ublunarium singulis speciebus & in caelestibus orbibus, quæ maiorem & potior em vniuersi constituunt partem, assiduè obseruent Astronomi, & re, non nomine tantum naturales Philosophi; patet hic validissimo cõfirmari medio iam sancitum dogma, quo æternitas illius, vel saltem idemitas, quam in eo assiduè dixit obseruari, statuat. Præterea, quia si primam illam propositionem superius prolatam certo declarare voluisset instituto, quæ duplex singulis entibus genitis tribuebatur mutatio, satius erat hic ipsam in validissimis substantijs, quàm in tenuibus accidentibus longè perfectius expressisse; id quinimo vltimus velim animaduerti, quod hæc Vniuerso cum adscribatur æternitas non ratione particularium entium sublunariũ, at specierum potius (quod optimè indicabitur infra c. 2.) & corporum caelestium, hinc Ocellum ideo sola entia attulisse, quæ huiusmodi naturis queant conuenire.

Vniuersi natura, ac nomen explicantur,

Textus 6

Tο δὲ .1. ὅλον, καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν συμπᾶντα κόσμον. δι. 2. αὐτὸ γὰρ πᾶν καὶ τῆς προσσηγορίας ἕτερε ταύτης, ἐκ τῶν ἀπάντων δὴ κοσμηθεῖς. σύστημα γὰρ ἐστὶν τῆς πᾶν ὅλων φύσεως. 3. αὐτοτελὲς καὶ τέλειον. ἐκτὸς γὰρ πᾶν ὅλου οὐδὲν, εἰ γὰρ τί ἐστὶν, ἐν αὐτῷ πᾶσι ἐστὶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔχει, τὰ μὲν ἄς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγενημένα.

Totum autem & Vniuersum nuncupo vniuersum mundũ, idcirco enim italem sortitus est appellacionem omnibus rebus exornatus: est enim constitutio omnium natura per se absoluta, & perfecta; exira vniuersum enim nihil est; namque si quid est, vniuerso inest. & cum hoc Vniuersum, & cum hoc omnia habere, alia quidem vt partes, alia verò ve superaccidentia.

1. n. ad γε.
2. n. διὰ γὰρ im.
EXVV.

3. n. φύσεων, nec adest τῆς im. EXV.

P A R A P H R A S I S.

Totius autem, ac Vniuersi nomine mundum exprimimus vniuersum, qui entibus quibuslibet exornatus, talem non aliunde sortitur denominationem, quàm ex eo, quòd sit quædam omnium naturarum per se absoluta, ac perfectissima collectio: extra ipsum enim nil reperitur, quia si quid est in rerum natura, id in ipso certè collocatum est mundo, qui eatenus etiam dicitur Vniuersum, quatenus & hoc in se complectitur, omniaque continet entia, hoc tantùm obseruato discrimine, quòd alia sint præcipuæ illius partes, alia verò se habeant veluti quædam accessoria.

C O M M E N T A R I V S.

Tunc fallaces tantummodo æquiocationis scopulos prorsus eludi *top. l. c. 5.* monebat phil. dum illa, nominis significatio, cui adhæremus, cauto prænuntiaretur consilio. hoc idem Ocellus nunc præstat, qui mundo æternitatem pluribus adscribere cum tentet rationibus, vniuersi, ac totius nominibus hucusque acceptis, quid verè exprimator nobis indicat, & rudi quadam definitione, quam quid nominis Peripatetici dicerent iuxta præscripta *7. met. l. 14.* nunc declarat, indeq; cuncta docens ingenti vniuersi ambitu contineri, ea rursus entia, quæ ipsum suo sinu complectitur, recenset simul, ac distinguit. His igitur vocibus

τὸ ὅλον, & τὸ πᾶν (totum, ac vniuersum) se σύμπαντα
κόσμον (vniuersum mundum) exprimere profiteretur. vō-
cem verò σύμπαντα euidetè sanè voluit adiecisse, vt non
terrarum orbem inde tantummodo, ac cælestia vltèrius eti-
am à se assumi testaretur, quæ voce κόσμος simpliciter ac-
cepta difficilè comprehendì contigisset, vt præpotenti li-
cet Arist. auctoritate cōfirmare 1. cæli. 107. dicentis ἢ ὅ τῶ
ὄλκοις αἰεὶ ἐστὶ κόσμος. κ) εὐρανόστοιχος τινὸς συνστάσις ἐστὶ
mundus, & cælum) Mundum verò iure σύμπαντα κόσμον
obseruat ideo nuncupatum, quia singulis entium speciebus
κοσμηθεὶς (ornatus) & miro ordine decoratus appareat. in
hoc Pythagoræ insitens vestigijs, qui primus hunc ambi-
tum, quo cuncta includuntur κόσμον nuncupauit ἐκ τῆς ἐν
αὐτῷ τάξεως (ex eo, qui in ipso, ordine) quatenus scilicet in eo
omnis natura mirabili nexu cohæret, vt omnium inde en-
tium perfecta, & absoluta emanet congeries, dum nihil
extra ipsum accipere contingat, si quid enim est, id certè
in ampl. ssumo vniuersi sinu comprehenditur, nec mundum
vniuersi nomine deceret insigniri, nisi & hoc includeret, ac
quantumuis minimum, suo ambitu benignissimè comple-
teretur. in hoc igitur cuncta nobili disposita serie entia
perseuerant, tam arcto ipsi fædere connexa, vt quædam
insigne vniuersi partium munus subeant, cætera verò præ-
clara veluti additamenta eidem accedant. ita tamen par-
tes velim accipi, quod nedum eas quibus primò constitui-
tur vniuersum, cælum scilicet, ac elementa, lubeat assume-
re, verùm etiam substantias ex his prodeuntes, dum ad has
etiam nomen partis quodammodo auctor diffuderit c. 3.
1. & 2. additamenti verò nomen crediderim Ocellum
accidentibus adscripsisse, ijsq; præterea entibus, quæ a per-
fecto parumper naturæ desciscunt ordine ad meteorolo-
giam reiecta à philolopho meteor. 1. c. 1. hancq; totius na-
turam perpendisse videtur Aristoteles, indeq; p. 1. 3. 63.

Quid ve-
tè expri-
mat vox
κόσμος.

Vnde
mundus
dicatur

Blui. de
phil. philo-
1. 2. c. 1.

Quænam
sint vni-
uersi par-
tes, &
quæ addi-
tamenta.

& met. 5. 3 1. fumpſiſſe definitionem, quòd ſcilicet totum
 ſit, cuius nullam partem extra ipſum poſſumus reperire.
 omnia quinimo hic tradita peripatetica eſſe quàm certifi-
 ſimè licet aſſerere. vniuerſi ſiquidem inde nomen dedu-
 ctum, quòd omnia complectatur, & Ariſtoteles obſeruauit
 1. cali 1. 4. vbi τὸ πᾶν dicebat τέλειον ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ κα-
 θάρως ἄνομα σημαίνε, πάντη, καὶ μὴ τῇ μὲν, τῇ δὲ μὴ.
 (vniuerſum perfectum neceſſe eſt eſſe, ac quemadmodum no-
 men indicat ex omni parte, & non hac quidem ſic, illa verò
 non) nullumq; vltteriùs ens extra vniuerſi ambitum collo-
 cari, & ipſe quoque Ariſt. eſt abundè profeſſus, qui cum
 docuiſſet cælum, præcipuè pro externa cæleſtiũ corporum
 ſuperficie reliqua ambiente aſſumendum, nullum extra
 ipſum corpus occurrere ſubdidit 1. cali 97. imo nullum
 nec etiam locum, vacuum vel tempus extra ipſum ad eſſe
 ibid. 99. proſitetur quod etiam ſenſiſſe videtur Plato in Ti-
 meo, quo loci mundum quoddam eſſe animal cum proſi-
 teretur, ex vniuerſo igne, aere, aqua, ac terra dicebat com-
 pactum, nullamq; horum partem extrinſecùs relictam, vt
 maximè perfectum animal è perfectis partibus conſtitue-
 retur, nullo quinimo extraneo frigore, vel calore ad ſene-
 ctutem, vel morbum poſſet impelli: ideoque oculos ipſi
 Deũ nõ cõtuliſſe, eo quia nil extra ipſũ reliquiſſet, quod
 aſpectui occurreret, auresq; denegaviſſe, cũ nil extra ſupereſ-
 ſet, quod auditũ afficeret, nullaq; illi mēbra, per quæ noua
 ſuſciperet alimēta, vel cibi emitteret excrementa aſſignaſ-
 ſe, eo quia nihil ipſi accedere, vel ab eodem decedere poſ-
 ſe videbatur. vniuerſam quinimo ferè ad verbum, qua
 mundum hic Ocellus deſcripſit, rationem, hinc videri
 accepſiſſe auctor libri de mundo (de quo inf.) c. 3. vſus
 & ipſe voce οὐσμημα, dum ibi dixit mundum eſſe οὐσμημα
 ἐξ ἑρανῶ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τῆτοις περιεχόμενων φύσεων
 (compagem ex cælo, & terra, & in his contentis naturis) eam

Vnde no-
 mē Vni-
 uerſi.

Nil extra
 cælum.

Et cur,
 iuxta Pla-
 tonem.

Vniuer-
 ſum eſt
 animal
 apud Pla-
 tonem
 & cur
 deſtitua-
 tur ſenſi-
 bus.

tandem sectionem rerum, quæ in mundo continentur à Peripato non abhorreere afferendum. Arist. enim in libris de cælo, præcipuas vniuersi partes dum contempleretur, 3. celi. s. 1. perquirendas primò dixit substantias, opera, & passiones illarum, ac inde substantiarum nomine simplicia corpora, entia ex ijs vltèrius constituta, cælum, ac eius partes, animalia, plantas, ac earum partes exprimi docuit: passiones verò, & opera statuit completi, eorum entium motus ab elementis præcipuè prouenientes, aliaq; huiusmodi, quare cum omnibus illis nomen partis hic 3. s. 1. tribuat Ocellus, cur additamenti voce accidentia, ac meteora, quæ κατὰ φύσιν αἰτιατοῦ τερατῶν secundum naturam magis ordine de stigmatum meteor. 1. 6. 1. eueniunt, negabimus expressa fuisse?

Quæcunque sunt in Vniuerso, ipsum
intuentur.

Text. 7.

Τὰ μὲν ἐν ἐμπεριεχομέ-
να τῷ κόσμῳ πρὸς τὸν
κόσμον ἔχει τὴν συναρμογὴν,
ὁ δὲ κόσμος πρὸς ἑδὲν ἕτερον,
ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν. 1. τὰ
μὲν γὰρ ἄλλα πάντα τὴν φύσιν
ἐκ αὐταυτῆς ἔχοντα συνίστηεν
ἀλλ' ἐτιθέται. 2. τῆς πρὸς τὰ
ἔκτος ἐχόμενα συναρμογῆς. ζῶα
μὲν πρὸς ἀναπνοαίῳ, ὄψις δὲ
πρὸς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἄλλα αἰσθη-
σῆς πρὸς τὸ ὀσκειὸν αἰσθητὸν, τὰ
δὲ φυτὰ πρὸς τὸ φῶς, ἡλιος
δὲ, κὺ σελήνη κὺ οἱ πλανῆται, κὺ

IN mundo igitur com-
prehensa cum mundo
habent conuenientiam,
mundus verò cum nulla
aliare, sed ipse cum seip-
so, alia enim omnia natu-
ram per se absolutam non
constituunt, sed adhuc in-
digent conuenientia qua-
dam ad ea, quæ sunt extra.
animalia quidem ad re-
spirationem, visus verò
ad lumen, alij autem sen-
sus ad propriam sensibi-

1. vv. αὐ-
τὸν.2. vv. &c
al. ἀλλ'
ἔσε ἰδῆ
καὶ.

3. ad οκτώ
vñs ex
vv. 8cc.
4. π. ἀλλὰ
πρὸς δι-
τῷ. im. ex
vv.

οἱ ἀσπλανεῖς, κατὰ τὸ μέρος
μὲν τῆς. 3. κοινῆς διακωσμή-
σεος αὐτῶ, αὐτὸς δὲ πρὸς ἑ-
δὲν ἕτερον, ἀλλ'. 4. αὐτὸς πρὸς
αὐτὸν.

le, planta verò, ut produ-
cantur. Sol quoque, & Luna,
& planeta, & fixa ad partē
communis gubernationis ip-
sius, ipse verò ad nihil aliud,
sed ad seipsum.

PARAPHRASIS.

Quare singula, quæ sinu suo Vniuersum
complectitur, ipsum ordine quodam re-
spiciunt, at mundus se ipsum tantummodo in-
tuetur, nec cum alio quopiam ordinem exer-
cet, vel cognationē. cætera quippè entia pror-
sus perfecta nō gaudent natura, ab extrinsecis
suæ complementum perfectionis captantia,
animalia enim extrinsecò egent aere, vt respi-
rent; visus lumen, ac cæteri sensus propria ex-
poscunt sensibilia, vt sua queant munia exer-
cere, plantæq; ipsæ multa extrinsecus adsciscūt,
vt prodire valeant. Sol etiam, Luna, ac tam er-
rātia, quàm fixa sydera vniuerso inseruiunt, in
inferiorū veluti regimen suis influxibus inten-
ta, at Vniuersum nil præter se ipsum respicit.

C O M M E N T A R I V S.

Vniuersum æternum esse alia edoctrurus ratione
 Ocellus, in hoc cōtextu discrimen, quod inter Vni-
 uersum, ac eius partes vigere obseruat, nobis assignat:
 vt inde scilicet, iam expressa vniuersi præstantia, ex hac in
 sequ. textu eiusdem perennitatem inferat. Eo igitur po-
 tissimum à suis partibus Vniuersum nos monet differre,
 quod hæc velut arcto cognationis vinculo illi coniectæ, cō-
 stanti in ipsum ferantur ordine. Vniuersum verò, propriæ
 quasi vitibus naturæ, vnde quaque perfectum quidpiam
 aliud non respiciat, sed propriij veluti decoris conscium,
 seipsum tantummodo gestiat intueri. Huius autem pri-
 mæua inde prodit discriminis origo, quod cætera ea cōdi-
 tione conspicinius affecta, quod vnde quaq; perfectæ de-
 stituantur natura, ideoq; semper externi alicuius indiga,
 cuius ope propria exerceant munia, nobis apparent. hæc
 sanè veritas nobiliorum Vniuersi partium exemplo nunc
 confirmatur, vt inde cæterarum quoque partium tenuis
 conditio, qua externis ipsis connectuntur, facilius appa-
 reat, dum præstantioribus ijs hac semper inseruire immu-
 tabilis Vniuersi series compellat: eo ferè pacto, quo singu-
 la homini, velut entium præstantissimo inseruire æterna
 naturæ iura statuerunt, quod respiciens philos. dicebat
phys. 2. 24. ἰσχυρὸν γὰρ πῶς καὶ ἡμεῖς τίλος (summus enim quo-
 dammodo & nos finis) idemq; dogma, cui consensit Cice-
 ro, elegantius etiam sic expressit *poli. p. c. 8. docens τάτε
 φύσις τῶν ζώων ἐνεκεν εἶναι, καὶ τὰ ἀθάλα ζῶα τῶν ἀνθρώπων χά-
 ριν. τὰ δὲ ἡμέρα, καὶ διὰ τὴν χρῆσιν, καὶ διὰ τὴν τροφήν. τῶν
 δ' ἀγρίων, εἰ μὴ πάντα, ἀλλὰ τὰ γιγνόμενα τῆς ζωῆς, καὶ
 ἄλλης βοήθειας ἐνεκεν, ἵνα καὶ ἰσθῆς καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται*

Hominij
 cuncta
 inser-
 uiunt.

De Nat.
 Deor. 2.
 prope si-
 nem.

ἐξ αὐτῶν, εἰ ἐν ἡ φύσει μὴθὲν, μήτε ἀτελεῖς ποιεῖ, μήτε μά-
 τλω, ἀγαχαῖον τῶν ἀνθρώπων ἐνεκεν αὐτὰ πάντα πτωχί-
 κιναι ἰλω φύσει (plantas animalium gratia esse, & alia ani-
 malia hominum gratia. mansueti quidem propter usum, &
 cibum, fera verò, si non omnia saltem plurima cibi, & affe-
 rius praesidiij causa, & ut vestis, ac caetera instrumenta
 fiant ex ipsis: si igitur natura nihil neque imperfectum fa-
 cit, neq; frustra, necesse & hominum gratia hac omnia fe-
 cisse naturam) quorum ideo fortasse, ut Sanctiss. Pontifex
 Urbanus VIII. in caelestissimo cuius ingenio cunctorum
 eruditio saeculorum faecundo prouentu vberrimè efflo-
 runt, in eruditissimo carmine ad sapiētissimum Nepotem
 Franciscum Card. Barberinum, nobile verè pij Principis
 exemplar, Ecclesiastici orbis Alcidem, vnàq; literarij Me-
 cenatem, elegantissimè meditabatur.

— iussis animantia caetera terra

Subdians & cali volucres, turmasque natantes.

praedictum verò partium ordinem, quo vniuerso conne-
 ctuntur, induciuè ex eo confirmat, quòd animalia, ut re-
 spirent, externorum vsu indigent, similem pariter visus
 cum lumine sortitur nexum, & pari ordine caeteri sensus
 proprium respiciunt sensibile, stirpesque ipsæ, imò viuē-
 tia omnia, ut prodeant, externa quoque adsciscunt. aeres
 scilicet, ut respiret, eget animal ratione caloris interni 2.
 de an. 88. ut hic aeris attracti vi imminuatur: aliàs non
 extingueretur quidem, non adesset enim frigus, quod di-
 uelleret, at marcore pressus corrumperetur de resp. c. 9.
 vnde animalis etūperet interitus, dum natiui caloris ope
 viuētia quaelibet nutriantur de p. an. 2. c. 2. ideoq; vi-
 uant, iuxta illud philof. 1. de gen. 41. & 2. de an. 47. μήχρη
 τέτα ἰσὶν, ἕως ἀν κρη) τρέφονται. (eo usque est, quo usque nu-
 tritur) lumine pariter visus eget, quia eo destitutus co-
 lor conspectui non occurrit 2. de an. 67. vel non est actu

Cur aere
 eget a-
 nimal.

Color fi-
 ne lumi-
 ne an a-
 ctu color

color, vt quidam opinantur, quod non videtur à mente phil. profusè abhorrere, qui 3. de an. 18. dixit τὸ φῶς τοῖς εἰ ταῖ δυνάμειν ὄντα χρώματα ἐνέργια χρώματα (*lumen facit potentia existentes colores actū colores*) Sensibilia quoque sensus alij necessariò exposcunt, vt proprium eliciant opus, dum hoc discriminis inter sensum, ac intellectum vigere monuerit Arist. 2. de an. 60. quòd, eo quia scientia vniuersalia attingit, quorum auctor est intellectus p. de an. 8. & 3. de an. 18. intelligere possumus quotiescunque libeat, non verò sentire; quia sensibilis præsentia necessariò exigitur, vt sensitium liceat opus elicere, cum ipsius obiectum extra sensitiuam facultatem sit constitutū. consultò autem, non simpliciter sensibile accepit, at dixit οἰκεῖον αἰσθητὸν (*proprium sensibile*) quia id verò obijcitur vniciq; sensui, ac circa ipsum perfecta, & deceptionis incapax exercetur operatio, quod nec in sensibili cōmuni, vcl per accidens, de quibus 2. de an. 63. seqq. non contingit. Similiter plantæ, vt enascantur, externis egent, vbi etiam conceptæ fuerint, aquas .n. exposcunt, vt enutriantur, ac Solis aspectum, vt foueantur, non secus, quam fœtus in utero contenti maternum alimentum, & in ovis clausi externum exposcant calorem, siue animalis ipsius, vt in nostris regionibus frequenti inuenuerit euentu, siue alia quapiam ratione, vt in Aegypto contingit, vbi oua citra incubitum nedum in fimetis sponte naturæ pullos gignunt, vt obseruabat Plinius, verum etiam in furnis oua tepido calore, & magna industria, ac admirabili fouentibus, vt *ibid.* monebat Dalechampius. nec quispiam obijciat è piscium ouis pariter animal prodire, quæ tamen externo destituuntur calore, cum in aquis sint, quibus natura frigus contulit, vt *seqq. c.* & tamen inde fœtus vberimè erumpunt: etenim illa à piscibus ipsis imperfecta eduntur, suumq; extrinsecus assumunt incrementum, & perfe-

Discrimen inter sensum, & intellectum.

Ex ouis pulli in Aegypto citra incubitum.

nat. hist. l. 10. c. 54.

tionem de ortu an. 3. c. 1. Astra tandem, corporum licet perfectissima, quodam & ipsa ordine Vniuersum respiciunt, cuius dispositionis præcipuæ quædam partes existunt: eos quoque, quibus insunt, orbes intuentur, & ab ijs vltèrius pendent, à quibus mouentur, intelligentijs, de quibus *met. 1. 2. 48.* nisi forte motrices à cælis cum recentioribus quibusdam excludere placeret intelligentias, & à præpotenti supremi artificis manu progenitos planetas in fluidum æthera ab eodem asserere longo immerfos, ac immisos interuallo, naturali sibi impetu circularem motum vindicasse; eo quia corpori motus ille non repugnet, ac in perfecta omnino superficie, remotis quibuslibet impedimentis, perfectæ sphæræ communicatum motum nunquam liqueat interrumpendum. à quo placito non recessisse videtur omnino Plato: cui licet quis velit adherere, nõ tamen inde cælestium ordo ad externa omnino excluderetur, dũ inferioris huius mudi nunc placido, nunc seuro intuitu habenas moderentur (*vt c. seqq. 1. vlt.* dicetur) quare & ipsi vniuerso inseruiant. Singula igitur entia cum appareat necessarium quendam ordinem cum extrinseco quopiam semper exercere, quo Vniuersum necessario careat, cum nil extra ipsum occurrat *hic 1. 5.* iam patet cætera omnia Vniuersum, hoc verò se ipsum tantummodo aspicere. Quæret tamen aliquis, cum aere indigeat animal vt respiret; sensibile pariter exigat obiectũ, vt sentiat: cur in textu non aeris, at potius actionis in respiratione auctor meminerit, dum ait *ζῶα μὲν πρὸς αἰθέρα ἵστανται*, à sensum dum contemplaretur, non opus ipsius at obiectum assumpserit, si quidem dixit *αἰθρῆς πρὸς τὸ οὐρανὸν αἰθρῆς*. Si velimus asserere id temerè factum, quid hoc indignum philosopho proferremus acutis sanè monitis, ac diligenti cõsilio prima nobis naturalis scientiæ dogmata præscribente. Dicerem ego idcirco ab

Opinio
excludē-
tium mo-
trices in-
telligen-
tias,

in Timæo

Dubit.

Solutio.

aucto.

auctore id factum, quia respiratio hic exprimit necessa-
 riam illam, vt vita permaneat, caloris natiui temperiem,
 quæ externorum præsidio peragitur: hæc verò non aeris
 tantum beneficio, vnaùè tantum ratione exercetur. illa
 scilicet adest & in piscibus, qui pulmone carent, ac in a-
 quis degunt, quibus natura branchias est elargita, vt ea-
 rum ope agitantés aquam, eodem fruèrentur munere, quo in aère viuentes *de resp. c. 10.* & vltèrius apparet in
 cartilagineis ipsis: ideoque non aeris, at respirationis vo-
 luit meminisse, vt eo nomine comprehenderet quam-
 cunq; respirationis rationem, siue membra, per quæ, siue
 medium, in quò exerceatur, placeret contemplari: eoque
 magis quòd hic exactissimè materies illa non erat pertra-
 ctanda, tum quia hic illius sedes non erat constituta, cum
 etiã quia exempli tantum gratia afferebatur, quare
 cum dixisset entia quælibet, externis connecti, optimo
 certè exemplo respirationem voluit assumere, quæ etiã
 in aquarum incolis, & per diuersa membra in exangu-
 bus, & sanguine præditis exercebatur, de quibus latè *de
 resp. c. 9.* Simile tamen quid non licebit excogitare, si
 quispiam inquirat, cur luminis meminerit, vbi visum con-
 templaretur, cum tamen alios sensus circa proprium sen-
 sibile inspexerit, quod (si visum intueamur) colorem esse,
 nemo ignorat. Dicamus nos luminis Ocellum fortasse
 meminisse, eo quia hoc arbitrabatur adæquatum visus
 obiectum, color enim non videtur sine lumine, & præ-
 ter colorem lumen etiã ipsum aspectui occurrit, & sin-
 gula, quæ in tenebris videntur, vt lucida sanè videntur, pu-
 ta quercus putrida, squammæ pisciù, ac huiusmodi, & id-
 circo phil. 2. de an. 66. monebat adæquatum visus obie-
 ctum non esse colorem, at quidpiam nomine destitutum,
 quod colorem quidem, vt lumine præditum complectere-
 tur, at vltèrius etiã ea, quæ vt lucida videmus; quare lu-
 cidis.

Cur pisci-
bus dare
branchie.

Deus v.
in
in
in
in

Ar. eff.
in
in
in
in

in
in
in

in
in
in

Color nō
est adæ-
quatum
visus ob-
iectum.

in
in
in
in

eidis lumen eum conferat, ut videatur, idem quoque præster colori *ibid.* 23 non incongruè lumen hic accepisse Ocellum potius, quam colorem videtur afferendum, eoq; magis, quod sat erat aliquid a sumere rei extraneum, quo destituta proprio operi peragendo inepta redderetur. At his longè maior emergit difficultas contra postrema

*Idem quod
p. 272*

Pind. Pyth. od. 5.

Deus vniuersi sum premus finis.

An efficiens causa iuxta Peripateticos.

de pr. 2. mt. c. 4

In opt. de legibus hic c. 2.

*Pythago-
raei pro-
videntiã
Dei no-
necre.*

ma textus verba, in quibus Vniuersum ad nil referri statuitur, nonne Deum ipsum respiciet Vniuersum? cū profecto oporteat

(*cuique rei quidem Deum causam superponere*) & ipse Arist. mundum proficebatur æternam r. cali 101. & seqq. eundem tamen, primum motorem supremum veluti finem intueri edocuit, dum ab eo mundum, ac naturã prorsus moquit pendere 1. mt. 138. quo loci Deum effici-

tem Vniuersi causam statui, multi profitentur, ac huiusmodi dogma in via peripatetica sustinendum acutissimè probauit doctissimus Vincentius Montecalius præceptor meus in suis eruditissimis metaph. specul. ne tamen dubijs omnino certa misceamus, nemo ausus est vnquam negare eo loci ab Arist. Deum finalem saltem vniuersi, & naturæ causam constitui. Ocellum igitur tam impium dicemus, ut Deum saltem Vniuersi finem negauerit? & si illius est finis, iam certè Vniuersum ad quidpiam aliud, Deum scilicet, necessario ordine feretur. An id confiderauerit Ocellus, ignoro, verosimile tamen est harmonia mundi auctorem Deum constituentem Ocellum, ac fatorum memorem, Deo saltem tribuisse, quod finalis foret vniuersi causa, etenim fata admittèdo prouidentia quamdam ipsius Dei fateari videntur, eoq; magis, quod Pythagoreum ipsum fuisse noimimus, & in hoc potissimum celebratissima illa schola videtur profecisse, ut vnus instar omnium restabitur Microcles, si excelsa illius dogmata lege-

re placeat, quare dicerem Ocellum Vniuersi nomine cæ-
 los, tellurem, ac Deum ipsum fuisse complexum, ideoq;
 Vniuersum à nullo pendere, statuisse, quia Deus om-
 nium causa, ac sempiternum, optimumque viuens 12.
met. 39. in Vniuerso ab eo collocabatur, neque mirum
 id cuiusdam videatur nam cælum certè auctor Vniuersi
 nomine voluit contineri, & cælos Deum incolere credi-
 derunt antiqui, vt. n. monebat philof. 2. celi 1. 2. τὸν Ἄ-
 ἱρατὸν, ἢ τὸν ἀνω τόπον οἱ μὲν ἀρχαῖοι τοῖς θεοῖς ἀπέ-
 θεματ, ὡς ὄντα μόνον ἀθάνατον (Cælum, & eum, qui sur-
 sum est, locum veteres Djs attribuerunt, vt existentem
 solum immortalem) cælum quinimo genitum ideo asse-
 rebat Hesiodus.

in cælo:
 Pyth. c. 6.
 16. & 17

Dij cælo-
 rû incolz

in Theo-
 gon.

Ὁ ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 (vt esset beatis Djs sedes iusta semper) quare si sedem Dei
 cælum arbitrabatur, & illud in Vniuerso locabat, iam
 clatum est, Vniuersum iuxta Ocelli placita Deum com-
 prehendere; ideoq; illius licet causa Deus statuatur, op-
 timè dicetur ab alio Vniuersum non pendere. nec quis
 hæc Ocellum asserat nō fuisse opinatum, cum enim inf.
cap. 3. dicat Deos in cælis esse, hæc quoque singula vi-
 detur asseruisse. nec quispiam turbetur, quòd ibi plurali
 numero Ocellum videat loquutum, illud .n. vulgari infi-
 stens rationi protulit: sapientis quippe intellectus Deo-
 tum multitudinem nescit excogitare, at vnum ipsum cū
 Arist. prædicabit 12. *met.* vs. dicente ἐκ ἀγαθῶν πολὺ-
 κοιρανῶν εἰς κοίρανος (nō bona principatum multido: vnus
 princeps) cum superius *ibid.* 1. 50. primi motoris vnitatem
 tradita, dixisset, cætera quæ de Djs confinxerat antiqui-
 tas μυθικῶς ἢ διὰ προσήχθη πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν πολλῶν
 καὶ πρὸς τὴν εἰς τὰς νόμους καὶ τὸ συμπερον χρῆσιν. (fabu-
 losâ addita, vt multisudo suaderetur, & ad leges, & ad eas
 act, quæ conducunt, complectendas) is scilicet, qui primus

Deus v-
 nus iuxta
 veteres
 sapientes
 & cur-
 plures ad
 se referent.

tam stolidi Dijs adscripsit, populisq; sua fit, non profus
 in Bussir. in laud. infanos ethnicos arbitratus, illa excogitauit, verum vt
 aiebat Isocrates $\alpha\mu\alpha$ μὲν ἐθίζην ὁιομενος δὲν τὸν ὄχλον
 ἀπασιν ἐμμένειν τοῖς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων παραγγελιομέ-
 νοις, $\alpha\mu\alpha$ δὲ βελόμενος εἶραν λαμβάνει τοῖς φανεροῖς
 ἢ τινὰ περὶ τῶν ἀφανῶν διανοιαν ἐχῶσιν. ἐνὸ μίσει γὰρ
 τὰς μὲν πέτων ὀλιγορέντας, τυχὸν ἄν τε τῶν μεζύων κα-
 ταρροησενίτες, δ' ἐπὶ πάσων ὁμοίως ἐμμένοντας τῆ τά-
 ξει βεβαιώσονται. αὐτῶν εὐσεβείαν ἐπιδείχμενος.
*partim vulgus assuefaciendum esse ad obseruanda om-
 nia principum edicta existimauit, partim in rebus mani-
 festis experiri voluit, quid de occultis sentirent, nam qui
 haec negligeret, eos fortasses etiam maiora contempturos.
 qui autem aequè in omnibus ordinem conseruaret, eos iam
 edidisse, specimen suae in conseruanda religione constan-
 tiae arbitrabatur* his autem absurdis, per quæ Deorū tur-
 ba effingeretur, licet non adhæreret Aristoteles, voluit
 tamen Deos plurali nomine expressisse, vt vulgarem. s.
 loquendi modum sectaretur, ea de causa, quam *inf. c. 2.
 l. 9.* exprimemus; qui etiā cum Ocello mirificè cōsentit,
 dum cuncta, quæ sunt in vniuerso mutuo tradat ordine
 connexa. *12. met. 52.* ita vt vnum quid, bonum scilicet
 vniuersi respiciant, quod pariter hic Ocellum intende-
 re est verosimile, quem etiam ad externa ordinem in
 Mutuus clemen- torū or- do. *mutuus clem- torū or- do.*
 ipsis elementis acutè expressit Arist. dum *4. phys. 48.*
 sic ea inuicem se obseruauit habere; quod ipso- rum vnū-
 quodque ad superioris ita properaret, ac si ab eo per si-
 milem qualitatem conseruari appeteret, illudque sem-
 per, quod inter ipsa foret inferius ad sibi proximū cor-
 pus, suum veluti actum præpeti gressu ferretur *ib. 49.* vt
 inf. obseruabimus. & nobilem hunc cunctarum Vni-
 uersi partium nexum, & illum, quo Deum supremum
 opificem, primò, ac præcipuè respicit, ordinem sic ele-
 gantex expre sfit Manilius.

Hoc opus immensum constructum corpore mundi,
 Membraque natura diuersa condita forma
 Aeris, atque ignis, terrae, petaeque iacentis
 Vis anima diuina regit, sacroque meatu
 Conspirat Deus, & tacita ratione gubernat,
 Et multa in cunctas dispensat fœdera partes,
 Aliter ut aliter vires faciatque, feratque
 Summaque per varias maneat cognata figuras.

Quarta ratio, qua Vniuersi æternitas infertur.

Text. 8.

Ετι δὲ καὶ ἕτως εὐγλωσσῶν ἰ-
 σατὸ λεγόμενον, ὅτι ἀλη-
 θείας ἐστὶ. τὰτε γὰρ πῦρ ἐν ἑρ-
 θερματικῶν ὄντων αὐτὸ ἐξ ἑαυ-
 τῆ. 1. θερμὸν ἐστὶ. καὶ τὸ μέλι
 γλυκατικῶν γινόμενον αὐτὸ
 ἐξ ἑαυτῆ. 1. γλυκὸν ἐστὶν. καὶ αἰ-
 ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων τῶν ἀφα-
 τῶν σηματικῶν ἑσαυτῶν ἐξ
 ἑαυτῶν ἐμφανταί. 2. καὶ γε-
 σικαὶ εἰσιν. ἕτως ἐν καὶ τὸ τοῖς
 ἄλλοις αἰτίον γινόμενον τῆς
 αὐτοτελείας, αὐτὸ ἐξ ἑαυτῆ
 αὐτοτελεῖς ἐστὶ, καὶ τὸ τοῖς ἄλ-
 λοις αἰτίον. 3. γινόμενον τῆς
 σατηρίας, & διαμονῆς αὐτὸ ἐξ
 ἑαυτῆ σωζόμενον, & διαμένον
 ἐστὶ. καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίον γι-
 νόμινον τῆς συναρμογῆς, αὐ-
 τὸ ἐξ ἑαυτῆ συναρμοσμέ-
 νον ἐστὶν. ὁ δὲ γὰρ κόσμος ἀπὸ τοῦ
 ἐστὶ τοῖς ἄλλοις καὶ 4. τῆ ἐναντι

Ahuc autem melius
 cognoscetur iam di-
 cta vera esse: ignis enim
 alia cum calefaciat ex se
 ipso calidus est, & mel,
 quod alijs dulcedinem cō-
 municat, ex se ipso est dul-
 ce, & demonstrationis prin-
 cipia, per qua obscura nō-
 bis innotescunt, ex se ipsis
 manifesta sunt, ac nota.
 sic igitur & quod alijs cau-
 sa est ut in se sine perse-
 cta, ipsum ex se ipso per-
 fectū est, & quod alijs est
 causa salutis, ac perma-
 nentia, ipsum ex se ipso
 saluum est, ac permanens,
 & quod alijs est causa
 concinnus, ex se ipso est
 concinnum. Mundus sane
 causa alijs, quod sine ser-

I. p. d. v. t. k.
im. cx v.
& al.2. p. ἐκφο
νοῖς. im.
cx vv. &
c.3. in vv.
deest ai-
τιον.4. ad ᾗ
cx vv.

καὶ τὴν σώζειν αὐτῶν, καὶ τὴν αὐτοτε- uentur, & in se perfectio-
 λῆ εἶναι. αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυ- nem habeant, ipse igitur ex
 τῆ ἀϊδιότητι ἐστὶν, καὶ αὐτοτελής, se ipso perpetuus est, ex se
 καὶ διαμένειν τὸν πάντα αἰ- perfectus, & permanet per
 ὄνια, καὶ δι' αὐτὸ τῆτο τοῖς ἄλ- omnia secula, & per hoc ip-
 λοῖς παρὰ τοῖς ἄλλοις γινόμενος sum ceteris est causa, ut
 τῆς διαμονῆς τῶν ὄλων. 5. perpetuo permaneat.

s. ad. ex
 c. & vv.

P A R A P H R A S I S.

Eorum verò, quæ dicta sunt, veritas magis
 elucescet, si placeat animaduertere
 ignem, quia alijs calorem confert, suapte na-
 tura sibi calorem, & sic pariter mel, cum cæ-
 teris dulcedinem communicet, eam sibi, ea-
 dem ratione, vindicare: prima quoque demon-
 strationis principia, per quæ ignotæ nobis in-
 notescunt conclusiones, per se nota esse, ac
 manifesta. quare simili profectò ratione de
 eo philosophandum, quod cæteris perfectio-
 nem, salutem, ac permanentiam conferre
 consuevit; ipsum scilicet per se perfectum ef-
 se, salubre, ac permanens, idque ex se concin-
 num esse, à quo cætera concentū desumunt.
 ideoque Vniuersum, ut alia quælibet entia exi-
 stant, feruentur, ac sint perfecta, vera cum-
 sit causa, necessario per se perpetuum erit,
 per omnia permanebit secula, ac suam virtu-
 tem alijs quoque rebus, ut perpetuò perma-
 neant, communicabit.

COMMENTARIVS.

DElumpto ferè ex traditis præc. textu principio,
alia hic statuitur ratio, quæ vniuersum æternum
esse, illi quinimo prædicatum huiusmodi per se, ac ferè
secundum quod ipsum, de quibus latè *post. i. c. 4. & seq.*
inesse facillimè inferatur: ac ita differere, videtur Ocel-
lus, ab vniuerso cætera fortiuntur, quòd existant, perma-
neant, ac perfectà sint; quare à se ipso hæc eadem singu-
la assequetur vniuersum, ideoque æternum permanebit,
quæ singula veritati esse consona ex eo potissimum ap-
paret, quòd si vniuersum, non aliunde, quam ex se ipso
proprium esse depromit, nullam certè licebit rationem
excogitare, qua illud queat amittere, vt latius *inf. i. g.*
quòd verò cæteris singula iam tradita vniuersum vber-
rimè præstet, ex eo patet, quòd sup. monebamus, cuncta
ad vniuersum referri edocentes; ac inde confirmatur,
quòd eatenus res est, permanet, ac propriæ dicitur perfe-
ctionis patriceps, quatenus est acti in rerum natura, & ex-
tra suas causas, quòd est idem ac esse in vniuerso: ideoq;
res ab ipso singula pendeant, vt ab eo, in quo sint, con-
feruentur, & ab eiusdem potissimis partibus omnino con-
stituantur. Vniuersum verò ea singula non ab alio quo-
piam, at à se ipso assequi; inde infert auctor, quòd semper
ex se ipso est tale, quòd alijs confert, vt alia sint. puta ignis,
à quo alia calorem desumunt, suapte natura calidus est;
mel pariter, quòd alijs dulcedinem tribuit, est per se dul-
ce; demonstrationis principia ex se sunt certa, & mani-
festa, quia ignotas nobis conclusiones aperiunt, sicq; sin-
gula entia pereurrento, quidquid alijs perfectionem ali-
quam confert, vt eiusdem, acti, vel virtute sit per se patri-
ceps, oportet. Hanc Ocelli rationem, hic obseruat No-
gato.

Auctoris
ratio.
-8121011
-8121011

Peripate-
ticum a-
xioma.

garola, & à Critolao Peripatetico ad hoc idem proban-
dum fuisse depromptam, ac Philonem in duabus præ-
ced. idem præstitisse, id tamen in illius V. C. notis, in hu-
ius operis calce in pressis, vnusquisque legat, cum sit no-
stri tantum modo instituti Ocellum commētarijs illustra-
re, & Aristotelis præcipue ex eo de præhensa dogmata
obseruare, vt Peripatetice scholæ aliquid vtilitatis, tenues
hi nostri labores (si nostra permittat imbecillitas) confe-
rant. & idcirco animaduertendum; Peripateticis pariter
esse commune axioma illud; ens vnumquodque eam sua-
pte natura sibi qualitatem adscifere, quam alijs valeat
elargiri, ipsum scilicet longe clariùs, & firmiùs iisdem
ignis, & demonstrationis principiorum exemplis exhi-
buit philosophus, cum vniuersaliter, tum etiam vni certæ
demonstrationis materiæ coaptatum: primum nobis oc-
currit *met. 2. l. 4.* quo loci edocebat, ens illud, quod reli-
quis qualitatem quampiam confert, semper eiusdem
quam maximè particeps esse, cum sic edoceret *ἕκαστον
δὲ μάλιστα αὐτοῦ τὰν ἄλλων, καθ' ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπ' ἀρχὴ τὸ
σικκώνυμοι, ὅτι τὸ πῦρ θερμώτατον, καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ αἴ-
μιον τῆτο τῆς θερμότητος ὡσεὶ καὶ ἀληθέστατον τὸ τοῖς ὕδατι
αἴμιον τῆτο ἀληθέστατον εἶναι (vnumquodque; autem maximè ip-
sum aliorum per quod & alijs inest vniuersum, vt ignis ca-
lidissimus, namque hic alijs causa caliditatis, quare &
maximè verum, posterioribus: quod est causa vt vera sint)*
alterum aperte expressit pariter philosoph. *post. p. c. 2.* vbi
demonstrationis principia esse notiora conclusionem cum
doceret, ex eo potissimum veritatem illam inferebat,
quod conclusionis notitiam parerent; & celebre illud ibi
statuebat axioma *αἰεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπ' ἀρχὴ ἕκαστον ἐκείνο μάλ-
λον ὑπ' ἀρχὴ (semper enim propter quod est vnumquodque,
illud magis inest.)* ens scilicet illud, quod alteri confert;
vt alicuius particeps sit qualitatis, eam nedum sibi vindi-

Deus moderator Vniuersi.

care, sed etiam magis, quam illud ens, cui eam communi-
 cet, vt predictum ignis exemplum abunde confirmat.
 quod eleganter sane respexit Ilocrates, dum principes
 longè subditis præstantiores esse oportere inde suade-
 bat, quod ex ijs præstantia quodammodo in hos transfer-
 retur. *ἡ αἰχμῆς, ἐν ἧμιν προσήκει ἢ ἡ ἰσότης τοῦ σώματος τοῦ βασι-
 λέως. βέλτερος εἶναι τῶν ἰδιωτῶν, ὡς ἂν παρὰ καὶ τὰς τιμὰς μέ-
 ζες αὐτῶν ἔχουσι. καὶ δεῦνα ποιεῖν ὅσοι τις ἰδίῳ ἀλλοῦ κοσ-
 μίῳ ἐπὶ ἀναγκαῖοις, αὐτοὶ δὲ αὐτὸς μὴ σωφρονεῖσθαι
 τῶν ἀρχομένων παρ᾽ ἑχοσι.* (accere arbitrat iano te-
 ges meliores esse priuatis hominibus, quo maiores habent
 honores, quam ipse, et iniquissimè facere quoscumque, qui a-
 liis qui deo modo sunt vobis cogunt, ipse vero se ipsos modo-
 stiores non præbent, us, quibus imperant.)

Quinta ad hoc idem ostendendum ratio.

Textus 9

ὅπως δὲ εἴη διαλυεταί
 τὸ πᾶν, ἢτοι εἰς τὸ ὄν
 ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθήσεται.
 καὶ εἰς μὴ τὸ ὄν ἀδύνατον.
 ἢ γὰρ εἴη τὸ πᾶν ὅσον φορεῖ
 εἰς τὸ ὄν διαλυεταί. 1. τὸ
 γὰρ ὄν, ἢτοι τὸ πᾶν, ἢ τὸ μὴ
 ὄν πᾶσι τὸ πᾶν, καὶ μὴ
 εἰς τὸ μὴ ὄν ἀμύχανον
 γὰρ τὸ ὄν ἀπολειπόμενον
 τῶν μὴ ὄντων, 2. ἢ εἰς τὸ
 μὴ ὄν ἀναλυθῆναι. ἀφάρ-
 τον ἄρη. 3. καὶ ἀνώλεθρον τὸ
 πᾶν.

Omnino autem, & dis-
 soluetur vniuersum,
 vel in ens dissoluetur, vel in
 non ens. & in ens quidem
 est impossibile, non enim est
 vniuersa corruptio, si in ens
 dissoluitur: ens enim vel est
 ipsum vniuersum, vel vni-
 uersi quaedam pars, & sane
 neq; in non ens: namque im-
 possibile ens perfici ex non
 entibus, vel in non ens resol-
 uti. incorruptibile igitur, &
 interitus expertus est vniuer-
 sum.

1. c. & v. διαλύεται.

2. v. ἀπόλειπαι ἐκ τῶν ὄντων.

3. c. & v. non ἄρη, sed γὰρ.

PARAPHRASIS.

Per terea Vniuersum si contingeret dissolui, vel in ens certè, vel in non ens resolveretur. si prius quis statuatur, is opposita simul affirmabit, nam quoties in ens resolutum dicamus Vniuersum, ipsum negamus interijisse: eo quia ens vel idem sit ac vniuersum, vel saltem illius pars. absurdum pariter est alterum, cum à rectis dissonum sit philosophiæ monitis, edocere, ens ex non entibus prodire, vel in ea resolui. quare vt hæc absurda euidentur, sancire oportebit, interitus expers esse Vniuersum.

COMMENTARIUS.

Vniuersi aternitatem alia suadet ratione Ocellus, quæ primo loco recensita non dissimilis, omnium certè validissima videatur, quas philosophus, cui solum natura lumen affulserit, queat afferre, ac ita disserit. Si vniuersum quis statuatur interire, per interitum vel ad ens vergere, vel ad non ens, proculdubio affirmabit; quorum prius asserere si placeat, vniuersum adhuc permanebit, postea quam ipsum interijisse statuerimus: ens siquidè vel erit ipsum Vniuersum, vel Vniuersi pars; vox enim (vniuersum) singula quæ sunt, complectitur. Si verò alterum quis affirmat, illud pariter absurdum, eo quia, vt ens

Ratio
Auctoris

ex non

ex non ente nequit prodire, in non ens pauciter resolu-
 est impossibile. Huic diutius insistere rationi foret inu-
 tile, dum fusè ex ijs, quæ *sex. 1.* tradidimus ipsa illustre-
 tur: illo siquidem nititur dogmate, quòd viribus natu-
 ræ nil queat ex non ente prodire, nec per interitum
 vnquam aliquid in nihilum redigi contingat, vt ideo

cecinerit Lucret.

Nam si de nihilo fierent, ex omnibus rebus

Omne genus nasci posset: nil semine egeret.

Ex mare primum homines, è terra posset oriri

Squamigerum genus, & volucres,

indeque interitum eorum, quæ sunt, respiciens, *ibidem,*

subdebat.

Huc accedit, vsi quidque in sua corpora rursùm

Dissoluat natura: neq; ad nihilum interimas res.

ex hoc verò naturæ instituto perpetuum esse ortum, &

interitum educebat Arist. dum entia æternitatem hu-

iusmodi in Vniuerso sortiri dicebat, non quòd materia

foret infinita, è qua res educerentur (abundè. s. infini-

tum fuerat exclusu, *phys. 3. 35. & seqq.*) sed quia vnus

interitum semper alterius entis ortus consequebatur *1.*

de ortu 17. quatenus res dum interiret, in materiam

resolueretur, quæ illico alia forma exornaretur, vnde

Ouid. elegantissimè dicebat.

Nec perit in tanto quidquam, mibi credite, mundo,

Sed variat, faciemq; nouat: nasciq; vocatur

Incipere esse aliud, quàm quod fuit ante: morique

Desine illud idem: cum sint huc forsitan illa,

Hæc translata illuc.

hanc tamen rationem, non secus quàm ceteras, qui-

bus falsum hoc. inhæret Ocelli dogma, *inf. 1. vs.* facil-

limè solui ostendemus. quàm ingeniosam esse vel Ari-

stotelis suadere videtur auctoritas, qui, non dissimili-

circularem
 ex omni
 de omni
 de omni

de omni
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni

Qua ra-
 tione or-
 tus apud
 Arist. sit
 æternus.

M. r. q. e.

non v. e.
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni
 de omni

Materia
ortus ex.
pors ac
interitus

methodo, materiam pariter ortus expertem, ac interitus *phys. p. 82.* profitebatur. quam tamen, cum formis aliquando videret destitui, quibus antea gaudebat; eam idcirco per accidens oriri dixit, & interire, ratione annexæ priuationis, quæ vnum numero cum ipsa constituit *ibid. 66.* quod non ita crediderim intelligendum, vt pleriq; interpretum opinantur; aduentum. s. formæ, illi ortum per accidens conferre, eiusdemq; abscissum illius interitum moliri: at potius ex opposito arbitraret, quod eatenus ortum sibi, ac interitum materia cum adsciscat, quatenus vnum numero cum priuatione constituit: tunc per accidens materiam oriri videatur statuendum, quando recedente forma compositum intereat, sicque materiæ priuatio accedat: eamque pari ratione interire, per accidens, cum formæ accessus ab ea priuationem expellat, indeq; compositum enascatur; vt aperte *phys. p. 82.* suadetur, quo loci philosophus materiæ interitum docebat adscribi, quia, τὸ φθειρόμενον ἐν τῷ ἐσθίῃ ἢ ἐφθίσει, quod corrumpitur in hac, est priuatio.

Quo pa-
tio per
accidens
oriatur
& inte-
reat.

27 50
10 70
10 20
20 10
20 10

Sexta ad hoc idem ratio.

Text. 10.

1. v. non
habet
καί.
2. c. δο-
ξάζοι.
3. α. 1. ἢ
φθεν, ἢ
τεῖ ὑπὸ
τίνας τῶν
ἀπὸ ε.

E ἰδέχῃ 1. δοξάζει 2. τις αὐ-
τὸ φθειρόμενον, ἢ τὸ ἐσθί-
ον τῶν ἕξω. 3. τὴ πάντος
φθαίσεται διωστέομενον,
ἢ ὑπὸ τίνος τῶν ἐντός. εἰτε δὲ
ὁ πὸ τίνος τῶν ἕξωθεν. ἐκτός
γάρ τὴ πάντος ἀδέν. τὰ γὰρ
ἄλλα πάντα ἐν τῷ πάντι, καὶ
τὸ ὅλον, ὁ τὸ πᾶν ὁ κόσμος.

S I autem quis opinetur
ipsum corrumpendū,
ab aliquo, quod sit extra
vniuersum, superatum cor-
rumpetur, vel ab aliquo, quod
sit intra, non sanè ab aliquo
extrinseco, extra vniuersū
renim nihil est, alia namq;
omnia in vniuerso, & totum

ἔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ. δέησι; ἅς Vniuersum est mundus.
 γὰρ ταῦτα μείζονα τε, καὶ nec etiam ab aliquibus que
 δυναμικώτερα εἶναι τῶ παν. sint in ipso; hac enim maiora
 τὸς. τῆτο. δὲ ἔκ κληθεί. 4. ἅ. ipso, ac potentiora esse oport-
 γεται γὰρ τα πάντα ὑπὸ τῆ teres, hoc autem verum non
 παύτος, καὶ κατὰ τῆτο, καὶ σώζε. est, nam omnia aguntur ab
 ται, καὶ σωήρμοςαι, καὶ βίον. vniuerso, & per ipsum ser-
 ἔχει, καὶ ψυχῶ. εἰδὲ ἔτε ὑπὸ uantur, conueniunt, vitam
 τινος τῶν ἔξωθεν, ἔτε ὑπὸ τινος habent, ac animam. (s. uerū
 τῶν ἐξωθεν) φθαρήσεται. τοῖ nec ab aliquo externo, nec ab
 πᾶν. ἀφθαρτός ἄρα, καὶ ἀνώλε. interno quopiam vniuersum
 θρός οὐκ ἄσματος. τῆτο γὰρ ἔφα- corruptetur, incorruptibilis
 μεν εἶναι τὸ πᾶν. igitur, & aternus eris mun-
 dus, cum enim diximus esse
 vniuersum.

4. Π. ἀλ-
 θέου. 113.
 ex v. 82 c.

210. 11. 1.
 113. 11.

PARAPHRASIS.

Sicutem quis opinetur ipsum corruppen-
 dum vel ab aliquo, quod sit extra Vniuer-
 sum, superatum, interibit, vel à quopiam, quod
 in ipso locetur: non sanè ab aliquo extrinseco,
 namq; extra vniuersum nihil continget repe-
 riri cum vniuerso singula infint entia, ac mun-
 dus sit ipsum Vniuersum. ab aliquo intrinseco
 eo minùs interitum pertimescet, quia id certè
 ipso maius, ac potentius esse oporteret, dum
 illius interitum queat moliri: quod dissonum
 est, cum omnia regat vniuersum, vitamq; sin-
 gulis, ac animam conferat. quare cum nec in-
 terna, nec externa vllum ipsi minentur interi-

tum, mundus perennis erit, nec interitui obnoxius, cum idem sit mundus, ac Vniuersum.

COMMENTARIUS.

Auctoris
ratio.

Longè omnium ingeniosa ratione sæpiùs probatum dogma hoc textu confirmat Ocellus, & ita ratio-
cinatur, vt interitui nunquam futurum obnoxium inferat Vniuersum. si interiturum ipsum statuamus, illius certè corruptionem molietur quidpiã, quod in illius sinu claudatur, vel quod extra ipsum iam fuerit constitutum. postremum hoc, tradita s. 3. abundè rejiciunt, dum inde constet nil extra ipsum reperiri, at omnia in eo comprehendi: neque magis veritati consonum videtur prius, id siquidem vniuerso longè validius esse oporteret; cuius iam .s. non succumberet, ni illud se ipso potentius experiretur: videmus enim contraria, quæ assidue in mutuum cõspirant interitum, semper quidem acres pugnas exercere, sed tunc tantummodo eorum vnum alterum euertere, cum eo fortius, ac vehementius fuerit; vt obseruabat Arist. 1. de gen. 88. at vero simile non est. aliquid in vniuerso contineri ipso validius, cum id singula entia complectatur, eademq; per ipsum sint, seruentur, ac proprias perfectiones acquirant: imo vniuersum cunctas partes, e quibus confurgit; robore superabit; cum illas moueat, agitet, ab illisq; nil simile patiatur: quare si nec interna, nec externa illius queunt perniciem moliri, proculdubio interitus expers erit statuendum: & hac eadem ferè ratione vniuersi pariter eternitatem apud Stobæum Philolaus inferebat, dicens *ἔτι γὰρ ἐν τῷ ὅλῳ ἀλλὰ τίς αὐτῶν διωκτικώτερα αὐτῶν ἐυρεθήσεται, ἢ τὸ κῶλον φθεῖραι αὐτῶν διωκόμενα* (nec intra ipsum causa potentior ulla reperitur, nec extra quicquam, quod possit eum perdere,) nec huius

rationis principia à Peripateticis dissentiunt fundamen-
 tis. hoc enim duplex interitus principium interius scilicet,
 ac exterius, & in ipsis uiuentibus, obseruauit Aristoteles
de resp. c. 17. quo loci modos corruptionis ab inui-
 cem specie differre docebat, quia mors aliqua foret vio-
 lenta, cum scilicet ab externis prodiret principijs, altera uero
 naturalis, cum illius principia in ipso uigere subiecto,
 quod *ibid. & c. seq.* fufius declarat: & hæc tunc accidit,
 cum contraria, è quibus unumquodq; constituitur (de
 quibus hic *cap. seq.* inuicem pugnent, eorumq; unum ce-
 tera omnino sibi subiciat, inde enim mixti formam re-
 cedere oportet, ut plenè philof. expressit *1. celi t. vlt.*
 tunc uero illa cōtingit, cum ab externis quibuslibet cau-
 sis opprimitur compositum. duplex hoc corruptionis ge-
 nus pariter in ipsis rebus publicis philof. *polit. 5. c. 7.* do-
 cuit contingere, dicens *ἡ ἀσασ δ' αἰ ἀπολιπέαι λυοῦνται ὅτε
 μὲν ἐξ αὐτῶν, ὅτε δ' ἐξ ἑωθεν.* (dissoluntur uero cuncta respu-
 blica interdum per se ipsas, interdum per externam causam.)
 nec miretur aliquis nedum violentos interitus, at natu-
 rales etiam adesse, dum hoc etiam discrimen in ortu, au-
 ctione, reliquisq; speciebus motus, obseruarit Aristoteles
phys. 5. 57. & seqq.

Duplex
 causa in-
 teritus.

Mors na-
 turalis,
 & viole-
 ta quæ

Rerum
 publ. du-
 plex inte-
 ritus cau-
 sa.

Ortus na-
 turalis, &
 violentu

Aeternitas quam ratione entibus cadu-
 cis à natura conferatur.

Text. 11.

Ἐν τῷ δὲ κ' ὅλη δι' ὅλης ἡ φύ-
 σις θεωρημένη τὸ σῶσι-
 χὲς ἀπὸ τῶν πρώτων ἢ τι-
 μιωτάτων ἀφαιρεῖ, κατὰ τὸ
 λόγον ἀπομαραιομένη τὸ
 σῶσιχὲς, καὶ προσάγουσα ἐπι-

Praterea tota natura se-
 cundum totam consi-
 derata, continuitatem à pri-
 mis & maximè honorabili-
 bus adimit, proportione ser-
 uata languidā reddens con-

1. v. κατ
 ἰλίγον.

ἐπὶ πάντων τῶν κινήτων, καὶ διὰ τὴν ἀμεταβολειότητα, & ἀσυνεχίαν τῆς οὐσίας, ἡ μεταβολὴ ἀδύνατος, & ἀνεπιβλητὴ ἐπιδηροῦται. ἡ δὲ ἀμεταβολειότης ἀδύνατος, ὡσαύτως, καὶ κίνησις ἀδύνατος ἐπιδηροῦται. ἡ δὲ ἀσυνεχία ἀδύνατος, ὡσαύτως, καὶ ἀμεταβολειότης ἀδύνατος ἐπιδηροῦται. ἡ δὲ ἀμεταβολειότης ἀδύνατος, ὡσαύτως, καὶ κίνησις ἀδύνατος ἐπιδηροῦται.

2. v. 1. ἀ-
μήβον. 2.
3. lou. πε-
ρίοδον ἐ-
φίξῃς.
4. v. 1. ἔν.
5. h. τλω.
imex v.

PARAPHRASIS.

Ipsa quoque natura, si eam vniuersam con-
templemur, hæc indicat: dum perennitatem
à primis, & præcipuis Vniuersi partibus ad eas,
quæ sunt caducæ, ac mortales, licet propor-
tione quadam seruata, tenuatam, videtur ita
transferre, vt non perfecta tamen, at dimi-
nuta quadam ratione ijs attribuat, vt enim
prima corpora quæ mouëtur, per eadem sem-
per spatia, eademq; ratione perenni motu cir-
cumofuuntur, ita caducorum species non co-
tinuato quidem, & non interrupto motu, nec
etiam per localem lationem, sed per cæteras
mutationes conseruantur.

COMMENTARIVS.

Puribus hucusque Auctor sua placita illustrauit rationibus, quibus vniuersi æternitatem ostenderet, quia tamen hæc facitè euertere videbantur, dum in inferiorum quibuscumque entium speciebus, in ipsis quoque elementis interitus quocumque temporis occurrat momento, vnde hoc profus Ocelli dogma caderet: vbi enim testis sit sensus, ac sensibilia spectemus, frustra ad rationes confugimus, quæ contrarium ostendent *3. phys. 22.* ni forte Heraclitum placeat sectari, qui barbaros tantum animos fidem sensibus habere profitebatur. aiebat enim apud Empiricum *κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοί, καὶ ἄτα βαρβάρους ψυχὰς ἔχόντων.* (*Mali sunt testes hominibus oculi, & aures barbaras habentium animas.*) Auctor ideo, vt hanc ingeniosè eludat difficultatē, illius quasi præueniens impetum, qua potissimum ratione entium quoque caducorum speciebus æternitas insit, nobis aperit, & in earum perpetua etiam mutatione æternitatis quandam nec obscuram simul edocens refulgere imaginem, noua præsidia confert, quibus statutum dogma valide contingat inniti: ac si ratiocinetur ita: partes vniuersi, quæ assidua præmuntur mutatione, æternitatem præferunt, idem igitur longè magis cæteræ præstabunt, quæ illi non videntur obnoxia, indeque vniuersi consurgit æternitas. Id præcipuè cum hoc, & *seqq. rex.* velit suadere, nunc elegantem exprimit rationem, qua entii unicuique æternitas à natura tribuatur, & docet, quod si naturam ipsam secundum se totam attentè contemplemur, videbimus eam à primis, & præstantissimis vniuersi partibus quodammodo auferre perennitatem, eamque proportionem quadam seruata sensim imminuere, & lan-

Heracliti
sententia
de sensibus.

*Adu. m. a.
them. lib. 7*

*Idem 3.
22. 214
215
216*

*Æterni-
vestigia
etiam in
caducis.*

Mare ter-
ra sudor.

17. 3615H

siuonol

incol ob

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

and

Æterni-
tatis te-
nuatæ ra-
tio.

Cælorum
motus
qualis.

guidam quodammodo reddere, ac ita imminutam ad
vnumquodque mortale adducere, ita ut in entibus quo-
que caducis æternitas appareat, sed non ita viuida, ac
perfecta, ut in supremis illis partibus refulget. Sed cedo
mi Ocelle quanta ratione languescit hæc æternitas, quoniam
pactio imminuitur? ab ea enim si quid vel minimū dem-
pseris, nobili æternitatis nomine proflus erit indigna,
præcipiti nimis impetu ad metaphoras hæc feruntur, ideo-
que à philosophia omnino excludenda non minùs, quam
maris illa definitio, quam afferebat Empedocles dicens
ipsum terre sudorem, fuerit ideo ab Arist. exclusa *meteor.*
2. sum. 1. c. 3. Declarat acutè quid sentiat Ocellus, & id
quod perobscurè tradiderat, subdit contingere, quia æter-
nitas suæ constitutionis quendam percursum, ac transi-
tum assumit: immobili. s. non seruat ratione id, quod eius
perfecta conditio exigere videtur, quæ enim sunt absolu-
tè æterna, à se quæcumque vel minima ortus, ac interitus
vestigia excludunt *eth. 6. c. 3.* quod in præcipuis vniuersi
partibus exactissimè viget, ideoque in illis perfecta æter-
nitas floret constitutio, quæ in cæteris imperfectè cum
refulgeat, transitum ideo quendam, ac percursum vi-
detur assumere. Sed dicas quæso, o Ocelle, his primis
partibus quomodo æternitas inest, ac cæteræ quoniam par-
tibus illa imminuta potiuntur, & quisnam hic est percursus,
quem sumit in cæteris perennitatis constitutio? que-
sito satisfactorius, eorum ferè quæ dixerat propriam
afferens rationem, obseruat ea, quæ primò mouentur per
eamdem, & similiter circulum, ac orbem suum pertransi-
re: hoc est ipsi cæli, qui primum inter corpora motu præ-
dita locū sibi vindicant, in orbem ita feruntur, ut semper
similiter, ac per eandem viam, & per eandem media nul-
lius alterius, alterationis participes, circulari motu fe-
rantur, qui solus vnus, continuus, & perpetuus esse po-
test

est *phys.* 8. 73. ceterosq; omnes motus à se excludunt. *id est* 2. 1. dicitur *verò per eadem* pertransire, & conficere circulum, quia ab eodem in idem circularis motus progreditur *d.* 73. eademque ideo semper spatia percurrit, addiditque *similiter*, quia talis motus solus vnitatis particeps cum sit solus etiam est regularis, *8. phys.* 76. *verò* qui simili semper ratione, & æquali velocitate queat exerceri, non me latet Arist. docuisse *d.* 73. circularem motum nūquam esse in iisdē, vt in recto motu contingit, vnde falsum videatur quod hic statuitur, per eadem in circulari motu fieri transiūm: at hæc nil officione, ibi siquidem de regressu est sermo ad terminū à quo motus inchoarat, qui succedit, nonas semper spatij partes percurrendo, quod in recto motu reflexo non contingit, vt *ibid.* obseruatur; hic verò loquitur auctor de iterato motu circulari, qualem in cælestibus orbibus intuemur, in quibus perennes reuolutiones statis temporibus continuè iteratæ per eadem spatia, eademque profus ratione exercentur. exijs igitur aure inferit æternitatem in cælis refulgere, quia suos peragunt motus cuiuslibet contrarietatis, alterationis, & interitus incappaces, ideoq; illos primas, ac præstantissimas vniuersi partes nuncupauit, ijsque tantummodo veram, ac propriè acceptam æternitatem adscripsit, quod pariter ab antiquis obseruatum monuisse videtur Arist. dum *2. cæli 2. a.* ait *τὸν δὲ ἄσπερον καὶ τὸν ἀέρα τόπον, οἱ ἰδοὺ ἀπρᾶτοι τῶς θεοῖς ἐπιτέλειαν, οὐδὲ μὲν ἀθάνατον.* (*Superum locum celumq; veteres Djs tribuerunt, vtpote quæ solam sit immortalis.*) Hanc verò tenuatam in alijs apparere suadet æternitatem, quia progressum accipiat in illis, non perenni quadam, ac perfectâ serie, vt in cælis euenit, corruptioni namque reliqua entia sunt obnoxia, ideoq; nec huiusmodi progressus continuus in ijs exposcendus, qui

Motus circularis solus regularis.

Dubitatio.

Solutio.

Cælum cur Djs tributū.

Qui motus simpliciter vnus.

Ortus & interitus verè mutationes.

et. ut. 1. 2. et. er. nitas. quomo. do. in. sit. Caducis.

succedat secundum motum localem, huius enim vnitas vnitatem exigit subiecti 8. *phys.* 64. cū ille tantum motus sit simpliciter vnus, qui cōtinuus cum sit, vltteriùs dicit vnitatem termini, subiecti, & temporis. 5. *phys.* 35. sed perennitas dicitur assumere *transitum secundum mutationem*, quia in rebus continuò apparent quædam mutationes, quatu nexus iisdē tribuat æternitatem; dum semper vnus interitū alterius ortus cōsequatur, quod dilucidè 1. 1. 2. *hic* explicabitur, in fine præsertim, vbi docebit entium plurima dissolui, & inde alia fieri. mutationis verò nomine ab Auctore nunc ortum, & interitum expressos fuisse, nedum ex eo licet conijcere, quod ijs verè mutationis rationem scimus competere, vt monebat Arist. *phys.* 5. 1. 7. quo loci motum propriè ijs non conuenire obseruabat *textu seq.* at vltteriùs inde inferendū, quod *superius* 1. 2. ortum, & interitum mutationis nomine tantummodo exprimi Auctor profitebatur. Alia quoque possumus ratione excogitare imperfectam æternitatem in entibus caducis vigere, quatenus .i. beneficio generationis, vt dicitur *inf.* licet intereant indiuidua, species conseruantur, ac ita humana v. g. species æternitatis particeps cōstituitur, licet singula indiuidua corruptioni sint obnoxia: cali verò, quia iisdem numero semper permanent, verè, ac perfectè æternitatem consequi dicuntur, quæ in cæteris est imminuta, & *transitū* sumit per *mutationem*, dum generationis beneficio de vno ad aliud indiuiduū talis naturæ, puta humanæ, æternitas pertransit, ac progreditur. & huic si placeat insistere expositioni, Aristotelem pariter eiusdem certissimum testem assequemur, dum. n. docuit à motu circulari æterno cælorum; æternam horum inferiorum generationem prodire 2. *de gen.* 59. hoc idem exprimit, quod hic præscribitur, à primis corporibus demptam æterni-

tatem inferioribus hinc à natura cōferri. & dum *ib.* 59. ait impossibile cum foret singula semper permanere, Deum alia ratione vniuersum cōpleuisse, per ēnitatem generationi tributa, imminutā hanc æternitatem inferioribus collatam videtur suā fuisse; ac demum docens *ib.* 57. circuitum inferioris cuiuslibet vitā, ac ætatem dimetiri, nō quidem prorsus eūdem, at alijs maiorem, alijs minorem tributum, nam τοῖς μὲν γὰρ ἰνιαυτοῖς, τοῖς δὲ μείζων, τοῖς δὲ ἐλάττωι ἢ περιόδῳ ἔστι τὸ μέτρον (*his enim annis, his autem maior, alijs autem minor circuitus est mensura.*) idem certè declarauit, quod hic nobis exhibet auctor; dū sensim æternitatem in cæteris entibus imminui monuit quadam seruata proportione, edoctrus, quod licet nulla species æternitatis non foret imperfectæ: saltem particeps, si tamen indiuiduorum vitam spectaremus, eam non eodem modo in omnibus apparere, sed quadā vniformi diuersitate seruata; quod pariter clarissimè *1. cels.* 100. expressit, dum ait τὸ τὸν πάντων ἀπειρον χρόνον καὶ τὴν ἀπερίαν περίχον τέλος, αἰὼν ἴσιν, ἀπὸ τῆ ἀείδιαι εὐληφῶς τὴν ἰπικουμίαν, ἀθανάτος καὶ θεῖος, ὄθιν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήρηται, τοῖς μὲν ἀκριβέστερον, τοῖς δὲ ἀμαυρότερον, τὸ εἶναι καὶ ζῆν. (*omnium infinitum tempus, & infinitatem continens finis eum est, ab eo quod sit semper sumpta denominatione, immortalis, & diuinum. unde & alijs pendet his quidem exactius, his verò obscurius esse & viuere.*) Sibimetipsi tamen Ocellum contradicere nemo dubitet, quia dicat refulgere *συνεχῆς* in omnibus mortalibus, & inde dicat non adesse progressum, iam dictum in ijs *συνεχῶς*; ibi enim per *συνεχῆς* accipit æternum, hic verò *continuum*, ac si diceret æternitatem seruari & in caducis modo prædicto; non verò continuitatem, quæ æternitati iuncta subiectum exigeret idem numero. continuum imo ac *συνεχῆς* cum occurrat, quando

Deus vniuersum cōseruat.

Omnia mensurantur circulo.

ἐκδοξῆ
ἀλλήἐκδοξῆ
ἀλλή

Dubitatio.

Solutio.

συνεχῆς
quid.

idem sit, & vnus entium, quæ continua dicuntur, & terminus 5. *phys.* 26. iam patet, huiusmodi continuam æternitatem in entibus caducis esse non posse, quæ optimè in montibus cuiuslibet orbis caelestis, apertè se fulget; in quibus idem cum sit terminus prioris, ac posterioris revolutionis, perfectè se cernit, ac inde æternitas aderit, imo nos optimè monuit talem æternitatis progressum, nec etiam esse locum, (adæm p.) hæc enim voce ea tantum cum exprimanur, quæ eisdem cum sint nature, sic se habent, ut inter ipsa nil intercedat, eorum, quæ in eodem genere constituuntur. *5. phys.* 25. iã patet, in caducis non posse æternitatis progressum vigere, & tunc cum prædicta æternitatis ratio non tribuatur speciei, è duorum tantummodo indiuiduorum nexa, sed plurium, imo infinitorum, quæ sibi inuicem succedant, apparet inter hæc non posse hæi usmodi non interruptam successionem occurrere. Ex his igitur, quod sentit Auctor, illa vix dicari, us naturam, quoniam in caducis præferre æternitatem, ita tamen quod illa perfectè, ac omnibus numeris absoluta in oculis cum viget, in inferioribus entibus, confecti videntur ratione succedentium mutationum, quatenus interitum vnus alterius semper ortus, consequitur, vel etiam, ut postremo dicebatur, quia species ipsa perenni indiuiduorum successione aliquam, licet tenuem æternitatis speciem sibi vindicare videntur.

Illud idem in elementis, ac plantis declaratur.

Cais enim in vniuerso
 et us vera prægignis, aer
 der in aquam, & aqua accit,
 à ter.

γην, ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ πε-
 ριόδος τῆς μεταβολῆς, ἕως
 μέχρι πυρός, ὅθεν ἤρξατο
 μεταβάλλειν. οἱ δὲ καρποὶ,
 καὶ τὰ ἄλλα πᾶσι ζῴων
 ἀποσπέρματόν ἀνελθόντων
 τῶν ἄλλων τῶν ζῴων, οἱ
 καρποὶ δὲ καὶ τὰ ἄλλα
 ῥιζοσπέρματα, καὶ τὰ ἄλλα
 μακρὰ ἀναλυσθῆναι οἰοῦνται,
 ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς
 τῆς αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς
 ἕως τῆς αὐτῆς

a terra autem idem circui-
 tus mutationis usque ad
 ignem, unde capit mutari.
 fructus autem, & radicem
 eminentium plurima a
 seminibus resumpere in
 sui ortus, & fructum ubi in-
 lerunt, & fini perfecta, rur-
 sus in semen regrediuntur
 ab eodem in idem peruen-
 tione natura.

1. in aliq.
 defunt
 duo ver-
 ba seqq.

2. VV. α-
 πτελ-
 μένης.

2. VV. α-
 πτελ-
 μένης.

PARAPHRASIS.

Ignis siquidem in unum coactus aera progi-
 gnit, & hic pari ratione in aquam, & aqua
 in terram immutatur, ac rursus e conuerso e
 terra aqua, ab hac aer, & ex hoc ignis rare-
 factionis prodit beneficium arborum, & plan-
 tarum plurima e seminibus procedunt, ac vbi
 fuerint adules fructus progignunt, qui in se-
 men ita resoluuntur, vt circuitu quodam ab
 eodem ad idem quodammodo regredi natu-
 ra videatur.

2. VV. α-
 πτελ-
 μένης.

2. VV. α-
 πτελ-
 μένης.

COMMENTARIUS.

Elementa
in invicem
mutantur.

Superius
elementum
forma infe-
rioris.

Pluvis &
nubes
quomodo
generantur.

A Eternitatem, diminuta licet ratione, entibus quibuslibet à natura attribui docuit Auctor in præced. quam potissimum ratione id contingat, singula quæ sunt percurrendo, in hoc textu & seq. inquit simul, ac determinat. elementa quippe docet sic se habere, ut vnum in aliud frequenter immutetur rari, ac densi beneficio: puta igne condensato, aer prodibit; ex hoc, quoque si condensetur, aqua erumpet; & pariter ex hac, terra, rursusque per rarefactionem ab inferiori ad superius elementum, erit regressus; inter enim simplicia corpora id semper quod superius est, magis etiam tenue apparet, minusque materię, quasi dixerim, obnoxium; & iure, cum semper superius elementum contineat inferius, ac in ordine ad ipsum quodammodo formę exerceat rationem *phys. 4. 49.* huius immutationis frequens præstat experimentum aer, dum inter silicem, ac ferrum interceptus, vel inter quædam ligna, quæ invicem atteruntur, Plinio teste, facillimè in ignem convertitur, quare Lucr. canebat

*Exprimitur validis viribus viribus ignis,
Emicat interdum flammæ fervidus ardor
Mutua dum inter se rami, serpēsque, servantur.*

idemque aer ex opposito, si densetur, in aquam celerimè immutatur; ut indicant assidue vapores vi solis è terra elati, qui aerę quodammodo participes naturę, ubi à frigore in secunda aeris regione occupantur, in aquam illicò convertuntur *meteor. 1. sum. 3. c. 1.* ac nubes, & pluviæ progignunt, ut Nonnius elegantissimè describebat

μεταάσιον ἀνμίδα γαίης
 Ἡέλιος φλογαῖσι βολαῖς ἀνωπὸς ἀμέλγων
 Τίνθαλέω κοτίυσαν ἀείρουσεν αἰθερος ὀλκῶ
 Ἡ δὲ παχυρομῆν νεφέλων ᾧδινε καλύπτειν
 (euagantem uaporationem terra Sol flammantibus radijs
 contra è regione eliciens feruido humidam existentem
 extraxit, aetheris tractu, hac verò incrassata nubium ge-
 nuit tegumentum.) aetq; ab ore animalis respirātis hye-
 mali tempore emissus, ambientis corporis frigore den-
 satur, ac in aquā ferè immutatur, vt nostro occurrat ideo
 aspectui, quod æstate nō contingit. & hoc raritatis opus
 Cæneus apud Arist. *post. 1. c. 9.* respiciebat, dum ignem
 augeri multiplicata proportione assererat; quod idem
 contemplabatur philof. 2. *de gen. 37.* eidem insistens
 exemplo, dum ex hemina vna aquæ decem aeris hemi-
 nas prodire aiebat. cum igitur mutua inter elementa vi-
 geat immutatio, ac inuicem ipsa perenni ascensu, & de-
 scensu conuertantur, vt abundè *seq. cap.* asserendum
 profectò in ijs corporibus, quæ primam inferioris natu-
 ræ partem constituunt, & ex quibus quælibet entia com-
 ponuntur 2. *de ortu 46. & 49.* æternitatem refulgere;
 tum quia eorum aliquid in nihil vnquam vergat, at in
 alterius elementi naturam tantum immutetur, cum etiā
 quia prædicti regressus beneficio æternitatem quandā
 in propria specie præferunt. Idem quoq; æternitatis
 studium apertè in vegetabilibus natura profitetur, & il-
 la namq; circulari quodam progressu ad perpetuitatem
 properant; nam plantæ semper fructus edunt, è quibus
 semen prodit, quod terræ commissum grata rursus vi-
 cissitudine fructum, & plantas nobis elargitur; ac ita pe-
 rennis quidam enascitur regressus, dum semen nobis plan-
 ta, & è conuerso planta semen fecundissimè tribuit. di-
 xit veidò Auctor *radicem emittentium plurima*, vt am-

Qua ra-
 tionè in
 elemētis
 æternit.

pliori etiam ambitu ea complecteretur, quæ non fructu,
 at flores tantum, ac ex ijs semen edunt, & illa ulterius,
 quæ non semen præbent, & ramulos, qui decisi, & terræ
 commissi, virelunt, & hoc tenai mponere à naturâ suæ æ-
 ternitatem speciei mercari videntur. semen autem, ac
 fructus quoad inuicem nexi iungantur *i. seq.* edocebi-
 mus. nulla verò ratione entium imperfectiorum, cuius-
 modi sunt lapides, gemmæ, & similia meminit Ocellus;
 hæc enim ab ipso, non ex auidi me huiusmodi pertrahente,
 se vt omnino terrena considerantur, nisi qui s nouarum
 opinio au n au idus sectator, quod nostro sæculo maxime
 contingit, ingeniose adhaereat sententiæ eruditissimi
 Peireskij, & hæc eo loci opinetur ideo comprehensibile,
 quo se inuis auctorem conigit meminisse magnificentis-
 simus, huius sæculi Mecenas Nicolaus Peireskij, quem
 ad omnium scientiarum beneficia natum, vitam singu-
 li principes imitarentur, quorum gloriam viuens occupa-
 uit, singulos lapides propriæ materiei, ac proprijs quibus-
 dam seminibus suos debere censurmutales, ita vt ho-
 rum omnium materiem afferens aquam, seu liquorem,
 vel succum varijs in locis varia arbitraretur. retum semi-
 na contineri, lapida mque præcipue, quæ prædicto liquori
 immixta, ipsam adglutinarent, ac specialem formam, si-
 mulque figuram imprimere: eademque ratione crystalli,
 adamantes, amethystum, cæterosque huiusmodi nobiles
 lapides prægigni sum scilicet eorum semina puram
 omnino liquor em, ideoque congruam, nacta fuissent, alios
 verò lapides constitui turbido, magisque denso liquore
 eorum semini occurrente: & quoniam concavitate qua-
 dam seu conceptaculo, ne præ tenuitate propria dif-
 fluat, vniquisque liquor indigeat, inde euenire, vt præ-
 nobis etiam lapidibus crassum quid, & obscurum aliqua-
 do subsistat, tum quia conceptaculum huiusmodi ter-
 reum

Cur hic
 lapidum
 & gem-
 marum
 nulla
 mentio.

Noua de
 lapidi-
 bus & la-
 pidescen-
 tibus Pei-
 reskij
 philoso-
 phiæ
 disceptat
 lib. 1. cap. 1.

reum fit, vt plurimum, ac immundum, tum quia quid quid in liquore crassius inest, id totum subsidere oportet, vt aquę fontium in vasis seruatae apertè demonstrat, indeq; longè hebetior in extrema parte, coagulatio facillimè contingit, eademque ratione mirum non erit crystallis, diaphanisq; alijs lapidibus paleas, muscas, & huiusmodi inesse, quæ casus quispiam in liquorem, vel conceptacula adtulerit, dum in eo contentus liquor induresceret; eo ferè pacto, quo de vipera electro inclusa dicebat Martialis.

Animal-
cula in
gemma;

Epig. lib. 4

Flentibus Heliadum ramis dum vipera serpit,

Fluxit in obstantem succina gemma feram:

Quæ dum miratur pingui se rore teneri,

Concrete riguit vineta repente gelu:

Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulchro

Vipera si tumulo nobiliore iacet.

hos verò lapides (ne quid intactum in hac materia relinqueret amænissimum illud ingenium) dum densantur arbitratus est diffindi; indeq; in plures quasi scisso humore particulas, plures eodem loco progigni; eo ferè pacto, quo multiplici decoram fætu vnicam aristam intuemur. ideoq; mirandum non esse crystallum figuram oblongam subire hexagonam, Imaragdum dodecahedricam, Adamantem, & Rubinum octahedricam, & pari ratione cæteras gemmas peculiarem sibi figuram, propriorum ratione seminum, vindicare; è quibus lapides non minus constanter suam deducerent figuram, quàm stirpes ipsæ, ac animalia inde pariter suæ formæ, ac figuræ certum deducant exemplar; indeq; oriri dicebat, quod aliquando lapides ad figuras concharum, cochlearum, & innumeras alias accederent: dum scilicet hæc ludentis naturæ opera casui adscribere liceret, quo, conchas, cochleas, & huiusmodi liquori illi excipiendo cõ-

Figure
cur lapi-
dibus
proprie.

Lapides
conchis
similes.

ceptaculū fieri cōtigisset, vt faciliè lapidescens in illis iā
 contentus humor, ac in iisdem coagulatus, continentis
 figurā seruasset; eo ferè pacto, quo liquatum es continē-
 tis figurā, vbi induruerit, sibi vindicare cōspicimus: imo
 sic etiam tenuiorem humoris partem testam ipsam sibi
 suppositā quandoq; penetrare opinatus est Peiresk; nec
 non adiacentia sibi plantarum folia, ossa, vel alia huius-
 modi; indeq; talia lapidescere: ac præterea si huiusmo-
 di humor crassus fuerit, crassum quoq; circa eadem cor-
 pora lapidem efformare: ac in alijs acuta similiter in-
 dagine philosophandum opinabatur, vt elegantissimè
 descripsit Gassendus; quod retulisse operæ pretium du-
 xi, vt ad huiusmodi consideranda tam nobili vnusquiq;
 excitetur exemplo, tum quia lepidam hanc sententiam,
 & quibuslibet in hac materia soluendis problematibus
 longe aptissimam, non temerè omnino damnandam
 vel Auctoris veneranda iubet eruditio: nec omnino à
 naturæ institutis abhorre chimicorum præstantissimi
 se sepe expertos, iurati testes quopiam liquore alteri du-
 ritiam conferri, mihi hæc apud eos differenti, nec se-
 mel fuere, nec inter admiranda profus recensendum
 illud dogma monet natura, quæ si aquis quibusdam
 tribuit, vt suo contactu mollia corpora adglutinare, ac
 indurare valent; pulueri quoq; Puteolano eam vim
 indidit, vt aquam vbi attigerit, saxum fiat; & sulphuratā
 tandem aquam circa canales suos, tubosq; voluit dura-
 ri; cur admirandas constanti ordine formas, ac figuras
 vnicuiq; lapidi, ac gemmæ, non minusquam plantæ, ac
 animali cum eadem præscripserit, è proprio pariter eas
 elicere semine; quod crassioris particeps conditionis
 aquas queat adglutinare, ac pretioso aliquando com-
 pede vincire, docet ingeniosissimum Gallum, si non
 sectari, saltem laudare recusabimus.

Idem in hominibus, & animalibus indi- Text. 14
catur.

Οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοι-
πὰ ζῶα μάλλον ὑπο-
βιβνκότως τὸν καθόλου ὁ-
ροῦ τῆς φύσεως ἀμείβονται. καὶ
γὰρ ἐστὶν ἐπανάκαμψις αὐ-
τοῖς ἐπὶ τῶν πρώτων ἡλι-
κίαν. 1. καὶ δὲ ἀντίπερισσασίς
μεταβολῆς εἰς ἄλληλα, 2.
καθὰ περ ἐπὶ πυρός, καὶ αἴ-
ρος, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, ἄλλα
τόν. 3. διὰ τῶν τεσσάρων τέ-
τραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα,
καὶ 4. τὰς μεταβολὰς τῶν ἡ-
λικιῶν, διαλύεται, καὶ ἄλ-
λα γίνεται. 5. ταῦτα. 6. δι' ἐστὶ
σημεῖα τε καὶ θεκμήρια τῶν τοῦ
μὲν ὅλου ἔτι περιέχον. μέ-
νει αἰὶ καὶ σωζέσθαι, τὰ δ'
ἐπὶ μέρες καὶ ἐπιγιγνώμενα
αὐτῶν. 7. φθείρεσθαι, καὶ δια-
λύεσθαι.

AT homines, & cetera
viventia longè in-
feriori ratione ad Vniuer-
salis terminum nature per-
transcunt, ipsa enim non
refleuntur ad primam e-
tatem, nec est antiperistasis
mutationis ad inuicem, ut
in igne, aere, aqua, & ter-
ra; sed per quatuor quadri-
partitum circulum cum
perfecerint, & mutationes
aiatum, dissoluntur, & a-
lia fiunt. hæc igitur sunt si-
gna, & certa iudicia, quod
vniuersum, & continens
maneat semper, ac seruetur,
partes verò, & quæ ipsi na-
suntur, corrumpantur, &
dissoluantur.

1. in Lo-
uā. deest
ab ἐ γὰρ
vique ad
ἐ δὲ.
2. fortè
corrigen-
dum, vt
in nostro
cōment.
3. v. τῶν
διὰ τῶν
σάτων.
4. v. κα-
τά.
5. c. & u
ἄργινα
ταί.
6. Lou.
τύταν, &
uu.
7. n. non
habet
αὐτῶν, ad.
ex c. &
uu.

PARAPHRASIS.

IN hominibus verò & brutis longè diuerfa
ratione procedit natura; hæc enim deterio-
ri modo naturæ perennitatem specierum
exoptantis finem attingunt, dum ad primam

ætatem nunquam reflectantur, nec mutua in ipsis occurrat mutatio vt modò in elementis cōtingere obseruabamus. at vbi quadripartitum orbem pertransierint, ac ætatum impleuerint discrimina, dissoluuntur, ex eorumq; materia alia efformantur. è quibus naturæ institutis, certissimis veluti argumentis, inferendum, vniuersum ipsum, quod omnia cōplectitur, semper permanere, ac ea tantùm, quæ illi adnascuntur, dissolui, & interire.

COMMENTARIUS.

Series do-
ctri-
næ h-
or-
um sex-
tuum.

ENtium vnicuique generi, licet longè diuersa ratio ne, æternitatem tributam *text. 10.* animaduertens Ocellus, eam quodammodo à supremis ad infima docebat transferri, ita vt sensim imperfectioribus hisce tributa imminueretur, in præstantissimisq; tantummodo entibus præstantissimè refulgeret. Id quoniam pacto fieret, cognitu longè difficile videbatur, *textu ideo seq.* in elementis, ac inde in vegetatiua præditis facultate, huius elegantè sanè aperuit euentus rationem, ea mutua, cuiusdam mutationis, hæc perennis regressus beneficio æternitatem consequi, acutè obseruans: ad homines, & cætera animalium genera nunc digreditur, & in iisdem quoque tenuiora tamen æternitatis vestigia docet apparere, dum ijs, quas modò recensuerat, assequendæ æternitatis rationibus, ipsa destitui, in hoc difficillimo textu contempletur. Explicandum igitur in hoc textu dogma proponens, homines ait, ac cætera animalia vniuersæ naturæ terminum, sed imperfectius implere, ad æternitatem

tatem scilicet & ipsa tendere, eam tamen imbecilliori longè ratione assequi: nil aliud enim auctor hic per ὅρον (*terminum*) potuit expressisse, tum quia nunc solam eternitatem cōtemplatur, ea tamen ratione, qua entibus cōfertur, cum etiam quia à quibuslibet entibus perpetuum esse primò, ac præcipuè expeti nos monuit Philof. dum 2. de an. 34. vbi docuisset viuentia quælibet ad progignendos sibi similes fetus vehementissimo ferri desiderio, huiusce veram euentus assignans causam subdebat *ἵνα τὸ ἀεὶ καὶ τὸ θείον μετέχωσιν ἢ δύνανται πάντα γὰρ ἐκείνῃ ὁρεῖται, καὶ κείνῃ ἐνεκα πράττει ὅσα κατὰ φύσιν πράττει. (ut ipso semper & diuino participenti, secundum quod possunt. omnia enim illud appetunt, & illius causa agunt omnia, quacunque agunt secundum naturam)* quo loci potissimum veluti finem singulis æternitatem entibus præscriptam procul dubio elucescere voluit, dū hunc esse τὸ ἐνεκα (*id cuius gratia*) doceamur 2. phys. 29. in homine verò, cæterisq; animalibus imperfectiori ratione æternitatem adesse, hanc quasi ex traditis prætextu eliciens veritatem, ex eo testatur, quod in his ad priorem ætatem reflexio non occurrat, nec mutationis antiperistasis; per illam certè relata in antea innuit assequendæ æternitatis rationem, quam in plantis obseruarat, dum ibi regressum ad priorem statum occurrere indicauerat, cum è semine fructus, & ex hoc rursus perenni quadam reflexione semen prodiret, quam exprimens eleganter ἡλικίας (*ætatis*) nomine vti voluit, vbi enim seminis & fructus connexio cōsideratur, qui idem quodammodo esse videntur, tunc certè ætatis licet meminisse; cum enim tantum prioris, & posterioris differat ratione semen, & fructus, alias verò ἀμφοῖν τὸ αὐτὸ εἶναι (*ambo idem sunt*) 1. de gen. an. c. 18. semen infans fructus, ac fructus semen iam consenscens videbuntur. Per an-

Naturæ
terrai-
nus cur
genera-
tio.

Animalia
ad gene-
randum
pcl iuia.

Finis, cu-
ius gra-
tia.

Quid per
reflexio-
nem, &
antiperi-
stasim ex
primat
Auctor.

Ætas qua
ratione
in platis.

antiperistafim verò illum profectò mutationis indicat re-
 gressum, què in elemētis *ib.* contingere docuerat, & hūc
 pariter ab animalibus exclusurus. Quoniam tamen pacto
 huiusmodi regressus per vocē ἀντιπερίστας μεταβολῆς
 (*antiperistasis mutationis*) declaretur, non percipio: non
 enim antiperistafim esse mutationis, at ex opposito po-
 rius mutationē fieri per antiperistafim arbitror; id siqui-
 dem indicasse videtur Ocellus, dum mutationē elemen-
 torum in id præcipuè reijciebat, quod rari, & densi bene-
 ficio eorum vnum in aliud converteretur, quam conuer-
 sionem ad antiperistafim referendam mox cognosce-
 mus, & abunde confirmat philosophus, cum antiperista-
 fim mutationis causam asseruit, *phys.* 8. 82. dicens ἡ δὲ
 ἀντιπερίστας ἀμα πάντα ποιεῖ κινεῖσθαι, καὶ κινεῖν. (*an-*
tiperistasis autem simul omnia facit moueri, & moueri)
 quare non ἡ δὲ ἀντιπερίστας μεταβολῆς, sed potius exi-
 gua facta mutatione, ἡ δὲ ἀντιπερίστας μεταβολῆς (*hic*
per antiperistafim mutatio) legendum arbitror. ille. f. er-
 ror facile scriptoris potuit incuria contingere, qui de pro-
 di legerit, indeq; constructionis causa tenui mutatione
 dictiones, eas volens corrigere, vt sensum literæ serua-
 ret, philosophicum perdidit. Sic verò textum si pla-
 ceat emendare, quæ hic traduntur & inuicem, & cum
preced. exactè cohærebunt, duos enim cum *in preced.*
 communicatæ eternitatis modos attigerit, quorum alter
 is erat, quo fructus ad priorem videbatur regredi condi-
 tionem, dum semen fecundè progignebat, e quo rur-
 sus prodibant fructus; alter erat, per quem condensatio-
 nis, & rarefactionis ope, elementorum mutua successio
 emanabat, vtrumque hic reperit, illum per ἀνακαμψιν,
 quæ per eam illam à femine ad fructum, & ab hoc ad
 semen exhibeat reflexionem, hunc verò per μεταβο-
 λῆν, quæ δὲ ἀντιπερίστας contingeret, quam proprie

Quid an-
 tiperista-
 sis.

Textus
 corre-
 ctio.

Quid per
 reflexio-
 nem &
 antiper-
 istas
 est
 Antiper-
 istas

Antiper-
 istas
 in præ-
 ced.

expressit: si enim tunc tantum succedit, cum in vnum coactus verbi gratia aer in aquam, vel rarioris naturæ compos redditus in ignem immutatur, quis in antiperistatim renuat hunc effectum reiecisse, dum circumobstantis contrarij impulsu contingat? si æra enim contemplerur, ac quodpiam corpus opposita præditum qualitate ipsum circumobstare statuamus, in illud profectò immutabitur elementum, in quo talis supereminet qualitas: puta ipsum ambiat corpus frigidum, in aquam illico immutabitur. & idcirco plerique primam fontium originem inde eduxerunt, asserentes, quod inanes telluris partes, aeris commercio cum non forent immunes, vt inde vacuum euitetur, iam natui frigoris participes contentum æra in aquas immutent assidue, sicq; puras inde, ac tenues aquas è perenni hac cõuersione prodeuntes, singulari prouidæ naturæ instituto, à tellure nobis vberriamè cõferri, vt asserendum credidit doctissimus Franciscus Baconius, nec proslus à philof. doctrina videtur abhorretere *meteor. 1. sum. 4. c. 1.* Si quoque æra circumobstet igneum corpus, raritatem ipsum contrahere intuemur, ac in igneam illico translaturam naturam ignis munia exercere: vt in ea licet aeris parte obseruare, quæ flammæ proximè adhæreat. si quis enim accensæ lampadis facem admoueat, ita tamen vt physicus inter has non occurrat contactus, de quo *1. de oriu 44.* & hanc illico ardere conspiciet; flammam. s. illi conferente ære, qui accensam lampadem ambiebat. hocque opus reor Ocellum respexisse, dum mutationis, quæ contingit per antiperistatim, meminit, cū videam ipsum obseruauisse hanc elementorum mutationem, cuius intuitu eam nunc adduxit, rari, & densi ministerio succedere *sex. prac.* quonam verò pacto per antiperistatim opus accipiendum Arist. satis *met. 1. sum. 3. c. 2.* profitetur, & elegantissimè

Fontes
vnde.

In histor.
nat. 6. 49

In igne
experi-
mentum.

Antipe-
ristatis
qua ra-
tione cõ-
tingat.

Stat. q. 1. 6
c. 13.

Dubita-
tio.

Quid per
ignem à
Promo-
theo su-
blatū in-
dicetur.
Anima
ignis.
De plac.
phil. lib. 4.
c. 3. epi. 4.

Ajax a-
pud Ho-
merū cur
nō in in-
ferijs.

Achilles
cur mor-
tem in a-
quis time-
ret.

Solutio.

Stat. q. 1. 6
c. 13.

Stat. q. 1. 6
c. 13.

Stat. q. 1. 6
c. 13.

Stat. q. 1. 6
c. 13.

simè declarat Seneca. At si vtraque prædicta ratione, qua sibi æternitatem vindicent, homo & cætera carent animalia, quonam pacto à veritate non aberrabit. 10. allatum dogma, in quo natura cunctis entibus æternitatem licet imminutâ impertiri fanciebatur, quam è cælis ipsis videbatur abstulisset eo ferè pacto, quo cælestibus sublatum ignem sagax ille Prometheus inferiori mundo est elargitus, quo forsitan commento à cælis vitam inferioribus attribui, veterum innuebat sapientia; dum animam ignem quendam esse eorum plerique opinarètur, inter quos Democritus apud Aristotelem 1. de an. 20. & Plutarchum, ideoque eorum quidam animas humanas, quas alioquin immortales asseriebant, stolidè metuerent interire, si corpora, quibus illæ inerant, aquis demersa occumbere contigisset, ut ideo Sinestius obseruavit apud Homerum, Aiacem minorem, qui aquis obrutus ceciderat, in duabus inferijs nunquam in toto dramate induci, ac si eius anima apud inferos non adesset, pari que ratione fortissimum Achillem, subeūdusque periculis vel maximè promptum, mortem tamen in aquis perhorrescere, eamque ideo *μυγαλίον* perniciosam nūcupare, eo quia .s. Homerus falsò simul ac stolidè opinati videretur τὸν καθ' ὕδατος θάνατον ὀλεθρον εἶναι καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς (mortē in aquis perniciosam esse & ipsius animæ) huic videtur Ocellus occurrere difficultati, dum monet, quod duabus his assequendæ æternitatis rationibus ab animalium genere exclusis, aliqua tamen in ipso remanent eiusdem vestigia; vbi enim homo, ac cætera animalia in quatuor lectum partes circulum absoluerint, ac ætatum mutationes, tunc *dissoluantur, & alia fiant*, hoc est non euanescent, ut ad nihil redigantur, sed alijs materiam præbent entibus, ut inde orientur, non secus quàm aliorum interitus iisdem materiam

contulerit, è qua prodirent: sicq; tenuissima quædam æternitatis species in his quoq; apparebit. & hinc infert elucescere vniuersum, quod in se omnia continet, semper seruari, eas verò tantùm particulas, & entia, quæ in ipso in dies enascuntur interitui esse obnoxia; & hæc nõ iniuria ex dictis educitur positio: si enim cælos asseramus æternos simpliciter; elementa mutuo regressu; vegetabilia reflexionis ope æternitatem quoque assequantur, quis vniuersum asseret destruendum, dum vlteriùs etiam animalia, quæ duabus his destituuntur assequendæ eternitatis rationibus, vbi terminum suæ vitæ experint, non prorsus euanescent, sed alijs, vt orientur, materiem præbent, & ex ijs *alia fiunt*, è quo vnico ortum æternum in vniuerso futuram inferebat Arist. 1. de ornu. 17. δια το' τλω τδ δὲ φθορὰν ἀλλὰ εἶναι γένεσιν (propterea quòd huius corruptio aliterius est generatio.) hanc tamen animalium immutationem tunc præcipuè contingere, cum asserat textus, cum dissoluatur, vbi *per quatuor quadrupartitum circulum perfecerint, & mutationes ætatum*, arduam prodire cerno difficultatē, dum quid per circulū quatuor diuisum sectionibus Ocellus exprimat, conijcere longè arduum videatur. ætates siquid ē ibi nõ respexisse auctorem, vel ex eo patet, quòd earumdem illicò meminuit addita particula καὶ, quæ eas ab eo circulo videatur arcere, ætatum quinimo numerus idem confirmat, dum hæ longè plures recenseantur, si, quam vulgus sequitur, earūdem spectemus cōstitutionē; ac tres tantum constituentur, si philosophis velimus adhærere, eas tres tantum in vnoquoque animali cognoscentibus, nempe iuuentutem, vigorem, ac senium, vt dicitur de resp. c. 18.

3. de an. 59. & rhetor. 2. c. 12. vbi & duobus seqq. cap. harum cuiuslibet ætatum mores ad viuum exprimuntur, & 8. eth. c. 1. quo loci amicitiam vnicuique ætati mul-

Vniuersæ
qua ratio
ne æter-
nura.

Quadri-
partitus
circulus
qs. apud
Auctore

Ætatum
numerus

Mores.

Cur vni-
cuiq; æta-
ti amicitia
vtilis.

tum conferre eruditissimè monens Arist. dicebat pro-
 desse η νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, $\kappa\alpha\iota$ πρεσβυτέροις
 πρὸς. θεραπείαν, ϵ τὸ ἐλλείποντις πράξεως δὲ ἀσθένειαν
 βοηθῆ τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις. (iuveni-
 bus item cōducit ad id ut non peccent: senioribus ad obse-
 quiū, & ad defectum actionum, ad quas ob imbecillitatem
 auxilio indigēt, & ijs, qui in statu) (exponerem ego in vi-
 gore) sunt constituti ad honestas res capeffendas. idemq;
 Ocellus sentire videtur, qui in rebus ipsis tres tantum
 hosce status agnoui. quòd si hæc etiam elaberetur diffi-
 cultas, quin superfluitatis reum asseramus Ocellum vix
 euitabimus, dum circulum quadripartitum asseruit qua-
 ternario: quis enim id ignoret, vel ternario, aut quinario
 sectionem quadripartitam stolidè opinetur? Duplici via
 vim difficultatis eludi posse crediderim. primò modica
 verborum textus immutatione: postremò hac reiecto
 ad Pythagoræorum placita confugiendo, quarum utrā-
 que proponam, vt ijs potius eruditorum ingenia excite-
 tur, quàm acquiescant. Dicerem igitur transponendam
 particulam ἀλλὰ, & ante vocem ἀνύσαντα collocan-
 dam, quod mendum faciliè potuit vitio librariorum irre-
 pere, dum vocem forsitan in M. S. codicis margine
 collocatam, incuria potius illi, quàm huic adnectere de-
 liberarint, tunc enim legendo textum eo pacto, quo in
 M. S. S. Vaticanis describitur, in quibus habetur ἀλλὰ
 τῶν διατεσσάρων τετραμετρῆ κύκλον ἀνύσαντα κατὰ τὰς με-
 ταβολὰς τῶν ἡλικιῶν. & voce ἀλλὰ inde remota, legen-
 do post κύκλον, ἀλλ' ἀνύσαντα, prima facie certè sensus
 auctoris menti consonus occurret, dum per illa priora
 verba, vsque ad κύκλον mutuam illam elementorum
 quatuor, quæ recensuerat, declararet mutationem, quam
 per antiperistafim succedere docuerat, & per sequentia
 eam explicet, quæ atatum ratione in animalibus con-

sup. hoc
 cap. 12

Correct.
 textus.

tingit: ac si sic differat. homines, & animalia cætera æternitatem non assequuntur per reflexionem ad priorem statum plantis attributam, neq; per mutationem mutuam, quæ per antiperistatim contingit, vt in igne obseruamus, aere, aqua, & terra, ratione circuli in quatuor secti partes; *at ubi percurrant per atatum mutationes dissoluntur &c.* & rectè mutuam illam generationem elementorum, circulum dixit, quia talis ortus circularis denominatur Arist. teste 2. *de oriu* 59. vbi dicebat ὅταν γὰρ ἐξ ὕδατος αἴρ γενήσεται, καὶ ἐξ αἵρος πῦρ, καὶ πάλιν ἐκ τῆ πυρὸς ὕδωρ, ἀνὰ κλῶ φαίμην περιελθὺς θύεται τὴν γένεσιν, διὰ το πάλιν ἀνακάμπτειν. (cum enim ex aqua aer generatur, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua, circulo dicitur reuertisse generationem, quia rursus reflectitur.) quod idem videtur *ibid.* 1. 68. indicasse. neque hac seruata lectione superflua erit vox *τρισάρων* (*quatuor*) imò necessaria: cum enim ratione huius regressus longè plures, quàm quatuor hæ videantur generationes; ex terra enim in aquam, ex hac in aera, & inde in aquam nouam si contingat mutatio &c. quis hunc generationis circulum non iure quadripartitum dictum fuisse dubitasset, cū hæ plures, quam quatuor sint mutationes: ideo addens dictionem *τρισάρων*, quæ ad mox enumerata elementa procul dubio referenda, cum nullius entis, quod quaternario gauderet huc vsq; meminerit Ocellus, omnè procul arcet dubitationem; ac si inqueret, licet plures videantur mutationes, quam quatuor, circulus tamen ille quadripartitus erit asserendus, quia à quatuor tantū entibus constituitur ibi mox enumeratis, & quæ omnes ibi contingentes complectatur mutationes, licet innumeræ statuerentur, quòd si cuiquam hanc vel minimam textus mutationem indulgere non arideat, hac omiſſa, dicendum auctorem ibi asserere, hominem & cætera anima;

Elementorum
mutua
generatio, circulus.

Alia expositio.

lia relato in preced. regressu, nec reflexione gaudere, at ubi cōfecerint circulum quatuor diuisum sectionibus, perire, & ne quis dubitaret, quisnam hic foret circulus, & qua ratione ipsum percurrere liceret, illico quid sentiat proponere, ac dicere per mutationes ætatum, huius circuli percursū ab animalibus præstari. iure autem quaternarij meminit in circulo, qui ætates complecteretur, quia licet hæ plures numero à plerisq; censerentur, quorum placita recensuit Rhodiginus, constans tamen prisca sæcula inuasit opinio, quòd quatuor statuendæ forent ætates, vt apud Persas legimus obseruatum, unicuique harum propria fora, ac præsidēs assignantes, quam videtur sectionem medicorum schola amplecti, dum Galenus eas quatuor statuerit, quarum primam τῶν νέων (iuuenum) alteram τῶν ἀκμαζόντων (vigentium) tertium τῶν μέσων (mediorum) postremam γερῶντων (senum) nuncupauit. cui pariter diuisioni adhærebat Horatius, dum cecinit.

Ætates
verè qua-
tuor.

Aut. lect.
lib. 19. c.
21. & 22.

Xenoph.
de Ciri-
ducat l. 1.
A pud Rho-
dig. ibid.

De arte
post.

Ætas
pueri, ac
mores.

Iuuenis.

Viri.

Senis.

Reddere qui voces iam scit puer, & pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horam.
Imberbis iuuenis tandem custode remoto
Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus aris,
Sublimis, cupidusq; & amata relinquere pernix.
Conuersis studijs atas, animasq; Virilis
Quærit opes, & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare labores.
Multa senem circumueniunt, incommoda, vel quòd
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac times vii:
Vel quòd res omnes timide, gelideque ministrat,
Bellator, spe longus, iners, anidusque futuri,
Dis-

Difficilis, querulus, laudatur temporis acti

Se puero censor, castigatq; minorum.

has ergo quatuor ætates Ocellum opinor respexisse, quarum duas medias ἀμύη æqua veluti proportionē dissecta constitueret, eo ferè pacto, quo pueritiam quatuor sectionibus plerique diuisere, eam in infantiam, pueritiam, pubertatem, & adolescentiam partientes: & iure quatuor hic contemplari voluit ætates, quia Pythagoræis familiare fuit, quaternarij etiam, quem excolebant. fortè intuitu, quatuor homini assignare ætates, pueritiam scilicet, adolescentiam, iuuentutem, seu virilitatem, ac tandem senium, priorum vniciuique viginti annos, postremæ decennium adscribendo, quas Pythagoras cum anni temporibus ita conferebat, Laertio teste, vt *αἰὼς ἕαρ, νενίσκος θέρος, ἡλικίος φθινόπωρον, γέρον, γῆμων* (*puer ver, adolescens æstas, iuuenis autumnus, senex hyemi*) si ætates respicere placeret, percommode diceretur; ea forsitan ratione, qua præstitit Galenus, qui intimi caloris mutationes hominem afficientes cōtemplatus, primæ ætati, quam ipse *ῥέων* dicebat, calidam, ac humidam temperaturam adscribebat, eam verisimilem constituens. ἀμύη ζῶντας calere simul, ac arefcere æstatis modo; μέσως frigidus pronuntiabat, ac siccos, eo ferè pacto, quo autumnum conspicimus, & γέροντας tandem humectos cū frigiditate assererat: ideoque acutè Patroclus apud Stobæum senectam *τῆ βίῃ χειμῶνα* (*vitæ hyemem*) dicebat, in primis sanguinem, alteris flauam bilem, tertijs nigram, ac tandem in senibus phlegma ratus efflorescere: quibus Ocellum quoque vero simile cum sit adhæsisse præceptoris velut eruditissimi placitis, quæ ideo Pythagoram Ouidius sic effingebat referentem:

Quia non in species succedere quatuor annuum

Aspicis ætatis peragentem imitamina nostra

Nam

Ætates
quatuor
Pythagoræis
cursus
anni
temporibus
collatæ,
& cur.

In eius vñ
14.

dicto loco.

Senectus
vitæ hye
ms.

ser. 115.

metam.
15.

Anni tē
pora quā
tibus cō
parata.

Nam tener, & lacteus, pueriq; simillimus auro
 Vere nouo est; tunc herba virens, & roboris experta
 Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes.
 Omnia tum florent, florumq; coloribus almus
 Ludit ager, neq; adhuc virtus in frondibus ulla est
 Transit in aestatem post ver robustior annus:
 Fitq; valens iuuenis: neque enim robustior aetas
 Vlla, nec vberior, nec qua magis ardeat ulla est.
 Excipit Autumnus,posito feruore iuuentia
 Maturus, misiq; inter iuuenemque, senemque
 Temperie medius: sparsit quoque tempora canis.
 Inde senilis hyems tremulo venit horrida, passu
 Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.

elegantem certè Auctoris sensum è verbis textus elice-
 re licebit, quòd scilicet homines, & alia animalia non
 regressu, & reflexione iam allatis gaudeant, sed vbi qua-
 dripartitum circulum absoluerint per mutationes aeta-
 tum intereunt. nec addita vox τεσσαρων tali casu super-
 fluet, nam hæc exprimi non poterant per τετραμερῆ
 κύκλον tantummodo, eo quia hunc in cunctis entibus
 obseruabant Pythagoræi: eorum enim dum placita in-
 terpretaretur Hierocles aiebat, καὶ ἀπλῶς τὰ ὄντα πάσ-
 τα ἡ τέτρας ἀνεδήσατο, στοιχείων, ἀριθμῶν, ὤρων τῆ ἐτης,
 ἡλικιῶν σιωρικισμῶν, καὶ ἐκ ἐστὶν εἰς ὅσων ὁ μὴ τῆς τετρακτύος
 ἀρῆς ῥιζῆς καὶ ἀρχῆς ἦρτηται. (denique, ut semel dicam, quic-
 quid est, id omne colligant quaternarius: in elementis, in
 numeris, in tempestatibus anni, in aetatum consubernijs:
 nec quicquam potest adferri, quod à quaternario tanquã
 radice, atq; principio non dependeat.) vt abundè sup. 1.
 textus docuimus. ideoq; oportebat quaternarij aliquã
 speciem illi circulo adscribere, & idcirco τεσσαρων me-
 minit, vt eam vocem proximè recensita quatuor ele-
 menta complecti inferretur, quæ tantummodo huc vsq;

In carm.
 Syib. 47.

Quater-
 narius in
 omnibus

quaternario prædita in hoc opusculo contigit inspexisse; quæ ætates etiam respicere satis suadet tradita humorum sectio, qui in vnaquaque vigeant ætate, quos in animalis corpore elementorum vices gerere nemo ignorat. nec incongrua sane ratione circuli nomine vsus auctorem quis dicat, eo quia in ætatibus non detur regressus, ideoq; circuli munia illæ non videantur obire; siquidem in ijs cum ad qualitates aliquas, quæ iam primas ferebant partes, recens permittatur transitus: puta in tertia ætate frigiditas quoque efflorescat denuo, quæ in prima viguerat ætate, ingeniosè cuncta hic ab Ocello collocata nemini certè licebit negare. Veritati tamen, ac menti auctoris hæc licet consona statuatur, relatum adhuc in textu discrimen inter animalia, & plantas à vero quàm maximè videtur abhorrere, quod scilicet in ijs non vigeat, quæ in his obseruatur reflexio: seminis enim beneficio, si hæc quid sibi cognatum producere cõsueuerunt, nonne pari ratione hominem, & quæque animalia ens sibi simillimum progignere conspiciamus; dum ex homine semen prodeat, cuius inde vi hominem contingat produci: sicq; in animali non secus quàm in plantis reflexio occurrat? Circuitu quodam entium ortum peragi (siue æternitatem) ipsi falsò tamen cum Ocello adscriberamus, siue hanc ipsi tributam cum sapientioribus negemus) & in eodem reflexionem quandam occurrere communi philosophorum placito est sancitum. cum enim formarum expertem adesse materiem naturæ repugnet decretis, ortus interitui & è cõuerso semper succedet enti scilicet producendo materiem conferentem illi enti, cuius formam recedere contigit. Huius rationis, quæ ortum iungat, & interitum primò hic meminit Ocellus: Plato inde, in *Phædo-*
ne verum ortus modum expressurus, huc pariter respi-
ciens,

Circulus
 qua ra-
 tione in
 ætatibus.

An in ani-
 malibus,
 ut in plā-
 tis præ-
 dicta vi-
 geat re-
 flexio.

Circu-
 lus in sin-
 gulorum
 entium
 ortu.

Etiā iux-
 ta Platq;
 nem.

ciens, ait enim εἰ γὰρ μὴ αἰεὶ ἀνταποδοίη τὰ ἕτερα τοῖς ἕτεροις γιγνόμενα, ὡπέρη κύκλω περιήοντα, ἀλλ' εὐθεῖαι τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τῶν ἑτέρων μόνον εἰς τὸ κατὰντικρὺ, καὶ μὴ ἀνακάμπτῃ παλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον μηδὲ καμπτὴν ποιοῖτο. οἶδ' ὅρι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ χῆμα ἀν' ἑαυτῆς, καὶ τὸ αὐτὸ, πάθοι, ἀν' πάθοι, καὶ πάσαστο γιγνόμενα. (*nisi. n. ea qua fiunt altera alteris vicissim cōponerentur tāquam circulo quodam commeantia, sed recta tantum esset generatio ex altero tantum ad oppositum, nec rursus ad alterum, reflecteret, flexāq; aliquem, sine regressum faceret, ita habeto futurum, ut tandem omnia eandem figuram haberent, eademq; ratione afficerentur.*) Ac idem præstitit

Juxta Arist.

Aristoteles *d. 59. & 68. 2. de oris.* hanc tamen ἐπὶ ἀνάκαμψιν, & ipse in aliquibus tantum entibus obseruauit, at longè diuersa ratione ab Ocello. nam hanc in elementis primò videtur professus *ib. 24. & seqq. vbi tex. 30.* inferebat ὅτι μὲν ἐν ἅπαντα, ἐκ παντός γίγνεται, καὶ τίνα σφόδρον εἰς ἀλλήλα μεταβάσις γίγνεται (*quod ergo omnia ex omni generantur, & quomodo ad inuicem tra-*

An ad idem numero sit regressus.

fius fit) ac inde in nubium & pluuiæ ortu *ibid. s. ult.* & tandè in ceteris entibus *ibi.* hoc tamen addito discrimine, quòd si in entibus mobilibus ex æterna constitutis substantia versetur, hæc eadem numero regredi continget: at si corruptioni obnoxia entia contemplerur, hæc eadem tantum specie iterari continget. Distincta hæc ratione protulit philosophus: cum tamen circuitus quidam inter nubem, & pluuiã videatur insurgere, ac inter animal pariter, & semen, ut in eorum vnoquoque idem tantum specie progignatur, minus tamen ipsum apparere in animalium, quàm in imbris ortu, videtur suasisse *d. s. ult.* ita ut in hoc potius, quàm in illo identitatis dicatur cōseruata. Ingeniosi cuius discriminis exacta certè occurrit ratio, si numericæ identitatis naturã pla-

ēcat perſcrutari, quæ à materia ſua videtur ducere primordia 5. met. 12. dum enim in nube, & imbre totum producens, puſta tota nubes, ſit tota materia geniti; ac vniuerſa aeris portio ſit integra aeris ex eo geniti materies; homo verò generans non ſit tota hominis geniti ab eo materies, & id quod huic à producente tribuitur ſit leuis portio ſeminis, per quam nil generans ipſum contingat imminui, in his nullus ideo videtur aſſe reſgreſſus, vt in ijs, in quibus quædam videtur omnino ſeruata identitas numerica ratione materiæ, quæ videtur vtriſque termino fuiſſe communis. Hoc idem arbitror ego reſpexiſſe Ocellum; cum enim ſemen additum à fructu contemplantur, hoc incolumi, non prodire, at huius tantum conſequi interitum, vt in ipſum videretur iam fructus reſolutus, vel planta ipſa; ideo quandam in illo agnouit identitatem, quæ ſibi in animalibus non occurrebat, quorum ſemen nõ viuentis pars quæpiam eſt, at excrementum licet vtile 1. de gen. an c. 19. & par viget ratio in plantis, quæ non per ſemen, at per ramos ſuam conſeruant ſpeciem, dum. n. agricola

— plantas tenero abſcindens de corpore matrum

Depoſuit ſulcis

illæ veluti partes eius corporis, à quo abſcinduntur à nobis conſiderantur, ideoq; maior in ijs apparebit identitas; & idcirco licet ſeminis beneficio plantarum, & animalium ſpecies perſeuerent, in his reſgreſſum negauit auctor, quem iſt tribuit; dum in ijs generans in genitum ſeruata quodammodo materiæ identitate reſolui videretur, quod in animalibus nõ accidit, quæ ita diſſoluuntur, vt ex eorum interitu entia diuerſæ longè conditionis emergant: huncq; ſenſum videtur Ocellus ipſe diſtare, dum de plantarum interitu diſſerens *hic dixit auct.* *1. de gen. an c. 19.* *Lucius 1. de gen. an c. 19.* (reſoluntur) at vbi animalium interitus

meminit, vocem διαλύεται (dissoluitur) non ἀναλυσι
(resolutionem) assumpsit; indicaturus, nō hęc in sibi co-
gnatum resolui, vt ea; sed ita dissolui, vt quid extraneum
prodiret.

Text. VI.

Ratio postrema, qua Vniuersi aeternitas inferitur.

F τὸ πρῶτον δὲ πρὸ ἀναρχοῦ καὶ ἀτελεωτάτου ἀναρχοῦ καὶ ἀτελεωτάτου καὶ ἀτελεωτάτου καὶ ἀτελεωτάτου
P Ratere a carētia prin-
cipij, & finis; figurar
motus, temporis, ad substā-
tia abot suācē; quare in-
genitus sibi inūdu; & incor-
ruptibilis. figura enim spe-
cies circulus, hic vero un-
dequaque equalis; & simi-
lis; idēq; principio, ac fine
destitutus. Motus quoque
circularis, ipsa autem inter-
minabilis; & exitu carens:
tempus quoq; infinitum, in
quo sanē motus, eo quia nec
iniret in finem, quod moue-
tur, nec finem sibi habitu-
rum: substantia quoq; rerū
exitu carens, & immutabi-
lis, eo quia nec a deteriore
ad melius, nec a meliori ad
deterius nata est immuta-
ri. Ex his igitur omnibus
manifesto suadetur mundū
ingenitum esse, & incorrup-
sibilem

I. n. τῆς κινήσεως im. ex al.

αὐτὸν ἑαυτοῦ καὶ ἀφ' αὐτοῦ καὶ ἀβίβητον. καὶ ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ, quidem,
 ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ ὅλα καὶ ἐπὶ τῶν πάντων. & vniuerso satis dicta su.

PARAPHRASIS.

PRadicta vltcrius satis à figura, motu, tē-
 pore, ac substantia confirmantur: hæc
 enim singula cum initio careant, ac termino,
 tale quoque vniuersum esse apertè suadent.
 figura scilicet est circulus, qui sibi ipsi vnde-
 quaque æqualis, & similis, nulla præditus est
 parte, quæ principij, vel finis rationem exer-
 ceat. Motus pariter est circularis, ideoq; ter-
 minis omnino carebit. Tempus & ipsum,
 quod vniuersi motum dimeditur, infinitum
 est: id enim, quod eo fertur nec ortui subia-
 cet, nec interitui. ipsius pariter substantia
 vniuersi est huiusmodi, cum nulla in ea a de-
 teriori ad melius, vel à potiori ad deterius vi-
 geat mutatio. è quibus singulis manifestò
 vniuersi perennitas apparet. ac de toto, & vni-
 uerso hæc satis.

COMMENTARIUS.

Postrema in hoc recenset Ocellus rationem, qua por-
 citus vniuersi æternitatem voluit asseruisse, eam-
 que ex figura, motu, tempore, ac substantia ipsius, quæ

Vniuersū
circulari
formā
gaudet,
ideoq; et-
iam in cō-
contenta.

singula perennitatem suadent, acutè deducit. Si figura
spectetur, circularē est vniuersum, vt abundè Phisici 2.
c. 22. & seqq. & Mathematici de sphaera differentes
vberrimè ostēdunt; ac entia quælibet mollia apertè sua-
dent, quorum propriū est continentis formam assu-
mere, quia facile termino alieno clauduntur. 2. *de orin*
9. & 13. videmus enim ciatho infusum vinum ad spher-
ricam figuram accedere, & hoc idem in mari ipso, ac
fluminibus obseruāt Mathematici, ac in sputo ex ore in
terram vehementer licet emissio vniuscuiusq; oculis oc-
currit: circulus autē principio caret, & fine, quia, vt ob-
seruabat philof. 8. *phys.* 77. τί γάρ μάλλον ὁπωσὶν πέρας
τῶν ἐπιτῆς (περιφερῆς) γραμμῆς; ὁμοίως γὰρ ἕκαστον
καὶ ἀρχή, καὶ μέσον, & τέλος. ὡς αἰεὶ τι τινα εἶναι ἐν ἀρχῇ
& ἐν τέλει, & μηδέποτε. (vnt magis quoduis eorum,
qua sunt in linea terminus erit? similiter enim & vni-
quodque & principium, & medium, & finis est, vt
semper quadam sint in principio, & fine, & nunquam.)
ideoque Manilius, dum circula rem figuram contem-
plaretur, canehat.

Astron.
5.

*Cui neque principium est vsquam, nec finis in ipso,
Sed similis toto remanet, per que omnia pat est.*

Motus
circula-
ris æter-
nus.

Motus quoque vniuersi est circularis, qui suapte natura
perennis est, quod luculenter probauit philof. *ibid.* cum
primum motum illū esse edoceret 1. 73. & seqq. simulq;
solum continuum, & perenne m: quarum sanè conditio-
num motus rectus non est particeps, hic enim ratione
spatij nequit esse infinitus, quia spatium actū infinitum
renuit natura, vt latè 3. *phys.* 40. & seqq. & si reflectatur
motus, vnitatem simul, & continuitate carebit, dum in-
puncto reflexionis semper intercedat quies, vt validis-
simis confirmatur rationibus 8. *phys.* 65. & seqq. Tem-
pus quoq; in quo exercetur motus, & quod illius est nu-

Solus cō-
tinuus.

merus,

merus, & mensura 4. *phys.* 102. asseritur ætænum, eo quia mobile, cuius motum id dimetitur, ortum non habuit, nec interitum sortietur, ex habitis *superius*. Idem tandem ex vniuersi comprobatur substantia, argumentoque in hæret *superius* 1. 3. allato, in quo vniuersum nec à deteriori ad melius, nec à meliori ad deterius progredi statuebatur, ideoque eiusdem substantia ortus erit incapax, ac interitus. Et de Vniuerso satis dictū subdit, eo quia scilicet, eam, quam ab initio proposuerat de Vniuersi perennitate quæstionem, à se sufficienter arbitratur definitam.

Singula verò hucusque tradita, si ea spectemus, quæ cælesti destituta præsidio humana inscitia valet attingisse, acutè simul, ac ingeniosè prolata vnusquisq; fatebitur; nec damnandum ideo, ignarū veluti, asseret Ocellum, alijsue ideo eiusdem dictis fidem detrahendam, quòd in graui hac contemplatione falsa protulerit. in ea siquidem hic versamur controuersia, in qua non dicam sanè Ocellum philosophicè disserendo vera tradidisse (philosophia siquidem scientiæ, ideoq; veritatis parens, si ritè pertractetur, nulla potest dogmata sancire, quæ cuiunque veritati consona vir sapiens non comperiat, dum veras inter propositiones vlla vnquam vigere queat oppositio (*periberm. 2. c. vls.*) id tamen affirmabo solo naturæ ductu procedentes, nec imenso supremi Numinis fauore ad certissimam diuinorum operum notitiam elatos, cælestiumq; nescio arcanorum, veritatem certo icu vix attingere potuisse. eruditissimum vnà, ac sanctissimum audite Theologum. *Mundum non semper fuisse sola fide tenetur, & demonstratinè probari non potest.* Ignoscat ideo vnusquisque Ocello antiquissimo scriptori, vnàq; Aristoteli vniuersi æternitatem falsò licet asserenti, & tatorum discat viro-

Solutio
rationes
Ocelli,
quibus
æternitas
tem vni
uersi prog
bauit.

Excusatur
Ocellus.

1. 4. 40
art. 2. 10
corp.
8. 17/18

num exemplo exilem humanam esse sapientiã; ac mon-
tales quoslibet Platonici velut anti nouos incolas non
veritatem, at veritatis umbras inani tantummodo scri-
per captaturos complexu, ni diuinã radius affulserit sa-
pientiã; quam nobis vberimẽ cum diuinus amor exhi-
buerit; singula hæc, quibus innixum stabat Ocelli dog-
ma; facillimẽ continget euertere. si omnipotentem
Deum è nihilo vniuersum inmensa virtute contem-
plur eduxisse,

Soluitur
prima
ratio.

Rhet. de
confilib.
lib. 3.
m. 9.

Secunda
& tertia

Quarta

Quarta

Post. ab.
metr. 6.

Quinta

Sexta

Lucrat. 5.

Omnia

metr. 6.

Quem non externa pepulerunt fingere cause

Materia fluitantis opus; verum infra sumunt

Forma boni.

ideoque nullius materiæ indigum his neglectis legibus,
quas ipse natura præscripsit, vniuersum vnaq; singulas
illius partes procreasse: congrua qualibet illis perfe-
ctione tributa vnico temporis momento non successi-
uo decursu; quam omniab his excluso virtutis decremen-
to eousque seruabit; quoniamque immensa eiusdem boni-
tas dictabit, ac sapientia; a præpotenti cuius natura non a
seipso mandus; cæteraque simul cuncta omnino cõ-
pẽdeant.

Vnus enim rerum pater est;

Vnus cuncta ministrat;

non aliunde ortus, vel interitus vniuersi causa exopten-
da; quod vel in nihilum facillimẽ redigeretur, cum ipse
temporis, ac motor primæus auctor. suos subtraheret
vniuerso influxus, quod, dum ipsius exoptant imperia

Vna dies dabit exitus multosque per annos

Sustentata vna moles; & machina mundi

ubi scilicet æterno ab eodem continuũ decreto ad-
ueherit tempus;

Quo mare, quo tellus, & caræ præcipua callos

Ardeat; & mundi moles operosa labore

huius-

huiusmodi profecto nil auertente interitum sphericæ
 figura, quam Deum idcirco vniuerso contulisse credi-
 dit Plato in *Timeo*, quia suo ambitu cuncta cum forent
 continenda, ea ipsum æquum erat exornari figura, quæ
 omnium maximè capax esset figurarum. quare vniuer-
 sum afferentes æternum errasse statuendum: illi scilicet
 immensa Dei potentia primordia contulit, cuius sanè
 rei hanc vnicam assignare possumus causam, quòd sci-
 licet Deus, vt *ibid.* dicebat Plato ἀγαθὸς ὢν (*bonus erat*)
 vt .n. aiebat Hierocles αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποίη-
 σεως ἡδεμία ἄλλη προσειν εὐλογος, ὡς ἡ τῆς καὶ σοφί-
 ας ἀγαθότητος. ἀγαθὸς γὰρ ὢν φύσει. (*neque. n. causa alia*
rationi consentiens rerum omnium creationis afferri po-
te est. quam quæ ab essentiali Dei bonitate proficiscitur. est
enim bonus Deus natura ipsa.) & paulo post αἰ γὰρ ὡς
 ῥα τῷ ἀγαθῷ ἡ ἀληθινή αἰτία τῆς δημιουργίας τῆ-
 δε τῆς πάντων, ἀνθρωπίναις μὰ ἄλλοι περιστάσει, ἢ τὰ θεῶ
 ὡς τῶσιν (*qua enim alia priater bonitatem et eandem vni-*
uersitatis huius causa assignatur, mortalium necessitatibus
potius, quam Deo conueniant.) ac ipsius interitum eadē
 molierur, vbi satius esse ipsius decreuerit sapientia. nam
 vt ait Plato in *Timæo*, vniuersum tam aptè cohæret, vt
 ἡ ἀλλοτὸν ὄντων ἀλλῶν, πᾶν ὑπὸ τῆς εὐνοῆς αἰστος
 (*neque a dissalvi nullo modo, nisi ab eodem, a quo est colli-*
gatum.)

Vicim 5

Vniuersum
cur hæ-
ricum.

Cur De-
vniuersū
condide-
rit.

In carm-
Pylh-
com. 5

CAPVT SECVNDVM.

textus.

Vbinam generatio fit, & generationis
causa.

ad hoc

ad hoc

ad hoc

ad hoc

ad hoc

ad hoc

ad hoc

Eπει δὲ ἐν τῷ παντὶ τὸ
μὲν τοι γένεσις, τὸ δὲ αἰ-
τία γένεσις, καὶ γένεσις μὴ.
1. ὅσα μεταβολὴ καὶ 2. ἔκ-
βασις τῶν υποκειμένων, αἰ-
τία δὲ γένεσις, ὅπερ ταύτο-
της τῶν υποκειμένων. φανερὸν
ἔστι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς
γένεσις τὸ πῶς, καὶ τὸ κί-
νῆν εἶναι. περὶ δὲ τὸ δεχόμε-
νον τὴν γένεσιν τὸ τι πα-
θεῖν, καὶ τὸ κινεῖσθαι.

Quoniam autem in
vniuerso aliud qui-
dē generatio, aliud
verò generationis causa, &
generatio quidem, vbi mu-
tatio, & egressus subiecto-
rum, causa verò generatio-
nis, vbi idēitas subiecti:
manifestam, quòd sane cir-
ca causam generationis fa-
cere, & mouere est, ac circa
suscipiens generationem
pati, & moueri.

PARAPHRASIS.

IN vniuerso cum longè differant genera-
tio, & ipsius causa: illaq; ibi vigeat, vbi
subiectorum occurrit mutatio, & ex vna for-
ma in aliam transitus. hæc verò ibi tantum-
modo seruetur, vbi subiecta nulla mutatione
afficiuntur. iam patet quòd causæ ortus pro-
prium erit mouere, & agere, subiecti verò, in
quo generatio exercetur, munus erit pati, ac
moueri.

COMMENTARIUS:

Puribus vniuerso æternitatem adscribere rationibus *cap. preced.* contendit auctor, vel in ipsis entibus, quæ assidue interitu premantur, nec ignobilia æternitatis vestigia docens refulgere, tum quia in ijs quædã reflexio, ac perennis occurrebat regressus, tum quia recentia in dies prodibant entia, quibus materiem eam, quæ interire contigerat, vberimè præbebant. hinc facile interrogasset quispiam, qua potissimum ratione hic rerum ortus succederet, ex quo scilicet, & à quo res ipsæ progignerentur: nunc ideo *in hoc 2. cap.* vera ortus vult assignare primordia, materiale simul, ac effectiuum generationis principium dilucidè expositurus, & vtriusque naturam *hoc sextum* leuissimè percurrit, vtrumque diffusius, inde petita occasione *seqq. text.* declaraturus. In generatione igitur duo contemplatur occurrere, generationem scilicet, ac vterius generationis causam, ortus nomine transitum de non esse ad esse exprimendo, quem superius *c. 1. 3.* progressum à deteriori ad melius elegantissimè dixerat: & generationem ibi præcipuè docet vigere, vbi *mutatio, & regressus subiectorum* adest, vbi scilicet materia (cui subiecti conditiones attribuet mox *1. 3.*) mutationibus premitur, vt ita immutetur, quòd ferè ex vna forma in aliam digredi videatur. ex eo enim perennis rerum ortus effluit, quòd materia cum genus formarum respiciat, suam veluti adæquatū obiectum, easq; singulas simul nequeat recipere, eisdem successiuè saltem assequi exoptat, ac vnus compos reddita, eam quali fastidians, ac velut satiata eam dimittit, alteriusq; formæ commercio gaudet: ideoq; *phys. 1.*

Cōnectio
cum præ
ced. cap.

Synopsis
huius ca
pituli.

Vbi gene
ratione.

Vnde
ortus æ
ternitas.

81. formas audissimè dicitur expetere. cum igitur generatio confurgat, ex quo subiectum mutatur, ac è priori quadam forma ad aliam digreditur, acutè modò dixit ortum ibi contingere, vbi mutatio subiectorum adfit. Ad hæc tamen si auctoris mens ferebatur, fatius fuisse formarum, quàm subiectorum mutationis meminisse, dubitabit aliquis, nam materia permanet *phys.* 1. 60. formæ verò mutantur, & recedunt, inani tamen laborabit dubitatione: materia siquidem permanet, ac ideo rectius illam mutari dicemus, quàm formam; id enim præcipuè mutatio videtur exigere, quòd res illa permaneat, quæ mutatur, ita tamen quod ex vno habitu in alium digrediatur: formæ verò singulæ, quia evanescent, si intellectum excipias, non eas propriè mutari asseremus, sed potius mutationem contingere in subiecto in ordine ad illas, quatenus huiusmodi transitum ex vno termino in alium ex vi nominis exprimit mutatio, vt inde nomen hoc *μεταβολή* (*mutatio*) deductum obseruet *philos.* 5. *phys.* 7. vltimusq; solum materiam naturam esse veterum pleriq; cognoscebant 2. *phys.* 7. ac perinde mirum non est, quod vbi *γένεσις* (*generatio*) est mentio, quam primò natura exprimit, dum *γενέων γένεσις* (*eorum quæ nascuntur generatio*) definitur *met.* 5. l. 5. quod etiam respiciebat *philos.* 2. *phys.* 14. ibi materiæ omnia tribuuntur; eoq; magis quòd in materiâ ipsam in rerum ortu veteres omnes respexisse testatur philosophus *de p. an.* l. c. 1. vbi tamen quatuor causarum genera à se explicata 2. *phys.* 27. & seqq. *ac* 5. *met.* 1. 2. ad illud subiectum docebat referenda: vltimusque antiquos materialem tantùm, & effectricem causam obscurè tamen attingisse testatur *met.* 1. *sum.* 2. c. 2. de quibus eos differentes, illis similes dicebat, qui bellâdi ignari prælia subibant, etenim illi circumeuntes

egregias plerūq; plagas hostibus infligūt. cū igitur materia vera sit ortus Sedes, huius causā ibi Ocellus obseruat occurrere, vbi est *identitas subiecti*, hoc est, vbi subiectū nullis premitur mutationibus, nec ex vna forma in aliam digreditur: & huiusmodi est ipsum cælum, in quod inf. *hoc eod. cap. causa generationis reijctetur*, si tamen primam placeat contemplari, è qua semper propter quid à philosophis eruendum docemur *phys. 2. 27.* ex quo enim cælum corruptioni non est obnoxium, nec alterationi *1. cæli 22. & 2. cæli 1.* iam patet subiectum in eo non subesse mutationi formarum. Sed cur subiecti, singulariter, dum ortus causam, pluraliter verò dum ortum contemplaretur, meminisse voluit Ocellus? illam scilicet ibi dicens vigere, vbi identitas *subiecti*, hanc verò, vbi mutatio *subiectorum*. Idcirco id auctorem præstitisse reor, quia in inferiori parte vniuersi plura adsunt indiuidua, quæ assidue oriuntur, & intereunt, eaq; idcirco plurali voce subiectorum opus fuit expressisse, quod in cælis cur non erat præstare? quia hic induunt vnus subiecti rationem, vnus in ijs, ac idem cum vigeat operandi modus, ac ille hic obseruetur; eoq; magis quod Soli munus hoc præcipue assignabit. & obseruandam, quod licet vsus sit nomine *ταυτοτης (identitas)* vbi de cælis erat sermo, non vti voluit nomine *ετεροτης (diuersitas)* quod illi opponitur, vbi materiam inferiorum considerabat, ne quis scilicet inde opinatus fuisset, diuersæ rationis materias subijci formis horum inferiorum, è quo inde euerteretur mutua illa inter ipsa immutatio, per quam dictum est superius caducis entibus æternitatem attribui, & quæ inter prima corpora succedere mox diffuse docebimur, nam quæ inuicem immutantur, communem fortientur materiam oportet *1. de gen. 1. 1.* & ex hoc elegati discrimine, quod inter ortum, eiusq; causam constituit, peculiare

Vbi sit
causa ge-
neratio-
nis. j

termino

vbi vbi

si quis

hoc vbi

20. de

2. p. 1.

Quæ mu-
tantur in
uicē cō-
munem
materiā
habent.

liare vtriusque munus infert, quod .s. ortus causæ peculiare veluti munus adscribendum sit facere, ac mouere; ad illud verò, quod generationis est susceptiuum, pati spectat, ac moueri. vnde licebit colligere consonam esse menti Ocelli expositionem eam, cui inhaerendum diximus, quòd .s. ibi sermo fuerit de materia, & efficiente, dum hæc munia illis competere nunc appareat, vel consentiente Aristotele, qui isdem ferè verbis 2. *de gen.* 53. docuit materiæ proprium esse pati, & moueri, mouere autem, & facere alterius potentia.

Textus 2

Vniuersi in suas partes diuisio.

1. vv. autis.

2. legerit
ἀειπαθὲς
& ἀεικί-
ουτος3. vv. d.
& c. ὑπ'
ἀντίω.4. ad. ex
vv. & c.

A ἰ δὲ κοῖραι αὐτῶν. 1. **F**ata autem ipsa distin-
 διορίζουσι, καὶ τέμνουσι **g**ūt, ac secant impassibi-
 τοῦτε ἀπαθὲς μέρος τῆς κό- **l**ibilem vniuersi partem, &
 σμῆ τοῦ καὶ ἀκίνητον (ἰσθμὸς **i**mmobilem (isthmus enim
 γὰρ ἐστὶν ἀθανασίας, καὶ γα- **e**st immortalitatis, & gene-
 νήσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην **r**ationis Luna cursus) omne
 δρόμος) τὸ μὲν ἀνωθεν ὑπὲρ **q**uidem, quod est superius
 ταύτης πᾶν καὶ τὸ ἐπὶ **s**upra illam, & quod in ca-
 ναυτίω. 3. θεῶν κατέχῃ γέ- **d**eorū incolit genus, quod
 νος, τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης **v**erò est sub luna conuētio-
 νήκευ καὶ φύσιως. τὸ μὲν **n**is, & nature. hoc quidem,
 γάρ. 4. ἐστὶν ἐν αὐτῇ διαλ- **e**st in ipsa genitorum im-
 λαγῇ γεγονότως, τὸ δὲ γένε- **m**utatio, hoc verò eorum
 σις ἀπογεγονότως. **q**ue perierunt, generatio.

PARAPHRASIS.

Vniuersi partem impassibilem, & immo-
 bilem sciungunt fata, vt Lunæ cursus

sic

fit veluti inter immortalitatem, & ortum, quidam isthmus. nam quidquid & supra se, & in se Luna continet, id omne Deorum sedes: quod verò infra illam constitutum est, totum id contentioni, & Naturæ assignatum. ita vt in ipso & interitus eorum, quæ iam genita sunt, & ex ijs, quæ interiere, aliorum ortus assiduè succedant.

COMMENTARIUS.

DVo præcipuè, vt rerum ortus in vniuerso contineretur, à natura fuisse constituta præcedenti textu abundè monuit Ocellus, horum vtrumque, vt in qua vniuersi parte iaceat aperte innotescat, in duas partes ipsum congrua sectione monet diuisum, quarum vtriusque conditiones nonne elegantissimè methodo describit. ac ideo monet fata seiunxisse, & proprijs terminis prouidè circumscripsisse impassibilem vniuersi partem, ac immobilem, vt è duabus his præcipuis veluti portionibus vniuersi moles coalescat, simulq; cõseruetur. Voce *μοῖρα*, hic fata certè expressa nemini dubium erit: at quid fatorum nomine significare voluerit, certò asserere difficillimum, hac enim voce auctorem alibi vsum fuisse non apparet. crediderim sanè ipsum prò lege eorum, quæ in vniuerso eueniunt, & per prouidentiam reguntur fati nomen usurpasse, quo ferè pacto à veterum plerisque videmus acceptum apud *Plutarchum*. idq; eo magis, quod inter Pythagoræ dogmata hoc præcipuè scimus refulsisse ex *Lactio*, quòd in Deo inferiorum prouidentia piè simul,

Scctio V.
vniuerso,

Fatum
quid.

De placid.
2. c. 28.

In vita
271 b.

ac eruditè cum collocaret, fato omnium per partes ad-
 ministrandorum causam, munusq; adscriberet, vnde
 forsitan Pythagoræus Architas percitus aiebat *ἡ πατρί-
 ατος νόμος ἀρχὴν ἑσπέρηος, ἢ λωτῆων δὲ κυβερνήτης,
 ἢ δὲ ἀδύνατος θεός, καὶ ἐπιφύλαξ δὲ νόμου, τὰς δὲ ἐσπέρηος
 βίον ἰουδαίων οὐκ ἔστιν ἄλλο* (exercituum præst. imperator
 nautis gubernator, mundo Deus, animæ mens, vitæ huius
 beatitati prudentia) nec ab auctoris eleganti abhorret
 instituto, qui inf. c. vi. l. 2. viuidos homini appetitus a
 Deo infitos, ac per ipsum perennitatem in singulis entiu
 speciebus suppleri cū ingeniosè profiteatur c. præc. cer-
 tē videtur auctorem cunctorum; Deum aperiētē me fa-
 teri, eo ferè pacto, quo & philos. scimus asseruisse, dum
 aliàs aliato. l. 38. l. 2. mes, aieēt *ἡ τοιαύτης ἀρχὴ ἀρχὴς ἡ προ-
 τὰ οὐρανὸς, καὶ ἡ φύσις, ἡ ἅλι* ergo principio tum calum-
 num natura dependet. quem sequitur Manil. & ipse uni-
 uersum professus æternum, canebat

Deus V-
 niuersi
 modera-
 tor.

Afron. 1.

omnia toto

Dispensata manent mundo, dominumque sequuntur.
 Hicigitur Deus, & ratio, qua cuncta gubernat.

Deus v-
 niuersi
 apud ven-
 teres,

quempiam verò ab hac amplectenda ne deterreat sen-
 tentia Deorum pluralitas ab antiquis conficta, ac si fa-
 ciles inter eos dissensionem vel in Troiano bello frequē-
 tes eos ab vniuersi regimine potuissent distrahere. veteres
 enim quoslibet sapientes vnicum naturæ parentem
 Deum confessos fuisse nemo ignorat, vt abundè supe-
 rius c. 1. l. monuimus, id quinimo respiciens omnis pan-
 tens eruditionis Homerus (in quo, vt aiebat Velleius) hoc
 maximum est quod neque ante illum, quem ille imitari
 vult, neq; post illum, qui eum imitari posses, inuenitur esse
 edocuit, dum illius meminit catena, cui vniuersa si ex-
 penderetur ethnicorum Deorum turba, summum Ioue
 nil potuisset dimouere, qui tamen ipsos cum terra, ma-

Hie lib. 12

liad. 8.

Catena
 Homeri
 ea quid al
 legoricè
 significet

itiq; facillimè, vel vsque ad olympi cacumen attollere
 valebat, eos inde præcipiti casu ad profundum vsque
 tartarum, si libuisset, proiecturus. quo certè commento
 vnicum Deum vniuersi monarcham nobis exhiberi, ibi
 obseruabat Eustathi. dicens *ὡς γὰρ ἐν τοῖς κατώτεροις ἀγα-
 θῶν πολυκοιρανίη, ἔτω καὶ ἐν τοῖς ἀνω, καὶ πολλῶν μάλι-
 στα ἐκεί (ut enim in inferioribus non bona est multitudo
 principatum (quod indistinctè 12. met. 55. proferebat
 Arist.) sic & in superioribus, & quàm maximè ibi. (iure
 igitur prædicta crediderim auctorem fati nomine fuisse
 complexū, & supremum vniuersi regem, à quo cun-
 cta dependent respexisse. nec dubitet aliquis an hunc
 causarum nexum, quo vniuersum exactissimè regitur,
 fati nomine voluerit Ocellus expressisse, quia voce ἐ-
 μαρμένη is potius significari consueuerit: & vox μοῖρα,
 qua hic vtitur auctor, illum potius causarum ordinem
 præferre videatur, quo singulis entibus sua conditio
 à summo numine præscribitur, quod Pythagoræus Hie-
 rocles exponens Pythagoræ carmen illud*

*Ὡς ἂν μοῖραν ἔχης, πρῶτως φέρε, μηδ' ἀγανάκτης
 (prout fors inuenerit (dicerem ego tuum fatum) eam fer-
 to moderatè: neque indignare.) videtur obseruasse, dixit
 enim εἶναι δὲ ἐν τῷ ἐκείνω ἀπονεμηθεῖσιν ἀξίαν, τὴν τοῦ
 λεγόμενης μοῖραν, ἢ κτημένην τῆς τε προνοίας τῆς θεῶν,
 καὶ τῆς κοσμικῆς τυταξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ποροφ-
 ρείσεως. εἰ μὴ γὰρ εἴη θεῶν πρόνοια, ἔκ ἂν εἴη τὰ ἐξ
 ἐν κόσμῳ, ἢ καὶ ἐμαρμένεω ἂν εἴποι τις. &c. (nec
 esse aliud mercedem cuique tributam, quàm μοῖραν
 sortem, de qua nunc sermo est, qua à Dei prouidentia,
 mundanisq; ordinis præstatiis, atq; humana voluntate de-
 pendeat. neq; enim si non esset prouidentia, ordo ille in
 mundo existeret, quod ἐμαρμένη fatum posset quis ap-
 pellare. licet enim μοῖρας nomine vniuersale etiam fa-*

tum expressum apud plerosque auctores intueri, quorum abundè exempla afferunt lexicographi, ad idq; mens auctoris, ideo congruè referenda; eoq; magis quòd longè aptius hic loci nomen $\mu\omicron\iota\rho\alpha$, quàm $\epsilon\iota\mu\alpha\rho\mu\iota$ in poterat collocari, dum hic sectionis partium vniuersi occurrat mentio, Deumq; ipsum $\mu\omicron\iota\rho\alpha$ dictum $\alpha\omega\delta\ \tau\epsilon\ \mu\epsilon\ \mu\epsilon\pi\iota\delta\alpha\iota$ (à rerum partitione) acutè prodiderit auctor libri de mûdo c. vii. siue is reuera Aristoteles fuerit, vt ex Iustino Martyre, & Bessarione Card. & alijs adnotabat Paulus Benius: siue fuerit Nicolaus Peripateticus, vt Victorius censuit in *varijs lect.* siue tandem Possidonius Stoicus, vt suspicari videtur Thomas Aldobrandinus, nec tam rigido ponderandæ examine, ac grāmatali trutina à philosopho acceptæ dictiones, non voces, at res ipsas considerante, quibus quemcunq; vsum grammatici adseripserint, hic sanè $\mu\omicron\iota\rho\alpha$ Ocellum assumpsisse afferendum, pro eo naturali ordine, quo in cælestem mundus diuiditur, ac inferiorem partem. hæc igitur fata vniuersi portionem *impassibilem* diuisisse docet, ac *immobilem*, quibus dictionibus cælestem, ac inferiorè partem circumscribi cum tradita *præc. textu*, & quæ hic exhibentur, ac inf. assignabuntur nos satis moneant, mendum inesse textui, nec temerè licebit suspicari, neutra scilicet earum conditionum inferiorem scimus partem affectam, quam perenni obnoxiam vicissitudini conspiciamus, ideoq; nec passione, nec motu immunem. quod si quis ibi cælorum tantummodo meminisse Ocellum arbitretur, ad quid vniuersi referre sectionem vnica illius delineata parte, cum duos saltem terminos diuisio videatur exigere, quorum vnum ab altero seungi contingat: imo licet $\alpha\omega\delta\ \tau\epsilon\ \mu\epsilon\ \mu\epsilon\pi\iota\delta\alpha\iota$ cælum placeret cum philol. 1. c. 22. asserere, vbi ipsū $\alpha\gamma\eta\rho\alpha\tau\omicron\rho\rho$, καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ ἀωάβης *in senescibile, inalterabile, & impassibile*, dicebat

Deus cur
peripat.

Quis fue-
rit au-
tor libri
de mûdo
ad Ale-
xandrum
in Plat.
Timo. des.
1. l. 3.
1. 25. c. 23.
in moris
in Laert. 1.
n. n. 390.

104

illud tamen ἀκίνητον immobile non asseremus, quod
 perenni motu nouimus gaudere, dum de ipso 2. cæli
 17. proferatur, quod φύσις κινεῖται, κυκλῶ ἀεὶ (natura
 circulariter mouetur semper) è quo reliquis entibus si-
 nguli motus yberriamè conferantur 1. de ortu 14. om-
 nesq; rerum ortus prodeunt & interitus inf. 2. vl. & la-
 2. de ortu 55. & 59. quare potius cum Nogarola
 hic legendum censuerim ἀειπαθὲς μέρος ἢ ἀκίνητον
 (semper passibilem partem, & semper mobilem) vt etiam
 legisse obseruo Patricium. illa enim vocè rectè inferior
 hæc pars exprimitur, in qua perennem tantum vicissi-
 tudinem vigere, & assidua constantem esse inconstan-
 tia semper intuemur, vt Protagoræ sententia è perenni
 ferum fluxu concipientis talia esse quæcunque, qualia
 vnusquisque opinatur, de qua differemus inf. 1. vl. si
 non assensu, excusatione saltem quam maximè digna
 videatur: cælestis verò regio, vt mox dicebamus, iure
 per ἀκίνητον fuit expressa, quam sine occasu motu de-
 stitui non contingat. imo sic legendū necessario horum
 videtur dictare terminorū Pythagoreis acceptio familia-
 ris, vbi vniuersi partes recensebant. sic enim vniuer-
 sum à Critone Pythagoræo legimus diuisum, vbi ait
 ἔντε γὰρ τῶ τῶν ὄλων περιοχᾷ συνάρμοζα σιωμαφετέ-
 ρων τῶν φύσιων, τὰς τε ἀεικινάτω φύσιος, ἢ τὰς ἀειπα-
 θείος, κοσμος ἐστὶ. (in Vniuerso primum virtusque natu-
 ra compositio, tum qua semper mouet, tum qua semper
 patitur, mundus est) ac inferiorem hanc partem, cæle-
 stem respicere iisdem vocibus Theages pariter Pytha-
 goræus edocebat, dicēs σιωτέτακται τὸ χερίον ἐνεχὰ τῆ
 βελτίονος, ὡς ἐν μὲν τῷ κόσμῳ τὸ ἀειπαθὲς πᾶν μέρος ἐ-
 νεχὰ τῷ ἀεικινάτῳ. (quod deterius est prastantisioris cau-
 sa cepit existere: vt in mundo semper patiens pars pro-
 pter eam, qua semper mouetur.) frustra tamen aliunde

Textus emenda-
 tur.

discuss. p. 1.
 pp. 1. 2.
 l. 6.

Protago-
 ræ opinio

in libro de
 prud. &
 felicitate;

in libro de
 virtuti-
 bus;

testes ad id probandum accerso, dum hisce terminis
 Ocellum inf. c. 3. s. ult. & in suo de lege libello vsū consi-
 piciam, vt eiusdem testatur fragmentum, quod in huius
 operis calce ex Stobæo educitum collocauimus, & ex-
 posuimus, vbi vtriusq; etiam partis munia recensens di-
 cebat τὸ δὲ αἰετὶ κίνητον κυβερνῆι, τὸ δὲ αἰετὶ παθῆι κυβερ-
 νῆται (quod semper mouet, gubernat; quod semper patitur,
 gubernatur) vbi verò terminus sit harum partium do-
 cet illico, lunamq; tradit esse huiusmodi terminum, ac
 inter immortalem, mutationiq; obnoxiam partē com-
 prehendi, dum supra se cælestem, infra se caducam
 sortiatur regionem. eleganterq; ideo ipsā ἰσθμὸν (isth-
 mū) nuncupauit, dum hoc præcipuè munus contempla-
 retur, vt enim isthmum angustias terræ duo maria diri-
 mentis Geographi nuncupant, vt pluribus confirmat e-
 xemplis Dionysij scholiast. Eustath. desumpta (vt adno-
 tauit Iohannes Benedictus in suis schol. in Pindarum
 doctissimis) similitudine τῆς ἰσθμῆς, quæ est pars μεταξὺ
 τῆς σόματος καὶ τῆς σωμαῖχης (interos, & ventriculum) sic
 dicta ὅτι διὰ τῆς ἰσθμῆς τὰ σιτία (quoniam per ipsam tran-
 sennit cibaria) vt sicuti per fauciu angustias cibi ad ven-
 triculum deferuntur, ita per isthmum, per quasdam velu-
 ti fauces, à continenti ad insulam, vel peninsulam detur
 accessus. pari possumus ratione asserere, cum per orbem
 lunæ ex incorruptibili parte ad caducam perennis qui-
 dam statuatur transitus, ac latissima veluti ianua (sic n.
 Pindarus Corinthiacum isthmum nuncupauit, dicens ἐν
 Κορίνθῳ πύλας (in Corinthi portis) quia per ipsum ceu-
 per portam è mari ad Corinthum foret ingressus) lu-
 nam esse isthmum immortalitatis, & generationis, qua-
 rum illa in superna, hæc in inferiori viget regione, au-
 ctiorè quàm ingeniosè asseruisse, qui vltèrius vniuersi su-
 premam partē Dijs veluti sedem adscribit, in ea & ipsā

vgl. pbyf.
1. 1. c. 16.

Isthmus
quid.

In præfat.
ad.

Olymp.
9. 9.

Iunā cōplexus, ne quis eam quasi orruptioni obnoxiam
cū inferiori parte putaret coniungendam, in quo placito
conuenerant antiqui, vt alias obseruauimus ex Arist. 2.

scilicet 2. quod pariter testabatur. 1. scilicet 22. dicens πάντες
τὰ ἀνθρώπων πρὸς θεῶν ἔχουσιν ὑπολύψιν, καὶ πάντες
τὸν αἰῶνα τῶν θεῶν τὸ πῶν ἀποφιδύσασιν, καὶ βαρβαροὶ καὶ
Ἕλληνας, ὅσοι φέρειναι νομίζουσιν, δηλονότι, ὡς τῶν ἀ-
θανάτων τὸ ἀθάνατον σωματικῶν. (*omnes enim homines*
de Deis habent existimationem: & omnes eum, qui sunt sibi
est, locum Deo tribuunt, & Barbari, & Greci, quiscunque
putant esse Deos, tanquam videlicet immortalis immor-
ziale corporatum sit.) Partem verò vniuersi, quæ est infra

orbem lunæ dicit esse *contentionis*. quod licet possemus
aliter ab auctore dictum, quatenus contentionis ip-
sam esse sedem opera humana demonstrant, nam.

Ἰλλοὶ δὲ τι γείτονα γείτων

Ἔς ἀφίγον σφένδορι, ἀγαθὴ δὲ ἔρις ἠδὲ βροτοῖσι.

Καὶ κεραμῆς κεραμῆ κοτίει, καὶ τέκτων τέκτων,

Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονεῖ, καὶ αἰδὸς αἰδοῖ.

amulatur sanè vicinam vicinus ad opes properantem,
bona; hac contentio hominibus, & figulus figulo suc-
cesset, & faber fabro, & mendicus mendico inuidet, &
cantor cantori. tamen vt philosophum nos philosophi-

cè interpretemur, dicamus ab Ocello regnum adier-
bī contentioni in mundo sublunari, quia in eo, vt mox di-
cetur, clauduntur elementa contrarijs prædita qualita-
tibus, ideoque assidue inuicem contendunt, vt mutatio-
nes compleantur, *vt inf. l. 4.* addit verò inferiorē hanc
partem vniuersi esse etiam *naturæ*, vt sicut illa superior
Deo: umett sedes, sic inferior hæc sit contentioni & na-
turæ assignata, hanc assumendo, prout præcipua illi us
significatio ortum completur, vt *tex. præc.* ex Arist.
adnotabamus, quare optime sublunaris pars illi assi-

Celi cur
Deis affi-
gnat um.

Inter ho-
mines e-
iusdem
artis con-
tentio.
Hæc d. v.
regnum a.

Qua ra-
tione in
mūdo ad
sit coten-
tio, & na-
tura.

gatur, quæ quodammodo à cælesti excluditur cum hæc ortum arceat, quem illa perenniter admittit. imo peripateticis etiam insistendo dogmatibus, naturæ solum inferiorem hunc orbem licet assignare, eamque à superiori remouere, si naturæ definitionem traditam *phys. 2. 1. 3.* sumamus, ibi enim cum statuatur causa, & principium motus, & quietis eius, in quo est & c. cælum certè nõ complectetur, quod quietis incapax ab iisdem statuitur. nec quispi à hæc arbitretur me protulisse communi illa dubitatione perculsum, nemini eorum, qui vix à limine lycæum salutarint, ignota. quæ contra aliam definitionem ex eo emergit, quod cælo non insit quies. eam enim excludere non foret difficile, obseruata animæ definitione *in 2. de an. 24.* collocata, in qua professus Arist. animæ quædcunque genus complecti, eam dicebat esse, qua primò viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus; non, quòd vbicunq; occurrat anima, quæcunque hæc munia exerceat, alias & plantis, & brutis intellectu stolidè adscribere oporteret: sed quia vbicunq; aliquod ex ijs operibus vigere conspiciamus, id è valida animæ virtute scimus prodire: pari enim ratione asserere permetteretur naturam primum motus, & quietis appellari principium, non eo quia vbicunq; & motum exerceat, & quietem; sed quia vbicunq; alterum huiusmodi operum, vel an bo ab interno prodeunt principio per se, ea ab ipsa progigni natura sit affirmandum. eatenus tamen dixi, ea naturæ definitione cælos complexum non fuisse Aristotelem, asserere, non absurdum fore in via Peripatetica, quoniam *1. cal. 5.* naturam, quæ partibus cæli inest, motus principium dixisse Aristotelem, nulla quietis habita mentione conspiciamus; ac si suadere voluisset, quòd licet tam cælum, quam inferiora regat natura, longè

Naturæ
definitio
ab Arist.
tradita
explica-
tur.

Animæ
definitio.

tamen diuersâ ratione illam cælo tribuimus, ne definitione illa in limine 2. *phys.* assignata comprehendere arbitremur, quod acutissimè videtur expressisse Arist. dum naturam, & cælum velut entia distincta recensuit, hoc & eam à primo motore dicens pendere *alias allato* 1. 38. 12. *met.* quasi dissimilem in ijs vigere expressurus rationem; inferiorem verò hanc partem contentioni, & naturæ cum attribuerit auctor, docet in ipsa contingere iam genitorum mutationem; & eorum, quæ interierunt ortum; quæ singula in eo latebant, quod dixerat contentioni, & naturæ assignatum orbem inferiorem; nam ratione contentionis elementorum, quæ simul ideo nequeunt permanere, mixtum dissoluitur in elementa, è quibus fuerat compactum, vt apud Arist. 8. *phys.* 1. 2. videbatur edocere Empedocles, quæ vbi rursus contingat adæquatissimè iam eorum potentijs coniungi, mixtum prodit, 1. *de gen.* 89. & rei occurrit generatio, quæ verè naturæ gaudet nomine, vt obseruauimus. primo omnia, quæ de ortu, quo ad hoc propositum philosophamur, interitum etiam complectuntur, eo quia & ipse naturæ est opus, si M. Antonium audiamus, qui nullo pacto metuendam, mortem edoctrurus, dicebat. *τί ἐστι τὸ ἀποθαιεν, καὶ οὐκ ἴαντις αὐτὸ μόνον εἶδη, καὶ τῶ μορισμῶ τῆς ἐννοίας διαλύση τὰ ἐμφαιταζόμενα αὐτῶ, ἕκετι αλλοτι ὑπολήφεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον. φύστω δὲ ἔργον εἰτις φοβέταις, παίδιον ἐστὶ.* (quidnam est mors? ceriè si quis eam per se intueatur, cogitationeq; omnia ab ea separet, quæ ei in esse videntur: is tam nihil existimabit esse morientem quàm opus natura, at verò puer est, qui natura aliquod opus formidat) interitus præterea certissima quædam videtur via ad generationem, quæ ipsum necessariò subsequitur, quatenus vnus interitus alterius semper est ortus 1. *de gen.* 17. dum verò dixit

Mors naturæ opus

De vita
Iua li. 2.

Corruptio vnus est generatio alterius.

Auctor inorbe inferiori contingere generationem eorum, quæ perierunt; id catenus non protulit, ac si vellet edocere ea, quæ fuerant deperdita, resurgere: à præuotione enim ad habitum, vt vulgo dicitur, non viget regressus *post ad. c. de op. & 2. de gen. 1. vlt.* at illud erudite respexit, quod illa quæ in vniuerso intereunt, materiam ijs præbent, quæ inde oriuntur: vt enim animaduertebat idem sapientissimus Imperatorum *ibid. σπέρμα τῶν ὄντων τὰ πᾶν τὸ ὄν τὰ ἐξ αὐτῶν ἐσόμενα. omnia, quæ in natura subsistunt, semen quasi sunt eorum, quæ ex illis sunt nascitura* ipsaq; præterea cursus oriuntur, non eadē numero, verum eadem specie *d. 1. vlt. 2. de gen. & latè nos obseruauimus superius. c. 1. s. 11.*

de vita na l. 4.

Materiae natura, & conditiones assignantur.

Text. 3.

Ε ἡ δὲ μίρει τῆ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχεισι. 1. τὴν δυνάμειαν, τρία δὲ τὰ ὄντα ὑπάρχειναι. πρῶτον μὲν τὸ πρὸς ἀφ᾽ αὐτῶν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ μόνον σῶμα πᾶσι τοῖς φεγγέσιν ἐρχομένοις. τὸ δεύτερον δὲ τὸ ἀνδρῶν ἀνδραχέες, καὶ ἐκμαγεῖσιν αὐτῆς τῆς γενέσεως, ἕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν γενόμενα, ὡς ὕδωρ πρὸς χύλον, καὶ ψυφός πρὸς σιγῆν. 2. καὶ σκότος πρὸς φῶς, καὶ ὕλη πρὸς τεχνητόν. τὸ τε γὰρ ὕδωρ ἀχυλοὶ καὶ ἀποιοί. 3.

3. v. ἔχει
alio ad

2. ego leg. σπέρμα φέρουσι γῆ.
3. N. ἀποιοί m. ex C. b. & v.

IN qua verò parte mundi natura, & oriens dominantur, tria huiusmodi subesse oportet. primò sanè contrahibile corpus singulis ad generationē venientibus subiectum, hoc verò omnia suscipit, & est ipsius generationis simulacrum & ad ea se habet, quæ ex ipsis fiunt, vt aqua ad saporem, & strepitus ad silentiū, & tenebra ad lumē, & materia ad artificiale: aqua enim sine sapore est, & sine qua

πρὸς τὴν 4. τὸ γλυκὺ καὶ τὸ
 πικρὸν. 5. αἰαλόγον, καὶ πρὸς
 δριμύτητά αἰκνῶν, καὶ ὁ ἄρ
 αἰδιατύπωτος πρὸς ψόφον,
 καὶ 6. λίξιν, καὶ 7. μέλος, καὶ
 τὸ σκοῦτος ἄχροον. 8. καὶ
 ἄμωρον πρὸς ἐλαμπρὸν
 καὶ ξανθὸν καὶ λευκόν. λευ.
 κὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιη-
 τικῶν καὶ 9. κηροπλαστικῶν,
 ἄλλως. 10. δὲ ἡ ὕλη πρὸς ἀν-
 δριαντοποιητικῶν. Δυνάμει
 ἐν πάντα ἐν τέτρωτο ὅτις
 γενέσεται, σιωτελία δὲ γε-
 νόμει καὶ λαβόντα φύσιν.
 ἐν ἐν δὲ τὸ πρῶτον ὑπεύ-
 νη πρὸς τὸ γίνεσθαι γενέσιν.

qualitate, ad dulce, & ama-
 tum concinna, & acutum,
 ac falsū. & aer informis ad
 strepitum, locutionem, &
 concensum, & tenebra sine
 colore, & forma, ad lucidū,
 flammam, & album. album
 verò ad statuariam, & ex-
 cere effectricem, sed aliter
 materia ad statuariam. po-
 tentia igitur omnia in hoc
 ante generationem, perfe-
 cta verò cum generantur,
 & sumunt naturam. unum
 igitur oportet hoc primo
 subesse, ut fiat generatio.

4. N. d. i
 im. ex. vv.
 & B.
 5. vv. & B
 ad καὶ τὸ
 6. N. ad
 πρὸς im.
 ex B.
 7. Com.
 ad. πρὸς
 8 v. ἄχροον
 ex B. & v.
 ἄχροον v.
 9. B. ad
 πρὸς.
 10. hæc
 verba
 usque ad
 δύναμει
 nō adsūt
 in vv. nec
 in B.

PARAPHRASIS.

IN ea verò vniuersi parte, in qua natura
 viget, ac ortus, tria adsunt, quorum pri-
 mum est corpus contactui, ac singulis, quæ
 oriuntur, subiectum, quod omnia suscipit, &
 id est, in quo generatio effingitur, ac eandem
 ad ea, quæ ex ipso progignuntur, seruat pro-
 portionem, quam sortitur aqua ad saporem,
 aer nedum motus ad sonum, tenebræ ad lu-
 men, ac materia, ad eā, quæ per artem con-
 ficūtur. aquam enim sapore quolibet secun-
 dum

dum se, ac qualitate conspicimus quidem
 destitutam, dulce tamen amarum, acutum,
 falsum, & cæteros sapes fuscipere. sic quo-
 que informis aer sonum in se, locutionem, &
 concentus recipit, tenebreq; per se informes,
 & colore destitutæ, lucidi, flauï, & albi fiunt
 subiectum; album quoq; statuariam respicit,
 & ex cera imaginum effectricem, alia tamen
 ratione, quàm materia. quare inferendum
 omnia in prædicta materia esse in potentia
 antequam generentur, & tunc perfectionem
 assequi, cum actu fiunt, & producuntur. ideo-
 que hanc primò subesse oportebit, vt entia
 oriantur.

COMMENTARIUS:

Series
 textus.

Materia
 quam
 ratione
 tactui in-
 feruntur.

ENtium ortus notitiam ex intimis eiusdem edu-
 ctus principijs Ocellus, cum diligenti sectione uni-
 uersum in duas distinxerit partes, ac in earundem po-
 strema illum vigere in præced. monuerit, quam id
 præcipuè ratione contingat, vt appareat, nunc ea pro-
 ponit, è quorum nexu generatio in vniuerso, coale-
 scit; & tria esse profitetur materiam scilicet, oppositas
 qualitates, & elementa. quorum primum in hoc textu
 vt eleganti nobis opere depingat, quoddam corpus
 docet adesse, quod communis veluti sedes singulis en-
 tibus, quæ generantur, subternatur, additq; tactui infer-
 uire non quasi inter obiecta tactus enumeretur. (nemi-
 ni enim ignotum id muneris qualitibus tangibilibus de-

man;

mandatum fuisse, hasquæ *sexi. seq.* auctor monet esse secundum quod in rerum ortu occurrit; & quia suadet materiam, & subiectum hoc, de quo nunc est sermo, illas qualitates anteire, & precedere, non potuit subiecto adscribere, quod secundum se foret tangibile (sed id eatenus dixit, quatenus res tantum tangibiles cum sint, & contrectabiles, prout materia illis molem elargitur, quam inde iam dictæ qualitates concomitentur, hac deo ratione tãtus etiam particeps videbitur materia in rebus, quæ oriuntur, eoq; magis quod ipsam ἐχορυστώ, ἀλλ' αὐτὴ μὲν ἐναντιώσκει (non separabilem, sed semper cum contrarietate) esse docuit *philos. 2. de gē. 1. 6.* quam cum dixerit primū, quod in rerum ortu occurrit, eiusdem illico nobis assignans conditiones, docet esse omnia suscipere, quatenus formæ singulæ illi adueniunt; quod respiciens opus materiæ modò adscriptū *Arist. phys. 1. 62.* semper adesse dicebat τί, ὃ ὑπὸ κεῖται, ἐξ ἧς γίνεται τὸ γινόμενον (aliquid, quod subijciuntur, ex quo fit, quod fit) addit præterea esse ἐκμαγεῖον (simulacrum) ipsius generationis, quia in ipsa generatio effingitur, ut eo ferè pacto, quo statuæ formam in rudi marmore videmus exprimi, in naturali pariter materia, à generante forma mixti imprimatur, quod *phys. 1. 63.* testabatur *philos.* tum statuæ exemplo, quæ transfiguratione fit ex ære, vel subtractione, ut dum solers artifex

— nuncum miræ feliciter arte

Sculpsit ebur, formamque dedit.

tum cæterarum rerum, quæ vel appositione, vel compositione, vel alteratione ab arte naturæ æmula 2. *phys. 79.* effinguntur. hoc verò nomen ἐκμαγεῖον id veluti, quo exactè materiæ natura exprimeretur, hinc principes philolophorum sectas crediderim hausisse, quarum utramque illud amplexatam obseruabat *Plutarchus,*

Materiæ
conditio-
nes enu-
meratur.

Quid, mel
10.

Materia
cur ἐκ-
μαγεῖον.

De plac.
phil. I. c.
8.

De an.
mundi.

iuxta horum placita monens materiem οἶον τιθηνήν, καὶ
ἐκμαγεῖον, καὶ μητέρα γένεσθαι. (veluti nutriticem, simu-
lactum, & matrem fieri) imo Pythagoræis fuisse com-
mune vel sola Timæi auctoritas videtur abunde testari
qui illud nedum materiæ attribuebat, verum etiam,
quæ ratione ipsi assignaretur, sic eruditè describebat.
τὴν δὲ ὕλην ἐκμαγεῖον, καὶ μάτερν, τὴν θάνατον καὶ γεννατικὰν
εἰδὼ τὰς τρίτας ἰσῖας, δεξαμένην γὰρ τὰ ὁμοιώματα εἰς
ἐαυτὴν καὶ οἶον ἀναμαξαμένην ὡποτελεῖν πάντα τὰ γεννά-
ματα. (materiā verò esse expressum rerū simulactū, &
matrem, & nutriticem, & ad generationem teritā essentia
aptam, cum enim effigies rerum in se susceperit, & ve-
lit impresserit, hos facit producere.) quam Ocelli, & Ti-
mæi doctrinam iisdem sanè terminis in Timæo pariter
expressit Plato, qui de materia cum protulisset quòd
ἐκμαγεῖον φύσει παντὶ κείτῳ (simulactum natura uni-
cuiq; subiacei) mox subdidit ἐν δὲ ἐν τῷ παρόντι χρὴ γέννη-
διανηθῆναι τρεῖς τὰ τὸ μὲν γιγνόμενον, τὸ δὲ ἐν ᾧ γίγνεται.
τὸ δὲ ὄθεν ἀφομοιούμενον φύσει τὸ γιγνόμενον, καὶ δὲ καὶ
πρὸς ἐκείτῳ πρὸς τὸ μὲν δεχόμενον μητρὶ, τὸ δὲ ὄθεν
πατρὶ τὸ δὲ μεταξὺ τῶν φύσει ἐγκόσῳ νοήσασθε, ὡς ἐκ
ἂν ἄλλως ἐκ τυπώματος ἴσασθαί μίλλαντος ἰδεῖν ποικίλης
πάσας ποικιλίας. τὸ τ' αὐτὸ ἐν ᾧ ἐκτυπόμενον ἐνίσταται
γένεσι ἂν παρεσκευασμένοι ἐν πλεον. ἀμορφον ὄν ἐκεί-
νω ἀπασῶν τῶν ἰδεῶν ὅσας μίλλῃ δέχεται πο' θε-
στρια in presenti generā sumenda sunt, unum quod gigni-
tur, aliud in quo gignitur, aliud à quo similitudinem tra-
bit, quod nascitur: idcirco comparare hæc tria decet, quod
recipit, matri: unde recipit, patri: naturam istorum mediā,
proli. sed ita intelligendum est, quòd cum esse debeat effi-
gies rerum omnium varietate distincta, nunquā
illud ipsum formationis huius gremium bene eris prepa-
ratum, nisi informe sit, & suapte natura omnibus formis,
quas

quas recepturum est, careat,) quo loci expressi sin-
 cri nomen ab Ocello non minus Platonem mutuatum
 fuisse elucescit, quam ab hoc matris nomen in expri-
 menda materiæ natura philosophum 1. *phys.* 80. videamus
 excepisse. cum igitur materia cunctarum sit susce-
 ptiva formarum, isdem omnino, si eius naturam intimè
 perscrutemur, immunis erit, & hoc potissimum eius cõ-
 ditio exigere videbitur, quam nobis cæterarum exem-
 plo rerum, quæ sunt alicuius formæ participes, ideo ex-
 plicat; materiam docens huiusmodi ad ea se habere,
 quæ ex ipsa progignuntur, | eo ferè pacto, quo aqua ad
 saporem: ipsa .n. cum sit omnino saporis expers & quali-
 tatis illius, quæ ipsum immediatè progignit, de qua *de*
sens. & sens. c. 4. tamen quandam præferunt proportio-
 nem cum acuto, salso, ac cæteris saporum speciebus, vt
 eorum capax facillimè reddatur. eademq; ratione se
 habet subiectum ad ea, quæ ex ipso progignuntur, quæ
 strepitus ad silentium, & aer ad lumen. aer enim cum
 nullam ex se adsciscat formam sonoram, quandam ge-
 rit ordinem ad sonum, locutionem, & melos, quæ in ip-
 so ex collisis corporibus formantur. 2. *de an.* 78. & seqq.
 vbi 1. 83. per se insonus aer dicitur, vt hic exprimere cõ-
 tendit Auctor, dum ipsum vocat informem, qui tale n
 aera, vbi quiescat, nec villo agitetur istu, vocat ineticum,
 quia sicuti prædictus aeris motus, sonus dicitur *d. 1. 83.*
 ita pariter idem aer vt quiescens, silentium iure voca-
 bitur, & à Pythagoræo præcipue philosopho, cui ex
 scholæ instituto frequens huius mentio & reuerentia.
 vnde corrigendum censeo textum, ne .s. in eo legatur
sonus ad silentium, sed potius πρὸς ψῶφον ὄρη (*ad sonū*
silentium) si enim dicatur (vt textus verba præferunt)
 eadem proportione materiã illas intueri formas, quas
 recipit, & sonitum respicere silentium, hoc est, aerem

Exemplis
 declara-
 tur matè-
 riæ natu-
 ra.

Plut. de
 Homero.

Text. cõ-
 menda-
 tur.

non percussum, proportio certè non erit congrua; non enim in strepitu aer percussus, sed è cõuerso in hoc strepitu producitur, ac silentium prædicto modo acceptum in ordine ad sonum materiæ exercet rationem, eo modo, quo in cæteris exemplis deducta pariter præstant, non autem è conuerso. & concinna vltèrius est hæc emendatio cum seqq. verbis textus, in quibus aer, cui mox indebatur silentij nomen, statuitur veluti materia strepitus, dictionis, & concertus; eoque magis ipsam recipere licebit, cum parua occurrat mutatio, cui facilè præbere causam potuit inscitia librarij. non dissimili ratione tenebræ, quæ priuationem luminis in perspicuo nobis exhibent 2. de an. 70. luce simul, ac colore destituuntur, quorum vtrumque tamen respiciunt, dum perspicuum facillimè lumen recipiat, nec non album flauum, ceterosq; colores. 4. 70. & seq. at quia quis hoc candoris percitus exemplo, an hæc vigeat proportio, facilè dubitasset, dum etiam sculptoris artem cãdidum intueri videamus, quæ tamen huius non est subiectum, idcirco diuersa longè ratione obseruat, cãdidum ab ea arte, & à tenebris respici; in his siquidem ad candorem viget ordo, velut ad sibi congruam formam, & proprium habitum, quod allata modò expetebat similitudo, ab illa verò arte candor; vt accidens suæ materiæ tantummodo consideratur, quæ vt plurimum è candido marmore sua effingere opera cõsuevit. huius tandem naturalis subiecti conditiones apertissimo comprobatur exemplo, ipsum dicens ad ea se habere, quæ ex eo prodeunt, eo fere pacto, quo ὕλη (quo nomine materiam artificialem à Plat. expressam hic obseruat Nogarola, quod ad naturalem etiam transtulit Arist. 1. phys. 66. 82. & alibi) se habet ad ea, quæ artis prodeunt beneficio, quod imitabatur dictum Arist. ibid. 69. dicens materiam cognos-

ἢ ἄν quid

sci per Analogiã (nō ad formam, vt expositorum mul-
 ti arbitrantur, sed ad artis opera) & ideo *ibi* subdebat
 ὡς γὰρ πρὸς ἀνδρίαντα χαλκός, ἢ πρὸς κλίβανον ξύλον,
 ἢ πρὸς τὸ ἄλλο τι τῶν ἔχοντων μορφῆν. ἕτως αὖτις
 πρὸς εἶσιν ἔξω, καὶ τὸ τοδε τι, καὶ τὸ ὄν. (vt e-
 nim ad statuam as, vel ad lectum lignum, aut ad
 aliquid aliud habentium formam, sic hac ad substan-
 tiam, & hoc aliquid, & ens.) ideoque, Timæus cogno-
 sci dicebat ταν ὕλαν λογισμῶ νόθω τῶ μήπω κατ' εὐθυω-
 ρίαν νοῖσθαι, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν. (*materiam aduul-
 tina quadam ratiocinatione, quod videlicet non recte,
 quadam rei animaduersione, sed ex proportionem intelligi-
 tur*) è quibus omnibus cum appareat hanc esse praci-
 quam conditionem subiecti, quod careat forma secun-
 dum se, gerat tamen potentiam ad illam, eamq; semper
 respiciat, vt ideo inter ea, quæ ad aliquid recensetur 2.
phys. 26. inde quasi eiusdem naturam descripturus col-
 ligit, quod in hoc subiecto, omnia sunt in potentia, an-
 tiquam generentur, perfecta verò sunt, hoc est actu,
 postquam sunt producta, & naturam acceperunt, ortū
 .s. vt superius obseruabamus; ita vt materia hæc semper
 primò subsit, vt fiat generatio; ideoq; ab Arist. dicatur
 subiectum primum, ex quo fit aliquid cum insit. 1.
phys. 82. & 2. *phys.* 28. & per hæc nobis eleganter mate-
 riæ natura indicatur, dum illius ad recipiendas formas
 aptitudo assignetur ab Ocello, quæ Academicis in Ti-
 mæo ingeniose fat. bitur adhæsisse vnusquisq; qui ab ijs
 primo huic subiecto attributas respiciet cōditiones; hi
 namque apud Ciceronem *subiectam putant omnibus,
 sine vlla specie, atq; carentem omni illa qualitate mate-
 riam quandam, ex qua omnia expressa atque effecta sint.*
 Nemo tamen veritati congruum arbitretur crimen,
 quod Aristoteli inurere tentauit Patricius, quod .s. hinc
 ille

Materia
 cogno-
 scitur
 p
 analogiã

De an.
 mundi.

Est sub-
 iectum .s.
 primum.

Acad. 9,
 lib. 1.

Aristote-
 les defen-
 ditur.

*Difensio
perp. lib.
in verbo
Materia.*

ille sua de materia dogmata prius hauserit, & tamen hæc esse ens in potentia cum profiteatur, inde suo quasi gloriabundus inuento 1. *phys.* 78. iactet omnem veterum tali placito cadere ignorantiam; cum tamen Ocellum *hic* non latuerit ea materiae conditio, cuius primum auctorem ibi se videtur Arist. falsò profiteri. si quidem licet reuera eadem materiae uterq; adscripsisset, iniuria tamen Aristotelem damnaremus, qui in ijs vniquam verbis professus est antiquos omnes eam materiae conditionem ignorasse, sed eos tantummodo philosophos in eâ lapsos fuisse inscitiam protulit, qui ea percipi dubitatione, quem 1. 71. proposuerat, in id erroris deuenierunt, vt de entium ortu absurda proferrēt: quia diuisionem, quæ ens in id quod est actus, & quod est potentia, secatur 3. *phys.* 3. numquam cognouere, ideoq; prædictam materiae conditionem ignorauere, quidquid inde protulisset de ipsa Ocellus alijq; quos leuis illa nõ turbasset difficultas. At esto, vniuersaliter loquutus sit philosophus; materiam esse ens in potentia quoslibet antiquos ignorasse sit professus, illius positionis se iactet auctor ē, num falsò id illum præstitisse dicemus? nõ certè, longè enim diuersa ratione materiam nobis describit Aristoteles. namq; auctor hic ait materiam esse omnia potentate, quæ in ipsa debent generari, non tamen iude docet esse potentia ens. at Arist. *ibi* non profiteretur eam esse in potentia ad generabilia, & ad formas tantum, sed soluturus difficultatem quærentium, an ens fieret ex ente, vel ex non ente; respondit, nec ex ente progigni, nec ex non ente, actus, at ex materia, quæ sit ens in potentia, & quæ per se ipsam, vt dicitur *metaph.* 7. 1. 8. necq; τὸ μὴτε ποσὸν, μήτε ἄλλο μὴδὲν λεγεται, οὐδὲ ὀρισται τὸ ὄν. (quid, neq; quantum, nec aliquid aliud quippiam dicitur, quibus ens determinatur.) quia est poten-

Quenam
sit materiae
potentia

tia ens, cum ad ipsum dicatur se habere, vt es ad statuum
 1. *phys.* 69. differt etiam Arist. assertio à positione Ocelli, quòd hic materiam non distingit à priuatione, at dum eam contemplatur aptitudinem, quæ illi inest ad suscipiendas formas, quibus caret, vnum quid omnino videtur materiam cum priuatione sibi annexa cēlere, ideoque eam aptis exemplis declaraturus, tenebras assumit, quæ luminis priuationem potius videntur exprimere, ac si idem forent omnino cum diaphano, quod est subiectum, ac veluti materia luminis, 2. *de an.* 69. & seqq. quam distinctionem cum exactè tradat philof. 1. *phys.* 58. & seqq. se ipsum iure illius positionis auctorem ib. 79. poterit asserere.

Contrarietates sunt generationis principium, & quæ.

Textus.
 Quartus;

ἑτέρον δὲ τὰς ἐναντιότητες, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιωσίς ἐπιτελῶνται παθος καὶ διαθέσιον. 1. ἐπιδεχομένης τῆς ὕλης, καὶ ἵνα αἰδονάμφο ἀντιπαθεῖς ἔσονται, μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐταὶ αὐτῶν, μήτε κρατῶνται αὐταὶ αὐτῶν. τυγχάνουσι δὲ αὐταὶ τότε θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν 2.

Secundum vero sunt contrarietates, vt mutationes, & alterationes perficiantur passionē, & dispositionem suscipiente materia, & vt potentia mutuo existentes patibiles, neq; tandem ipsa se ipsas superent, neq; ab ipsidem superentur. Ea vero sunt calidum, frigidum, siccum, & humidum.

I. N. I.
 Diabētus
 im. exVV
 C. & B.

z. V. & B.
 prapopunt. 1.
 χρὸν & ἴσ.
 385.

PARAPHRASIS.

Secundum verò locum sibi vindicant contrarietates, vt per eas alterationes, & mutationes contingant, dum inde passiones, ac necessariae dispositiones in materia succedunt; ac præterea, vt facultates in se mutuo agentes nec prorsus superent, nec omnino succumbant. Illæ verò sunt calidum, frigidum, humidum, & siccum.

COMMENTARIUS.

Textus
cū præc.
nexus.

IN præced. apparuit contextu tria præcipue vigere in ea vniuersi parte, in qua rerum ortus cadit; quorum primum abundè ibicum explicauit auctor nempe materiam, quam rerum ortus cum prærequirat vt eâ, in qua ipse exercetur, 12. met. l. 12. æquum erat primo loco recenseri: nunc ad secundum digreditur, & contrarietates eas nobis exhibet, quibus afficitur materia, earum munia recensens, vt ipsarum necessitas in entium ortu elucescat, ac inde quænam illæ sint declarans; duplex igitur ijs adscribit opus, sicq; duas nobis assignat rationes, quibus percita natura eas materiæ tribuit, vt rerum ortus succedat. quorum primum est, per eas perfici *mutationes, & alterationes*; mutationes quidem, quia ratione contrarietatis omnis contingit mutatio, contrario agente in contrarium, vt illud in propriam conuertat naturam, illudque sibi simile reddens, com-

Quæ sint
contra-
rietatum
munia.

Mutatio
fit ratio-
ne cõtra-
rietatis.

munē ſequatur naturæ impulſum, quo ens vnumquod-
 que ſibi ſimile progignere vehementi expetit appeti-
 tu: quare cum actio contrarietatem formæ exigat,
 neceſſariò, dum ſimile ab omninò ſimili quidpiam
 pati naturæ decretis repugnet. 1. *de ortu* 48. ac ſem-
 per mutatio actionis ſuccedat beneficio, cuius ope vnū
 contrarium aliud ſuperat, & in propriam conuertit na-
 turam, idcirco materiæ dicuntur attributæ contra-
 rietates, vt ſiant mutationes. & veritatem hanc apertè
 nobis exhibet *Ariſt.* 1. *de ortu* 51. hoc idem tradens,
 imò etiam *prætextu*, quo loci dum quæſitum illud ſol-
 ueret, an inter ſimilia, vel contraria actio vigeret, ac
 paſſio, docebat neceſſariam eſſe materiæ ſimilitudi-
 nem, at formarum exigo oppoſitionem, vt actio ſuc-
 cedat, per quam vnū ens alterum queat immutare.
 Similis pariter viget ratio, ſi quis in vniuerſo *alteratio-*
nes expoſcat, eo quia ſi actionibus huiusmodi termi-
 nū imponat qualitatis acquiſitio, non verò ſubſtantia-
 lis formæ, (quo caſu verè, ac ſimpliciter eſt generatio)
 tunc alteratio dicitur 1. *de ortu* 23. & 24. cum hæc ſit
 ad qualitatem motus 5. *phyſ.* 18. cum igitur & altera-
 tionis, & mutationis intuitu hæc contrarietates materiæ
 naturam contuliſſe protulerit, quid reuera ijs hæc confe-
 rant, ſubdit; idq; eatenus ſtatuit euenire, quatenus inde
paſſionem, & diſpoſitiones materia ſuſcipit; hæc enim
 qualitates ab agente impreſſas ſi ita ſuſcipiat; vt cum
 præexiſtente forma ſubſtantiali conueniant, paſſio-
 nes dicuntur, & inde vera oritur alteratio *d. l.* 23. & ſi
 vehementius in materia ab agente imprimantur, quàm
 illi inexiſtens ſubſtantialis forma queat perferre, tunc
 mutatione progignunt, & diſpoſitiones dicuntur, quia
 materiam ita diſponunt, vt præcedens recedat forma,
 & recens in ſubiecto neceſſariò introducatur: quo caſu

Simile nõ
 patitur &
 ſimili.

Actio an
 inter cõ-
 traria vel
 ſimilia.

Alteratio
 quid.

Quid in-
 ter paſſio-
 nes & diſ-
 poſitionis
 diſcrimẽ.

non impropiè sanè materiam dicuntur disponere, cum illi aptitudinem conferant, vt huius potius, quam illius formæ particeps reddatur: idq; monet philosophia dum formâ quâlibet subiectum dispositum excolere testatur, id edocente philosophorum principe, *phys. 26.* præcipue quod *ἄλλοθεν ἄλλο ἴλη* (*ad aliam formâ alia materia*) & unicuiq; rei materiam propriam adscribi *met. 8. l. 1.* quo principio Pythagoreorum falsa cõmentata, de quibus latè Ouid. per quæ pereuntium vicorum animas manebat noua.

omnino
d. i. i. i. q.
d. i. i. i. d.

Met. 1. 5.
Pythago-
rica me-
temple-
ciosis.

Tibul. 1.
4. d. neg.
ad Mes-
sal. 1. 4.

8. d. d. d.
i. o. v. d. d.

8. g. d. h. y. s.
l. 1. o. v. i. v.

ph. i. v. d. d. l. a.
d. i. i. v.

Animarũ
transmi-
gratio
politicã
inuentũ.

lib. de con-
suetudine
Tim. de
an. man.
de in fine.

— vita, tamen mutata figuram.
euertebat, *1. de an. 5. 3.* ex eo scilicet quod non quali-
bet formâ unicuique posset subiecto adaptari, ideoq;
nec quodlibet corpus unicuiq; animæ conueniret, vt
enim apud Stobæum de statu animarum post exitum
profitebatur Mercurius *ἄλλο σῶμα ἔχωρει ἀνθρωπίνω
σώλω, ἔδὲ θεοῖς ἐστὶν εἰς ἀλόγητον σῶμα ψυχὴν ἀνθρ-
ωπίνω, κατὰ πρῶτον θεῶν ὁ νόμος ἕτος φυλάσσει ψυχὴν ἀν-
θρωπίνω ἀπὸ τῆς τοσαύτης ἔβρας* (*Aliud quippe corpus,
quàm humanum, animam non capit humanam: neq; fas
est in corpus animæ ratione carentis animam rationalem
conuere: lex enim diuina generationem tam nefariam
prohibet*), è quo placito nimis credulos veteres fuisse
quispiam non opinetur, illud enim vulgi potius, quam
eruditorum auribus Pythagoram sublequutos sapient-
res crediderim adaptasse, dum ignauorum animos in
corpora muliebria, ad ignominiam; homicidarum in
fæua bruta, ad pœnam commigrare asseruerunt: sic li-
bidini immersos in suum, vel aprorum formas; eorum
qui vana iactantur temeritate, in species volantium, se-
gnium denique, impiorum, ac stolidorum, in seriem ani-
mantium aquas incolentiũ transferebant, dum tamen
sapientũ, proborumq; animas ad felicissimã viã dedu-
cerent,

erent; ut si his auditis rudes mortalium animi ad
 probitatē fortius atrocis pēnæ terrore excitarētur, quos
 nōda veritas, ac virtutis amor ad recta opera nequa-
 quā allicere potuisset. *ὡς γὰρ τὰ σώματα νοσῶντες ὁδο- Tim. ibid.*
ζα ὑγιαίνει, εἴ κα μὴ εἴκη τοῖς ὑγιαίνοντάτοις, ἔτιω πὰς
φυγὰς ἀπὲρ γομῆς, ψευδοῖσι λόγοις, εἴ κα μὴ ἀληθεῖαι ἀ-
λαθεῖσι. (quemadmodū enim corpora remedijs quibusdam
morbosis sanamus, nisi cedant saluberrimis, ita & ani-
mos falsis sermonibus coercemus, nisi durantur veris)
 hanc verò Ocelli doctrinam mutationes: & alteratio-
 nes ad contrarietate reijcientis, eruditè in elemētis ex-
 hibebat philof. 2. de gen. 24. quo loci contrarietates has,
 quarū auctor hic meminit, alterationis causas edocuit,
 dicens κατὰ τῶν ἀπ τῶν πάθῃ ἢ ἀλλοιώσις ἐστὶ. (secun-
 dum ipsius tactus passiones alteratio est) ac præterea mu-
 tationis eorum, paulò post subdens ἢ γίνεσις, εἰς ἐναντία,
 ἢ ἐξ ἐναντίων. (generatio in contraria & ex contrarijs) Al-
 terum opus contrarietatibus alterius hic auctor attri-
 buit, quod si eorum vi contingat, ne potentia diuersis
 entibus iustitæ inuicem se vincant, sed in pugna persi-
 stant: nam nisi entia quæ ex materia conflurgunt, con-
 traria qualitate gauderent, iam vnum alteri qualitatē
 propriam exoptans conferre, nil in eo impedimenti re-
 periret, illudq; ideo facillimè in propriam immutaret na-
 turam, nec tertium quidpiam ex illis vnquam effingere-
 tur: at cōtrarietates materiæ natura cum super addide-
 rit, ut seqq. tenet. elucescet, sibi inuicem resistunt, indeq;
 non a genitum vnum tantum modo in aliud immutatur
 ac aliquod aliud ens ex iisdem etiam conflurgit, nempe
 mixtū: vnde si vnū eorū vincat aliud, hoc in illud immu-
 terur, sicq; vnum elementum in seqq. in aliud videbimus
 conuerti, quia εἴ αν μὴ ἰσάζῃ, μεταβάλλει εἰς ἀλληλα
 (si non conueniunt, mutantur in se inuicē) 2. de oriū 48.

at si contrarietates ita inuicem pugnet, quod vna aliam non superet, earum quidem vires retunduntur, at vnum in alteru non immutatur, sed inde prodit mixtum, vt late docemur 1. de ortu. 89. hæc verò contrarietates, quas materiæ adiungit, vt entia orientur, sunt calidum, frigidum, humidum, & siccum, de quibus infr. 1. 6. & seqq; abunde differetur. Et hoc idē obseruauit pariter Arist. qui eadem dum cōtemplaretur, quæ hic Ocellus exhibit, 2. de gen. 1. 6. dixit ὡς πρῶτον μὲν τὸ διωάμη σῶμα αἰθέρον ἀρχή: δεύτερον δὲ αἶ ἐναντιώσας λέγω δὲ διον θερμότης, καὶ ψυχρότης (quapropter primum quidem potentia corpus sensibile principium est: secundum autem contrarietates: dico autem vt caliditas & frigiditas) quibus addit siccum, & humidum ib. 1. 8. è quibus inde qualitibus materiæ coniunctis, qua ratione elementa constituuntur, tex. seqq. late testabitur. &c.

Cum Ocello cōueniunt Peripatetici.

Elem entorum numerus, & à contrarietatibus differentia assignatur.

Text. 9.

1. in Ioan. de- est vsq; ad p̄p̄.
2. II. ad καὶ 3. B. non habet γάρ.
Et V. ubi non γάρ.

1. οἱ δὲ αἰθέριαι, ὧν. I. αἱ διωάμεις εἰσὶν αὐταί, πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ αἶρ καὶ γῆ, 2. διαφέρουσι δ' αὐταὶ τῶν διωαμίῳν, αἱ μὲν γάρ. 3. αἰσῖαι ἐν τόπῳ φθείρονται ἐξ ἀλλήλων, αἱ δὲ διωάμεις ἕτε φθείρονται ὅτε γίνονται, λόγοι γὰρ αἰσώματος τυχαῖοι τῶν αἰσῶν.

Tertium verò substantia, quarum potentia sunt ipsa, ignis, & aqua, & aer, & terra: differunt verò ipsa à potentijs, substantia enim in loco corrumpuntur inuicem, potentia verò neq; corrumpuntur, nec generantur, rationes enim incorporea sunt harum.

PARAPHRASIS.

AC tertio tandem loco recensentur substantiæ, quas prædictæ contrarietates, veluti propriæ facultates, concomitantur, & hæ sunt ignis, aer, aqua & terra; inter quas, & earum facultates hoc viget discrimen, quod ipsæ se mutuo in loco interimunt, at hæc nec oriuntur, nec intereunt, eo quia incorporeas fortitæ sunt rationes.

COMMENTARIUS.

DVo præmisit auctor, quæ in inferiori vniuersi parte rerum ortui inseruiebant & interitui, nunc tertium addit, ac postremum, quod ex ijs constituitur, ut inde primorum corporum educta natura, quam ratione in vniuerso mixtorum ortus contingat, facile appareat. & tertium huiusmodi docet esse substantias, quarum facultates præc. sextum. modò sunt enumeratæ; quæ sunt quatuor vocata elementa, ut verbis philosophi utar 2. *de gen. s. p. & 4.* quo loci ea loquendi forma utebatur, quia de illis nedum determinauerat, ac præterea multa cum exprimat hæc vox elementum *met. 3. s. 4.* ut apparet ipsum prima corpora simplicia considerare, quæ vulgò elementa nuncupabantur. ea verò docet esse ignem, aerem, aquam & terram, quem elementorum numerum ante Ocellum Homerus ingeniosissime expressit, Plutarcho teste, & post illum asseruit Arist. *in*

Cur Ari.
dixerit
vocata e-
lementa.

Ea quæ
nam sunt.

In libro
de Homeno
de plac.
l. 1. c. 3.
agl. phys.
l. 1. c. 13.

lib. de celo, generat. & alibi. in eoq; plurimi consensu-
runt apud Plutarchum, & Stob.

Qui quatuor ex rebus posse omnia ventur

Ex igni, terra atq; anima procreescere, & imbr.

habe quoniam eisdem elementis quatuor, quæ una coale-
scunt, ut res producantur, complectebatur Arist. 1. de

gen. 6. dicens ponendam materiam quandam ἀλλὰ
ταυτέω & χωριστέω, ἀλλ' αἰ μὴ ἰναντιώσεως ἐξ ἧς γινέται
τὰ καλεσμένα στοιχεῖα. (Sed hæc non separabilem, sed

De a^o
mundi.

semper cum contrarietate, ex qua generantur vocata ele-
menta) elegantissime pariter Timæus mirabatur, dum

ait ἀρχὴν αὐτῶν τῶν γεννητέων ὡς αὐτὸ ὑποκείμενον τῶν
ὡς δὲ λόγος μορφῆς τῶν εἶδος. ἢ ποσάματα δὲ ταύτων
ἐστὶ τὰ σώματα. γὰρ, κ, ὕδωρ, ἀήρ, ἐὶ πυρ. (rerū crea-
tarum vi subiectam, est materia: ut ratio, proportio, for-
ma, idea; harum autem fetus corpora, nimirum terra, a-

Dubita-
tio.

qua, aer, & ignis.) Sed mirabit fortasse quispiam, non-
ne materia est substantia, & contrarietates pariter sunt
substantiæ hic, ubi assumuntur veluti elementorum
formæ; & tamen substantias sola elementa videtur hic
auctor vocare? quidquid sit de his contrarietatibus ad
hoc enim presentis loci non fertur speculatio, materia
certe, & forma substantialis elementorum, inter substan-
tias collocandæ; cum ex nō substantijs fieri substantiam
sit impossibile: 1. phys. 5. 2. & licet Ocellus (quod ex nul-
lo licet conijcere) Parmenidis, & Melissi omnia vnum
asserentis sententiam sequutus fuisset, quæ recensetur, ac
ehentur a philof. 1. phys. 49. & seq. ad met. 1. sum. 2.
4. vnde contrarietates has, seu formas elementorum
à numero substantiæ oporteret excludere, materiã ter-
rẽ eam omnibus subijciat hic 1. 3. eam à substantiæ serie
non arcerbit, eoq; magis, quod ipsam naturam esse om-
nes asserbāt antiqui, quod eorum pleriq; de forma ne-
garunt,

garunt, 2. *phy.* l. 7. *Q. seqq.* quare dicendum arbitratur Solutio
 sola elementa hic substantiæ nomine insignita, non ut
 cetera ad accidentium naturam rejicerentur, at quia cõ-
 positum tantum modo substantiæ nomen adscribere con-
 sueverunt philosophi, quare quis ille tantum propria sub-
 stantiæ munia exercent, dum sole reliquis subsistent, ac
 cetera omnia sustineant *in præf. c. de subst.* idq; testa-
 tur Arist. qui *ibi* substantiæ proprietates dum recen-
 seret, non esse in subiecto maxime proprium substantiæ
 negabit, quia iuxta huius condiciones de quibus *in præ-
 dicab. c. de propria, & top. 5. c. 1.* nisi nõ iterat, cū substanti-
 alibus etiã cõpereret differentiis, ac si illæ apud philo-
 sophos nomẽ substantiæ sibi propriè nõ vindicarent. Ho-
 rum vero elementorũ discrimen assignat, quo ab allatis
 contrarietibus longè differunt, quas hic vocat potesta-
 tes, quia per eas veluti libertas facultates in se mu-
 tuo agunt, alterationes, ac mutationes progignunt vt
præf. textu dicebatur, & docet, quod substantiæ, aer, s.
 terra, & huiusmodi *in loco corumpuntur inuicem*, po-
 tentiæ vero nempe calidum &c. *neq; corumpuntur,*
nec generantur, ac discriminis huius rationem assignas,
 vt indicat dictio *vt*, subdit, quod harum *sunt incorpe-
 re a rationes*, nullus certè locus difficilior in Oculo oc-
 currit, calidum enim &c. mox contrarietates nuncupa-
 uit, quare se inuicem iuxta naturam contrariorum pe-
 nitent, qua igitur ratione eas hic negat corumpi? &
mox l. 12. & seqq. humorem, aeris docebit perire et
 ignis licitatem, & sic de singulis, nõ per interitum,
 vnius ex his qualitatibus contrariis elementum conq-
 uitantibus, ipsum in aliud elementum dicet immutari.
 hic subiitete in libeter & tibi, Lector, sententiam aucto-
 ris perquirendum relinquarem, vt tamen vniuersus
 textus commentarijs illustretur, quid sentio, proferam,

Compo-
sitũ tan-
tũ pro-
pne sub-
stantia

omni-
bus
sed

[Contra-
dictio in
dictis au-
ctoris.

si non
eodem
non
quid

non
ne con-
non
non

eoq; magis quod me ad id videatur inuitare philoso-
 phus, vt tibi speculandi nec ignobilis conferatur occa-
 sio, dicebat enim met. 2. c. 2. *ἐμόνον χάριν ἔχει δίκαιον*
ἔργοις, ὧν ἂν τις κινωθήσεται τοῖς δόξαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπι-
ἐπιπολαίοτερον ἀποφινεταί τοις. καὶ γὰρ καὶ εἶποι συμ-
βῆλλοι ταῖ τι, τὴν γὰρ ἔξιν προσηκίωσαν ἡμῶν. (non
solum illis, age te sunt gratia, quorum opinionibus quis
acquiescet, sed illis qui superficialitatis dixerunt. con-
ferens enim aliquid etiam tibi: habitum namque no-
strum exerceuerunt.) arbitraret ego mentem auctoris
 hic esse, elementum puta ignem differre à calido, &
 sicco, quæ sunt illius potestates, quòd ille gignatur, &
 intereat, vt vnicuiq; patet, at quæ in eo est siccitas, &
 caliditas verè, & propriè non dicitur interire, nec etiã
 gigni: non quòd & hæ non acquirant esse, ac transcant
 ad non esse, sed quia reuera eorum transitus ad esse, &
 inde ad non esse, ortus & interitus nomen non prome-
 reantur. quod vt faciliùs intelligatur, ne pigeat arbitra-
 ri, & in hoc Aristotelem imitari Ocellum, vt in plerisq;
 præstitit, ac illico, quæ nunc assero, apertissimè eluce-
 scent: quod vt fiat, altius repetito principio, obseruan-
 dum, quòd licet actio semper succedat ratione formæ
 agenti insitæ, tamen non formæ, sed composito attri-
 buitur actio, eo quia ipsum est principium, quod elicit
 operationem, talis verò forma non producit opus, at
 ipsum agens per illam. hoc perpendens Arist. dixit met.
 1. c. 1. actiones esse compositi, quod etiam videtur af-
 firmare 1. de an. 64. & sicuti actionem attribuit non
 formæ, sed composito, sic quoque eidem ortum attri-
 buit, ac interitum, at illius incapacem profitetur for-
 mam ipsam; quod ne à me inuentum quispiam arbitre-
 tur, vel ab Arist. incautè prelatum, is Arist. legat met.
 8. s. 8. quo loci dicebat *τὸ ἐν δόξαις καὶ τοῖς ποιεῖ εἰδὲ γενεῶνται,*
ἀλλὰ

Soluitur
 dubita-
 tio.

Actio est
 composita
 non
 formæ.

Forma
 nec ori-
 tur nec
 interit.

ἀλλὰ ποιεῖται τὸ δε, γίγνεται δὲ τὸ ἐκ τῶν α. (*formam nullam facit, neq; generatur, sed efficitur hoc, fit autem quod ex his.*) quare cum formas videamus incipere esse, nulla enim ipsarum præcedit tempore compositum, quod ex ea conficitur, ac eas dissoluto composito transire ad non esse, vno excepto intellectu 12. *met.* 16. &

Forma
nūquam
Præcedit
compositum.

seq. & tamen statuatur formas non generari, neq; corrumpi, patet quod in via peripatetica continget, eas, si sint oppositæ, in se agendo destrui, nec tamen propriè corrumpi, eo fere pacto, quo 8. *phys.* 46. dicebatur indiuisibilia posse aliquando esse, & aliquando non esse, absq; eo quod generarentur, & interirent, & 1. *cali* 112. aliqua dicebatur, cum prius non forent, inde esse ἀπὸ τῶν γινεσθαι (absq; eo quod generentur) huic igitur si placeat insistere doctrinæ, crediderim illi innixum Ocellum modò docuisse substantias differre à formis hisce contrarijs, quod illæ intereant, hæ verò nequaquam, quas licèt videamus per mutuam actionem se abolere, idq; inf, dicatur, ac ijs attribuatur corruptio, dicendum illud impropiè positum, assumendo interitum pro eo statu, quo vergunt ad non esse, at hic vbi propriè assignatur in hoc discrimen inter substantias, & tales contrarietates, iure dici eas ortu carere, & interitu. & hæc ab Ocelli mente non abhorreere nobis dicat modus loquendi ipsius, quia tribuens interitum elementis, dicebat corrumpi *in loco*: quia sc. corpora pereunt in loco, in quo sunt, & in loco pariter producantur; at id non eo attingit in formis, ac præcipuè accidentalibus, quales sunt hæc inter qualitates locatæ 5. *met.* 19, si quidem illæ non in loco, sed in subiecto producuntur, & acquirunt, ac amittunt esse. vt enim non sunt verè entia accidentia sed entis entia, *met.* 4. 1. 2, sic nō verè dicuntur esse, sed potius inesse: & quid tale respexisse auctorem, vel ex eo

omnes A
delectat
abans

omnes A
delectat
abans

omnes A
delectat
abans

licet colligere, quod huius addens discriminis rationem, dicebat, *rationes enim in corporea sunt harum* si enim contrarietates non dicuntur oriri, nec interire, quia eorum rationes corpus non claudunt, sunt enim qualitates, ideoq. corporeo, nec incorporeo gaudebunt, cum talia sint substantiarum differentia ex Poriph. c. de specie: & diuersorum generum quorum vnum sub altero non collocetur diuersa sunt specie differentia *ansepr. ad. c. 4.* & caute, ne considerantes qualitatum sectionem penes scholasticos in reales, & intentionales, eas verè corporeas dici posse arbitremini: n. participes sunt corporis, à quo queant denominari, at potius illarum participes est corpus.) iam pater, quòd compositis tantummodo ex materia, & forma, & ideo corporibus verum attribuit ortum & interitum. Quod si alicui hæc nō ardeat expositio, tunc ad alterū ex duobus antiquorū placitis cōfugiendo, alterūq; Ocello adscribēdo, facillè hūc licebit locum exponere. prius sit, ex antiquis plures sola corpora entia dixisse. testis sit Arist. qui de vacuo veterū sententias, dum recenseret 4. phys. 52. dicebat *οἱ ἄλλοι οὐκ εἰσὶν ἐν τῷ κενῷ* (*estimantes autem omne quòd est corpus esse.*) quate per ortum in ens per interitum in non ens mutatio ex ente cum fiat, & hic contrarietates à corporū natura segregētur, iure verus ortus, ac interitus ab ijs secludetur. Alterum sit, quòd duplex sit generatio, ac corruptio, alia dicta simpliciter, cuius terminus est substantia; alia verò dicta secundum quid, qua ens secundum quid accidens: s. *met. 4. 1. 2. & met. 9. 1. 1.* prægignitur: quòd sequitur dogma philosophus 1. de gen. 18. & 1. phys. 62. cum igitur substantias Auctor hic statuat esse elementa, quòd non adscribit contrarietatibus; illa simpliciter, hæc nequaquam, orientur, & interibunt. & ita veritati consona erunt, quæ hoc textu tradu-

Alter mo-
dus respō-
dendi.

Alter mo-
dus re-
spōdendi

Genera-
tio dupl.

tur, quòd si in seqq. text. ens interire dicitur: ibi de interitu secundum quid est sermo, quem ab ijs arcere voluit. Ocellus, modo diferens de propriè, & simpliciter dicto ortu, ac interitu, qui licet succedat ratione pugna contrarietatum, ijs tamen non adscribitur, at composito; sicuti omnis actio licet succedat ratione formæ. 3. phys. 17. non tamen formæ, sed composito ipsi attribuitur. & ita primum cum sit materia, alterum cōtrarietates, iam postremum erunt substantiæ, videlicet elementa, quæ propriè cum oriantur, & intereant, iam mutabuntur, vt latius etiam seq. textu exhibebit auctor, quòd loci singula hæc Peripateticis cōsona principijs apparebunt. Tradita verò in textu si quis cōtempletur, longè facilius institutam aboleri potuisse dubitationem cogitabit, asserendo Ocellum noluisse ibi à contrarietatibus ortum, ac interitum simpliciter remouere, sed mutuam tantummodo inter eas generationem, quam in elementis tamen contingere seqq. text. suadebit, & idcirco vsum fuisse dictione ἐξ ἀλλήλων (inuicem) & huic expositioni plerisque reor prima facie adhesuros, quia veritati consona, & Auctoris menti videatur seqq. textu dicentis, inuicem elementa mutari, non verò contrarietates: at quia hic dicendi modus non omnino à difficultatibus est immunis, eam in seq. textu diligenti examine prosequemur. Hæc verò eadem corpora; elementa quoque Pythagoreas nuncupauit, & huic eidem numero, quaternarij intuitu, quem vbiq; quærere, ac inuenire gestiebant, Pythagoræi semper adhæserunt, Aristoteles vbi que videtur acquieuisse: qui congruam ipsius rationem à tangibilium complexu qualitatum, profundè. 2. de gen. 16. è motricibus quoque qualitibus, ingeniosè 2. de calis 18. & 19. & tandem ex ea, quam Vniuersi series in ijs exigebat, æqualitate metior. 1. sum. 1. c. 3. acutè

Latr. in
eius vita
Hierocl.
carm. 27.
Elementa
cur qua-
tuor a-
pud Arist.

Curapud
Platone.

eduxit. cuius numeri necessitatem pariter in vniuerso,
elegantè sanè in *Timæo* ex eo eruebat Plato, quod cor-
porè ipsū esse, visuique, ac tactui occurrere oportebat: ideoq; ignem exigebat, vt huius ope conspiceretur;
indeq; terram, quia quidpiam, nisi solidum sit, tangi
non potest, nilq; solidum erit, quod terra destituatur. &
quoniam duo sola cohærere videtur impossibile, nisi
communi connectantur vinculo, & illud tantū huic
longè aptissimum muneri videtur dicendum, cuius vir-
tute, ea quæ prius erant seiuncta, ita iunguntur, vt ne-
dum inter se, at cum eodem etiā vnum quid maximè
perficiant: ideo aliquid huiusmodi præter ignem & ter-
ram in vniuerso cum exigeretur, alia duo elementa a
diuina prouidentia produci oportuit, aerem scilicet, ac
aquam, vt nedum latitudine, at profunditate vterius
prædita vniversi moles firmius connecteretur; duo vin-
cula; ad id operis peragendum solidis exigentibus, vt
apte vinculum extremo vnicuique similitudinis ratione
cohereat; ideoq; aeri aqua superaddita, ad quam tellus
eadem se habeat ratione, qua ignis ad aerem, eademq;
proportione aer, & aqua se mutuo respicerent, vt quali-
tates elementorum inferius recensendæ aptissime indi-
cabunt: indeq; vniuersi conflatum corpus, quod tam
præstanti fœdere aptissime vbiq; cohæreret: cuius nu-
meri similes è Pythagoræis Platonicisq; deductas princi-
pijs alias rationes quisquis exposcit; Ficinū cōsulat, eas,
dem in *Timæi* Platonicis commentario eruditissime re-
ferentem.

cap. 10. 6
1027

Qua-

Qualitates actiuæ, & passiuæ recensentur.

TEXT. VI.

ὡν δὲ τεσσάρων, τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν, ὡς αἰτία καὶ ποιητικά· τὸ δὲ ξυρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς ὕλη καὶ παθητικά. πρῶτον δὲ ὕλη τὸ πανδηχίς, κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν, ὡς πρῶτον τὸ δύναμει σώμα αἰσθητῶν ἀρχῆ. δευτέρου δὲ ἐναντιώσεις, ὅσον θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ ὑγρότητος καὶ ξηρότητος. τρίτου δὲ ἑστίαι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ταῦτα γὰρ μεταβάλλονται ὡς ἀλλήλα, αἰδὲ ἐναντιώσεις ἑ. 2. μεταβάλλονται.

Quattuor uero calidū quidem & frigidū uel causa & actiua; humidū uero & siccū uel materia & passiuā. primò autem materia omnia suscipit, nāq; omnibus cōmuniter subiicitur, quare primum potentia corpus sensibile principium. secundum uero contrarietates, ut caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis. tertium uero substantia ignis & aqua & terra & aer: hæc enim ad inuicem mutantur, contrarietates uero non mutantur.

1. N. non habet et solas im ex lou.

1. N. non habet et solas im ex lou.

2. V. non habet, & uide comment. in sing.

2. V. non habet, & uide comment. in sing.

PARAPHRASIS.

Inter quas contrarietates calidum & frigidum causa & actiua; humidum uero & siccum materia & passiuæ exercent rationē. quare tria in rebus occurrent, primò scilicet materia, quæ omnia suscipit, omnium siquidem est commune subiectum, sicq; primum pri-

2. V. non habet, & uide comment. in sing.

cipium est potestate corpus sensibile. inde contrarietates, nempe calor, frigus, humor, & siccitas. ac postremo substantiæ videlicet ignis, aqua, terra, & aer, quæ corpora inuicem immutantur, quod in contrarietatibus ipsis non contingit.

COMMENTARIUS.

Conne-
zio cum
praced.

EA in praced. Auctor cum enumerauerit, quæ ortus, & interitus in inferiori regione vera dixerat principium, & inter hæc colorem, frigus, humorem, ac siccitatem recensuerit: ne quis eorum singulis pariter adscriptum contrarietatis nomen obseruans, eodē quoq; pacto principij munia obire cogitaret, eas longè diuersa ratione id opus exercere nunc suadet, indeq; hoc cap. hucusque tradita eleganti claudit epilogo, vt ad explicandam elementorum naturam facilius nobis. via sternatur. hoc igitur inter prædictas qualitates vigere obseruat discrimen, quod calidum & frigidum causæ & actiui, humidum verò & siccum materiæ & passiuæ induant rationem. Actiuæ verò qualitatum causæ nomen adscripsit: eo quia 1. *res.* causæ actionem tribuerat; imo causæ nomen effectrici tantum, è sententia Ocelli videtur attribuendū, non materiæ: quia hæc est principium ex quo res fiunt 1. *phis.* 8 1. causam verò præsterniebat.

Qualita-
tū diuisio
in Actiuæ
qualitatem
cur dicantur
causæ

Inf. in lib.
de lege.

Ocellus esse dicitur vt per quem sit aliquid, imo rectè si placeat philosophari, licet materiæ pari ferè cum cæteris ratione causæ nomen, ac vires sibi vindicare intueamur, illi tamen patientis potius, & effectiuo principio, agentis ratio peculiariter quopiam vni videtur attribuendū; forte respiciebat philol. dum præter vni-

Efficiens
est verè
causa.

uerfa-

uerſalia principia in vnoquoq; entium genere propria etiam requiri edocerēt, inde intellectus agentis neceſſitatem in intellectuā educūrus: dicebat enim ἐν πᾶσι τῶν φύσεϊ ἐστὶ τι, τὸ μὴ ὕλη ἰκάνει. ὡς γένεταί το δὲ ὅτι πάντα διωάμεν ἰκάνεια, ἕτερον δὲ τὸ αἰτιον καὶ ποιητικόν (in omni natura est aliquid, hoc quidem materia unicuiq; generi, id autem est quod potentia omnia illa, alterum autem causa & factiuum) 3. de an. 17. quare non immerito actiuas qualitates causas nuncupauit. iure pariter qualitibus passiuis materiae vices assignat, quia ib. subiectū propriū docuerat esse pati, quod materiae quoque tribuebat philosophus 2. de ortu 5 3. hanc pariter qualitatum sectionem amplexus est Arist. meteor. 4. c. 1. vbi ex eorum operibus iure calidum & frigidum inter actiuas, humidum verò & siccum inter passiuas qualitates collocari inferebat, quod pariter ex eorum definitionibus colligi monebat 2. de ortu. 8. quatenus calidi propriū munus obseruabat esse, ea quæ sunt eiusdem generis congregare, frigidi verò ea quæ sunt diuersi generis. hoc enim cum partes adstringat, vt in glacie intuemur, à circumferentia certè ad centrum movebit, ac ideo omnia cuiusque sint generis connectere videbitur. illius verò munus cum sit potius dissoluere, à centro ad circumferentiam ex opposito movebit: ideoq; ad hanc tenues partes cum facillimè excitentur, ab his crassiores segregari contingeret, quarum etiam, similitum veluti partium connexio in centro occurret: huiusmodi verò opera, calidum & frigidum agere, apertissimè inferunt, cuius oppositum humidi & sicci ibid. recensitæ testantur definitiones, dum illud facile, hoc verò difficilimè termino alieno coarctetur; quia hoc solidis, illud verò fluidis vnde quaq; partibus constitui contingat, quæ certè humidum & siccum passioni dedita lucidissimè

Calidum & frigidū cur actiuæ qualitates, humidum vero, & siccum passiuæ.

Calidi, & frigidi conditiones.

Humidi & sicca.

Mumidū,
& sicci
qua ratio
ne.

ostentent. hæc verò non ita afferuntur, ac si ita humi-
dum, & siccum ab actione arceantur, quod eam inui-
cem non exercent omnibus attributa in contrarijs, quæ
mutuò se expellere cum contingerint *met. 5. 16.* Inui-
cem profectò ut agant, & patiantur *1. de gen. 3. 1.* oportet
bit, unde Ovid. canebat.

Metam. 1

Frigida pugnabant, calidis hæmentia sicci,

Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

sed eareus Ocellus, & inde Arist. prædictis qualitati-
bus hæc munia collata afferuere, quatenus si mixta
corpora accipiamus, quæ ex elementis, seu potius eorū
virtutibus coalescunt, 2. *de p. an. c. 1.* in ijs calor & fri-
gus agētis, humor verò & siccitas patiētis potius ac ma-
terię vices gerant, ut aunde 4. *meteor. d. c. 1.* indica-
tur. Hac verò qualitatū sectione tradita, ea, quæ in
parte adsunt, in qua ortus assidue, ac interitus exercen-
tur, sparsim hucusq; enumerata exacto colligit epilogo,
& in rerum ortu primo materiam recolit adesse, quæ
cuncta suscipiat, & singulis veluti commune subiectum,
& primum corpus potestate sensibile subsidat: & hæc po-
tissimum ratione ortus dicenda sit principium: eam ve-
rò potestate sensibilem dicit, eo quia annexam gerit fa-
cultatem ad suscipiendas contrarietates, quæ actu qua-
litates dicuntur 2. *de ortu. 8. c. 2. de an. 108.* Alteram
verò quod necessariò rerum ortus exposcit, sunt qua-
tuor modò recensitæ qualitates, ac postremò succedunt
aqua, ignis, terra, & aer: quæ corpora inuicem mutari
obseruat, quod in prædictis qualitatibus docet non cō-
tingere, hoc idem eadem serie expressit philos. 2. *de*
ortu 8. quò loci ait, ὡς εἰ πρῶτον μὲν τὸ δυναμικὸν σώμα αἰ-
σθητὸν ἀρχή. δευτερον δὲ αἰσθητὸν ὡς αἰσθητὸν. λέγω δὲ διὸν θερμὸν
τῆς καὶ ψυχρῆς. τρίτον δὲ ἡδὴ πῦρ καὶ ὕδωρ, αἵ τὰ ποιοῦντα,
ταῦτα μὲν γὰρ μεταβαλλοῦν εἰς ἀλλήλα καὶ ἕχ' ὡς ἐμπι-

δοκλῆς, καὶ ἕτεροι λέγουσιν. εἰδὲ γὰρ ὡς ἀλλοίωσις. αἱ δὲ
 ἐναντιώσεως ἢ μεταβάλλουσι. (quarrioriter primum qui-
 dem potentia corpus insensibile principium est: secundum
 autem contrarietates: dico autem ut caliditas, & frigi-
 ditas: tertium autem iam ignis, & aqua, & talia. hac
 enim transmutantur in se inuicem, & non ut Empedo-
 cles, & alij dicunt, neq; enim esset alteratio. contrarie-
 tates autem non transmutantur.) eam verò Empedo-
 clis sententiam latè *ib.* 37 & *1. de ortu* 1. & *seqq.* re-
 censuit. Timæus quoque videtur amplexus, dum con-
 trarietati bus tantum omissis, & earum loco idæ attri-
 buto dicebat ἀρχαὶ μὲν ὧν τῶν γενωμένων ὡς μὲν ὑπὸ-
 κείμενοι ἄλλα. ὡς δὲ λόγος μορφᾶς τοῦ εἶδος ἀπογε-
 τήματα δὲ τετίων ἐστὶ τὰ σώματα, γὰρ τε καὶ ὕδωρ, ἀήρ τε,
 καὶ πῦρ. *terum igitur creatatum ut subiectum est ma-
 teria, veluti autem ratio, proportioq; forma est idea, ha-
 tum autem factus corpora, nimirum terra, aqua, aer, &
 ignis.*) Postrema tamen textus verba à philosopho eti-
 am *d. s. 6.* approbata non modicam videntur excitare
 difficultatem. Quoniam enim pacto contrarietates
 mutuo dicemus non immutari, at elementa tantum-
 modo: cum inter corpora, ratione contrarietatis
 quælibet succedat actio *2. de ortu* 24. quæ tunc tantum
 adest, cum calidum v.g. aeris, frigidum aquæ immuta-
 rit, & sic de singulis: *ib.* 25. & ignem, ut ignis est nil
 agere, nec pari, sed tantum prout illi contrarietas inest,
 dicatur *de sensu & sens.* 4. quam imò ratione ele-
 mētum in aliud immutari asseremus, quin pariter eius-
 dem qualitatum mutatio non contingat? ut enim illa
 non ita euenit, quòd simul aqua sit, & aer *2. de gen.* 31.
 ita nec etiam, quòd si nūc calidum sit, ac frigidum; &
 idè ut aqua in aerem, ita calidum in frigidum dice-
 mus immutari, & è conuerso. eo; magis quòd vnum

De au.
 mundi.

Difficul-
 tas in
 prætex-
 tu exci-
 tata rur-
 sum agi-
 tatur.

Contra-
rietates
non im-
mutari
quomo-
do intel-
ligendū.
Hoc e. 1. 2

quodq; ex contrario fieri primum veluti naturalis di-
sciplinæ principium statuitur 1. *phys.* 43. & seqq. Cer-
tissimum profectò est dogma, contraria inuicem im-
mutari, & contrarietatum beneficio elementa ipsa,
quæcumq; imò corpora pugnans exercere: hinc tamen
non sequitur contrarietates immutari. sunt illæ sanè
quatum opera alteratio succedit, & immutatio, illius
tamen ipsæ sunt incapaces, quia subiectis tantū, vt su-
perius monebam, non formis mutatio adscribitur, ne-
que qualitatibus, quæ potius mutationis termini di-
cuntur. cauendum tamen, ne quis contrarietates in
abstracto concepat, cum iisdem in concreto assumptis
confundat: hæc siquidem ratione subiecti, quod clau-
dunt, & in propria conditione complectuntur, muta-
tionem subire videntur, quod ijs adscribi non potest,
ac ideò contraria, non verò contrarietates inuicem
verè dicemus immutari, sed harum ratione in subiectis
ipsis pugnans, & mutationes semper occurrere: ac ideò
obseruandum neq; Ocellum. nec Arist. contrarij no-
men, sed contrarietatis in hac materia vlturpasse, nec
calidū, vel frigidū, at calorē potius, ac frigus, per quæ
non subiectū, quod ijs potiretur, sed potius contrariæ
formæ indicatur. hanc verò nobis apertè doctrinā ex-
bet philof. dum motus naturam ingeniosissimè descri-
hibens, *phys.* 5. s. 3. cū obseruasset in motu adesse subie-
ctum, quod mouetur, terminum à quo, & formam, ad
quam ferebatur, ac tandem locum, in quo motus exer-
ceretur, & huius exemplum veritatis in ligno proferret,
subdebat ἡ δὲ κίνησις δαλονότι ἐν τῷ ξύλῳ ἐκ ἐν τῷ εἶδει.
ἕτε γὰρ κινεῖ οὐτε κινεῖται τὸ εἶδος, ἢ ὁ τόπος, ἢ τὸ τοιοῦτον
motus manifestum est, quod in ligno est, non in forma
neq; enim mouet, neq; mouetur forma, aut locus, aut
ipsum tantum) imò hæc omnia *ib.* e. 5. docebat immo-
bilia,

Forma
locus, &
qualitas
non mo-
uètur.

bilis, dicens τὰ δὲ εἶδη, καὶ τὰ πᾶθη, καὶ ὁ τόπος εἰς ᾧ
 κινῶνται τὰ κινούμενα ἀκίνητα ἐστίν. (forma autem, & pas-
 siones, & locus, ad quæ mouentur ea, quæ mouentur im-
 mobilia sunt.) Si igitur formæ, ad quas est motus, mo-
 tu non sunt prædictæ, imò immobiles, quas hic contra-
 rietatis nomine videmus expressas, quid mirum per
 celebres hosce viros eas inuicem immutari, negare?
 & hinc quoque tradita præc. textu non leuiter confir-
 mabuntur. Quod si malit quispiam, vt tot euitentur
 ambages à vulgata lectione Ocelli recedere, ac illam
 sequi, quam hunc referēs locum Stobæus recensebat,
 nullus supererit prædictæ dubitationi locus. Ocelli. n.
 apud ipsum verba cum hæc sint. ταῦτα γὰρ μεταβί-
 λοντ' ἐς ἀλλήλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις μεταβάλλοντι (hæc
 enim inuicem mutantur, contrarietates mutantibus.) cui ad-
 heret M. S. codex Vaticanæ antiquus, in quo legitur
 αἱ δὲ ἐναντιώσεις μεταβάλλουσι. (contrarietates vero im-
 mutant) vt in var. lect. in margine num. 2. adnotaba-
 mus, quis ibi apertam proferri veritatem dubitet, dum
 mutari inuicem elementa doceat auctor contrarieta-
 tum ratione, vt scilicet earum vi immutentur, quate-
 nus vnus elementi qualitate eam, quæ alteri adhæret,
 superante, sequitur immutatio, vt 2. de orism 25. dicitur,
 vbi 2. 24. non aliunde profitebatur Aristoteles elemēta
 omnia inuicem immutari, quàm quia ἔχει ἐναντιώσεις
 εἰς ἀλλήλα (omnia inuicem habens contrarietatem).

Egl. phys.
 l. I. c. 42.
 Textus
 emenda-
 tur.

Differentiæ corporum in priores, & posteriores diuiduntur.

Text. 7.

Aι δε διαφοραι των σω-
μάτων δύο, αι μὲν γάρ
εἰσι των πρώτων, αι δὲ των
γενομένων ἐκ τῶν. θερμὸν
μὲν γὰρ κὲ ψυχρὸν, κὲ ὑγρὸν
κὲ ξηρὸν των πρώτων. τὸ δὲ
βαρὺ κὲ χεφρον κὲ πυκνὸν καὶ
μανὸν των γενομένων ἐκ τῶ-
των. τογχαίνοι δὲ αι πα-
σαι δεκα ἕξ. θερμὸν κὲ ψυ-
χρὸν, ὑγρὸν κὲ ξηρὸν, 1. βα-
ρὺ καὶ χεφρον, ἀραιὸν κὲ πυκ-
νὸν, λεῖον κὲ τραχύ, 2. οὐλη-
ρὸν κὲ μαλακὸν, λεπτόν καὶ
παχύ, ἰξὺ καὶ ἀμβλύ. τῶ-
των δὲ γωσι κὲ 3. κὲ κριτι-
κὲ πάντων ἀφῆ. διὸ καὶ τὸ
πρώτον σῶμα, ἐν ᾧ διασ-
ρξὶ αὐται, δύναμιαι αἰ. ὡν
τῶν. 4. εἰσι πρὸς ἀφῆ

AT corporum diffe-
rentia in duplici
sunt genere collocata, alia
liquidem sunt priorū, alia
verò ex his procedentium.
calidum quidem, & frigi-
dum, & humidum, & sic-
cum: priorum, graue verò
& leue, densum, & rarum,
prodeni in ex primis. Sunt
verò omnes sexdecim, cali-
dum, & frigidaum, humi-
dum, & siccum, graue, &
leue, rarum, & densum, le-
ne, & asperum, acutum, &
obtusum; has verò omnes
iudicat, & cognoscit ia-
ctus, & proprie ea primum
corpus, in quo differentia
ipsa; potentia sensile per
sactum.

1. VV &
B. ante
quamcū-
que qua-
litate
apponit
καί.
2. hæ de-
sunt in
textu N.
vīq; ad
ἰξὸ ad
ex VV. &
B.
3. V. & B.
legunt
γωσι κὲ
& c.
4. H. ἀ-
σητικὸν
im. ex V.
& B.

PARAPHRASIS.

Corporum differentia in duplici genere
collocantur, alia liquidem sunt primæ,
alia verò ex primis progenitæ. inter priores

calidum, frigidum, humidum, & siccum recensentur: at graue, leue, densum, & raram & huiusmodi prodeunt ex primis. quòd si tam has, quàm priores simul placeat enumerare, iam sexdecim aderunt, calidum scilicet, & frigidum, siccum, & humidum, graue, & leue, raram, & densum, lene, & asperum, acutum, & obtusum, quas omnes differentias percipit, & iudicat tactus, ideoque primum corpus, cui hæc insunt, inter obiecta tangibilia collocatur.

COMMENTARIUS.

Contrarietates inter ortus primordia cum locasset, easque quatuor esse in præced. recensuisset, quæ tactui occurrant: longe plures esse facillimum erat unicuique asserere; sicque vel omnino falsam, vel saltem imperfectam iam traditam qualitatum sectionem suspicari. Ocellus ideo & reliquas enumerat qualitates, ac simul primatum nequaquam sibi vindicare cum eruditè profiteatur, eas iure eò loci omittas testatur, in quo non qualitates simpliciter, at veluti rerum ortus, ac interitus principia collocabantur. Tangibiles igitur has corporum differentias, quas substantiarum, quæ mouentur *Παθη* (*passiones*) dicebat Arist. *met.* 5. 19. idcirco monet auctor, alias esse τῶν πρώτων, alias verò τῶν γινόμενων ἐκ τῶν, quæ verba duplicem sortiri interpretationem cum valeant, vel quòd, scilicet earum aliæ fiat principes, aliæ verò ex ijs ortæ; vel quòd aliæ primorum fiat corporum differentia,

Tangibilem qualitatum alia sunt principes alia vero ex ijs ortæ.

alia

aliae verò illorum potius, quæ ex ijs procedunt, qualia sunt mixta: priori malim adherere, quàm huic posteriori, quæ prima facie occurrit vocem *πρώτων* (*primorum*) ad vocem *σωμάτων* (*corporum*) referendo: eo qui & veritati, & auctoris doctrinæ illam magis consonam comperio. Veritati quidem, quia leue, & graue non secundis tantummodo, at primis etiam corporibus adscripta inuenitur, & tam congrua contemplatione, vt inde primorum corporum numeri elegatè eductam 2. *c. celi* 18. videamus rationem. Auctoris verò magis consonam doctrinæ pariter dixi, quia seq. textu primis quoq; corporibus has qualitates adscriptas aspicio. in Peripatetica verò schola ne minimum quidem huic permittit dubitationi locum verè tradendis dogmatibus aptissimum Aristotelis eloquium, hic enim 2. *de gen. s. 8. & 9.* calidum frigidum, humidum ac siccum dum enu nerasset, *ibid. s. 10.* reliquas, quæ tactui occurrunt, qualitates ab ijsdem prodire docuit. huic igitur inhaerendo expositioni, recensitas in præced. contrarietates principes esse docet qualitates; graue verò & leue, rarum ac densum, cæterasque huiusmodi ex ijs prodijisse. Quarum omnium perfecta nobis vt acce-

Sexde-
cim sunt
qualita-
tes ran-
gibiles.

dat cognitio, eas in textu enumeraturus, sexdecim esse monet, quare à codice, quem edidit Nogarola recedendum, in quo duo decim tantum recensentur, dum *σκληρόν, μαλακόν, λεπτόν, παχύ* (*durum, molle, tenue & crassum*) quæ ex Vaticanis & C. V. Thomæ Bartolini codicibus MSS. adidimus, vel textus deprauati vitio, vel impressoris incuria, quod potius crediderim, videam omissa, æ verò sunt grauitas & leuitas, densitas, & raritas, leuor & asperitas, durties ac molli- ties, tenuitas & crassitudo, acumen tandem ac obtusi- tas, quæ prædictis quatuor primis si superaddatur, iam erunt

erunt sexdecim. hasq; singulas è principibus illis prodire, vel leuis inductio satis ostentat: calidi enim & sicci factum esse leuitatem, è contra humidi & frigidi grauitatem, ignis & terræ nedum natura, at vniuscuiusq; mixti abundè testatur. tenue verò ad humidum reduci inde elucescit, quòd humorem, quia proprio caret termino, continens facillimè replere, & quia fluxibile, id à quo tangitur, ocysimè sectari conspiciamus: quibus certè præditum conditionibus vt plurimum tenue corpus, suæ tenuitatis ratione minimum quodcumq; corpus ita ingreditur, vt totum toti nesciat non adherere. & eadem ratione à sicco pendeat crassum, dum contrarios effectus contrarias sibi causas vindicare (si tamen eas, quæ per se dicuntur causæ contemplerur *phys.* 2. 33. & 5. *met.* 1. 2. dum per accidens oppositos effectus eadem causa producere consueuerit *ibid.* 30.) sit vniciq; notissimum. molle pariter, vt *2. de ortu.* 10. exprimitur ab humido oriri vel illa dum tangitur, in se ipsum fuga suadet, quàm illi humoris haud dubiè copia confert, à quo pariter assequitur vt tangenti facillimè cedat, licet ipsum inde non circumambiat illico, vt humorem præstare *ibid.* 13. obseruabat philosophus. cuius oppositum in duro cum videamus, à sicco ipsum prodire, eadem causa distabit. leue pariter ab humido progigni certissimum, quo illius gaudet superficies, vnde vt vna pars ad aliam æqualiteratur planitie ipsi conseritur: cum partibus ex opposito siccitas tribuat, vt in superficie inæqualibus consistant dispositionibus. quæ pariter in raro vigent, ac denso; caloris tamen, & frigoris potius beneficio, dum illius proprium rarefacere, huius densare, eæ, quibus æstate, ac hyeme premimur, affectiones certissimè demonstrant. quid verò acutum, & graue cum tangibili-

Calidum
frigidum
humidū,
& sicum
sunt qui-
bus cete-
ræ sensi-
biles qua-
litates
prodeūt.

molle
i. a. h.
molle
i. a. h.
molle
i. a. h.
molle
i. a. h.
molle
i. a. h.

molle
i. a. h.
molle
i. a. h.

bus qualitatibus commune præferant, *sequ. textu*
 contemplabimur. has tamen contrarietates philoso-
 phus quoq; *2. de ortu* eadem ferè methodo cum de-
 scriberet, in earum serie, ac numero, cum Ocello non
 conuenerit facilè quispiam inquireret: ille namque ibi
 non obtusi, & acuti, nec rari, & dèsi meminisse lubricū ve-
 rō, & aridū recensuit, quorum hic obtusus auctor. Proui-
 do numquid peracta hæc dicemus consilio ab Arist.
 vt propria celaret furta, & Ocello debitam gloriam,
 sibi vindicaret. Absit hæc ab eruditorum cætu calum-
 nia, quæ vulgaris huius vniuersæ eruditionis principem
 inani licet conatu perstringere tentauit, ac si flammis
 veterum philosophorum scripta tentarit abolere, vt
 inde translata dogmata Peripateticæ gloriæ firmiora
 struerent fundamenta: qua enim arbitramur ratio-
 ne prudentissimum virum irridendo sanè consilio cre-
 didisse tenui suæ ætatis potentia præscorum in futuris
 sæculis aboleri potuisse memoriam, quorum etiam
 eruditionis monumenta in plerisque vigeant regio-
 nibus, quæ non Mædonis imperia, sed vix ipsius no-
 men audiebant: & quam ratione flammam exiguum
 hoc Ocelli cuitauit opusculum? & si quis Aristotelem
 talia expetisse opinetur, ab ijs saltem fatebitur coer-
 ceri potuisse, quæ Platonem à comburendis Demo-
 criti voluminibus deterruere, dum in Amyclæ, & Cli-
 niæ Pythagoræis maluit obedire, id ab ipso frustra
 tentari asserentibus, dum eius libri vnicuique erudito
 innotuissent. eo fortassis florebat sæculo Aristoteles,
 quo iam cecidisset philosophia? quæ Socratis primùm,
 ac inde Platonis in Græcia, & Pythagoræorum ope in
 Italia tunc ita efflorescebat, vt illius æui fructus omnia
 inde sæcula delibarent: & tu sic ita præscorum dogmata
 cuiusque animis ita inhærent, vt vbiq; Aristotelem

Falsum
 est Ari-
 stotelem
 præscorum
 scripta
 flammis
 abole-
 nisse.

Laert. in
 vita De-
 mocr.

fat fuerit ea vel leuissimè tangere, ac si notissimas con-
 templeretur sententias. Ocelli vero nusquam ipsum me-
 minisse oportuit, dum elementorum, & materia natu-
 ram perquireret, hæc enim singula Pythagorea schola
 inuēta fuisse nemo ignorat, & Italica scēta abundè me-
 minit Arist. *metaph.* 1. 1. 5. Viguit autē inter Ocellum hic
 & Arist. 2. *de ortu* 8. relatum discrimen, non quia eas
 qualitates Arist. non agnouerit: acuti scilicet, & obtusi
 alicubi ipsum meminisse, ac iure hic omissa legq. textu
 confirmabimus. rarum verò, & densum qualitates tan-
 gibiles esse, eundem fateri satis indicant ipsius placita
 2. *de p. an. c.* 1. quo loci hæc in serie qualitatū colloca-
 bat, & à primis illis prodire pariter edocebat, quæ *d.* 1.
 8. omittit, quia ibi singulas non profitebatur se recensere
 qualitates, sed tantum magis præcipuas, rarumque &
 densum crasso, & tenui maximè propinqua videbantur,
 magisq; partium dispositionem in qualitate, quâ quali-
 tatem præferebant, at operæ prætium erat *d. c.* 1. re-
 colere, quia præcipuè animalis partes illis videntur præ-
 ditæ, quales sunt fortè iecur, pulmo, os & huiusmodi.
 Nec mirum est Ocellum aridi, & lubrici non meminisse,
 quia hæc forsitan rari, & densi, vel tenuis, & crassi
 nomine complectebatur dum lubricum pariter ad hu-
 midum eo ferè pacto, quo tenue redigatur, hoc tantum
 superaddito discrimine, quod propter subtilis terrei ap-
 positionem, vinctuosum reddi contingat, quod eius inde
 partes separari non permittat. Aridum quoq; sicci pro-
 les est ad instar cæterorum, est enim perfectè siccum 2.
de ortu. 12. quatenus tali humido vinctuoso prorsus de-
 stituitur ex vi caloris humiditatem ab ipso extrahentis:
 in quo differt ab ea exsiccatione, quæ prodijt à frigore;
 hæc enim & à calore, vt patet in cæno humido igni ex-
 posito, & à frigore cum possit prodire, vt in glacie ap-

Cur Arist.
 ab Ocel.
 circa nu-
 merum
 qualitatū
 sensibiliū
 differat.

paret, hoc inter huiusmodi viget discrimen, quòd si dē-
 fatio illa vi caloris humorem extrahentis prodeat, non
 amplius talis corporis à frigore solutio fiet, sed à vehē-
 menti tantum calore, id humoris, quod erat reliquum
 prorsus extrahente: atsi à frigore illa exoriatur, eo quia
 meatibus tantum coarctatis, non verò extracto humo-
 re succedit, vi caloris rursus talia entia solvuntur, qui &
 meatus aperire, & humorem elicere valeat. ideoque si
 calor ijs accedat entibus, in quibus frigoris opus præ-
 cessit, ea soluit, quia adhuc in ijs humor superest, sed ijs
 si admoueat, in quibus caloris opus præcessit, ea po-
 tius densat; dum in ijs, minimum humoris permanserit,
 quod corporis solutionem non permittit, vel ita exactè
 exsiccat, vt modico, qui supererat humoris viscosi, na-
 tiuo veluti glutine partes connectentis prorsus extracto,
 corpus illud iam nō liqueat, sed in cineres miserimè
 redigatur cum igitur ad idum siccessit quidam excessus,
 opus non erat Ocellum illud recensere, non ita exactè
 naturalia ponderante, vt inde præstitit omnium na-
 turæ arcanorum bene conscius Arist. qui singulas hu-
 midis, & sicci differentias contemplantur *ibid.* 14. &
 15. eas quinimo Ocellus assignare qualitates hic insti-
 tuit, quas primis conuenire corporibus obseruauerat,
 plerasq; ideo omisit, quibus illa destituuntur, idq; ipsum
 respexisse ex eo facile apparet, quòd seq. textu eas ele-
 mentis tentat adscribere. Enumeratas verò qualitates
 in hoc monet conuenire, quòd singularum verus iudex
 sit sensus tactus, & ideo tangibiles ab Arist. dicuntur *d.*
1. 8. & 2. de an. 117. & idcirco illud corpus cui primò
 ine runt potentia, vt tactui obijci possit, facultatem pro-
 cul dubio fortietur.

Vnicuique elemento propriae qualitates
adscribuntur.

T. 1. 8.

Τὸ μῦθ' ἐν θερμὸν, καὶ τὸ
ξηρὸν, καὶ τὸ ἀραιὸν, καὶ
τὸ ἐξ ὑπὸ πυρὸς ἐστὶ τὸ δὲ ψυχ-
ρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ἀμ-
βλῦ. 1. καὶ τὸ πικρὸν ὕδα-
τος. τὸ δὲ μαλακὸν, 2. καὶ
τὸ λείον, καὶ τὸ κῆρον, καὶ τὸ
λεπτόν αἶρος τὸ δὲ σαλιναί.
καὶ παχὺ καὶ βαρὺ καὶ τραχὺ
γῆς.

Calidum sanè, & siccu,
& rarum, & acutum
est ignis. frigidum verò, &
humidum, & obtusum, &
crassum aqua molle veidò,
lene, leue, & tenue aeris.
durum autem, & crassum,
graue, & asperum terra.

Τὸ μῦθ' ἐν
ξηρὸν, καὶ
τὸ ἀραιὸν,
καὶ τὸ ἐξ ὑπὸ
πυρὸς ἐστὶ
τὸ δὲ ψυχ-
ρὸν, καὶ τὸ
ὑγρὸν, καὶ
τὸ ἀμβλῦ.

1. N. non
habet ad
ex v. & c.
2. L. τὸ δὲ
ὑγρὸν καὶ
τὸ θερμὸν
καὶ τὸ
μαλακὸν.

PARAPHRASIS.

Inter praedictas verò differentias igni ca-
lor, siccitas, raritas & acumen conuenit.
Frigidum, humidum, ac obtusum aqua: mol-
le, lene, leue, ac tenue, aer: durum tandem
crassum, graue, & asperum terra sibi vindicat.

COMMENTARIUS.

Quas superius auctor recensuit qualitates, primis
corporibus nunc adscribit, vt inde earum ipsum
iure meminisse appareat. nulla textus hic expositione
videtur indigere, nam ibi tradita nulla premuntur dif-
ficultate. ac eorum sensus prima facie occurrit. ignem
calidum esse, & siccum, vt pariter monuit Arist. 2. de gen.

16. nemini dubium : rarum pariter esse vel aeris in ipsum immutatio ostendit, quæ tunc præcipuè contingit cum vel icu celeri inter silicem, & ferrum deprehensus, vel motus velocitate agitatus rarefcit, indeq; igneã assumit naturam; cuius frequentissimi euentus, quo plumbeos sagittarum mucrones liquefieri affirmavit Philos. 2. *celi 42.* & pariter obseruauit Virgilius, penes quem Acestes in æthera telum cum contorsisset

Plumbei mucrones sagittarum liquefuerunt.

Sene. id. 5.

Metam. 2.

— *volans liquidis in nubibus arsit arundo.*

Signantq; viam flammis.

& in plumbo funda velociter proiecto, euenire distabat Ouidius, canens

Non secus exarsit, quàm cum Balaërica plumbum

Funda iacit: volat illud, & incandescit eundem.

Et quos non habuit, sub nubibus inuenit ignes.

ratio elegantissimè assignatur *meteor. 1. sum. 1. c. ult.*

Id tantum aliqua dubitatione videtur inuolui, quod igne Ocellus dixerit acutum, nam quid respexerit id proferens, non omnino certum. Figuram ignis fortasse pyramidalem Ocellum obseruasse, quis suspicabitur, indeque igni acumen attribuisse: pyramides enim apud

Pyramides vnde dicitur lib. 23.

Ignis cur aculus.

Marcellinum meæ sententia deducas, quod in *crupa* (igni) speciem nec obscure existerent, cum tamen terræ qualitates tangibiles hic referre professus fuerit auctor, inter quas nullum sibi vendicat locum figura inter sensibilia communia, non propria, à philosopho 2. *de an. 64.*

collocata, illius certè intuitu acumen igni sic attributum affirmare non ausim, eoq; magis quod an huiusmodi figuram igni natura attribuerit singula non conueniunt philosophorum placita, dum sphericam potius sibi formam ignem adsciscere pulcherrimo confirmet

exemplo Bachonius, quo loci monet, si facem, quam aqua vitæ vulgò dicta, ambiat accendamus, sphericam

illic figuram flammam assumere videbimus, pyramidali reiecta; quam sibi consuevit in aere degens ignis adsciscere, præ aeris violentia, flammæ latera valido comprimētis impulsu, è quo motu sphaeram in pyramidem declinare certissimum; & id fortè crediderim respexisse Aristotelem, dum igni pyramidem simpliciter noluit adscribere, sed 3. celi 73. ait, τὸ δὲ πῦρ σφαιρὰ ἴσιν, ἢ πύραμις. (ignis autem sphaera est, vel pyramis) ideoq; potius opinor vim ignis actiuam, qua vehementer sensus tactus excitatur, respicientem Ocellum igni acumen attribuisse. sic enim curas, quibus vehementer afficitur animus, acutas apud Homerum asserēbat Penelope dicens

nat. hist. lib. 1. c. 4. Ignè esse sphaericè experimento confirmatur.

οὐρανὸν ἀστερόεντα
ποικίλον ἡμέρησιν
καὶ νύκτιν ἰστέονα
ἀστέρων ἰστέονα

πικρὰ δὲ μοι ἀμφ' ὠδινὸν κῆρ.

Θέξιμ μελεδῶναι ὀδυρομένην ἔρθεοισιν.

(dense autem mihi circa cor valde acuta cogitatione s lugestem destrunt.) & niuem, quæ longè vehementius sensum percutit, quàm aqua hic eadem ratione obtusa dicta, à Pindaro pariter acutam dictam obseruo, dum Aetnam sic elegantissime describebat

Ody. 19. Cogitationes acute.

Ἄεθρα πικρὰ κῆρ

Ἄεθρα σιὴν ἄρα

Νιφόσσα Ἄεθρα πάντες

Χίτος ὀξείας τιτῶα.

columnaq; celsis cohibet niuosa Aetna per totum annum niuis acuta niuix. quare acutus dicitur ignis, quia maximè actiuus, & summa vi, & acri impetu tactum consuevit afficere. huic vt adhæream sententiæ me impellit grauiſſima Platonis & Aristotelis auctoritas: ille siquidem videbatur, si non igni, eius saltem actioni acumen tribuere, dum in Timæo dicebat

Nix acuta.

τιτῶα
ἀστέρων ἰστέονα
καὶ νύκτιν ἰστέονα

πῦρ θερμὸν λέγομεν, ἴδωμεν ὡδὲ σκοπεῖντες πῶς διακρίσιν καὶ τομῶν αὐτῆ περι το σῶμα ἡμῶν γιγνομένην, ἔννοηθέν.

Pyth. ad. 1. epod. 1.

πος ὅτι μὲν γὰρ ὄξυ τι τὸ πάθος, πάντες χυδόν αἰσθανόμεθα
 (in primis qua ratione ignis calidus dicitur, videamus,
 quod is a demum perspicimus, si discretionem, diuisio-
 nemq; ab eo in nostro corpore factam consideremus,
 quod enim acumen quoddam ea passio est ferre, est om-
 nibus manifestum) Aristoteles verò acutum in sono
 occurrere docebat, illi per translationem à tangibili-
 bus attributum 2. de an. 86. ac subdens, τὸ μὲν γὰρ
 ὄξυ κινεῖ τὸ αἰσθησι, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπιπολύ, τὸ δὲ
 βαρὺ ἐν πολλῷ ἐπ' ὀλίγον. (acutum enim mouet sen-
 sum in paucis tempore multum, graue autem in multo
 parum) quod βαρὺ (graue) in sensu tactus dici ἀμβλῶ
 (obtusum) vt hic ab Ocello usurpatur ibidem exprime-
 bat, dum ait acutum & graue in νόε ἀναλόγοι ἔχον τῶ
 περὶ τὸ αἰσθησι ὄξυ καὶ ἀμβλῶ. τὸ μὲν γὰρ ὄξυ κινεῖ,
 τὸ δὲ ἀμβλῶ ὄξυ αἰσθησι, διὰ τὸ κινεῖν τὸ μὲν ἐν ὀλίγῳ, τὸ
 δὲ ἐν πολλῷ. (similitudinem habere cupio, quod circa
 tactum, acuto & obtuso: acutum enim, quasi pungit, obtu-
 sum verò quasi pellit, propterea quod mouet illud quidem
 in paucis, hoc autem in multo.) quid clarius? & hinc patet
 cur non meminerit acuti, & grauis Aristoteles 2. de orin
 8. vt præced. textu obseruabam, quia scilicet inter dif-
 ferentias tāgibiles immerito collocabatur, tum quia in
 solo tactu non obseruabatur, tū vltius, quia potius mo-
 dum, quo tactum à suo affici contingeret obiecto, quam
 tangibilis obiecti differētiam inde exprimi cōtingeret.
 ceteris assignatæ elementis hoc textu cōtrarietates om-
 nem prorsus arcent dubitationem; molle siquidem, te-
 nue, ac lene aeri inesse nemo ignorat, qui exilē eius na-
 turam velit intueri; quæ pariter eiusdem nobis indicat
 leuitatem, quam facilis ipsius quoque exhibet ascensus,
 eam tamen illi non simpliciter, at secundum quid con-
 gruum est assignare 4. cali 36. & longè facilius telluri

tribu-

Acutum
 & obtusum
 in sensu
 tactus.

Soluitur
 difficul-
 tas præc.
 ex-
 citata.

Soluitur
 difficul-
 tas præc.
 ex-
 citata.

tributæ qualitates innotescūt; quare ijs immorari profus inutile foret, nec obtusum aquæ assignatum nouas exigit speculationes, dum illud de ignis acumine tradita illustrare vaellant.

Excessus qualitatum quibus elementis competant.

Text. 9.

Τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ ὑπερβολαί. Ἡ καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων. τὸ μὲν ἐν πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος. ὡς περὶ ὁ κρυσαλλος ψυχρότητος ἡ. 2. γὰρ πηξίστε καὶ ζέσις ὑπερβολὴ τινὸς ἐστὶν. ἡ μὲν θερμότητος, ἡ δὲ ψυχρότητος. ἐν ἐν ὁ κρυσαλλος ἐστὶ ἀήξιος ὑγρῆ καὶ ψυχρῆ καὶ τὸ πῦρ ἐστὶ ζέσις ξηρῆ καὶ θερμῆ. διὸ περὶ ἑδὲν ἐκ κρυσαλλος γίνεται ἑδὲν καὶ πῦρος.

EX quatuor uerò, ignis, & terra sunt excessus, & extremitates contrariorum: ignis siquidē est excessus caliditatis, quem admodum glacies frigiditatis: cōcretio enim, & feruor eiusdem excessus est, hic quidem caliditatis, illa uerò frigiditatis si igitur glacies est concretio humidæ, & frigidi, & ignis erit feruor sicci, & calidi, propterea nihil ex glacie fit, neque ex igne.

I. V. & D. ἡ ὑπερβολαί.

2. ad. ex V. & B. vsque ad τὰυτε.

211

PARAPHRASIS.

INter hæc corpora ignis, & terra se habent ueluti contrariorum excessus quidam, & extremitates: nam ignis est calidi excessus, eo pacto, quo glacies est frigidi redundantia: cōcretio enim, & feruor excessus quidam sunt,

hic

hic calidi, illa vero frigidi. quare si glacies
humidi, & frigidi est concretio, ignis erit sicci
& calidi feruor, & idcirco nec ex igne, nec ex
glacie quidquam progigni contingeret.

COMMENTARIVS.

Corporum simplicium numerus, & qualitates soler-
ti nobis studio in præced. innotuere, eorundem
mutua habitudo nunc cõsideranda, vt facilius quonam
mutuo fædere, vel dissidio ipsa premantur, innotescat.
idcirco Ocellus hoc textu obseruat elementorum quæ-
dam non leni oppositione perfungi, at potius contra-
rietatis excessus præseferre, ignem scilicet, ac terram.
Hunc locum reuera difficillimum dixerim, dum inte-
gram aliquã dictare sententiam non videatur, vt ipsum
textu imperfectum esse suspicari non omnino à ratione
videatur alienum: dubium enim censeo, quonam pa-
cto, non in elementi serie, at contrarietatis, excessus &
extrema dicantur ignis, & terra; eoq; magis, quod in igne
id abundè cum explicetur, nulla p̄cisus terræ mentio
amplius occurrit, vel consideratio, & tamen vsus ea di-
cendi forma cum fuerit Ocellus, τοῦ μὲν, vero simile
videtur eundem in textu subdidisse ἢ δὲ γῆν, quod ta-
men in eo non legitur. Sed esto, nullius hæc sint ponderis,
longè difficillimum certe erit conijcere, quam rati-
one potissimum redundantia, & excessus contrarieta-
tum prædictis corporibus tribuantur, cum id nulla rati-
one in terra appareat: eam enim prædicto excessu præ-
ditam asseremus, vel eam cum igne comparantes, vel
cum cæteris elementis, vel ipsius naturam seorsim con-
siderantes. si prius placeat asserere, falsò contrarietatis
excess.

Difficul-
tas huius-
sce tex-
tus.

excessus dicentur: igni enim terra non perfecte oppo-
 nitur, at aqua, vt ex earum qualitatibus inferius patebit.
 eadem pariter vigebit difficultas, si terram cum cæte-
 ris elementis comparemus, dum ipsa duabus sit prædi-
 ta primis qualitatibus, qua conditione cætera quoque
 elementa afficiuntur: quòd si tandem eam simpliciter
 spectemus, nullus in ea viget contrarietatis excessus, dū
 ea terræ portio, quæ nostro subijcitur sensui, ita admix-
 tas oppositas sortiatur qualitates, vt potius eæ, quæ illi
 insunt, vt propriæ, tenues appareant, cum frequens im-
 brium copia, & Solis vis perfecta frigiditate, & siccitate
 eam gaudere non permittant, & si illius viscera pene-
 tremus, fontium copia earum pariter conditionū perfe-
 ctionem abolebit, non secus quàm debilitent in plerisque
 locis erumpentes flammæ, quæ ingeniosissimæ Ioan-
 nis Nardij, de igne subterraneo positioni eruditam oc-
 casionem præbuerunt. Nec quis dicat Ocellum hic doce-
 re duo prædicta elementa esse extremitates, quatenus
 in extremo situ in elementorum ordine sunt locata,
 dum, aer, & aqua eum, qui medius est, sibi vindicent
 seq. lxxii. quam seriem sic elegantissimè Manilius ex-
 primebat.

In opere
de igne
subter.

Astion. I

Nulla Ignis in aethereas voluer se sustulit auras,
 Summaq; complexus stellantis culmina cali
 Flammarum vallo natura mentia fecit.
 Proximus in tennes descendit spiritus auras,
 Aerq; extendit medium per inania mundi.
 Ignem status alit vicinis subditus astris.
 Tertia sors undas stravit, statusq; natantes,
 Equora perfudit toto nascentia ponto,
 Vt liquor exhalet tenuis, atq; euomat auras,
 Aerq; ex ipso ducentem semina pascat.
 Ultima subsedit glomerato pondere tellus

*Conuenitq; vagis limus permixtus arenis,
Paulatim ad summum tenui fugiente liquore.*

prædictam siquidem textus tenuit expositionem, cum in eo asseratur ipsa quasdam esse redundantias, ac nomen extremi non simpliciter ijs adscribatur, sed potius cum hac oppositione *contrarietatum*. Ne tamen à nostro declinantes instituto, textum hunc cum vel saltem leuissima, ut nostri moris est, priuemus speculatione, dicamus auctorem quidem duobus his elementis tribuere, quod *contrarietatum* sint excessus: id tamen non intuitu primarum tantummodo qualitatum, quibus gaudent, at potius secundarum, cōsiderando scilicet in igne nedū calorem & siccitatem, at præterea raritatem, & acumen: in terra, verò non frigidum, & siccum, at potius dūritiem, gravitatem, & asperitatem. idq; satis suadere videtur præcedens textus, in quo terræ, ac igni eas qualitates assignauit, ac illico in primis huiusce textus verbis intulit cōtrarietatum esse excessus; quia si illæ considerentur in ijs elementis, easdem quàm maximè vigere, & præstantissimè pollere videbimus. nam si illud maximè tale asserimus, à quo cetera, ut talia dicantur, consequuntur *met. 2. l. 4.* maximè ficcus, & maximè calidus erit ignis, alijs exactissimè vitæque eam conferens qualitatem, illiusq; acumen nullum certè elementum vel mixtum æquabit, dum ipse procul etiam præueniens tactum, suæ actionis vim summis etiam cum cruciatibus nos cogat acerrimè perpeti: quid tandem igne magis rarum? dum aer ita rarum corpus, ut admixtorum corporum ratione tantummodo visibile reddatur, in maiorem adhuc declinet raritatem, si igneam assumat naturam, ut superius obseruauimus. eadem quoque ratione tellurem proprias qualitates summo robore complecti apparebit: tangenti namque corpori cedit ignis, cedit & aer, ac aqua, modicum quid licet resistant:

stant. ideoq; sonum in ijs edi videmus 2. de an. 79. vnde vel ipsi aeri aliquo cum impetu ab ore animalis prolato eorum vtrumq; cedere appareat. terra verò vix multo rore perfusa parumper mollis euadet, & summa præditos duritie fetus, lapides scilicet, progignēs, vix acerrimis ferri ictibus eos aliquantulum cedere permittit, vt ideo dura hominū corda non obstupuerit Ouidius, dum eos è lapidibus Deucalionis pietate proiectis enatos effingebat, dicens.

Inde genus durum sumus, expertesq; laborum,

Et documenta damus, qua simus origine nati

Met. 1

crassitiem pariter terræ, ac asperitatem maximam inesse nemo dubitat, dum hæ mixto à terra tribuantur, idemq; de grauitate dicendum, quæ soli telluri simpliciter conuenit 4. cali 39. has igitur respexisse Ocellum puto, dum extremitates contrariorum terram, & ignem dixit, quo casu terræ amplius in hoc textu cur non erat meminisse, vt ignis: eo quia illi attributas qualitates eā summo gradu sibi vindicare sensus satis indicabat, cuius iudicium in sensibilibus dimittere à passivis est diacrias (infirmas quædã est intellectus) 8. phys. 22. & in igne acuti, & rari eadem fere ratione oblitus calidum, & siccū voluit tantum contemplari, vt inde colligeremus in primis qualitatibus etiam excessum ignis, eo quia ipse duabus ijs qualitatibus vehementius etiam potitur, quàm propria exigat natura: ideoq; glaciæ ipsum similem asserit, quæ frigiditatis particeps est, longe vehementiori ratione, quàm aqua. & ita nobis indicat ignem à cæteris differre in primis qualitatibus, dum eas validissimas adsciscat, non quidem ita exigente propria natura, sed potius ex admixtione contrarij, vt in aqua glaciæ concreta contingit. ignemq; idcirco excessum caloris docet eo pacto, quo glaciæ frigoris est redundantia, similitudinisq; hanc assignat rationem, quod

si glacies est humidus, & frigidus concretio, ignis pariter feruor quidam est siccus, & calidus, & excessum tam hic, quam ille exprimit. quam doctrinam amplectebatur Aristoteles, iisdemque verbis proponebat 2. de gen. 21. hæc verò glaciei, & ignis similitudo inde potissimum emanat, quòd sicut concretio aquæ non accedit ea ratione, qua aqua est, sed quatenus illi terrei vapores cõmiscentur, quorum ratione & ipsa quodammodo mixta videatur: ita pariter ignis à dispositione extranea feruorem illum contrahit, dum ipsi terreum densum admiscetur: ideoque opacum illud cum sit maiorem in igne lucem, ac vnà rubedinem quandam conspiciamus, maioremque inde emergere percipimus caliditatem, vt leuia etiam indicant experimenta, si ad puram flammam accedamus, cui minus terrei admisceatur: & si carbones plurimum terræ includentes iam igniti admoueantur. allatam imò similitudinem ex non dissimili euentu comprobatur, quòd nil ex glacie progignatur, neque ex igne, quod iisdem quoque vocibus d. 1. 21. affirmabat Arist. dicens διὸ οὐ ἐξ ἑν ἔστι ἐκ κρυσαλλῆς γίγνεται, ἔτ' ἐκ πυρὸς. (ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne.) Vulgato contra positionem hanc inuehitur argumento hic V. C. Nogarola, quod scilicet teste etiam Arist. 5. de hist. an. c. 19. & ex igne, & ex glacie prodeant animalia. quod confirmabat Sext. Empiricus esse dicens ζῶοφῖτα τὰ ἐν τοῖς καμίνοις φαίνονται (in solutis reuera difficultatem relinquit Nogarola. hoc tantum adijciens, quòd aliter in extrarijs, aliter in auscultatorijs libris loqui consueuerit Philosophus; quod quidem veritati consonum est: id enim semper animaduertendum, si veram Arist. sententiam assequi velimus, quòd à propria sede, cuius obiectum illa contemplatio, eruantur testimonia, eo quia, vt acutissimus monebat Zabaret-

Hypot. l. 1.
c. 14.

de visa è.
vlt.

la, Arist. omnia suis locis exactè discutit & pertractat, & si quid vnquam extra proprium locum collocat, leuiter illud tangit, imo in externis locis iuxta aliorum sententias exempla adducere consuevit, summa sanè cum industria: dum nil ibi referat, quam sectetur sententiam, recensere, & ex opposito infirma facillimè & difficultatibus obuia, quæ traditur doctrina, tunc reddatur, cum in exemplis quispiam à vulgi placitis recedat. & exempla assignari consueuerint, non quasi omnino veritati consona, sed vt tradita doctrina faciliùs apprehendatur. nobis apertè hanc dicat considerationem Arist. sententia de visus ratione, quam cum *de sens. & sens.* velut in propria sede *c. 2.* videamus statutam, quod visus suum opus eliciat obiecti species in se vberrimè recipiendo, oppositù ab eodem asseritur in plerisque soluendis problematibus *probl. sect. 3. 1.* imo *5. de gen. an. c. 1.* dicitur nil referre siue hac, siue illa ratione visum exerceri arbitremur. & *met. 3. c. 4.* truem cuiusdam morbum, cuius oculis propria semper imago obseruabatur, in eandem quoq; causam reiecit, ac si euentus ille, quem læsa potius producebat phantasia, à radijs, quos visus emittèbat, prodire consueuisset. idem pariter in ijs locis, quibus luminis naturam explicauit, apertè obseruandum: nam dum *2. de an.* propria veluti sede luminis condiciones explicare contèderet, incorporeum ipsum contra Empedoclem *1. 70.* inferebat ex ocyssimo percursu, quo totum illustrabat hemispherium: cum tamen corpus illi tribuere *sect. 1. 1. probl. 33.* videretur, radios Solis aeri in diè immixtos, vt voces longe melius nocte audirentur, docens operari, dū eorum immixtione immunes omnino tenebræ apparent. hinc tamen allata non ruit dubitatio, quia vtrumq; dogma, quod scilicet nil ex igne oriatur, & quod rursus ex eo prodeant animalia proprijs lo locis traditum fuisse

conspicimus: illud enim vim ignis respiciens non alibi melius, quàm *in 2. de gen.* ubi ex professo elementorum natura perquiritur, & hæc ex igne, & glacie prodeuntium animalium historia non alibi melius quàm loco prædicto pterat collocari, ubi ortus animalium sedulo examine contemplabatur. quare incōgruum huiusmodi tam *2. de ortu*, quàm *5. de hist. an.* tradita, velut omnino veritati consona ab Arist. non fuisse prolata asserere: ideoque ut contradictionis suspicio penitus aboleatur, obseruandum *in 2. de ortu* ex glacie entia generari, negasse quidem Arist. at nullibi oppositum protulisse. non enim *d. c. 19.* glaciei meminit, sed niuis, quæ licet ex aqua pariter concreta videatur constare, non tamen efficaci adeo est prædita frigore, quale nouimus vigere in glacie, pigrumq; ideo fortasse frigus dicebat Martialis illud, quo nix cresceret, dum ait.

Concretas pigro frigore videt aquas.

eoq; magis quod non niuis simpliciter, at vetustæ meminit, dum hunc *ibi* recenseret effectum, in qua & frigus non ita intensum certè. imo nec ex niue, sed *in niue* oriri dicuntur: ait enim *in χιονι*, quo casu niuem ipsorum vermium progenitricem asserere fortasse falsum, dum potius per antiperistasis quandam putris calor in extrema tunc terræ superficie occurrens, simulq; è niue prodiens humor vermibus ijs ignobiles præbere queant natales, qui tardi motu *ibid.* dicuntur, ut pertenui tantum calido gaudentes, à quo motus, & operis cuiuslibet vitalis celeritatem prodire nemini dubium. ideoq; diligenter animaduertendum, rubeos eosdem vermes dici, quia è niue prodeant præ vetustate erubescente, qui color niuis certe non naturalis imminutas quoq; illius testatur facultates, imo fidem præsci codicis Græci ab aliquibus corruptam dum *in pondiq;* scripserunt, vnde latinus interpres vertit *in*

Nix cur
nō ita frigidū
sicuti glacies

lib. 4. epi-
gr. 3.

Nulla p-
cto Ver-
mes in ni-
ue, oriri
possint,
licet in p-
saquidā
oriri appa-
reant.

Media, si placeat sectari, vt certè opportunum monuit
 Matilius Cagnatus, omnis prorsus delebitur difficultas.
 ibi siquidem cum legatur *ἐν ἰσθμῷ χιόνος* (in tepore niuis)
 eorum plerosq; nasci, qui sin albi & longi, albedinem sci-
 licet niuea conferentè qualitate, & longitudinem, humo-
 ris copia, quis dubitet, nō niuem tantum, at teporē iam di-
 ctum animalcula illa suæ vitæ auctorem accersere. Nec
 difficilius ea, quæ de Cypri fornacibus *ibid.* afferuntur,
 omnem arcant in philosophi dictis inuolutæ contradi-
 ctionis suspicione; ex igne enim Arist. 2. *de ortu* progri-
 gni quidem negauit animalia, id tamen 5. *de hist. an.* nō
 ausus est affirmare, at tantum ibi generari animalia *ἐν τῷ
 ἰσθμῷ* (in igne) edocuit, non ab igne, vel ex igne causa ve-
 lut effe&alu, vel materiali gigni expressurus: hac enim
 tātē virtute ignem vel ipsos Romanos non latuit, qui
 idēo Vestam, quam ignem esse arbitrabantur, Virginem
 esse proferebant, vnde Ouidius.

*Nec tu aliud Vestam, quàm puram intellige flammam,
 Naturaq; de flamma corpora nulla vides.
 Iure igitur Virgo est, quæ semina nulla remittit,
 Nec capit, & comites Virginitatis amat.*

non ideo ex igne, at in igne, veluti in loco prodire ea ani-
 malia obseruauit Arist. quatenus humor calidus è lapi-
 de illo vi ignis eductus in amēna, & fæcunda Cypri re-
 gione, quam ideo Veneri dicauit erudita vetustas, per
 quam

— genus omne animantium
Concipitur, visiq; exortum lumina Solis.

animalculis ijs vitæ auctor in igne quidem fit, non verò
 ignis. hocq; philof. respexisse eiusdam testantur verba 2.
de ortu an. c. 3. à Cagnato diligentissimè perpensa. *ibi.*
 siquidem cum dixisset semini fæcunditatem à calore cō-
 ferri, & calorem huiusmodi non ignem esse, sed spiritum

*var. obf. l.
 i. 224.*

Tepori
 potius ad
 scribēda
 est talis
 pductio
 vermiū.

Licet in
 igne ani-
 malia ge-
 nita appa-
 reant, nō
 tamen ex
 igne ge-
 nita sunt.

Fest. 5.

Luer. l. 2.

*ibi. obser
 23.*

quendā ferè sider eum, subdebat διὸ πῦρ μὴ ἔδει γεννα-
ζῶον, ἔδὲ φαίνεται συνισαμένον πυρμένοις, ἔτ' ἐν υγροῖς,
ἔτ' ἐν ξηροῖς ἔδει. (*quamobrem ignis nullum animal gene-
rat, neq; constitui quicquam densis, vel humidis, vel siccis
(verterē ego) ex ignitis, neque in humidis, neque in siccis
videtur*) vbi cum negat quid ab igne produci, vel ex igni-
tis corporibus constitui, patet ab igne vim esse & icem, &
materiam in ortu animalium auferre, nō tamen in igne
ea progigni posse vnquam negare. nec obiiciat quispiā
ipsum 4. *meteor.* c. 4. in igne esse animalia etiam nega-
uisse; ibi enim potius materiam, & alimentum animalium
respiciebat, quod eorum naturæ sit simillimum, oportet,
cum ex iisdem animal constet, ac nutriatur 2. *de ortu* 50.
ideoq; in solo igne ita degere, quod aliquando in terra
non quiescerent, ipsum crediderim negasse, cum nō igne,
at prædicto humore è chalcite prodeunte nutriantur: id
vel allatum comprobat Arist. testimonium, is siquidem
ait καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν ὕδατι ζῶα μόνον εἰσι. ἐν ἀέρι δὲ καὶ πυρὶ ἔτι
εἰσι. (*Et in terra, & in aqua solū animalia sunt. in aere
& igne, non sunt.*) at rationem *ibid.* subdebat, dicens ὅτι
σῶμάτων ὕλη ταῦτα (*quoniam corporum hac materia*) vbi
cū in aere neget esse animalia, qui tamen affiduo auium
volatu verbaratur; cerrè dicendum non ab iis elementis
omnino auerere voluisse animalia, sed potius ostendere
ibi perpetuò non manere, quia animalis densæ partes,
quarum sanè materia terra, vel aqua videbātur, gravita-
tem cum præstarent, in ijs tandem opus erat quiescere,
& in iisdem alimenta captare, quæ aeris, & ignis tenuitas
præstare non valebat, vbi tamen terræ, ac igneæ anima-
lis partes in terra, & aqua poterant nutriri, dum tenuia
corpora, cuiusmodi sunt aer, & ignis, crassa possint per-
meare, non è conuerso. & sicuti aues in aere non perpe-
tuò degunt, sed terram petunt, inde alimenta accipientes

Neq; i-
gne. neq;
aere ani-
malia nu-
triri pos-
sunt.

(ni forte quis Manuchodiatam obijciat, quam semper
in aere degere, pedibusq; ideo carere, vt mortua tantū
terra inficit, plurimi opinantur, pedibus enim, & hoc
vultū genus præditum. Gladius prodidit, ac incedere,
& aquas potare, vnde certe fabulæ, quàm historię pro-
piora esse eas, quæ de illis enarrantur, asserendū) eadem
pariter ratione de animalculis in igne degentibus dis-
ferendum, quæ vltcrius in igne simplicitate progigni nō
videmus asseruisse philosophum, ac in fornacibus Cypri
in quibus chalcites lapis concrematur, & ignis eius la-
pidis vaporibus quàm maximè permiscetur, vnde &
mōtum, & alimenta desumant, ideoque & igne destitu-
tæ illico pereunt, quia congrua materia carent, qua nu-
triantur, quàm igni ministrabat commixtus vapor, &
eandem vigent in animalculis, de quibus Empiricus, nec
inde sequitur puro igne, vel aere nutriti animalia. Quis
vero aera animalia nutriendo aptum ne imagine, ut ex
co, quod chameleontem aere nutriti apud pleiosque
auctores legerit, feminaq; aliquādo mensum, imo an-
nōrū decursu absque cibo vixisse audiamus, quo in ca-
lu certè aera ipsis alimentum præbuisse asserendum,
videatur, dum viuens animal nutiri oporteat. 3. de

anima 39. eodq; magis, quod mulieres aliquas toto triē-
nio, alias septennio in ediam tolerasse legimus, quæ ta-
men familiaria opera exercebant, quæ rebus exigunt,
quod deficiente alimēto necessariò recedit, vnde Dio-
medes apud Homerum dicebat.

ἄνθρωπος ὁ μείνει φιλόνητος
ἄνθρωπος καὶ δίνοιο. (τὸ γὰρ μείνει ἔστι καὶ ἀλκή.)
refecti etiam cor cibo & panis (hoc n. vobis est, & vultus.)

si has comspicemus mulieres, quarū exempla, & cele-
briorū de iisdem medicorum sententias cōgessit Thua-
nus, aere nutritas fuisse non erit asserendum: at potius

Neq; per-
petuo in
in his e-
lementis
manere
possunt
quidqd
dicatur
de Manu-
chodiatæ
& de qui-
busdam
alijs.

Singula-
ris qua-
rundam
mulierū
inedia.

Uliad. 9.

lib. 116.
213.

eas, quia frigidiores, & crassioribus referte erant hu-
 moribus, plurima abundasse pituita, nedum sexus, at
 proprij vterius temperamētiratione, è qua crudorum
 humorum copia, & frigiditate spasmum quendam vni-
 uersalem contrahere statuendum, vt ventriculus earū-
 dem omninò stupefactus cibi desiderio prorsus desti-
 tuatur, imo etiam potus, dum à phlegmate humectetur,
 sitis .n. frigidi, & humidi appetitus definitur, vt bames
 calidi, & sicci 2. *de an.* 128. viuunt illæ tamen, quamuis
 cibo destitutæ, quia humoris huius aliquantulum con-
 coquēs natura in loepm deperditū substituit, quod mo-
 dicum cum sit propter imminuti caloris natij tenui-
 tatem, vtiq; nutrimento sufficet, ni perpetuò inediā
 seruent, à qua illæ tandem proculdubio perimentur, eo
 ferè pacto, quo vfos, & huiusmodi animalia videmus
 hyeme terræ penetrata incedere, continuo somno op-
 pressa, hæc enim pituita nutriti, quam abundè in æstate
 congelsent, ceruissimum, ideoq; longo somnū som-
 nò præ copia vaporum è calidissimo humido prodeū-
 tium, cum somnus ex *hic ex p̄i p̄p̄hū a v̄b̄u uariā*
 (euaporatione circa alimentum) emanet, quia inde multa
 humiditas attollatur, quæ communem sensum vinciat
de somno & vig. 3. & ubi è terræ penetratibus prodeūt,
 amæni veris delitijs illecta, macie oppressa conspicun-
 tur: quare non aere hæc animalia, nec illæ mulieres vi-
 citant, dum quidquid in ijs fuerit deperditum prædi-
 cta ratione è natura substituitur, vt latè docuit sum-
 mus Philosophus Simon Porcius, quæ verò de chamæ-
 leonte subdebantur, longe minùs nos decerebant, dū
 à veritate abhorre certissima suadeant experimenta.
 linguam scilicet, vtilē veluti promuscidē chamæ-
 leonti tribuit natura semipedalis prope longitudinis,
 quam iaculi instar euibrat, & tanta quidem velocitate,

Quorum-
 da anima
 hū media
 a quo cau-
 saur.

Quorum-
 da anima
 hū media
 a quo cau-
 saur.

Regiū
 op air
 r̄obur
 r̄uilon
 r̄uilon

de puella
 Germani-
 ca.

Chamæ-
 leontes
 linguam
 maxime
 magni-
 dinis ha-
 bēt, & cā
 celeriter
 mouent,

vt visus aciem effugiat, quod officulū cuiusdam per-
 agit beneficio vtrinque, ad extremas fauces infixi quod ce-
 tera teres secundū oris longitudinē implicandæ, expli-
 cæ deq; lingue deseruit, quæ caua intestini instar apparet
 in summo tamen quadam prædita caruncula non nihil
 viscida, qua prædā ecorripit, vt Gallicus Mæcenæ Pei-
 rescchius apud Gassendum obseruauit: hac lingua inse-
 cta venatur, & in os attrahit, vt pariter tradiderunt
 Scaliger, & Bellonius. quare ridiculū foret asserere ip-
 sum aere nutriri, quem insecta scimus experere & præ-
 cipuè vermiculos, quos è farinaceis matris legi cōtin-
 gat, vt idem Peireschius obseruauit, qui exactam Cha-
 mæleōtis recensens anatomem, dispositos in eo elegā-
 ter animaduertit dētes, quales, & ego obseruauī in cha-
 mæleōtis cadauere, quod penes me cum lingua exerta
 seruatur à Thobia Aldino medico chimico p̄ celebri Sā-
 ctis. Urbani VIII. botanico, & Emin. Card. Barberini fa-
 miliari mihi elargitū, qui vltius se pluries bibētem vi-
 disse chamæleontem, quo viuo potiebatur, apertè testa-
 tur. illi verò dentes ipsi certè natura non foret elargita,
 nisi cibo conterendo destinasset: sicuti nec ventriculum
 tribuisset, nec intestinū, quod illi vnicum assignatum fuit
 non circumuolutionibus, at curuaturis tantummodo
 productum, imo etiam excremento non omnino desti-
 tutum idem Peiresch. acutissimè animaduertit. At nil
 mirum hæc à plerisq; licet vana, de chamæleonte m-
 proferri, quod congruum arbitror fabularum esse sub-
 iectum, dum pleraq; quæ de ipso leguntur vana compe-
 riam, quod tamen animal non est adeo rarum, quin a-
 bundè ipsum natura non exhibeat, dum Bellonius se-
 pes Cairi hortos ambiētes ijs doceat refertas, in quibus
 inter dumeta versantur, vt viperarū insidias euitent, à
 quibus sauiissimè deuorantur. legimus siquidem colo-

In eius vi-
 ta lib. 5.
 De subtil.
 exerc.

196. n. 4
 Obseruati-
 2. 6. 3. 4.

Chamæ-
 leontes
 bibunt.

Habent
 dētes, vē-
 triculum,
 & intesti-
 num.

Pleraque
 falsa de
 ipso legi-
 tur.

d. r. 24.
 vbi copia
 ipsorum

res rerum obiezarum ipsum induere, unde dicebat

Ovidius. *Id quoque, quod ventis animal nutritur, & aura*

Protinus affemalat, sanguis quoscunque colores.

quod non omnino verum monuit Scaliger, & penitus falsum expertus est Peiresk. qui chamelontes, seu virides sint, seu cinerei, auctorem quendam tantum subire, qua parte ad Solem, vel ad ignem obvertuntur, ac nil præterea conspexit immutari, vt Gassendus discretissimè prodidit. apud Pliniū videmus vltierus Crocodilo Aegyptio Niliaco magnitudine parem dici, cum tamen vix chamelon cubitalis appareat, non tamen omnino damnandus mendacij Plinius, hic enim ex Democrito euncta, quæ de chamelonte protulit, fatetur se hausisse, & erroris inde haud dubia prodijt occasio.

dū Ionica dialecto scripserit Democritus, qua Lacerta voce *προκοδιλος* exprimeretur, vt acutè obseruauit Vlysses Aldrouandus, & Cl. Salmasius: lacetteq; figurā & forè magnitudinem chamelonti tributam videmus, vt pariter tradidit Arist. 12. de hist. an. c. 11. vbi animal hoc elegantissimè describebat, nec omnino similes renunt exclamationes reliqua, quæ de chamelonte falso tradita contemplabamur; aliquibus enim mensibus ipsū in diem tolerasse obseruauit Peiresk: vnde forsitan ipsum aere nutriti quispiam putauit. & aliqui chamelontem colores immutare dum legerent, animali id

fortasse tribuerunt, quod herbae cuidam fuerat adscriptum: dum herbam, quæ chamelon dicitur, cum terra, in qua progignitur, colores immutare doceat Plinius, vt. s. alibi viridis, alibi cyanea, alicubi crocea, alijque prædita appareat coloribus, hæc è terra, in qua oritur, sibi collata varietate &c.

metam.

15.

prædita

loc.

Falsū est
colorem
mutare.

164. 101

d. lib. 3.
Næ b. m.
l. 28. c. 9.
Dicitur q
quare
crocodi-
lum ma-
gnitudi-
ne.

Quid xpo
προκοδιλος
apud Io-
nas.

De qua.
Aur. di-
git. ouip.
lib. 1. c. 9.
Plin. ex-
ere. in So-
lin. p. 273

In diem
tolerat.

Herba
cham-
leon.
hist. nat.
l. 22. c. 88

164. 101
164. 101
164. 101

Inter elementa, quædam extremi & medij habeant rationem.

TEX. 10.

ἡ γῆ καὶ τὸ ἀέριον
 ἔστιν ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀέρ
 μέσσηται. μίχτην. 1.
 γὰρ ἔχουσι. 2. τὴν σωματο-
 ποιῶν. ὅτι δὲ ἐν. 3. τῶν ἀ-
 κρῶν ὄντων εἶναι 4. δὲ δὲ το
 ἰσάντων εἶναι. ὅτι δὲ δύο. δὲ.
 5. γὰρ τὸ μεταξὺ εἶναι. ἀ-
 τίθειται γὰρ ταῖς ἀκρόταται
 ἀπὸ μέσσηται.

Ignis igitur, & terra ex-
 trema: aqua verò, & aer
 media, mixtam enim habet
 corporis structuram: neque
 verò unum extremorū pos-
 sibile est, oportet enim con-
 trarium esse, neq; verò duo;
 oportet enim medium esse,
 contraposta enim extremis
 media.

1. l. μίχ-
 τῶν
 2. deest
 in V.
 3 N & a-
 lij legunt
 ἔκ τῶν ex
 V. vide
 commēt.
 4. Deest-
 vlg; ad
 δὲ in V.
 5. γὰρ de
 est in V.

PARAPHRASIS.

Ignis præterea, & terra sunt extrema, aqua
 verò, & aer medij habent rationem, quo-
 dammodo enim sunt mixta. vnum siquidem
 tantum esse extremum impossibile est, nam
 oportet & illius oppositum adesse: neque duo
 opposita sunt satis, nam quid inter ea me-
 dium intercedat opus est, eo quia medium, &
 extrema opponuntur.

COMMENTARIUS.

Ignē, ac terrā in præced. extrema quædam, & excessus, erudite nuncupauit, nunc illud idem etiā longè exactius considerans, docet quænam elementa mediæ gerant rationem inferens tam hæc, quàm extrema esse necessaria, si recte libeat philosophari. ignem igitur, & terram monet esse extrema aerem verò, & aquam mediæ potius esse elementa: quod licet illico veritati consonum appareat, si illum spectemus situm, quo in vniuerso collocantur; non tamen ideo ab auctore censeo prolatum, quia nil rei cum situ mixta elem. enti. conditio fortitur, è qua mox allatæ positionis ratio eruitur, nec ratione primarū qualitatum id statutum ab Ocello possumus asserere, eo quia (vt inf. dicitur) ignis, & aqua in siccitate conueniunt, ac ideo harum intuitu extremorum vices non assument. quare opinor Auctorem hic, non secus quàm in præced. ista proferte, eas in elementis qualitates considerantem, quas iisdem 1.8. attribuerat, quarum ratione ignem, & terram extrema corpora esse in præc. docuimus, aqua verò, & aer mediæ quādā fortientur rationem. & iure dicitur *mixtam habere corporis structuram* quia raritatem, grauitatem, leuitatē, & plerasq; alias qualitates ignis, & terræ videtur admiscere, quod in motricibus qualitatibus à philosopho obseruatum 4.6. ali 19. 30. 34. & seqq. etiam in tangibilibus appater, ideoq; mediæ elementa ab Ocello hic nuncupantur, quod pariter prestitit Arist. 2. de oriu 22 dicens ἀκρα μὲν τῶν ἐπιχειρίσαστα, πῦρ καὶ γῆ. μέσα δὲ καὶ μεμικμένα μᾶλλον ὕδωρ καὶ αἴρ. (*extrema quidem & syncera ignis, & terra: mediæ autem, & mixta magis*;

Aqua, &
aer cur
elemēta
mediæ.

Admi-
scēt qua-
litates e-
lemēta-
res.

qua, & aer) & hucusque facillimus in textus expositione
 ne progressus. in sequentibus verò verbis, si tamen vul-
 gata lectio seruetur. *ἴτε δὲ ἐκ τῶν ἀκρῶν* (neque vero ex
 extremis) me sensum auctoris ignorare ingenuè fateor:
 quidnam est enim id, quod ex extremis negat esse? me-
 dia nonne contemplatur corpora? & hæc, ex quo media,
 extremorum mixtionem præferunt, hoc enim potis-
 simum complecti videtur natura medij *phys. 5. 1. 6.* &
 licet vnum quodque fiat ex contrario, ex medio pariter
 potest prodire *phys. p. 43.* quare satius crediderim ad-
 hære M. S. codici Vatic. V. C. Lollini, in quo non *ἐκ*
(ex) ἴτε (vnum) legitur, quam lectionem germanam esse
 suadet modus loquendi subsequens. *ἴτε δὲ δύο* (neque
 verò duo) qui optime respondet: suadeat pariter faci-
 litas lapsus in scribendo, & facilis inde proveniens tex-
 tus expositio, vera sententia, & ad verbum se h. d. doctri-
 na Aristotelis, quam obseruo ad hoc idem probandum
 ipsum adhibuisse, & tunc dicendum censeo. Quællum,
 posteaquam quattuor esse elementa asseruisset, ac duo
 extrema esse docuisset, alia duo collocare media inter
 ipsa, ex eo quod natura eorum ex ijs extremis quodam-
 modo mixta videatur: ut enim viridis color medius est
 inter album, & nigrum, eo quod ita ex utroque
 videtur commixtus, quod huic comparatus albi, illi ve-
 rò, nigri induat rationem *5. phys. di. 6.* aer, & aqua simi-
 liter, si ad terram referatur, tenuitatem, & leuitatem, si
 verò ad ignem, crassitiem, & gravitatem videntur præ-
 ferre, ac postea iure edoctrum, præter duo extrema
 iam præc. textu sancita, hæc alia duo media, natura
 præterea collocasse, ita differere. Extremum nequit es-
 se vnum, eo quia extremi conditio exigit, ut sit contra-
 rium, contraria verò non sunt vnum, ut dicebat philos.

Natura
medij.

Textus e-
médatur

131274
 B. 1008
 101 1001
 110 1000
 110 1000
 110 1000
 110 1000

Principiū
 non est
 vnum.

statuerat contraria. nec etiam lat erunt duo extrema,
ex quo enim sunt extrema, medium necessariò videtur
expetere; quia medium, & extrema quadam ratione
opponuntur, vt his positis illud videatur etiam statuen-
dum, quare iure præter dicta extrema aquam posuimus,
& aerem veluti quasdam medietates inter elementa
collocare. Id totum exactius habemus penes Arist.

*Metaph. 18. vbi ex motu perenni circulari celi, cum intulif-
fer terram in medio vniuersi locatam, quod abunde ibi
probat. 96. & seqq. dicebat. ἀλλὰ μὲν ἂν γῆν, ἀνάγκη
καὶ αὐτὸ εἶναι. τῶν γὰρ ἐναντίων εἶθ' ἄερον φύσει, ἀνάγκη
καὶ θάλασσαν εἶναι φύσει. αἱ δὲ τὸν σφαιρῆν, necessesse est ἔστι ἰσότη-
εσσε, cōtrariotatē enim si alterum natura est, necesse est ἔ
alterum esse natura. indeque 2. 19. (quod sensum Ocelli
ad vniuersi exprimit) subdebat. ἀλλὰ μὲν εἰπέρισι πῦρ
καὶ γῆ, ἀνάγκη καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι σώματα, ἵνα
εἴπωσιν γὰρ ἔχει καὶ αἰὲρ τῶν στοιχείων πρὸς ἕκαστα. (at verò
si est ἰσότης ἔ terra, necesse est ἔ ea, quæ intra ipsam sūt
esse corpora: contrarietatem enim habet vnum quodque
elementorum ad vnum quodque hoc est, si terra est, quia*

Præter
ignem, &
terrā ne-
cesse est
elementa
media
ponere.

contraria igni, igitur & ignis datur, quia vnum contra-
rium in natura alterum infert, vt ibi probatur à phi-
losopho: si verò sunt hæc duo contraria, iam & ea, quæ
inter hæc sunt media, adesse oportebit, quia si vnum
contrariorum actu sit, alterum opus est adesse, & ideo
cum ignis, & terra actu sint, & media elementa necesse
erit actu in vniuerso collocare: cur verò non vnum tan-
tū, at duo elementa media constituentur congruè nu-
meri elementorum rationes superius 7. 5. adductæ, & ap-
ud Platonicos, & apud Peripateticos videntur satis
indicare. allatam verò à nobis expositionem consonā
textui, eiusdem verba aperitissimè demonstrant: hanc
enim vnicam assignat rationem cur elementa non sint
duo,

duo,quodd media extremis opponantur, ac si diceret, contrariorum vno in rerum natura constituto, alterum poni necesse est, quare cum duo extrema elementa duobus medijs opponantur, terra scilicet aeri, & ignis aqua, vt qualitates eorum percurrenti apparebit, non sat est illa extrema accipere, at vterius media hæc superaddenda. hanc imò veluti necessariam expositionem dicunt qualitates in seq. textu, elemento vnicuique attributæ, per quas prædicta elucescit contrarietas, quas illico cum subdat, hic tradita quodammodo videtur confirmare voluisse.

Communes, & propria vniuscuiusque elementi qualitates recensentur.

Τὸ μὲν ἐν τῷ ἄνω θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἐν ῥοθίῳ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ. ἀέρῃ μὲν ἐν τῷ ἄνω καὶ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ὑδάτι δὲ καὶ γῆ κοινὸν τὸ ψυχρὸν, γῆ δὲ ξηρὰ, πυρὶ κοινὸν τὸ ξηρὸν, ὑδάτι δὲ καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ ὑγρὸν, ἰδίᾳ δὲ ἕκαστου. πυρὸς μὲν καὶ τοῦ θερμὸν, γῆ δὲ τοῦ ξηροῦ, ἀέρος δὲ τοῦ ὑγροῦ, ὑδάτος δὲ τοῦ ψυχροῦ, κατὰ μὲν ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ ἄνω καὶ ῥοθίῳ, ὅτε τὸ ἕνα ἵστανται ἄλλῳ, καὶ καθ' ἑαυτῶν.

Ignis sanè calidus, & siccus, aer verò calidus, & humidus, aqua humida, & frigida, terra frigida, & sicca. aeri igitur, & igni cõmune calidũ, aqua, & terræ cõmune frigidũ, terræ, & igni cõmune siccũ, aquæ & aeri cõmune humidũ. propria verò vniuscuiusq; ignis quidẽ calidum; terra verò siccũ, aeris humidum, aqua frigidũ; ergo: secundũ cõtra permanenti substantiæ ipsorum, ut secundũ contrariũ mutatur, quando contrariũ superabit cõtrariũ.

Text. 11.
203M
335A
1. in VV.
& B. de-
est viq;
ad 7 de.

P A R A P H R A S I S.

ATq; ignis calidus est, & siccus, aer calidus, & humidus, & aqua humida, & frigida, terra frigida, & sicca: ideoq; aeri, & igni communis erit calor, aquæ, & terræ frigiditas, terræ, & igni siccitas, ac aquæ tandem, & aeri humiditas. ita tamen vt ignis calorem, terra siccitatem, aer humorem, & aqua frigus veluti sibi proprium vindicent. & ita se habebunt eorum substantiæ, quod communia in ijs permaneat, succedat tamen quo ad propria in ipsis mutatio, vbi contrarium à suo opposito superetur.

C O M M E N T A R I V S.

Mens
Aucto-
ris.

VV
de
ip
de

Elementorum *in prac.* exactè dissidia Ocellus expressit, ac res inter ea ostentans vigere contrarietates: nunc eas qualitates illis assignat, quarum vi verè primò exerceant contrarietatem, primas scilicet æqua diuisione vnicuiq; attribuens elemento, inde colligens, in quamam qualitate eorum vnum quodq; cum altero conueniat, ac discrepet. ac inde quasi id prouido nature decreto præstitū fuisse sua surus, dogma quoddā de eorum mutua immutatione statuit, cuius cerè primæua est origo illa contrarietas, quam mutuo exercent. *de gen. 24.* Dimissis igitur ijs, quæ in textus limine traduntur, quæ satis aperte eiudem verba indicant, vt in ijs, quæ sequuntur, quid verè senserit Aucto, liceat cō-

ijcere, obseruandum id tantum nos ibi moneri, quod
 elementa inuicem immutantur, quatenus vnum agen-
 do in aliud sibi contrarium, ipsum superat, & in propriam
 quodammodo conuertit naturam, & tunc è duabus il-
 lis qualitatibus mox vniciq; elemento attributis, ea,
 in qua conueniunt, elemētum quod interit, & in quod
 immutatur, permanet siue eadem specie reuera, siue
 eadem numero, vt philosophantium turba acribus di-
 gladiatur dissidijs, quos 2. de orsu 25. licet consulere
 ea verò per quàm elementum quod interit, ab alio dif-
 ferebat (quæ ideo illi dicitur propria) recedit. Singula
 quæ hic traduntur vsq; ad 1. 16. imitatus est Aristote-
 les, fufius tamen, & perfectius digessit, vt hic etiam V.
 Cl. Nogarola obseruauit qualitates .s. easdem vniciq;
 elemento adesse monet Arist. 2. de gen. 16. cam quam
 veluti propriam vniciq; elemēto hic adseribit auctor,
 eidem pariter doctiori licet consideratione assignauit
 Arist. *ibid.* 23. non enim dixit igni v. g. propriam esse
 caliditatem, æt enim & huius est particeps, sed docuit
 ignem magis calorem sibi vindicare, quam siccitatem,
 & sic de alijs. & id tandē, quod in mutatione elementi
 permaneat similis qualitas, & altera recedat, pariter
ibid. 25. profitebatur, facillimum hoc dicens mutuæ
 primorū corporum immutationis genus *δια τοσούτου*
λόγιν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιπέδου (quia cognatio existit in his qua
 consequenter) è quo sans oritur, vt vnica saltem tantū-
 modo sit pugna peragenda, longeque ideo facilius victo-
 ria, dum vnico hoste fuso queat prodire. hoc vnicum
 attento animo opus est obseruare, è quo inanes vt plu-
 rimum recentiorum philosophorum quæstiones con-
 sueuerunt prodire, quarum & in hac & in ceteris fre-
 quentia eorum dignitatem apud gentes, nec omnino
 iniuria abrogasse videtur, dum ideo horologijs nunquā
 inter

Elementa
 tranlmu-
 tant inui-
 cem ma-
 nentibus
 symbolis
 qualitati-
 bus, &
 proprijs
 receden-
 tibus.

Hæc ea-
 dem rra-
 didit Ari-
 stoteles.

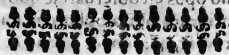
Philosofia
 horo-
 logijs in-
 terdū si-
 miles.

in Claud. Caf.

Inane est Peripateticorum querere an vtraq; qualitas elementis conueniat in summo.

Omniino inutile est querere an ignis terram siccitate, & aqua aerem humiditate superent.

inter se concordibus philosophia apud Senecam compatentur, dicentem *facilins inter philosophos, quam inter horologia conueniet.* quod calor v.g. ignis dicitur hic proprius non caetera elementa respiciendo, at facultatem alteram, qua potitur: ideoq; Arist. ipsum magis calidum esse, quam siccum *d. l. 16.* proferebat, è quo duas vt omnino inanes & hic, & apud Peripateticos excludi contingit dubitationes, an .s. re vera in summo vtraq; qualitas vnicuiq; elemento tributa fuerit, & an verè vt ignem aere calidiorem, ita hunc aqua humidiores doceat philosophia, cū tamen hæc magis abundè humorem, quam aer concepisse videatur; dum enim hic vnicuiq; elemento vna tantum qualitas veluti propria ab Ocello, & eidē fortiori ratione, quam altera, ab Arist. adscribatur, inane profecto erit inquirere, an vnāquāq; elemento cuiq; qualitas in summo crediderint assignatā; inutile pariter erit ijs torqueri difficultatibus, quas contentionibus potius fouendis, quam vtilitati statuendæ intenti quamplurimi gestiūt congestisse; quibus siccitatem longè perfectiorem ab igne, quam à terra; & humorem validius ab aqua, quam ab aere, sicq; in caeteris affirmant contractum, quidquid enim de his lubeat sentire, huiusmodi certè patet nec Ocellum, nec Aristotelem torquere potuisse, hic elementa non comparantes inuicem, qualitatū ratione, at eas tantum, quas vnicuiq; attribūunt elemento, qualitates ingeniosè inuicem conferentes.

Philos. in hoc loco dicitur

Elementorum mutationes, ac mutuae generationes recensentur.

Text. 11.

Tὸ μὲν ἔν ἐν τῷ αἰρί ὑγρὸν ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν τῷ ἐν τῷ αἰρί θερμῷ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρὸν τῷ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρῷ, καὶ αἶα πάλιν τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν τῷ ἐν τῇ γῆ ξηρῷ, τὸ δὲ ἐν τῷ αἰρί θερμὸν τῷ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρῷ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρί ξηρὸν τῷ ἐν τῷ αἰρί ὑγρῷ, καὶ ἔτιως αἱ μεταβολαὶ γίνονται, καὶ γένεσις εἰς ἀλλήλα ἐξ ἀλλήλων, τὸ δὲ ὑποκειμενον σῶμα, καὶ το δεχόμενον τὰς μεταβολὰς το πανδεχίτη καὶ τὰ δυνάμει πρῶτον πρὸς τὴν ἀφῆν.

Igitur aeris humiditas ignis siccitati, aqua frigidum aeris caliditatem, terra siccum aeris humiditatem interimit; ac rursum aqua humidum terra siccitatem, & aeris calidum aqua frigiditatem, ignis siccum aeris humiditatem destruit, & sic mutationes fiunt, & mutuae generationes. subiectum vero corpus, ac suscipiens mutationes, omnia suscipit, & potentia primum ad ea sunt.

P A R A P H R A S I S.

Aeris quidem humiditas aliquando ignis siccitatem superat, aquae frigiditas similiter aeris caliditatem, ac terrae siccitas aeris humiditatem: & vicissim aquae humiditas terrae siccitatem superat, aeris calor aquae frigiditatem, ignis siccitas aeris humiditatem: & hoc pacto fiunt mutationes, & ex iisdem

mu-

mutuæ generationes. subiectum vero corpus, in quo fiunt mutationes, omnia suscipit, & est potestate primum tactile.

COMMENTARIUS.

Mutuæ elementorum mutationis, cum, in præced. textus calce, meminerit Ocellus, quibus nam potissimum rationibus illa succedat, in hoc & seq. textu testatur: & quoniam ibi elementa, dum immutantur, quo ad communia permanere, & in dissimili qualitate dixerat immutari; veritatem illam in vnoquoque declaraturus elemento, docet, quod aer aliquando agens in ignem, eius destruit siccitatem, pari ratione aquæ frigiditas aeris expugnat caliditatem, ac tunc ignis in aera, & aer in aquam immutatur; sicuti terra in aquam convertitur, si aquæ humiditas à terrena siccitate opprimatur, & ita superius elementum immutatur in inferius. & è conuerso inferius superioris naturam quandoq; assumit; cum scilicet in eo existentem qualitatem superius perdit elementum, vt in textu relata exempla ostendunt, nam inde mutuæ elementorum succedunt mutationes, quarum etiam 2. de oriu 24. meminit Aristoteles, ac eleganter M. Antonius dicens, *οτι γης θαρατος οδωρ γινωσται. η εσπος αυρ. και εμπανλι.* (terre & morsem esse aquam, aqua aerem, aeris ignem, idq; vicissim.) Et hic animaduertendum, quàm prudenter Auctor victoriam, ideoq; actionem, & passionem, è quibus illa oritur, in elementares qualitates, non verò in elementa reiecerit, quæ substantias *hic* 5. dixit: quia scilicet substantiæ pugnant ratione qualitatum, ideoque ab illis contrarietatem excludere.

Mutuæ
elemen-
torū im-
mutatio.

de vita
suo lib. 4.

Substan-
tiæ nil cō-
trarium.

cludebat Arist. in *prad. c. de subst.* Si tamen earum propria natura spectaretur, & hac ratione mutationes succedunt, ac mutui ortus, & interitus; ita tamen, vt ijs semper subiectum adsit, in eoq; tales exerceantur mutationes, quod omnia suscipiat, ac primò ad tactuam potentiam præferat ratione dictarum contrarietatum, quæ sunt primæ qualitates tangibiles, vt superius obseruauimus. facilis autem hæc mutatio, quæ inter elementa viget assidue, hic apertè ab Ocello constituta Platonem non latuit; eleganti quoniam occasione dogmatis videtur præbuisse, quo statuatur, & in ijs corporibus, quæ nos elementa nuncupamus, vnumquodq; elementum latere; quod pariter obseruauere, qui nostra elementa iure impura censuere, indeq; igneum quid potius esse crediderunt id, quod (vt verbis Arist. *met. 1. sum. 1. cap. 4.* *νατ δία συνήθειαν καλεῖται πῦρ, ἢ ἐστὶ δὲ πῦρ.* *(propter consuetudinem vocamus ignem, non est autem ignis)* idemq; de cæteris elementis proferendum, vt Plato in *Timæo* eruditissimè monebat,

In vno quoque elemento cætera latere. Elementa sunt impura.

Prædictæ mutationes fusius explicantur.

ἰστοῦται δὲ αἱ μεταβολαὶ ἢ τριῶν γῆσιν πῦρ, ἢ ἕως πῦρος εἰς αἶρα, καὶ ἐξ αἶρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν, καὶ ἰ. τρίτον ὅταν, 2. τὸ ἐν ἐκάστῃ ἐναντίον φθαρῆ, καὶ καταληφθῆ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον ἢ μὴ ἐγγενὲς αὐτοῖς αὐτοῖς, ὅταν, 3. ἐν ἐκάστῃ φθαρῆ. 4. αὐτὰ γὰρ πρὸς μὴ πῦρ θέρμην

Flunt. *verò mutationes vel ex terra in ignem, vel ex igne in aerem, & ex acre in aquam, & ex aqua in terram, & tertio quando in vnoquoq; contrarium conuertitur, & relinquatur, quod est eiusdem generis, & conditionis. generatio igitur completur, cum*

Textus. 13. dedit hanc. VV. 83. 1. all. τὸ τῶ. 2. VV. 878. 3. in vv. deest. γὰρ.

κὺ ξηρὸν ὁδὲ ἀήρ θερμὸς κὺ ὑγρὸς κοινὸν ἀμφοτέρωσιν αὐτοῖσιν τὸ θερμὸν ἴδιον δὲ πυρὶ τὸ ξηρὸν. ἀέρι δὲ τὸ ὑγρὸν ὅτε ἐν τῷ ἐστὶν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατήσεται ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα πάλιν ἐπὶ τὸ μὲν ἕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὁδὲ ἀήρ ὑγρὸς κὺ θερμὸς κοινὸν ἀμφοτέρωσιν. 4. αὐτῶν τὸ ὑγρὸν ἴδιον δὲ τῷ μὲν ἕδατος τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ δὲ ἄερος τὸ θερμὸν ὁδὲ πῦρ ἐν ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατήσεται ἐν τῷ ἀέρι θερμῷ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ἕδωρ μεταβολῆ. πάλιν ἡ μὲν γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, τὸ δὲ ἕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν κοινὸν ἀμφοτέρωσιν αὐτῶν τὸ ψυχρὸν ἴδιον δὲ τῆς μὲν. 5. γῆς τὸ ξηρὸν, ὁδατος δὲ τὸ ὑγρὸν ὅτε ἐν τῷ ἐν τῇ γῆ ξηρῷ ἐπικρατήσεται ἐν τῷ ὑδατι ὑγρῷ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολῆ.

una contrarietas corruptur, quoniam enim ignis calidus, & siccus, aer vero calidus, & humidus, commune utrisq; calidum, proprium vero igni siccum, & aeri humidum, igitur cum aeris humidum superabit ignis siccum, ignis immutatur in aera, & rursus, quia aqua humida, & frigida, aer vero humidus, & calidus, commune utrisq; ipsorum humidum, proprium vero aqua frigidum, & aeris calidum, quando igitur aqua frigidum superabit aeris calidum, ex aere in aquam immutatio, & rursus terra siccata, & frigida, aqua vero frigida, & humida, utrisque eorum commune frigidum, proprium vero terra siccum, & aqua humidum, quando igitur terra siccum aqua humidum superabit, ex aqua in terram fiet immutatio.

4. N. non habet μέν ad ex VV. & B.

5. N. non habet μέν ad ex VV. & B.

PARAPHRASIS.

Elementorū vero mutationes contingunt, cum vel terra in ignem, vel hic in aera, vel aer in aquam, vel hæc tandem in terram

immu-

immutatur, & tertio quando in vtroque elemento contraria qualitas interit, ea, quæ similis est, permanente. ortus igitur perficitur, cum qualitatum oppositarum vna perit: quia enim ignis calidus est, ac siccus, aer verò calidus, & humidus, ideoq; calor vtriusq; sit communis, siccitas verò igni, & humor aeri propria veluti qualitas conueniant. si aeris humor ignis siccitatem opprimat, ignis illico in aera immutabitur. ac rursus quia aqua humida est, & frigida, aer verò humidus, & calidus, in humore quidem conueniant; at aqua frigus, aer verò calorem veluti propriam qualitatem sibi vindicabunt. ideoq; si frigus, quo prædita est aqua, calorem superet, qui aeri inest, ex aere utique prodibit aqua. sic etiam terræ siccitas, & frigiditas, aquæ verò frigiditas, & humor insunt, illa quidem vtriusque communis, hæc verò aquæ propria non secus quàm siccitas terræ, hæc igitur si inhaerentem aquæ humiditatem opprimat, iam aqua in terram immutabitur.

COMMENTARIUS.

D Vas mutationes, quæ in elementis contingunt, in præc. textu recessit Auctor, eam scilicet, qua superius elementum inferioris naturam assumebat, & eam è conuerso, qua ab inferiori ad superius circulo quodam occurrebat regressus: tertium addere nunc videtur mutationis genus, ac inde prædictarum primam declarare, & simul exemplis illustrare. Elementares igitur mutationes monet inferre vel ex terra in ignem ascensum, vel ex hoc in aera, & cetera; corpora simplicia descensum. & tertio cum in vnoquoque elemento contrariū intereat, simulq; remaneat id, quod est eiusdem generis, & naturæ. Quid per hunc tertium modum exprimat auctor, nec etiam profunda meditatione potui adinuenire (meam fateor imbecillitatem, & incertitiam) in prioribus enim duobus modis id etiam obseruatur, quod contrarium contumpatur, & similis qualitas permaneat, non secus quam in hac tertia mutationis ratione cōtingere suadeat; quare nil noui tertius hic modus complecti videbitur. nec etiam cum eo illa consentit immutatio, quam *seq. textu* uult *in vnoquoque* dicet, cum ea tantum inter illa vigeat elementa, quibus nulla qualitas est communis. nec etiam illi potest adaptari immutatio, de qua *l. 15.* ibi enim supponitur in altero elementorum interire etiam qualitatem communem. non tandem illi, de qua *l. 16.* quia inde nil oritur, & eas rationes hic proponit auctor, quibus mutatio progignatur, contrarijs in vnoquoq; elemento pereuntibus, cuius contrarium in verbis illius textus proponitur, licet Nogarola per tertium genus mutationis eam videatur assumere: quare cum alius hic

non

non recēseat elementaris mutationis modus, quid opinatus fuerit Ocellus: ignoro nec si illa lectio seruetur, possum conijciere. at si eam, quam in alijs codicibus obseruauit Comelinus assumamus, in qua non *πρί-
στον* sed *πύρο* legitur, omnia erunt consona: tūc enim dicemus Ocellum, quia in textus limine docuit elementa immutari, dum viget transitus vel ex terra in ignem, vel è conuerso ex hoc in aerem &c. nunc addere rationem, qua id contingat, & dicere *πύρο* (*hoc*) nempe id, modò prædictum mutationis genus tunc contingere, quodcumq; in vnoquoq; elemento, quod immutetur, qualitas contraria pereat, & quæ similis est, conseruetur: puta, si ignis mutetur in aera, siccitas ignis, quæ aeris humiditati opponitur, interibit, & illius caliditas, quia similis illi, qua præditus est aer, seruetur eo pacto, quo docebat Aristot. 2. *de orsu* 25. Nec aliquis obijciat hoc idem traditum ab Ocello præc. textu, id enim falsum arbitror, cum obseruem lento quasi gradu materiam hanc veluti nouam, nec ita exactè ad ea vsque tēpora explicatam, auctorem assignare: vt in præc. textu, cum dixerit elementum immutari vna qualitate superante, nunc vterius progredi, ac elementa enumerare, & ea inferre in quibus tradita appareat immutatio ratione illius dominij, ac inde illud fufius exemplis illustrare; & quia docuit mutationes has, extincta contraria qualitate, & simili conseruata, succedere, & huius modi mutationum potissima certè sit causa dissimilis qualitas 1. *de orsu* 51. quæ euauit, congrua sane methodo infert auctor tūc compleri, & perfici mutationem, cum contraria qualitas recessit, quæ in eo, quod dissoluitur, vigeat elemento: idq; idcirco in ea declarat mutatione successiuè, quæ fit descendendo, puta si ignis in aera sit immutandus, ille calore prædi-

Dū symbola elementaria ad inuicem mutantur, sola qualitas opposita destruitur, & symbolica permanet.

etia. H. s.
u. 1. 1. 1.
V. 20. m.
3. 3. V

non H. s.
V. 1. 1. 1.
V. 20. m.
3. 3. V

tus est, ac siccitate, hic calore, & humiditate, ideoque calor est communis utrisque igni verò propria veluti qualitas siccitas inerit, & aeri humiditas. si igitur hæc aeris humiditas in ignis siccitatem agat, eamque superet, ignis in aera converteretur: & pari ratione seruata semper proportione aër in aqua, & aqua in terram immutabitur, prout in textu latè explicatur, & ab Arist. d. i. 25. & seqq. fusè recensetur. quam perennem ipsorum mutationem suauissimè Ouidius sic exprimebat.

Met 15.

— resolutaq; tellus

In liquidas rarefcit aquas: tenuatur in auras

Aerq; humor abit: dempto quoq; pondere rursus

In superos aer tenuissimus emicat ignes.

Inde retro redeunt, idemq; retextitur ordo:

Ignis enim densum spissatus in aera transit,

Hinc in aquas tellus glomerata cogitur unda,

Nec species sua cuiq; manet, rerumq; nonatrix

Ex alijs alias reparat natura figuras &c.

Novum elementaris mutationis genus recensetur.

πὸ γῆς δὲ ἀνω κατὰ τὸ ἑναίλιον. ἡδὲ κατ' ἑναίλιον. 1. ὅτι ὅλον ὄλεσ' κρατῆσθ', καὶ διὸ δυνάμεις τὰς ἑναίλιας φθίρεισι, μηδὲν ὄντας αὐτοῖς κοινῶ. ἐπει γάρ τὸ μὲν ὕδωρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξυρὸν, τὸ δὲ ὑδωρ ἡλικρόν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὑδατι ὑγρὸν ἐπικρατήσῃ τῆ ἐν τῷ πυρὶ. 2. ἔπει, τὸ δὲ ἐν τῷ ὑδατι

A Terra verò sursum è contra, at illa, qua per enalagē, quando totum superabit totū, ac dua potentia contrarias corrumpens, nullis illis existentē communi. quoniam enim ignis est calidus & siccus, aqua frigida & humida, quan-

1. N. ἀνα-
λαγῆν
im. ex V.
V. & C.

1. N. non
habet vl.
quod ὕδωρ
μὲν ad ex
VV. C &

ψυχρόν ἐπικρατήσεται ἐν
τῷ πυρὶ θερμῆ, γίνεται ἐκ
πυρός εἰς ὕδωρ μεταβολή.
πάλιν ἐπει. 3. ἢ μὲν γῆ ἐ-
στὶ ψυχρόν καὶ ξηρόν, ὅδε ἀήρ
θερμιόν καὶ ὕγρον. ὅταν. 4. τὸ
μὲν ἐν τῇ γῆ ψυχρόν ἐπι-
κρατήσῃ τῆ ἐν τῷ αἵρι θερ-
μῆ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῆ ξηρόν. 5.
τῆ ἐν τῷ αἵρι ὕγρῆ, γίνεται
ἐξ αἵρος εἰς γῆν μεταβολή.
ὅτα δὲν τῆ μὲν αἵρος φθα-
ρῆ τὸ ὕγρον τῆ δὲ πυρός το
θερμιόν, γεννηθῆσεται ἕξ ἀμ-
φοτέρων αὐτῶν πῦρ. κατα-
λείπεται γὰρ τῆ μὲν αἵρος
τὸ θερμιόν, τῆ δὲ πυρός τι
ξηρόν. τὸ δὲ γὰρ πῦρ ἐστὶ θερ-
μιόν καὶ ξηρόν. ὅταν δὲ τῆ
μὲν γῆς φθαρῆ τὸ ψυχρόν
τῆ δὲ ὕδατος τὸ ὕγρον γῆν.
ινηθῆσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐ-
τῶν ἢ γῆ. καταλείπεται
γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν,
τῆ δὲ ὕδατος τὸ ψυχρόν. ἢ
δὲ γῆ ἐστὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ.

quando aqua humidū supe-
rabit ignis siccum, & aqua
frigiditas ignis caliditate,
ignis in aquam mutabitur:
rursus quia terra est frigi-
da, & sicca, aer calidus, &
humidus, quando quidem
terra frigiditas aeris cali-
ditate dominabitur, & ter-
ra siccitas aeris superabit
humiditate, ex aere in ter-
ra aere mutatio. quando au-
tem aeris humiditas intere-
at, ignis vero caliditas, ex
vrisq; prodibit ignis, nam
permanet aeris calor, & i-
gnis siccitas, ignis vero ca-
lidus, est ad siccum. omni ve-
rò terra frigiditas corrumpi-
tur, & aqua humiditas,
ex vrisq; terra fiet, & clin-
quitur enim terra siccitas,
& aque frigiditas, terra ve-
rò frigida est, & sicca.

3. N. non
habet &
nil ad. ex
VV. & B.

4. N. ad
Vim. ex
VV. & B.

5. VV. &
B. & al-
ad ἐπι-
κρατήσῃ

6. V de.
est. γῆ

PARAPHRASIS.

ET rursus opposita quadam ratione à ter-
ra ad superiora elementa fiet transitus:
is scilicet qui per ordinis immutationem suc-
cedit.

cedit. dum totum elementum totum superet,
 ac ambæ facultates oppositas perimant, nulla
 existente qualitate vtriq; elemento commu-
 ni. putà quia ignis calidus est, & siccus, aqua
 verò frigida, & humida, si ignis calor, & sicci-
 tas, aquæ qualitatibus cedant, ignis in aquam
 immutabitur. terra pariter cum sit frigida, &
 sicca, aerq; calidus, & humidus, si huius qua-
 litates succumbant ab ijs oppressæ, quæ ter-
 ram concomitantur, aeris vtiq; in terram im-
 mutatio continget. at si ignis, & aer mutuo
 pugnent, ac illius humor, huius verò calor in-
 teriret, ignis tamen prodiret, superesset enim
 ignis siccitas, & aeris calor, quibus ambabus
 ignis præditus est qualitatibus, & pari ratio-
 ne si terræ frigiditas, & aquæ humor interi-
 rent, ex vtrisque terra constitueretur, perman-
 neret enim terræ siccitas, & aquæ frigiditas,
 quibus facultatibus terræ elemētum potitur.

COMMENTARIUS.

In vicem mutati 2. i 2. docebat elementa, quia vnus
 qualitates succumbentibus oppressæ ab ijs, quibus
 aliud gaudebat: eas inde mutationes explicauit, ac lō-
 ga serie declarauit, at quia earum tantummodo memi-
 nerat, quæ inter elementa proxima, & communi qua-
 piam qualitate affecta vigeant, putà dum ignis in ae-
 rem, aer in aquam &c. immutatur, nunc eas proponit,
 quæ

quæ inter elementa oppositis omnibus prædita qualitatibus assidue contingunt, prius tamen traditam in præced. doctrinam de mutatione elementorum per descensum à supremo ad infimum, ad ascensum etiam extendens. & idcirco obseruat, quod sicuti per interitum contrariæ qualitatibus mutabatur ignis in aera &c. sic è conuerso ex terra in aquam non difficilis contingit transitus, opposita tamè ratione: sibi enim aeris humor ignis siccitatem opprimebat, ignisq; ideo in aera conuertebatur. hic ignis siccitas aeris humorem superat, ideoq; aer in ignem immutatur, idemq; de cæteris seruata tamen proportione statuendum. Verùm quia enumeratæ hucusq; mutationes ea tantum afficiunt elementa, quæ sibi sunt mutuò ratione loci, & alterius qualitatibus cognata; aliud subdit mutationis genus, quam *κατ' ἴνα λαιν* vocat, Nogatola vertit *per internecionem*, quatenus scilicet mutantur singulæ qualitates elementi. Dicerem potius ab Ocello *ordinis immutationem* innui, vt ea vox videtur præferre: quatenus scilicet elementaris huiusmodi mutatio erumpit tantum, si elementorum ordo immutatur: cum enim terra aqua, & huic aer succedat, si transitus è terra contingat in aera, certè præuertitur ordo exposcens, vt in proximiora semper, & ab extremis primò ad media, & inde ad extrema fiat transitus. cum igitur videamus naturam prouidè elementa illa sibi inuicem voluisse succedere, quæ in vna saltem qualitate conuenirent, vt meliori fœdere compactum seruaretur vniuersum, indeq; non violentus, at facilis, ac permanens eorum in vniuerso succederet contactus, vt inquit Arist. *phys.* 4. 48. & 49. quod elegantissimè Cyrus Theodor. Prodromus expressit, dum Concordiam sic exhibuit eruditissimè differentem.

Eadè facilitate imutatur terra in aquam, quæ ignis in aera

Qua ratione symbola elementa iuxta se posita sūt in vniuerso.

In dial. amicitiæ, exultantis

Ἐγὼ τὸ πᾶν πληρῶμα τῆ πάντες βίη

Πλωκῆ ξυμεισῶς φύσεων ἐναντίων

Κοινῶς ἐρίζω, πᾶν δ' ἴσαται φύσιν

Θηρὸν τὸ αὐτῷ, ὑγρὴν δὲ χύσις ἀέρος

Καί γε τοῖσι ταῦτα, καὶ μέσον μάχης

Ἄλλ' ἐμβαλέσατοῖν δυοῖν ἐναντίων

Κοινὸν τὸ θερμὸν πῦρ μάχην ἀνατρέπω

Θερμὸν μὲν ἀπρὶ ἀλλ' ὑδωρ ψυχρὸν φύσει,

Αγχιθυρεῖ δὲ κατ' ἀλλήλων πνέει

Ἄλλ' ὑμεῖσι τειθέσα τέτοις ὑγρὸν

Ἄμφω ξυμᾶπτω, καὶ πρὸς εἰρήνην φέρω

Ἰδωρ μὲν ὑγρὸν, ἢ δὲ γῆ τοῦ ἀντίου

Μέση δ' ἐν ἀμφοῖν ἐμπιπῆσα ψυχρὸν

Φίλιον αὐτοῖς ἐμβαβύει τὸν βίον

Τοιαῦτα τὰ σοιχεῖα τῆ πάσης βίης

(Quin & elementa corporum vitalia formis licet pugnantibus sunt praeclita ad stringo vinculis inuicem concordibus. Est siccus ignis, aera humor imbuis, utrumque vicinam alteri pugnam ciet: his ego duobus injicio contrarijs commune calidum, dissipans discordiam. est calidus aer, sunt aqua perfrigida, & mutualite premittur vicinia: sed ego ligamen humidum commisceo, compescitur q̄, protinus lis pristina: aqua quidem sunt humida, tellus aerea frigus interponitur iubente me, dulcem q̄ parit in posterum concordiam. hac uniuersi sunt elementa primicus) sicut ea elementa, quae contigua esse voluit natura, succedat mutatio, ordo certe seruabitur, & vna qualitas verisq; communis permanebit in tali mutatione, quorum neutrum continget, si ordine immutato à terra putà ad aerem fieret transitus, vel ab aqua ad ignem, ijs, quae inter haec iacent, neglectis: ideoq; illius in textus limine cum meminisset, ad eam digreditur inde, quae contingit in elementis medio quopiam alio seiunctis, & om-

& omnino ratione ambarum qualitatum sibi inuicem contrarijs; & ita huiusmodi mutationem contingere obseruat, vt elementa, quæ immutantur, nulla communi cum gaudeant qualitate, at ambas sortiatur omnino contrarias, vtique totum elementum superabit totum, quo scilicet ad omnes qualitates, vt in textu exemplis manifestatur. Huius pariter mutationis elementorum meminit Aristoteles *d. s. 25. 2. de gen.* quo loci mutationem inter quælibet elementa succedere mutationem statuebat, cum hoc tamen discrimine, quòd simili affecta qualitate longè facilius, ac celerius immutarentur, quàm ea, quæ oppositis omnino gauderent facultatibus; Quod si in utroque elemento vnus qualitatis interitus succedat, in vno scilicet opposita qualitate, in altero verò simili pereunte, tunc nouus etiam ac postremus elementaris mutationis modus emergit, per quem illud confurgat elementum, in quo similis interijt qualitas, dum huius munia suppleat ea, quæ in altero elemento permansit qualitas, puta si hic adesset aer, & ignis, & in illo humiditas, in hoc caliditas destrueretur, adhuc inde prodibit ignis, hic enim siccitatem adhuc permanentem in igne, & caliditatem adhuc inconcussam in aere assumeret, sicque ignis prodiret, qui duabus ijs afficitur qualitatibus, similisque in cæteris elementis viget proportio, vt abundè in textu declaratur.

In habetibus
symbolū
facilior
tractus.

Alterum mutationis elementaris genus proponitur, & simul excluditur.

Textus 15.

Ὅτι καὶ δὲ τὸ ἰ. ἄερος
φθαρῆ τὸ θερμότης,

Cum verò aeris caliditas, & pariter ignis

1. V. ad
m. in.

1. N. γῆς
μὲν im.
ex V. &
B.

3. N. ὕδα
τος δὲ ὁ.
μοίον.
im. ex V.
V. & B.

τῆς αὐρῆς τὸ θερμὸν, γένε- interit, inde non fiet genera-
σις ἐκ ἑσῶν τὰ γὰρ ἐναντία τιο; in verisque enim reman-
καταλείπεται ἐπ' αἰμορ- nent contraria, aeris scilicet
τέρων, τῆς μὲν αἰρος τὸ ὑ- humiditas, & ignis siccitas,
γρῖν, τῆς δὲ αὐρῆς τὸ ξηρὸν, contrarium verò humidum
τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναν- sicco. & rursus quidem quæ-
τίον, καὶ πάλιν ὅταν μὲν αἰ- do terra frigiditas interit, &
γῆς, 2. φθορῇ τοῦ ψυχρῶν, 3. similiter aqua, nec sic erit
καὶ τῆς ὕδατος τὸ ὁμοίον, 2. δὲ generatio: nam remanet ter-
ἔτις ἑσῶν γένεσις, κατα- ra siccitas, & aqua humidi-
λείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς. tas, siccum verò humido co-
τὸ ξηρὸν, τῆς δὲ ὕδατος τὸ trarium. Et de ortu primo-
ὑγρὸν, τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ rum corporum, & qua ratio-
ἐναντίον, καὶ περὶ μὲν γένε- ne ex aliquibus subjectis
σις τῶν πρώτων σωμάτων fiat, satis dictum sit quam-
ἵπως τε καὶ τίνων ὑποκειμέ- brevissimè, ut quædam
των γίνεται, ἰκανῶς εἰρηται
διαβραχέως.

PARAPHRASIS.

AT si aeris, & ignis calor pereat, nullum inde emerget elemētum: dum contrariæ tantum in vtrisque permaneant qualitates, scilicet aeris humor, & ignis siccitas, quæ invicem opponuntur: eademque viget ratiofi terræ, & aquæ inhærens frigiditas ruat, nullus enim inde succedet ortus, quia terræ siccitas, & aquæ humor adhuc permanentes opponuntur. Et satis ex habitis primorum corporum

porum ortus, & ratio, quæ est subiectis aliquibus constituantur, licet quàm breuissima contemplatione indicatur.

COMMENTARIUS.

A Bunde enumeratis hucusq; elementorum mutationibus aliam superaddit, quæ quis facile ex cogitate potuisset, licet inanem, dum ex ea non prodeat elementum, vt inde scilicet apparet ipsi elementares quaslibet mutationes exacta methodo recensuisse, dum eas etiam, quæ nullius erant momenti, noluit omisisse. & docet, quod si assumantur duo elementa cognata qualitate prædita, & hæc in utroq; pereat, nullum inde confurget elementum, eò quia illa, quæ in singulis permanet qualitas, alteri opponitur, ac nequeant coniungi contraria: cuius veritatis hanc assignabat rationem philosophus 4. *met.* 2. 6. quod vnum contrariorum semper alterius negationem claudit, & cõtradiçtoria simul eidem inesse est impossibile, quidquid opinatus fuerit Protagoras, cuius placitum *ibid.* rejicitur 1. 19. & seqq. prædictæ verò mutationis, quæ modò excludebatur exemplum affert Ocellus, si tam in aere, quàm in igne interiret caliditas, remaneret tunc huius siccitas, & illius humiditas, quas simul iungi certè non contingeret, ideoq; nullum inde prodiret elementum, quod pariter Aristoteles 2. *de gen.* 2. 9. animaduertebat, qui tamen alium præterea proposuit elementaris mutationis modum, quem hic (vt pariter obseruauit Nogarola) Ocellus non confidei auit, dum .s. duobus acceptis elementis omnino contrarijs in utroq; aliqua intereat qualitas, ita vt inde tertium ele-

Cur cõtraria simul non iungantur.

Alter est pũd Arist. mutationis modus in elementis.

mentū prodeat, puta accepto igne, & aqua, si huius frigiditas, illius verò siccitas euanesceret, tunc remanente huius humiditate, ac illius calore, aer emanaret, qui est calidus, & humidus: & hunc mutationis modum recensebat philosophus 2. de gen. 27. Sicq; elementorum mutua mutatione indicata, infert satis se de eorum ortu disseruisse, addēdo vlteriū fieri ex subiectis, nempe ex materia prima, cuius natura superius fuit abunde explicata. quæ singula hic ab Ocello prolata, quanti sint æstimāda vel ex hoc vno cuiuslibet licet colligere, quod excelsa Aristotelis de ijsdem dogmata, inde summissima traxerūt exordia. & licet in his ad unitatē, dualitatē, figuras, & alia huiusmodi Pythagoræorū more, de quibus latè *metaph. 1. sum. 2. c. 3.* nō confugerit Ocellus solidæ fundamenta doctrinæ in materia constituens, tamen quo ad numerum, ac naturam elementorum à præceptoris placitis non defecit, & ille enim, Laetio teste, terram, aquam, aerem, & ignem veluti quædam elementa agnouit, per quæ omnia se mutarent, quod inde dogma cunctis philosophi sunt amplexi, eos fere itatūmodo si excipias, qui, & nunc ad indiuisibilia corpuscula confugiunt, illius affectæ,

In eius vi
ta quæ nā
prima
corpora
apud Py-
thagoræ-
os.

— — qui primus mania mundi

Seminibus struxit minimis, inq; illare soluit.

quod placitum latè recenset philosophus *phys. 1. 1. 6. & seqq. & 1. de ortu 1. 1. & 7. & alibi.*

Text. 16.

Causæ effectrices enumerantur.

1. B. post
ponit ὁ
νόσμος.

Eπει δὲ ἀνώλεθρος ὁ
κόσμος καὶ ἀγένε-
τος. 1. καὶ ἔτε ἀρχὴν γένε-

AT quoniam mundus est
expers ortus, & in-
teritus, necq; principium as-
sum-

σιως εἰληφεν, ὡς τελευτῶ
 ποτὲ λήψεται, θεῖ καὶ τὸ ποι-
 εῖν ἐν ἐτέρω τῶ γένεσιν, καὶ
 τὸ γενεῶν ἐν ἑαυτῶ συνυπα-
 νη ἀλλήλοις. τὸ μὲν ποιεῖν
 ἐν ἐτέρω. 2. τῶ γένεσιν τὸ
 ὑπερβαῖον σεκλῶν ἐστὶ πα-
 συγγυος δὲ μάλλον ὁ ἥλι-
 ος καταγ. 3. τὰς προσό-
 δες καὶ τὰς ἀφοδας. μετα-
 βάλλων τὸν ἀέρα συνεχῶς
 πρὸς λόγον ψύχους. 4. καὶ
 θερμασίας, ἧ σιωπακολε-
 θεῖ καὶ τῶ γῆν μεταβάλ-
 λει, καὶ πάντα ἐπὶ γῆς.

sumpsit, nec q̄ finem unquam
 accipiet, oportet, & faciens
 in aliogenerationem, & ge-
 nerans in se ipso mutuo con-
 uenire: quod quidem in alio
 efficit generationem, est uni-
 uersum; quod supra Lunam
 est, & magis prope Sol per ac-
 cessus, & recessus mutans ac-
 ra continnè iuxta rationem
 frigoris, & caloris, ad quod
 consequitur terrā mutari, &
 ea omnia, que sunt in terra.

1. VV. &
 B. nō ha-
 bent ἐν ἐ-
 τέρω.
 3. VV. &
 2. non γε
 sed τε.
 4. V & C.
 ad τε.

PARAPHRASIS.

AT vniuersum ortus, & interitus cum sic
 expers, principij pariter atq; finis, o-
 pus erit vt vna conueniant id, quod in alio,
 & id quod in se ipso generat, vt inde vniuer-
 so conferatur eternitas. in altero quidem ge-
 nerat cælestis vniuersi portio, & in hac lon-
 gè vehementiori ratione Sol, qui modò ac-
 cedens, modò recedens diuersos caloris, vel
 frigoris gradus aeri imprimit, è quibus ter-
 ram ipsam, & quæcumq; in ea locantur, ne-
 cessario quodam consensu immutari contigat.

COMMENTARIUS

Nexus ca
Præced.

Primo huiusca. textu duo recessit efficiendi ge-
nera, quarum præditiõ rerum ortus emergeret,
motricem scilicet, & actiuam causam, ac præterea pas-
siuam: in hanc omnes hucusque cum in hoc cap. dire-
xerit contemplationes, nunc ad illam regressitur, ut
quænam sit talis generationis etiam actiua, & effectrix
causa inde appareat: id autem ab Ocello præstari æquū
erat, dum rerum ortus contempleretur, cum effi-
ciens causa dicatur. *ὁθεν ἢ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἢ ἰσότητος*
(unde principium mutationis primum) 2. phys. 39. & ab
ea idcirco rerū ortus pendere videatur: eoq; magis, ut

Pythago
razorum
pricipia.

eg. phys. 1.
1. 6. 13.

Duplex
causa ef-
ficiens, &
quæ.

præceptorum in ijs adhereret, quæ à vero nullo pacto
abhorrere videbantur, & effectricem enim causam
quampliam, quate efficiens, & passiuamq; aliam ab eo
collocata respiciebant principia Stobæo teste. effe-
ctricem igitur hanc causam, de sumpta occasione, ex
vniuersæ perennitate, distinguit, & inde prius mem-
brum præmissæ diuisionis eruditè declarat: quæ singu-
la præstiturus auctor obseruat duo principia rei effectri-
ua esse constituenda, prius quod in alio, alterum quod
in se ipso generet, & duo hæc conuenire, ut resorian-
tur, cuius positionis ex eo ratione deducit, quod vni-
uersum ortus, & interitus incapax esse arbitratur. Duo
hic diligens perquiret lector, quid. I rei habeat duplex
hoc principium cum æternitate vniuersi; & præterea
quid Auctor re vera per illos terminos generans in a-
lio, & in se ipso expresserit. Auctoris mentem diuer-
sam non crediderim ab illo placito, quod per philo-
sophorum ora circumfertur, in vna quaque re progri-
uenda duo efficientia principia exigi, quorum alte-

rum prius sit, & vniuersale, nempe cælum: alterum ve-
 rò posterius sit, & proprium, quod cum ente, quod pro-
 gignitur quãdam exercet similitudinem; illud ideo re-
 quiritur, quia omnis motus à primo dependet, vt late
phys. 8. probatur: hoc vero necessarium est, vt illa vni-
 uersalis virtus ex se indeterminata, per vim secundæ
 causæ coarctetur, vt hunc vel illum effectum determi-
 natè producat: quod respiciens Arist. dicebat in omni
 natura adesse aliquid, quod peculiaris materiæ, & ali-
 ud quod propriæ effectricis causæ munia gereret 3. *de*
an. 17. & certè speciei ens ex certo, ac determinato se-
 mine prodire 2. *phys.* 45. in quælibet enna ab ente sibi
 vniuoco quodammodo produci, siue in ijs versaremur,
 quæ naturæ beneficio, siue quæ artis industria progri-
 gnarentur 7. *met.* 30. & id Ocellum etiã sentire ex seq.
 latius apparebit: cum igitur hæc duo principia veluti
 necessaria statuuntur, vt ortus rerum contingat, cèle-
 stis concursus causam auctor in vniuersi æternitatem
 reijcit: ac si diceret, si vniuersū e st æternum oportebit
 & generationes esse æternas, cū ab his æternitas vni-
 uersi conseruetur, vt *sup. c. p.* dicebatur: quare ad illas
 necessariò cōcurrat celeste aliquod principium, quod
 æternitatis particeps huiusmodi æternitatem, & ipsi
 tribuat generationi, cuius beneficio excitata inferiora
 agētia velut illius virtutem contrahentia ortui pe-
 rennitate conferant, vt horum ope generatio, & il-
 lius præsidio generationis perpetuitas prodeat: ideo-
 que obseruandum auctorem non deduxisse ex vniuer-
 si æternitate prædicti vtriusq; agentis necessitatem, cū
 illa enim nil rei habet particulare agens, sed inde po-
 titius coitum vtriusque agentis, ac mutuū concursum
 eruisse: & si hæc arrideat expositio, eam elegantissimè
 munitam peripateticis dogmatibus inueniet vnusquis-

Cur re-
 quiratur.

en bin
 ni rean
 3. 102
 micoim

en bin
 ni rean
 3. 102
 micoim

que penes Arist. 2. de gen. 55. & 57. necessarium verò superioris causæ cum inferiori esse concursum, vt res progignantur idem docuit expressè *meteor. 1. c. 2.* vulgatum illud, ac celebre proponens axioma de mundo inferiori, ἐστὶ ἐξ ἀνάγκης συνεχῆς πῶς ἕτος τῆς ἀνω φύσεως, ὥστε πᾶσαν αὐτῆς τὴν δύναμιν καὶ βερωᾶσθαι ἐκείθι. (est ex necessitate continuus quodammodo iste latioribus superiorum, vt omnis ipsius virtus inde gubernetur.)

Quid generet in alio, & in se ipso

ea voce autem *generans in alio* auctor cælum expressit, illud enim in se non progignit entia, sed in inferiori parte vniuersi, vt ipse *seq. textu* declarat: & voce *generans in se ipso* hæc inferiora agentia accipit, vt ipse patet *seq. textu* indicat, quo loci ea quæ in seipsis generant, genita esse docet, ac mutationibus obnoxia. Sed dubitabit forte quispiã, qua ratione inferius agēs in se ipso generet: mas enim vel est solū effectiuum humani factus principium (si de inferiori agente sit sermo, ac ratione seminis consideretur) vel saltem magis præcipuum, & tamen non in se generat, sed in alio, videlicet in femina vt 1. de gen. an. c. 22. vbi expressè profitetur Arist. semper ortum eius, quod progignitur in femina succedere, eo quia nec in marē semen emittat mas, vel femina, sed ambo id quod ab utroq; promanat in feminam conferant: & licet in aliquibus animalium speciebus non mas in femina, at hæc potius in marem aliquam sui particulam inserat 1. de gen. an. c. 18. simile tamen in ijs etiã cōtingere *ibid.* obseruatur. Vera quidē sunt hæc, nihilominus tamen proprium agens in vnaquaque specie in se ipso dicitur generare: viuētis nāque tantummodo cum sit generare, quia vegetatricis id opus est facultatis 2. de an. 34. viuētia vel in ea locantur specie, in qua nulla sexus distinctio appareat, & hæc in se ipsis generāt, quales sunt plantarum ple-

Inferius agens omne an generet in se ipso.

ræq; in se ipsis enim semen, florem, ac fructum progignunt, à quibus educitur principium ortus alterius: vel in ijs versatur viuentibus, in quibus sexus distinctio vigeat, & hæc pariter in se ipsis procul dubio dicentur generare, dum mas non generet, vt à femina seiuñctum, sed vt illi coniunctum, ideoq; cum generatio intra feminam contingat, & hæc in se ipsis generare, licebit vtriq; asserere. & hoc aperte suadet Arist. *de gen. an. c. ult.* cum enim *ibid. c. 2.* docuisset principia generationis esse marem ac feminam, facultates has in plantis docebat misceri, nec marem à femina seiuñgi, & ideo ex se ipsis generare: ac inde idem subdebat quodammodo in animalibus euenire, quæ sexu distinguuntur, quia dum iunguntur, & generant vnum quodammodo fiunt, sicuti plantæ, vt cum iunguntur, & coeunt, vnū animal ex ambobus à natura effici videatur: quare si animalia generant quatenus mas, & femina vnum fiunt animal, & hæc in se ipsis generare asserere oportebit, etiam si in ouiparis verseremur, dum hæc in se ouū producant. & per *γενῶν ἐν ἑαυτοῖς* intelligi *intra se generās* satis indicat Aristoteles, qui eadem loquendi ratione ad illud idem indicādum utebatur: *de gen. an. c. 1. & alibi.* Prædictis verò duobus principijs agētibus constitutis quænam ipsa sint, declarat, & in alio generare docet id omne quòd supra lunam est, cælum scilicet: ac quia non toti cælo, sed Soli id munus communiter adscribi videbatur, animaduertit Solem esse magis proximum inter cælestia agentia, non ratione situs, dum id illi Luna, & alij etiam aliqui planetæ eripiant, sed ratione influxus, & actionis: ideoque subdit propiorem esse per *accessus, & recessus*: quatenus accedens ac recedensq; temporum vices, ac rerum ortus, & interitus prædicat, vt late *2. de ortu 57.* testabatur Arist.

Sollrerū
parens.

rifi. ideoq; illi consuevit adscribi, quod sit regum pa-
rens, iuxta vulgatum illud 2. phys. 26. ἄνθρωπος ἄνθρω-
πὸν γεννά, καὶ ἥλιος. (homo hominem generat, & Sol) tradi-
tamq; veritatem euidenter confirmat, vel potius qua-
ratione à nobis distans Sol queat agere, docet, licet
mouens ac motum simul esse oporteat 7. phys. 10. &
segg. animaduertens Solem accessu, & recessu aera
immutare continuè, ratione caloris, & frigoris anni-
tempora diuidentem, vnde cetera telluris ipsius, ac om-
nium, quæ in ea constituuntur, prodeat immutatio, in-
de scilicet vt Sanctiss. Urb. VIII. canebat.

In hymno
ad Deū.

oriunt series, & temporis ordo

Pomifer autumnus, florens ver, torridus aestu

Cancer, & argenti caper additus arbor hora

Vsq; voces mutant, donec nouus appetat annus.

cælum verò, & Sol quoniam pacto diuersè operentur,
cum longè profundius inquirat, & deest minet philo-
sophus, ipsum vnusquisque 2. de ortu 56. & segg. consu-
lat, quod loci hæc vberrimè pertractantur.

Text. vlt.

Zodiaci utilitas, ac mundi partium nume-
-s ruz, conditio, & munus recensentur.

oils ni

Εἰ δὲ ἐχει καὶ ἡ λόγος τῶν

ζωδίων τῆ ἀόλε πρὸς

τῆς ἡλίου φορὰν, αἰτία γὰρ καὶ

αὐτῆς γενέσεως. 1. 35. καθο-

λε δὲ ἡτῆ πάντος δακτύμοις,

ὡσεὶ αἰ ἐναυτῆ τὸ μὲν ποιεῖ,

τὸ δὲ πασχῶν. τὸ μὲν ἐν. 2. ἐν ἑ-

τέρῳ γενῶν, ἢ ὑπὲρ ἀνωτῆς σ-

λῆνης ἐστὶ τὸ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ὑπὸ

1. ad ex
VV & B.

2. V. & B.
1. ἀντί-
14.

R Ectè autē se habet
obliquus anima-
lium calē ad Solis latitudo-
nem, est enim ipse causa
generationis: vni versa-
liter verò vniuersi par-
tium distributio, vnde
in disti-
ad disti-
Quod igitur in

alio

Solem, obseruat circulum, sub quo Sol motus suos per-
 ragit prouidè obliquum esse; Zodiaco enim inter circu-
 los caelestes obliquitas attributa, quam primò Pytha-
 goras fertur deprehendisse. ideoq; apud Aristophanem
 videmus Apollinem $\lambda\omicron\zeta\upsilon\alpha\nu$ dici, quia Apollinis, hoc est
 Solis via sit $\lambda\omicron\zeta\eta$ (obliqua) vt ibi Græcus Scholiastes ad
 notabat. Zodiacum verò vocat Ocellus circulum ani-
 malium, quia duodecim partes, in quas diuiditur, (cu-
 ius originem sectionis abundè recenset Macrobius) a-
 nimantium imagines præferunt, de quibus canebat
 Ausonius.

Stob. agl.
 phys. de
 cali nat.
 & dimis.

In Plauto
 sc. i.
 Apollo
 eur $\lambda\omicron\zeta\upsilon$
 as.

In somn.
 Scip. l. i.
 c. 21.

in eglogis.

Zodiaci
 imagines

Zodia-
 cus quid
 conferat
 rerù or-
 ni.

Signifer inde subest, bis sex, & sidera complent.

Hic aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo,

Libra, scorpius, arcitenens, capricornus, & urnam

Quintinet, & pisces

iure verò obliquum circulum Soli memorat assignatū,
 quia rerum ortu illius circuli obliqua positio pluri-
 mum conferat, quod qua potissimum ratione contingat,
 hic Ocellus non docet, exactè verò monuit Aristoteles
 2. de orin 56. & magis aperte etiam 1. sequ. subdēs
 τῆς μετ' ἑρσυνεχίας ἢ τῆ ὀλεφονί' αὐτία. τῆ δὲ προσετινακῆ
 ἀπιέναι ἢ γυλῆσις. (continuitatis igitur, qua est totius
 latio, causa est. accedendi verò, & recedendi inclinatio)
 quam doctrinam fusè ibi & seqq. text. prosequitur: do-
 cens prædictis locis primæ spheræ, motum raptu suo
 alios orbis impellentem entium ortum, & interitum
 non producere, quia maximè vnus est, ac potius idpre-
 stare Solis sub Zodiaco motum, qui vt continuus pe-
 rennitatem ijs conferret, inclinatio verò, & circa Zo-
 diacum eleuatio, per quam accedit, ac modò recedit
 Sol à puncto verticibus nostris imminente, rebus ortū
 tribuet, ac interitum. Ne quis tamen entium ortus so-
 li effectrici causæ modò adscriptos opinaretur, ac si su-
 bic-

bieſtum excluderetur, cuius neceſſitas cap. 1. fuerat expreſſa, ſubdir, quod ſi adæquatè loqui placeat, illius cauſa eſt vniuerſi diſtributio, per quam agens, & patiens in eo conſtituuntur, è quibus rerum ortus, & interitus emergant, quorum vtrumq; pariter Ariſtoteles in rerum perenni ortu dicebat conſiderandum 1. de gen. 14. factoque inde ad ea, quæ primò tradiderat, reſreſſu, ſicuti docuit generare in alio eam vniuerſi partem, quæ ſupra Lunam conſtituitur, ſic monet in ſe ipſo gene rare quidquid infra eandem locatur; Lunam verò non ſcludit ab aſtione, licet agentium terminum ipſam conſtituat: eam enim multorum conſpicuam cauſam aſpicimus, puta dum oſtea, & huiusmodi animalia videmus ea creſcente eſſe turgida, quæ ipſa decreſcente diminuta apparent, vnde rectè Manili. canebat.

Luna
multorū
cauſa.

Aſtione

*Sic ſub merſa fretis concharum, & carcere clauſa
ad lune motum variant animalia corpus.*

maris quoq; fluxus, ac reſreſſus à pleriq; in eam reiſci-
tur, dum.

Luna ſuis vicibus Tethym, ſerrenaq; miſcet

ea decreſcente menſium muliebrium contingant pro-
fluua, vt ideo teſte Ariſt. 7. de hiſt. an. 2. nonnulli ar-
guto quodam cauillo Lunæ ſexum ſæminem tribue-
runt, quia illa decreſcente purgentur mulieres, moxq;
ambæ eodem temporis decurſu repleantur. aliàq; hu-
iuſmodi in capilis, plantis, arboribus, & alijs huiusmo-
di recis, ad Solis coniunctionem vel, oppoſitionem
properante Luna conſpicimus, ideoq; ab agricola ob-
ſeruandum docebat Virgilius.

Lunæ
ſexuſq;
10.

Cur Lu-
næ ſæ-
minem
ſexus at-
tributus.

Geog. 1.

quid menſtrua Luna moneret.

vnde illi in hæc inferiora quoque aſtione adſcribenda,
ideoq; ipſam inter cali partes enumerabat Ariſt. 2. ca.
li 96. ſed ſupra lunam dicens id ad eſſe, quod agit in a-
lio

lio, inter huiusmodi agentia eam quoque inclusit, quam
 cum predictorum agentium terminus constitueretur,
 ab ipsa earumdem sectio desumenda erat, eademque
 ratione *hoc cap. 1. 2.* Isthmum mortalitatis, & immorta-
 litatis eandem nuncupauit. si vero ambe vniuersi par-
 tes accipiantur, & ex vtrisque vnum quid constituatur,
 id mundi nomine exprimeretur: quarum vtriusque na-
 turam hic elegantissime descripsit, caelestem scilicet
 per verba *αὐτὸς θεῶς τοῦ θεῶν* (*semper currente diuino*) quia
 perpetuo illa mouetur, & ex perpetuo illo motu *θεῶν*
 (*Deos*) corpora caelestia vocauit antiquitas *αὐτὸς θεῶν*
 (*à currendo*) vt obseruabat Macrobius, quod sane sto-
 lido praestitit consilio, vt enim Velleius apud Cicero-
 nem monebat, *Dei nomen tantum enti beato conue-*
nit, & quid potest esse minus quietum, quam nullo puncto
temporis intermisso versari circum axem caeli admirabili
celeritate? nisi quietum autem, nihil beatum est. ex eo-
 dem pariter cursu caelum *αὐτὸς παρὰ δὲ αὐτὸν αἰεὶ θεῶν*
 (*à currendo semper*) animaduertebat Aristoteles 1. caeli
 22. sublunarem quoque vniuersi partem nobis ingenio-
 se declarauit per hoc, quod semper sit mutationibus
 obnoxia haec inferioris huiusce partis natura, vnde
 sua desumpsit primordia acutissima illa Protagorae
 sententia, afferentis verum esse quidquid vnicuique ap-
 pareret, vt simul de eadem re, vel etiam contraria plu-
 rium placita veritati esse consona contingat, perpetuo
 scilicet fluxu entia premi cum animaduerteret, nec
 vnico temporis momento res easdem celebant perma-
 nere, ideoque rebus assidue immutatis diuersos, immo
 oppositos de iisdem conceptus, & verè posse efforma-
 ri ingeniose assererat, cuius sententiae fundamenta
 abundè recēset Plato in Theeteto, ac reiecit, quod pa-
 riter Aristoteles 4. met. 19. et seqq. acutè praestitit: ille

Corpora
 caelestia
 θεῶν & cur
 dixerint
 antiqui.

Saturn. 1.
 c. 26.

1. de nat.
 Deorum.

Et cur
 caelum ai-
 θεῶν.

1. de nat.
 Deorum.

Protago-
 raē sentē-
 tia expli-
 cat ur.

tamen inde ad statuendas idæas fuit excitatus, vt harum ope permanentia, nec perpetuæ mutationi obnoxia entia contempleretur, vt monuit Arist. *met.* 1. 1. 5. & seqq. indeq; vniuersa fortasse Græcia plerisq; rebus nomina imposuit ea è fluxu deducens, vt eruditè Plato in Cratilo obseruabat: & Seneca exclamabat *Quacumque videmus ac tangimus Plato in illis nõ numerat, quæ esse propriè putat, fluunt enim, & assidua diminutione, atq; adiectione sunt. nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit iuuenis, nemo est mane qui fuit pridie. corpora nostra rapiuntur fluminum more, quidquid vides, currit cum tempore, nihil ex his quæ videmus, manet. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum. hoc est, quod ait Heracitus, in idem flumen bis non descendimus (Cuius etiam dicti meminit 4. *met.* 22. Aristoteles) manet idem fluminis nomen, aqua transmissa est. hoc in amne manifestius est, quàm in homine. sed nos quoque non minus velocis cursus præteruehit: & ideo admiror dementia nostram, quod tantopere amamus rem fugacissimam, corpus, timeamusq; ne quando moriamur: cum omne momentum, mors prioris habitus sit.*

cur reb
pleraq;
nomine
è fluxu
imposita,
epist. 58:

N
est certis primis prodierit: et cum semper
etiam existerit, & ea quæ ipsam accollant
semper et illis partes esse oportebat, etiam
et illis partes esse oportebat, etiam
& duobusq; est inter eas

Tex. I.

Viuentium generationem æternam fuisse docet.

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΠΡΩΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

Aνθρώπου δὲ ἀρχὴ γενέ-
σεως ἰσώρη ἐγένετο
ἐκ γῆς, εἰ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ζω-
ῶν τε φυτῶν, ἀλλ' αἰετῆς δια-
κοσμῆσεως ἕνεκα, ἀνάγκη καὶ τὰ
ἐνυπαρχόντα καὶ τὰ ἐνδιακεκοσ-
μημένα. 1. σωπῆσαι, πρῶτον
μὲν γὰρ αἰεὶ ὅλος τὸ κόσμος,
ἀτακαχόν καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ. 2.
συνεπαρχῆν, λέγω δὲ μέρη
ἑρανόθεν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων
(ὃ δὴ μεταρῶν καὶ ἀέριον ὀνο-
μάζεται). 3. εἰ γὰρ ἄνευ τούτων,
ἀλλὰ σὺν ταῖσι, καὶ ἐκ τούτων
ὁ κόσμος.

1. V. δια-
κεκοσμη-
μένα. &
in V. de-
est usque
ad πρῶ-
τον.

2. N. ἀν-
τῶν. im.
ex V. &
B.

3. N. ὀνο-
μάζεται.
im. ex V.

Hominis autē ortus
principium primū
non factum est ex terra,
neq. aliorum animalium:
nec plātarum: sed semper
existēte mundi distribu-
tione, necesse est, & ine-
xistentia, & in eo ordina-
ta adesse primò quidem,
semper existente uniuers-
o necessariū, & partes ip-
sius coexistere partes ve-
rò, dico, cælum, terram, &
quod inter hac medium,
quod sublime, & aerem
nominatur: non enim sine
his, sed cum his, & ex his,
est mundus.

P A R A P H R A S I S.

NUnquam homines, plantæ, vel animalia
è terra primò prodire: at cum semper
mundus extiterit, & ea quæ ipsum incolunt,
semper extitisse asserendum. si enim erat uniuersum, & illius partes esse oportebat, cælum
scilicet, tellurem, & quodcunq; est inter eas,

cum

cum his mundus nequeat destrui, ac ex his
constituitur.

COMMENTARIUS.

Nobili sane methodo nobis in universum exhibere
omnium illorum. Oculis in hoc opusculo; illius terce-
nica & primo capite suaderet est comparat; explicitus
de secundo capite ortus, & interitus; quod peregrinatio
dum vicissitudinis in ipso vigent; naturas rationesque capi-
sis; nonnulla hoc tertio capite nunc solent quaestiones vel
essentie dogmata; ut inde melius tradita firmenres, et
quia non satis est propria placita edocuisse; nisi profusus
etiam illae objectiones eijerantur; quibus ipsa premun-
tur. nam multi praeter intellectus turbiditate hinc succer-
bunt; licet enim ea veritati consona omnino cognos-
cant; harum tamen solutionis ignasi; propriam fate-
ri dum et abesse in seientiam; longe deteriori crimine
in oppositam sententiam se ferri permittunt; ut obser-
vabat Arist. *met.* 4. 28. Hoc igitur praestitit auctor
primo quaedam de humano ortu; qua circa in fereba-
tur; excludit sententiam; per quam aeternitas illi de-
negabatur specieci; quod plures in ceteris inde fortis
etiam vigeat. & idcirco hanc primo excludit; quia pre-
cipue praecipuis causis renati ortus assignatis; congruū
erat dubitationes speculorum ortum spectantes illi sub-
nectere; imo ab Oculis de humano ortu evertenda
positio; qui in universum assererat aeternum; dum hoc
statuentes philosophi axioma humanum quoque genus
aeternum affirmant; & e contra omnes gentium in-
dumasserent; hominis pariter ortum eereis tempo-
re dixerint consequentem. Diodoro teste. docet igitur
hominum; et reorumque viventium generationem

Opinio
eorū qui
homines
ē terra
ortos af-
ferebant.

tellure sua non traxisse primordia, ut eorum inde ex-
cludat sententiam, qui rerum ortui principia adscribē-
tes, homines, & cætera viuentia primo ē terra aliquā-
do prodijisse asseruerunt eo ferè pacto, quo singula
sponte nascentia in dies ē terra erumpere cōspicimus.
sic enim eorum ortus prodirent principia, indeq; vni-
uersi aboleretur æternitas, dum perfectissimæ species
ipsum incolentes principia viderentur accepisse. quæ
singula vt rectius percipiantur, animaduertendum
quamplurimos veterum philosophorum, quia enim
æternitatem negabant, nec tamen Summum Deum si-
ne materia rerum conditorem agnoscebant, veræ phi-
losophiæ dogmatibus destitutos in hæc absurda placi-
ta incidisse, quod primò ē terra homines productos v-
naq; cætera animalia, ac plantas arbitrarentur, quod
respiciens Lucretius canebat.

Rer. nat.
lib. 5.

*Quare etiam, atq; etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito, quoniam genus ipsa creauit
Humanum, atq; animal prope certo tempore fudit
Omne quod in magnis bacchantur montibus passim
Aerisq; simul volucres variansibus formis
quasi tanta enascentem terram virtus fuerit comitata,
vt tunc temporis calore Solis pressa illius superficies
plerisq; in locis intumuerit pluribus veluti pustulis
affecta terqui pelle circumdatis, quibus contenti fa-
tus noctu à circumfusa aeris nebula incrementa susci-
perent, interdumq; à Solis astu soliditatem contraherent,
tandemq; maturo accepto incremento, perustis
membranulis, cuncta animalium genera prodierint, è
quibus plus caloris nacta euolarint, terrestri magis
concreta materie tellure ipsa deserere non potuerint,
ijs animantibus, quibus copiosus humor eunti-
gerat, ad aquas cognatum veluti locum percurrenti-
bus,*

ibid.

bus, vt late recenset Diodorus; & hoc idem prorsus
sensisse videntur poete, dum ferè perditum genus hu-
manum lapidum beneficia restitutum asseruere, à qui-
bus à Deucalione proiectis, mares à Pyrrha femelle pro-
direrit (vt late Quidius) in tellurem scilicet humani or-
tus principia reiecturi, indeque docebat Pindarus po-
pulos λαας dictos, dū de Deucalione & Pyrrha cecinit:

ἄτερ

Δ' ἰουῆς ὀμοδάμων

Κησαδάαν λίθινον γόνον

Δασὶ δ' ὀνόμασθεν

(*& absq; concubitu eiusdem generis comparauerunt la-
pidicam saturam: λαοὶ autem apellati fuerunt*) λίθος (Lapis)
enim Dorica dialecto λαας dicebatur, vt ibid. Benedi-
ctus obseruabat. Quod si quis obiecisset fictitiū quid
esse hoc placitum, dum nullibi tellus hominem, equū,
vel quid huiusmodi producat; refellebant obiecta,
dicentes nunc terram ventorum impetu, & Solis ar-
dore constipatam maiora amplius animalia proferte
non posse, vt monuit Diodorus, imo iam ipsam conse-
nuisse, ac præ etate primæuo robore amisso imperfe-
cta tantum quædam animalcula progignere, quod ele-
gantissimè Lucretius sic explicauit.

Iamq; adeo fracta est aetas, effataq; tellus.

Vix animalia parua creat, qua cuncta creauis.

Sacra, de ditq; ferarum ingenia corpora parua.

& quispiam fortasse vltèrius à veteribus quibusdam
stolidè telluri adscriptam huiusmodi virtutem imbriū
copia iam extinctam, fulminumue ictibus omnino di-
scussam eo pacto asseruisset, quo similibus sanè casu-
bus fatidicam vim eidem telluri insitam prorsus per-
ditam, vt inde in totum oracula expirasse contigerit,
pleriq; apud Plutarchum asseruere. hic enim certis a-

1. curia

2. 60V

3. 100V

4. 100V

Olimp.

od. 9. an-

tistro. 8.

Cur po-

pulus la-

as.

Diso l. l.

Lib. a.

Di orac.

def.

Vnde
oracula
prodiret.
quod
-ns. e. do
A. 1811

tum locis oracula exerceri considerantes (quæ certè gentium astu prodibant, ut sat apud Lucianum Abdonachitæ vita demonstrat) in terra telluris virtuti eadem tentant adscribere, humane sentiet innatam anime futura noscendi facultatem dam crederent, & quibusdam terræ partibus diuinos quosdam halitus prodire arbitrabantur, qui in corpus insoli innotum quid animis conciliarent, cuius veluti reportæ ac diffusæ meatibus quibusdam expansis, futuri uerteret imago, quod.

— ubi virgineo concepta me est pectore nomen

Humanam feriens animam sonat, ora q̄ uas.

Lucan. 11.
5.

Soluit —
ut nō secus quam vini halitus validos plerosq; motus excitat, occultos quinimo sermones, & intimos animi sensus deproinit, vnde Pindarus dicebat,

Θαποαλέα δὲ πᾶσα

Κρητῆρα φωνὰ γινέται

Remor:
od. 9.

(audax autem apud craterem fit vox) quia nimis audaci fiducia pectoris at cana vox ebit, prodere non pertimescit; huiusmodi patiter terrenus habitus sic citatis congruè cum fetore commixtae particeps, etheredum quodammodo spiritum reddat ac fulgidum, cuius ope

Cur oracula
cō-
sulerent.
Deos o.
sarent.

Delphicum
oraculum.

In P. 110
9. 51.

innatam facultatem animus exercens futura prænoscat simul ac prædicat, nec tamen inane arbitrabantur pio cultu uinosa orare; Apollinemq; præcipit, cuius Delphicum oraculum non dissimili sane ratione legimus erupisse, dum pedudes, pastoresq; eo loci uenientes bacchatione quadam, in concionisq; motibus corripentur, ut græcus Scholiastes Aristophanis dicebat: ubi ijs eam omnem huiusmodi temperiem, ac mutationis vim terræ infusâ fuisse credebant, ideoq; puras etiam hostias exigi, & tot libamina, quibus con-

Ispersa hostia tremore quodam concuteretur, ut inde
 congruum temporis momentum diuine huius aurae ca-
 pienda numinum beneficio indicaretur, qua non quolibet
 tempore emergere obseruabant, nec frustra Py-
 thiam toto vitæ decorsu ad id munus exercendum ea-
 stam, puramq; seruari ahiberabantur: hac enim ratione
 synceram quoq; corporis temperiem permanere cre-
 debant, ac longe puriorem phantasiam reddi, ut faci-
 lius inde, ac syncerius vis illa fatidica conciperetur, nec
 corporis alterationibus oppressa langueret, ac cum spi-
 ritus temperie, congruo ceu ad illud opus instrumen-
 to imaginandi, ac diuinandi vis recte conueniret, in-
 deq; furoris afflatus, & furorū sincera prædictio prodii-
 ret, quæ vel prorsus perderet, vel saltem exilè, & vitio-
 sâ redderet, si turbata imaginatio, ac immundi corpo-
 ris vaporibus concussa, quibus quantum illa afficiatur
 insoniorum variis, ac modò frequè, modò rarè de-
 cursus ostentat. hanc igitur caelestem ab ijs hereditamq;
 virtutem sicut æternam non permanere, ac in terra etia
 am extingui, videoq; oracula deficere veterum pluri-
 mi statuèbant, idem pariter eos de vi etæ infiræ, qua
 perfectæ animas procrearet, eos protulisse, non à ven-
 ritate prorsus forsitan abhorrebit, canente præcipuè
 Lucretio.

Pythia... cur casta

System
hup...
Al...
qu...

Lib. 5.
... 110

Sed quæ si finem aliquem parienti debet habere, quoq;

De Hittu vi mulier spatio desessia venisto.

hoc autem veldi abridum dogma reiiciendum mo-
 net Ocellus, sed afferendum mundum semper existisse,
 se, ut opellas docuit, & ita pariter ea singula, quæ illi
 inexistunt, ac eius orci rem constituunt, ipsum semper
 fuisse consequata, quod idem de homine sequi, textu in-
 fert, ac ita arguere videtur. Si vniversam adsit, & illi-
 us partes existere oportebit, quare illud æternum cum

Cap. 1.

sic ex alijs habitis, idem quoq; de partibus statuendū
 quas illi corporis fuisse inde videtur inferri, quod mun-
 dus est quoddam totum, ideoq; dicitur vniuersum; &
 totum absq; suis partibus esse vel intelligi impossibile
 videatur, quid enim totum dicitur, quia nulla ex pro-
 prijs partibus destituitur *met. 5. 30.* Vniuersi verò par-
 tes monet esse cælum, terram, & quod medium est in-
 ter ipsa, quod æreum, & *μετάραιον* nūcupatur, ut enim
 monebat Plutarchus *μετάραια* dicuntur *τὰ ἀπὸ τῆς κί-
 κλις τῆς σελήνης καθήκοντα μέχρι πρὸς τὴν θέσιν τῆς γῆς*
 (quæ ab orbe Lunari situm vsque pertinent terræ) &
 quòd partes vniuersi re vera sūt, inde colligit, quòd
 his careere nequeat vniuersum, ex his constituatur, &
 per hæc vniuersi sortiatur rationē, ex quo ratio & na-
 tura partis coalescit. hæc verò eadem cælum scilicet,
 & corpora simplicia vniuersi compagem componere
 affirmans Aristoteles, & ipse vniuersi partes nuncu-
 pabat *1. celi. 5.* dum de his acturus se determinaturū
 dicebat *περὶ τῶν κατ' εἶδος αὐτῆς μορίων* (de his quæ secū-
 dum speciem sunt ipsius partes). & hinc profectò sequit-
 ur cælum, terram, & quod inter ipsa medium est, æter-
 nitate potiri, si falsis insistamus principijs Ocelli vni-
 uersum statuentis æternum: quam sententiam cum
 superius reiecerimus, & dogma hoc simul cadere o-
 porter. hoc tamen animaduertendum, quòd seq; tex-
 tu tradendæ doctrinæ præcipuum veluti fundamentū
 collocavit, scilicet vniuersum suis partibus destitui nō
 posse, aliàs enim non foret vniuersum, ideoque æter-
 num illud statuentem, & has æternas necesse est affir-
 mare.

μεταρ-
 αιον quid
 de las. li.
 3. i. proam

6. l. i. v.

Enumerantur partes, quæ necessariò vniuerso coexistunt.

Tων δὲ μερῶν συν-
παρχόντων, ἀναγκα-
στία ἐπιπεριεχομένα 1. συν-
παρχειν αὐτοῖς. ἔρατο ἰδρ ἡ-
λιος, σελήνη, ἀπλανῆς τε ἀ-
στέραι, καὶ πλανήτας, ἧ δὲ γῆ
ζῶα, φυτὰ, χρυσός, ἀργύριον,
μεταρσίω δὲ καὶ αἰρίω πνεύ-
ματα, ἀέμεις. 2. μεταβο-
λὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον μετα-
βολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον.
συνὸ τῆσθε γὰρ ἔρατος; 3.
συνὸ τῶ τα περιεχομένα ἔ-
χειν, καὶ συνὸ τῆσθε γῆ. 4. συν-
τῶ. 5. τα ἐπ' αὐτῆς φύομένα
καὶ βοσκομένα ἵπκιναι, καὶ συν-
τῆσθε μεταρσίω καὶ αἰρίω,
συνὸ τῶ τα ἐπ' αὐτῶ παρτα τα
γινόμενα γίνεσθαι.

AT dū partes existunt,
& ijs coexistere o-
portet ea, quæ in ipsis conti-
nentur. celo quidem, Solem,
Lunam, fixas stellas, & pla-
netas; terra verò animalia,
plantas, aurum, & argentum;
sublimi auiē, & aereo spiri-
tus, ventos, ac mutationē in
calidius, & mutationem in
frigidius: cum hac enim ca-
lum, quod habet in se con-
sistentia, & cum hoc terra, quæ
in ea generantur, & pascū-
tur adesse, & cum hoc subli-
me, & aereum, quod, & in
ipso sint omnia, quæ in eo
sunt.

Tex. 2.

1. N. περι-
εχομέ-
να im. ex
V.2. N. ἀε-
μειον im.
ex V. /3. L. δ' ἐπε-
ρατόν.

4. L. γῆν.

5. N. non
habet
συνὸ τῶ
ad ex
VV. L. &
B.

PARAPHRASIS.

ET vbi partes vniuersi existunt, illa pariter
quæ ab ipsis continentur, simul existere
oportet, ita vt celo cōstituto Solem simul Lu-
nam, nec non fixa qualibet, ac errantia sidera
adesse opus sit: tellus necessariò animalia, plā-

tas, aurum, & argentum exposcat: & aera spiritus, ventus, calor, & ac frigus, necesse est, ut
concomitentur. ceterum si quidem ideo perfectum, quia ijs, quæ in se continet, nõ destituitur. Ea similiter ratione tellus exposcit, quæ ex ipsa ortum, & alimenta desumunt, ac sublimis, & ærea pars eas necessario, quibus aliud afficitur, mutationes exigit.

COMMENTARIUS.

Vniuerso coexistere partes cum docuerit, æternam ut ostendat humanam speciem fuisse, nunc prædictis partibus eas quoque coexistere particulas, quæ in ijs continentur ingeniose proficitur. e duobus enim hisce principijs id, quod præcipue expetit, sequitur, quæ facillime inferet. Enumeratis igitur vniuersi partibus, quæ necessario docet adhærere ea, quæ in ipsis præcipue continentur, ac ipsa vniuerso connectantur, & illud consequitur: eadem enim inter huiusmodi particulas & principes mundi partes viget proportio, quæ inter has, & ipsum vniuersum emergit: & ista scilicet rationem totius cuiusdam gerunt, si ad huiusmodi particulas conferantur; ideoque inter ipsas par ratio consurgit. & ne quis hoc placitum de indiuiduis in vniuerso contentis statui arbitraretur, quod fallum esse experimento pateret, ideo subdit, quid ratione partium huiusmodi complectatur, ut in personibus indiuidua, in caduuis speciem ipsam contemplari appareat, in qua & hæc æternitatis videntur capacia, ut eorum observauimus: & ait, quod sicut vniuerso eorum, ita & sublimis

mis pars necessariò connectuntur, ita pariter cælo Sol, Luna, aliaq; cum fixa, tum errantia sidera coexistent: terræ quoq; eadem semper ratione animalia inerunt, plantæ, yaucum, & argentum: sublimiq; tandem parti flatus venti, ac mutationes, quæ in calidius, & frigidius: licet verò nomen *ανέμου* & *άνεμος* (status ventus) plurimq; confundi validissimum suadere nobis videatur testimonium Aristotelis *meteor.* 2. c. 4. & alijs in locis reueratamen inter ea viget discrimin, eo quod nomen venti specificum, ac status vniuersalius quid, ac genericum videtur indicare, vt licet obseruare *meteor.* 1. c. 13. quo loci dicebat Arist. *περί τῶν άνέμων καὶ πᾶντων άνέμωνων* (de vëtis autem, & omnibus flatibus). ac idè nomen *ανέμου* ventos etiam complecti videtur, at quid aliud præterea exprimere: imo arbitraret egò nomen flatus cuiuscunq; vel leui auræ competere, ac vehementiam nomine venti exprimi, præcipuè quod ventum obseruo ab Arist. dici non simpliciter siccam exhalationem è terra, sed illius multitudinem. dixit enim *allato cap. 4. 2. met.* *ἔστιν άνεμος πλῆθος τῆς τῆς γῆς ἕρπας ἀναθυμιάσεως κινημένον περί πλεῖον γῆν* (est ventus multitudo quadam sicca ex terra exhalationis mota circa terram) nos igitur flatus, & vëtos semper ac eã partem docet efficere, ac mutationes in calidius & frigidius: indeq; rationem subdit, cur particulas relatas vniuersò coexistere asseruerit, hanc scilicet, quòd *cum hoc est cælum &c.* id est ex sui natura cælum sibi vindicat, quod ea sortiatur, quæ in eo continentur; id terræ pariter exigat conditio, vt plantis & animalium copia exorneret, quibus vberrima præbere non recusat alimenta: idque sibi medius vindicat locus, quòd in ipso ea singula fiant, quæ in illo fieri admiranda naturæ ex gunt instituta. è quo sanè dicto nobile refulget profundi, quod

Quid
ανέμου
& *άνεμος*
signifi-

videtur
D

Ventus
quid sit.

in Ocelli dictis efflorescit, acuminis argumentum: hic enim dum particulas mediij loci contempleretur, verbo *γινεσθαι* (*fieri*) vti voluit, in alijs verò nequaquam; quia tali conditione huiusmodi particulae (cum sint entia successiua, & perpetuae simul agitationi, ac mutationi obnoxia) efficiuntur, quòd earum esse sit idem ac fieri, cuiusmodi naturam in quolibet ente successiuo intuemur, quòd dialecticas tamen, scientificasq; non effugere contemplationes praescripta 2. *post. c.* 12. indicant dogmata. Maximam tamen dubitandi praebent occasionem postrema haec textus verba: vnde nam scilicet in ijs traditum dogma robur deducat, non efflorescit: quoniam enim naturalis necessitas terrae incumbit, vt necessario animalia, ac plantae in ea sint statuendae, pariq; ratione in caeteris dubitare contingit. caelum sanè Solem, Lunam, aliaq; sidera videtur exigere, flores, & interitus, ac cuiuslibet mutationis, praeter localem ipsum, incapax asseramus, vt *cap. praec.* sentientis visus est Ocellus, cum quo Peripatetica consentit schola 1. *caeli* 20. & 2. *caeli* 3. & *alibi*. tunc enim, quia impossibile foret naturae viribus noua in eo astra produci, ac ea quibus ditatur, illi nunc inesse conspiciamus; aeterna haec vtiq; erunt, si quis caelum cum Ocello, ac Aristotele aeternum falsò asserere auderet. haec tamen ratio in terra, nec in loco sublimi viget, in quibus praedictas particulas assidue oriri cernimus, ac interire. quare nil nos excitabit, vt tellurem his non praextitisse asseramus, ac locum medium similiter. magni certè roboris non est haec Ocellitatio praesupposita, etiam vniuersi perennitate: non enim apparet naturalis aliqua necessitas, quae hysce particulis eas vniuersi partes destitui non posse certò ostendat: probabilis tamen est ratio, ac valida si naturae iura spectemus:

dit.

2. post. c.

12.

-111111

Dubitatio.

1. caeli 20.

2. caeli 3.

alibi.

Solutio.

cum enim in rebus naturalibus ea tantum vigeat necessitas, quæ ut in pluribus 2. *phys.* 77. & tellurem nunc plantis, nec animalibus destitui vnquam videamus; sentiendum iure videtur ita semper contigisse; quare illam statuentes æternam, & his æternitatem adscribere oportebat. idemque dicendum de cæteris partibus; eoq; magis, quod peculiaris earum vniuscuiusque natura id videtur indicare: cælum enim cum sit incapax ortus, & interitus 2. *cali.* 1. 1. iam inde patebit æternas quoque illius partes asserendas. mutatio pariter aeris dicenda foret æterna, cum è motu Solis iuxta illius accessum, vel recessum occurrat, vnde anni tempora prodeunt, ac cælorum motus perennis statuatur; idemque flatibus, ac ventis par ratio adscribet, cum enim ex halitibus siccis è terra prodeuntibus gignantur 2. *meteor.* c. 4. quos Sol excitet *ib.* c. 5. siue agens, quod perpetuo operatur, nec Atlantem quempiã (ut dicitur 2. *cali.* 1. 4.) exposcit, siue necessitatem materiæ inspiciamus, patet utiq; illas sublimi loco coexistere. Est quoque vero simile terram semper plantas, & alia in textu enumerata concómitari: illas quidem, si de ijs, quæ ex semine prodeunt, quales sunt quamplurimæ, sit sermo: quia cum hæ sibi similem prærequirant plantam, à qua prodierint 3. *de gen. an. c.* 1. 1. iuxta Ocelli principia vniuersum æternum asserentis philosophari oportebit, si nunc adsunt in terra, illi semper coextirrisse: eademq; in animalibus perfectis viget ratio; secus in plantis, & animalibus ortis ex putri, hæc enim in terra cū progignantur, & humore, 3. *de gen. an. d. c.* 1. 1. quo loci latè docetur quam ratione huiusmodi plantæ prodeant, & quo pacto contingat

quæcumque mora fluidor; calore

Corpora tabuerint in parua animalia veris.

terram præcessisse supponunt, necdū nature ordine, quo
semper effectum causa præcedit. *post præd. cap. de prio-
ri, & 5. met. 16.* ve. ūm etiā in tempore, ratione eorum,
quæ præiua quadā naturæ ferie prærequiruntur, vt in
terra ex partu erumpant viuentia, vt longo & in his
apparatu admiranda naturæ refulgeat prouidentia,

Romæ
1000.
pondo a-
ranearū.
Ael Spar-
tian. in
suis vita.

cuius potentem industriam, vel ex his minimis licet
inferre, non secus quam Romanæ vrbis magnitudi-
nem ex eo colligendam censuerit Helioabalus, quod
millea pondo araneorum sibi proposito præmio de-
ferri cum iussisset, infano sibi studio araneorum decem
millia pōdo sibi vidit allata: dum in ipsis etiā ex pu-
tri nascentibus singularis supremi numinis refulgeat
sapientia, vt de ipsis ea possimus proferte, quibus
Heraclitus ad eum vili degeatem taberna caloris gra-
tia accedere recusantes monebat apud Arist. *de p. 10.*

Deus
vbique.

*vt. ἐπὶ θεῷ, γὰρ αὐτῶς εἰσέναι θάρρατος, ἐπαι γὰρ καὶ
ἐν τὰυθ' αὐθὲς (iussit enim ipsos ingredi confidenter, esse
enim & ibi Deos)* in auro quoq; & argento eadem viget
ratio, quæ in cæteris, idemq; in reliquis metallis appa-
ret, cum pari ratione in terra ex halitibus generentur
meteor. 3. c. vlt. & illa tantū. Ocellus hic vt cætero-
rum præstantissima recensuerit. nec quis imaginetur
Ocelli hoc ratiocinium facile everti, si quis assereret
huiusmodi entia è terra primò producta, inde per se-
men conseruata, ac ideo aliquod ortus eorum fuisse
principium. facile siquidem hæc dubitatio ex traditis
c. 1. euellitur: ibi enim cum statuatur perfectionis, vel
imperfectiois vllos gradus vniuersum accersere, li-
quet certè nec id de tellure præcipua ipsius parte asse-
rendum esse, ideoq; si nunc animalia nō progignit, nec
prius produxisse asserendū, ac singulas particulas qui-
bus gaudet, illi semper coexistisse affirmandum, idem-

1110
1111

que de cæteris vniper si partibus dicendum, ne aliquãdo imperfectius fuisse, ac inde redditum perfectius vniversum, contra superius c. 1. præscripta, statuamus. ideoq; & hanc terræ naturam tributam ait, & vbi ipsa sit, ea pariter, quæ in ipsa generantur, & pascuntur, existant, ac si alteram nobis rationem leuiter saltem exprimat, cur dixerit animalia necessario existere si terra sit, ex causa finali desumptam, quam præcipuè contemplatur physicus 2. *phys.* 91. quia scribet herbis pascuntur, vnde eorum gratia hæ videntur progenitæ, ac idcirco cum has semper tellus materna promat liberalitate, & illa necessario videatur coexistere, natiuam similiter hanc loci mediã asserit conditionem, quod in eo sint necessario, quæ nata sunt ipsi inesse, eam accipiendo necessitatem, quæ ratione materiæ, & finis in naturalibus occurrit 2. *phys.* 87. & seqq. quare si Ocelli principia spectemus perfectionis incrementa vel decrementa ab vniuerso auferentis, ac vniuersum statuentis æternũ, ita tamẽ vt eo existente, necessario partes eius principes coexistat, vt latè c. 1. disseruimus, patebit utique falsum iure dici dogma asseretũ aliquando tellurẽ animantia singula protulisse, quod nunc senio debilitata non præstet: ac præterea singula hic tradita optimè coherere: & idcirco obseruandum quodocunq; liber auctoris alicuius quempiam locum interpretari, sen per nos per eiusdem principia progredi oportere, tunc animaliorum placita stolidè non continget irridere, quæ licet plerumque prima facie videantur absurda, ingeniosa tamen, & maxime firma apparebunt, si ea principia spectemus, per quæ illorum auctor fuerit progressus, quod vellem singulos, dum auctorum placita considerant, animaduertere: inde enim debetur illa, qua pleriq; gloriata credunt aucupari, vni-

Quo ratione auctores interpretandi.

rum magni nominis derisio, viris prudentibus indigua, & studiosorum omnino commodis inutilis, qui in sapientum vigilijs non iurgia, sed ad discendum quaerunt praesidia.

Humanum genus aeternum esse probatur.

Text. 3.

Επειδὴ καθ' ἑκάστην ἀποτομῶν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτακται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν ἑρατῶ τὰ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῆ ἀνθρώπος, ἐν δὲ τῷ μετὰ τῆν ἄρσιν δαίμονες, ἀτάκτῃ δὲ γένος τῶν ἀνθρώπων αἰδίων εἶναι, ἕπερ' ἀληθῶς ὁ λόγος, συμβιβάζει μὴ μόνον τὰ μέρη σὺν ἑαυτῶν χεῖν τῷ κόσμῳ ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρει.

Quonia igitur in vnaquaque sektionē superexcellens alio, quodpiam genus constitutum est: in celo quidē Deorum genus, in terra homo, in medio loco daemones: oportet humanū genus perpetuum esse. siquidē verè ratio cohaeret, non solū partes mūdo coexistere, verūm et ea, quae partibus continentur.

PARAPHRASIS.

Verūm quia in vnaquaq; vniuersi parte, quodpiam ens cæteris supereminere conspicimus, puta in cælo Deos, in terra homines, in aeris regione daemones, hominum genus aeternum fuisse afferendum erit: immutabilis enim naturæ ordo exigit, vt nedum partes vniuerso, ac partibus præterea illa cohaereant, quæ in ipsis præcipua continentur.

COMMENTARIUS.

Humani generis primordia è terra non erupisse hoc *ca. 1.* cum doceret auctor, id ratione firmaturus. *ibid.* vniuersi partes præcipuas vniuerso coexistere constituit, inde vnicuiq; parti quædam sibi adiacentia natua quadam lege connecti *præc. textu cum* docuerit, illud nunc infert, quod præcipuè meditabatur, humani, *s. generis eternitatem.* & ait, quod *in vniuersa* quaq; *sektione* hoc est vniuersi præcipua, & necessaria parte cum superexcellens quoddam genus constitutum sit; in cælo siquidem Dij ponuntur, vt superius monuimus, & in medio loco dæmones, quatenus Possidonio teste apud Macrobiū ex ætherea substantia illis parta qualitas censebatur, ideoq; per æthera dispersi credebantur: sic pariter in terra sit homo, veluti videntium præstantissimus, quatenus solus inter animalia gaudet intellectu præter sensum *2. de an. 29.* & elegantissima veluti pars à Deo in vniuerso seruatur; vnde Euryphamus Pythagoræus in suo de vita opusculo dicebat: τὸ θείον ἀνθρώπου πολυτέλειαν ζῶν ἐστὼν κόσμος ἰσωκίσειν ἀντιτίμον μὲν τὰς ἰδίας φύσιος, ὀφθαλμὸν δὲ τὰς τῶν ὄντων διακρομάσιος (*hominem Deus animal præstantissimum, & vt sua natura respondens, ita vniuersi constitutionis oculum in mundo collocauit.*) ideo inferendum necessariò æternum esse genus humanum: quasi sic arguat, nedum vniuerso necessario quodam nexu cohærent præstantissimæ illius partes, verum etiam ea, quæ in his perfectiori quadam via; & ratione continentur: cum igitur humanum genus huiusmodi appareat, si terram spectemus, vt ideo optimum etiam animal cunctorum si tamen iuxta legem

An
mones
non
Præc.
eis.
2.

Cap. 1.

SATURNI. I.
c. 23.

Homo
viventium
præstantis-
simus.

prescripta uiuat, dicatur *polit. 1. c. 2.* sicuti æterna illa ab Ocello statuitur, idem de humano genere iuxta eiusdem principia erit dicendum. Hinc deduxit V.C. Nogaola occasione querendi, an Peripatetica schola Dæmonas agnosceret, ratusq; ab illa omnino negari, locum quendam *ex 3. de gen. an. c. 1. 1.* proposuit, & quo non ignotos fuisse Aristoteli dæmonas noua sibi suadet edocere inuento. hoc tamen placitum ex Aristoteli extorquere non est difficile, cum alla penes ipsum occurrant loca, quæ id longè clarius videantur docere, huiusmodi sane *1. 2. 9. 2. de an. &* alij duo textus ingeniosè adducti ad hoc idem indicandum à Scaligero de subtili, contra Cardanum, ex quibus locis ego tamen affirmare non audeo huiusmodi entia Aristoteli prius nota fuisse. veterum tamen placita philosophorum quis nosse exoptat, ea late penes Platonem, ac Plotinum, ac Proclum tradita reperiet, & ab Iamblichò de vita Pyth. & de mysterijs, ac Psello de dæmonibus, nec non à Hierocle in earm. Pyth. omniumq; postremus physicè, ac Peripateticè procedendo de ijs abundè differuit Sueffanus in tractatu de dæmonibus, ac nonnulla ingeniosè Scaliger predicto loco expressit.

An dæmones noti Peripateticis.
Exer. 355

1. 4. 2

1. 2. 2

omoh
 Πιστευειν
 -ηρδρητη
 -αυτη

Partes terræ, non vniuersa terra quandoq; immutantur.

⊙ *θωραξ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ τὰ μέρη τῆς γῆς. ὅτε μὲν ἀταχυσὶ λαμβανέσθαι τῆς θαλάσσης. καὶ ἔθερον μέρος, ὅτε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς.* **C**orruptiones uerò, & mutationes uolentia fieri per partes terræ, quandoquidem effusionem assumit mare in alia et a parte. quando autem & ipsa terra di-

1. ad ex v.

2. ἰοριωομένης καὶ διευαμί-
σης ὑπὸ στυμμάτων ἢ ὑδα-
των πρόβδου ἐπιφορομένων,
παύλης δὲ φθορὰ τῆς πε-
ρὶ τῶν γῆν διακοσμητικῶς
ἔτι γίγεται, ἔτι ἴσα ποτὶ.
διὰ καὶ τοῖς λέγουσι τὴν τῆς
ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν
ἀπὸ Ἰναχο Ἰσθμίου τῷ ἀργε-
νί, ἠρωσιππίου, ἕως ἕχως
ἀπὸ τινος ἀρχῆς πρώτης,
ἀλλὰ τῆς γινομένης με-
ταβολῆς κατ' αὐτῶν. ἠολ-
λακίς γὰρ καὶ γέγονε καὶ
ἴσα, βάρβαρος ἢ ἑλλὰς ἔχ-
ῦπ. 3. ἀνθρώπων μόνου γι-
νομένης γοταίας αἰτός. 4. ἀλ-
λά καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως
καὶ μείζονος ἢ δὲ μείωνος αὐ-
τῆς γινομένης, ἀλλὰ καὶ τρι-
τίρας 5. αἰεὶ καὶ πρὸς ἡμᾶς
ἀρχὴν λαμβανέσης.

dilatata, & distante à sta-
tibus vel aquis occulte illa-
tis: absoluta uerò corruptio
illius, quae circa terram est
constitutionis neq; facta
est, neque erit aliquando.
proptereaq; dicentes grace
historia principium esse ab
Inacho Argino sic audien-
di, non ut ab aliquo primo
principio, sed à facta muta-
tione in ipsa: saepe enim &
fuit & erit barbara Graecia
non ab hominibus tantum
facta cōmigratione, sed ab
ipsa natura nec maiori nec
minori nec facta, sed quo
ad nos semper recensit
& initium iumentis.

2. V. 8.
ἰοριωομέ-
νης.

3. B. ἀπ.

4. N. με-
τάστατος
ἴσμο. ex
VV & B.

5. V. I.
καὶ τρι-
τίρας.

PARAPHRASIS.

Volenti tamen quidam interitus, & mu-
tationes in terræ partibus quandoque
succedunt puta dum effusæ maris aquæ terrā
obruunt, vel hæc ventorum impetu concus-
sa, ac irruentium aquarum vi disci ssa dehi-
scit, & uniuersi interitus nunquam contigit,
nec yllō tempore continget. Quod si Græcæ

historiæ exordia ab Inacho Argiui fuisse de-
 sumpta quispiam audit, sciat is non inde à
 primis veluti nascentis vniuersi incunabilis
 accepta, sed veluti violentæ cuiuspiam mu-
 tationis impetu deleta historiæ monumenta
 eiusdem auspicijs restituta. irrepit, n.
 aliàs Græciæ barbaries, ac aliàs ipsam pre-
 met, non tantum hominibus barbaris illuc
 commigrantibus, at ipsius etiam naturæ con-
 cursu, cuius vires equidem numquam augen-
 tur, vel diminuuntur, violentas tamen quas-
 dam mutationes ferunt, quarum ratione re-
 centior illa nobis. & exordij capax omnino
 videatur.

COM M E N T A R I V S.

Phyfici de vniuersi natura tractatus limites consti-
 tuturus Auctor, vt traditam mundi confirmet pe-
 rennitatem, reiectis ijs, quæ contra ipsam ex ortu vi-
 uentium ex ipsa terra deducebantur, alia ex eiusdem
 terræ mutationibus expetita nunc reijcit, ideoq; in
 hoc textu mutationes quasdam in terra contingere
 obseruat, indeque vulgarem quamdam excludit diffi-
 cultatem, quis enim terrâ corruptioni potuisset opi-
 nari obnoxia esse, ac ideo pariter vniuersum, cuius hæc
 pars præcipua est statuta, ex eo quod aliquando par-
 tes terræ dirutas, vel cum plurium pernicie ciuita-
 tum legimus, vt aliquando eodem anno duobus in
 celebres Asia vrbes nocturno motu terre conlapsas

prodant Tacitus, & Plinius, vt vbi prius vrbes aderat, stagna, & flumina eruperint, & è conuerso aliquando maris partes, ac immensa flumina exaruerint, ac totaè in aliquo mari repente emerferint *veluti paria fecerim* (vt cum Plinio loquar) *faciente natura, quæq; hausert hiatus, alio loco reddente.* quod respiciens Pythagoras apud Ouidium dicebat

Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus

Esse fretum; vidi factas ex æquore terras,

Et procul à pelago concha iacere marine.

Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.

ne quis igitur hinc terras interitui obnoxias esse videretur, obseruat ideo Ocellus non eandem vigere quo ad idrationem in terræ ipsius particulis, ac vniuersa tellure corruptiones enim quasdam, & mutationes huiusmodi violentas plerumq; docet in ipsius terræ partibus emergerè, siue aliqua pars maris cuiusdam terræ particulâ absorbeat, siue terræ partes vi flatuum, & aquarum occultè erumpentium dilatentur, vnde prodant voragines: at terram vniuersam si accipiamus, impossibile monet eam totam huiusmodi mutationibus præmi, quod idem fufius tradebat Aristoteles *met. a. c. ult.* plurâ docens olim aquis oborta nunc esse arida, & è conuerso, cuius nobilia mutationis occurrunt penes Plinium exempla, huiusq; varietatis exactas assignationes, eos irridebar, qui inde tempus gentium esse voluissent inferre. simili percussam mutatione ex ingenti terræ motu, & vehementi dici vniuersus, ac noctis illubione Atalantida insulam omnino demersam in *Timæo* enarrat Plato, quam in Atalantico mari olim floruisse commemorat Lybia simul, ac Asia maiorem, alijsq; contiguam insulis, ad quas per eam nec difficilis foret accessus; vbi præpotentes re-

Annal.
Nat. hist.
l. 2. c. 84.
ib. c. 86.

Met. 15.

Hist. nat.
l. 2. c. 85.

gnassent principes, qui & aliquando Europam ipsam suo subiecissent imperio, quæ cum congrua noui orbis regionibus appareant, illum non omnino Platoni fuisse ignotum licet asserere, ni allegoriam sub ea narratione latere, cū aliquibus placeat asserere, qualem *incomp. Timæi* refert Ficinus, eo fere pacto, quo Dantis carmina videmus, per quæ nedum conspecta Antarcticæ poli sydera cum detexisset, dum cecinit.

Cap. 4

Dural.
cant. 10

Io mi volsi à man destra, & posimiente

All' altro polo, & vidi quattro stelle

Non viste mai fuor ch' alla prima gente.

ab expositioribus ad allegoricos sensus translata: an tamen verum quid vel fictum ea comprehendat narratione Plato (quam ibi historiam nuncupat) affirmare non audeo, eoq; magis, quod earum notitiam regionum priscis etiam sæculis refulsisse veterum quoque scriptorum nec ignobilia suadent monumenta: penes Aristotelem enim *admir. auscult. c. 81.* legimus in mari trans Herculeas columnas insulam omni lignorum, ac fructuum vbertate decoram effloruisse, à continenti longo distantem interuallo, quam inde Carthaginenses vastarint, cum tamen pæna mortis mulcandos illos prius statuissent, qui illuc è Carthagine rerum copia illecti transiissent, veriti forsitan ne hæc relicta, aliquando omnis eò turba conuolaret, vbi eundæ è sæcundo sinu incolis tellus prodiga liberalitate præbebat; imo qui longè hæc philosophiæ lumina præcessit Pythagoras mundum sphericum docebat, & in illius medio non dissimili præditam figuram tellurem locabat, hæcque ita circumhabitari dicebat, vt in ea viverent Antipodes, nobisque obuersa premerent vestigia; quam & ipse Ælianus approbavit veritatem, dum Silenus penes ipsum cum Mida differens

Lact. in
eius vitaVar. lib.
l. 3. c. de
Mida &
Sileno.

extra terras hæcè maximam adhuc reperiri continentem edocebat, vbi auri, & argenti tanta copia incola pollerent, vt ferri inopes hoc inter metalla infimum illis longe præstantioribus præferrent, & alia huiusmodi narrabat, quæ licet quis asserere possit à præscis illis nouo figmenti genere tradita, cum tamen pleraque in ijs exprimantur, quæ nunc frequens ibi gentium concursus quamsimillima obseruat, non ignotas omnino præscis sæculis eas regiones fuisse si quis arbitretur, non quid distonum, vel prorsus chimericum sibi affinger. quidquid tamen in hac re placeat asserere, quamuis ibi Plato fabulam effinxisset, apud historicos innumera suppetunt exempla, per quæ Ocelli dogma de partium terræ mutatione, quæ vel imbrium, vel terræmotus, aliorumque huiusmodi euentuum vi contingant, abundè confirmentur; vnde ingeniosam educit responzionem, qua vulgaris illa contra mundi æternitatem ruat obiectio, quod historici gentis cuiusque primordia assignent, quàm sic fortius vrgebat Lucretius.

Præterea si nulla suis genitalis origo

Terræ, & celi, semperq; æterna fore;

Cur supra bellum Thebanum, & funera Troia

Non alias aliq; quoq; res cecidere poeta?

Quò tot facta virum toties ceciderit neq; vsquam.

Æternis fama monumentis insita florent?

Verùm (vs opinor) habes nouitatem summa, recensq;

Natura mundi; neq; pridem exordia cepit.

hanc verò ex tradito excludit dogmate, huiusmodiq; mutationes violentas id monet præstare, quod ea assignentur primordia; vt dum ab Inacho Argiuo græcam historiam sua deducere initia conspiciamus; non quod reuera Inachus prænobilium gentis illius gestorum

rum primæque auctor fuerit, indeq; gentes ille nata:
les deprompserint: sed quia ex aliqua mutatione ma-
gna, quæ Inacho viuente contigit, abolita prioris sui
memoria, ex illius ætate historiarum quoddam remana-
runt. monerq; vterius auctor, quod & alias barbara
fuit Græcia, rursusq; eadem subibit fata, quibus illa

Legat. nunc miserimè premitur, quæ (ut dicebat Bushequius)
Turc. 6° quondam florentissima, nunc indigna premiunt serui-
pif. 1. tute: bonarum olim artium omnisq; liberalioris doctrinæ
inuentrix humanitatem, quam nobis tradidit, repe-
scere videtur, & opem pro inter communiū factorum
aucteris Scythicam barbariem implorare; idq; nedum
nouis gentium colonijs immutata, verum nature
ipsius valido opere, quæ licet perfectior nunquam
fiat, vel imperfectior, ratione tamen nostri videris
pressa mutationibus noua videri accedere princi-
pia: harum scilicet impetu, præcedentiū seculorum
deleta memoria historicisque monumentis deperdi-
tis, quod exactè Plato patiter in *Timæo*, & Aristoteles
d. c. ult. 4. *meior*. expressit, idq; respiciens Horatius
canebat

L. 4. od. 9.

Vixere fortes ante Agamemnona

Multi, sed omnes Achrymabiles

Vrgentur, ignoriq; longa nocte.

quare violentæ mutationis vi, quæ, circuitu quodam
magno, magna veluti totius terræ hyems contingat,
(ut d. c. ult. dicebat philosophus) cum præteritorum
memoria aboleatur, inde noua contingit homines il-
lustrium gestorum accipere exordia.

Elegans dictionum in tribus hifce capitibus epilogus.

Text. vii

DE vniuerso igitur hæc dicta sufficiant, simulque de ortu, & interitu, qui in eo continuo apparent, ac de ipsius conditione, qua æterno tempore permanebit ex duabus constitutum partibus, quarum prior semper agat, moueat, & gubernet, altera verò patiatur, moueatur, & ab eadem gubernetur.

1. B. nec v. nō habet dē.

2. N. I. autō im. cx. V. & B.

3. B. non habet dē nec V.

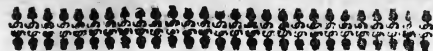
PARAPHRASIS.

DE vniuerso igitur hæc dicta sufficiant, simulque de ortu, & interitu, qui in eo continuo apparent, ac de ipsius conditione, qua æterno tempore permanebit ex duabus constitutum partibus, quarum prior semper agat, moueat, & gubernet, altera verò patiatur, moueatur, & ab eadem gubernetur.

COMMENTARIUS.

FA singula, quibus vniuersi naturam expressit auctor, eleganti claudit epilogo, ac monet se conditiones vniuersi satis assignasse, ortus pariter, & interitus, qui in ipso occurrunt, qui nam se illic certitudine contingant, & quòd in æterno vigeant tempore

in vniuerso, cuius suprema pars rationem mouentis principij induat, inferior verò patientis, ac moti; confundit siquidem auctor mouere, & agere, ac moueri, & pati, quoniam maxima in ijs terminis occurrat affinitas, licet, vt obseruauit Aristoteles 1. de gen. 45. in hoc differant, quòd mouere vniuersalius quidpiam sit, quàm agere: & moueri, quàm pati, cum enī actio opponatur passioni, & hæc in sola contingat alteratione per passibiles qualitates, actio pariter has tantum respiciet, dum contraria idem subiectum expectant 5. met. 16. quare cum motus extra has etiam vigeat, nã & in alijs contingit prædicamentis 3. Phys. 18. quid certè vniuersalius complectetur vox mouere, quàm agere: & moueri, quàm pati, vt omne agens sit mouens, non è conuerso: vnde licet adnotare, quàm profundè sua proferte dogmata consueuerit Aristoteles, qui cum dixisset aliud esse τὸ ποιητικὸν καὶ παθητικὸν (actiuum, & passiuum) subdidit καὶ ὅπως κινητικὸν τε καὶ κινητὸν. (atq; motiuo motiuum, & mobile) 3. phys. 1. 3. magis has, quam illas voces complecti acutè expressurus. Ad illudq; idem quòd modo contemplabamur respiciens Ocellus, subdit priorè vniuersi partem gubernare, alteram verò semper gubernari, eo pacto, quo operis de lege fragmentum in 2. huius operis parte exponentes obseruabimus, quia scilicet à superiori parte inferior hæc portio omnes suos motus, ac influxus recipit, quem loquendi modum inferiori partem à cælesti pèdere indicās Arist. meteor. 1. c. 2. imitabarur dicēs ἐστὶ δ' ἕξ ἀνάγκης οὐρανὸς ὡς ἄτος τῆς ἀνω φωνῆς ὡς ἡ πᾶσαν αὐτὴν τὴν διασπῆν κυβερνᾷ. (est autem ex necessitate cœlestis quoddam modo iste superioribus latioribus, vt omnis ipsius virtus inde gubernatur.)

NON voluptatis, sed suscipiendæ prolis gratia concumbendum. Text. h.

Περὶ δὲ τῆς ἐκ τῶν ἀλλήλων ἀνθρώπων γένεσως, ὁσῶς τε, καὶ ἐκ τίνων ἔσται. κατὰ πρόωπον ἐπιτελεῖται, νόμῳ τε καὶ σοφροσύνης καὶ ὁσιότητος. ἰ. ἐπισυμπεργήσης τὰ δὲ καλῶς ἔχει οἰόμετι πρότερον μὲν τὸ τοῦ διαλάβειν, ὅτι ἄχῃ ἡδονῆς ἕνεκα προσείμεν, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως.

AT de hominum generatione ex se inuicē, quomodo, & ex quibus re-
Et a ratione perficiatur, legem temperantia, & sanctitate coadiuuante, bene quidem se habere prius, quod non delectationis gratia concumbimus, sed filiorum generationis.

All. ὁσῶς φρονέον, καὶ ὁσιότητι.

PARAPHRASIS.

Hominum generationem ex se inuicem si velimus contemplari, qua scilicet ratione, & à quibus ritè perficiatur, dū legum præcepta temperantia, & pietas concomitantur, id prius veluti speculationis huius principium certè statuendū, quòd hominem non voluptatis inde prouidentis, at solius filiorum procreationis gratia decet concumbere.

C O M M E N T A R I V S.

c. 1. d. 1.

In proha.
lib. de an.
Meus Au-
toris in
hac 2.
parte.
In Bibl.
i excerpt.
d. via Py-
thag.
Homo
parvus
rauidus.

Hominis
ortus
qua ratio
ne confi-
deretur.

VNiuerſi natura in priore huius operis parte, ea quam *ibi* monuimus ratione diligenter explicata, in altera, quam nunc aggredimur (ſupremi numinis implorato præſidio, quòd, vt Simplicius monebat, vera ſcientiarum, & animarum eſt cauſa) Ocellus hominum ortus ſuis illuſtrare contendit ſpeculationibus, ac ea præcipue de hoc referre, quæ de ipſo Pythagoræos ſcimus obſeruauſſe: vt non iniuria à magno ad paruum mundum (hoc. n. nomine à Pythagora apud *Phorium* homo inſignitur) videatur digreſſus, in quorum operibus quandam, nec ignobilem vigere proportionem, & ipſe Ariſtoteles *phyſ.* 8. 18. ſenſiſſe videtur: ideoque auctor vt in præced. parte vniuerſi æternitatem, & eam, quæ in eo contingit, entium mutuam generationem voluit contemplari, hoc idem nunc videtur præſtare, dum humanæ generationis, nec ignobilia locat fundamenta, eo quia entibus caducis, quale eſt homo, ſi mentem demas, quæ diuinum quiddam eſt, & immortale 2. *de gen. an. c. 3.* æternitas ortus tantum beneficio confertur, quæ huius eſt finis, vt mox ſeq. *textu* contemplabimur: humanum autem ortum non ita conſiderat, ac ſi rationem; qua homo progignitur, velit aſſignare: in hoc enim & ipſe homo cum cæteris perfectis animalibus communicat, ſed Ocellus de humano ortu potius politicè diſſerit, ea ſcilicet doctiſſimè tradendo, quæ perfecti ſætus, & Reipublicæ vtilis productionem, ac eiufdem rectam educationem præcipue attingant. & ideo in hoc *textu* nobile conſtitutus axioma, quod ſuarum veluti ſpeculationum primum ſit, ac validum fundamentum: ait agendum

dum de mutua hominum generatione, qua potissimum ratione illa perfectissime exercentur, non concubitus ope, at per præsidia ulterius, quæ legi concubitus vagos & adulteria excludenti, ac legitimam prolem ad factus ex iustis nuptijs procreatos redigenti longè utilissima temperantia, & pietas afferre consueuerunt. Dicitur verò temperantia plurimum legi conferre in matrimonijs, quatenus lex quidem vagos arceat concubitus, & matrimonia fouet, non tamen inter coniuges determinatam coitus statuit vel prohibet frequentiam, quam nobis cum dicitur temperantia, & rarus Venerorum vsus multum factus conducat productioni, vt inf. obseruabimus, iure dicit quo ad humanam generationem legem à temperantia præsidia captare. quod verò dicebam modò à temperantia concubitus frequentiam arceri inde apertè liquet, quod ipsa mediocritas quædam circa voluptates, ac eas præcipuè, quæ tactum spectant cum definiatur *eth. 3. c. 13.* (licet enim & in sensu gustus vigeat, id tamen contingit, quatenus vt monemur *2. de an. 94.* gustus est quædam species tactus, vt *d. c. 13.* Phyloxi Eryxij guttur sibi longius gruis collo dari exoptantis, exemplo comprobatur.) Is utique, qui frequenti concubitu sua expleat desideria, erit intemperans, dum tota Venerorum delectatio ab ea, quæ per tactum emanat delectatione progignatur *ib.* è qua mediocritatem certe, quam respicit temperantia, excludet frequentia vt illi opposita; eoque magis quod sensilium voluptatum veneræ habentur maximæ, ideoque consonum dicebat Athenæus harum assequendarum gratia peieranti Deos veniam indulgere, vnde Tibullus.

Nec iurare time, Veneris periuria ventis

Irrita per terras, & freta summa ferunt.

Temperantia inter coniuges.

Temperantia quid.

An in gustu.

Venerorum delectatio vnde.

Voluptatum maxima.

dispof. 1.

12. c. 1.

l. p. 104.

Iuramentum amaritum irritum.

Gratia magna Ioni, vetuis pater ipse valere

Iurasset cupidè quidquid ineptus amor.

Sed rectè sane hæc prolata dicit quispiam, quid tamen rei pietati cum concubitu, qui ad generationem dirigitur, ac præcipuè penes ethnicum & dicendum pietatem ab Ocello ideo exigi, dum inferius in locis sacris venerorum vsus velit prohibere, qui enim ibi exerceretur concubitus à pietate longè abhorreret, honorem .n. Deo præstitum respicit pietas, ac præcipuè penes Pythagoræos, Pythagoræus Clinias dicebat διδάσκειν ἢ δεῖ τὸς νέους ἐξ ἀρχᾶς τὰντε θεῶν τιμᾶν, καὶ τὰν τῶν νόμων . ἐκ τῶν δὲ γὰρ φανερὸν ἂν εἴη, ὅτ' ἰωάν' ἔργον ἀνθρώπων, καὶ βίος οὐκ ἴστανται ὅστε καὶ ἰσοσβείας μεθεξεί. (quocirca sunt initio iuvenes, & Deorum, & legum honorem docendi. sic etenim omne factum humanum, tota q̄q̄ visa sanctimonia, pietatis q̄q̄ particeps erit) hic verò Deorum cultus certè corrueret, si in locis Deo peculiari quadam ratione consecratis impudici actus exercerentur: si enim ex eo quòd Dij à civibus sint colendi inferebat Aristoteles sacerdotia non esse viris committenda, qui vilibus immiscerentur exercitijs *polis. 7. c. 9.* quo magis incongruum foret ijs in locis, in quibus huiusmodi cultus debeat vigere, non vilia tantum, ac maxime impura opera, exerceri, quorum sola memoria vel voce pudici animi deterrentur, & hæc sensisse Ocellum inde suadetur, quòd hic *f. 9.* coitus frequentiam, & *13.* illius in locis sacris damnat exercitium, hominis generationem ad rectam rationis normam *seqq. quibuslibet text.* tentans traducere .id vt fiat certissimi axiomatis loco docet statuendum, quòd non voluptatis, ac procreandæ sobolis causa mulieribus admiscemur, vt *seq. sexim* eleganter ostendetur: & id etiam re-

*Ex Stob.
form. 3.*

Vilia exercetes a Sacerdotio excludit vt & impura opera in locis Sacris dānata sunt.

spiciendo ingeniose pictatem in concubitu experisse
 Ocellum affumabimus Pythagoræ placitis adhæren-
 do, qui liberorum procreationi ideo tantum suadebat
 incumbendum *ἔτι κατὰ λήπην εἰς ἕτερον αὐτὸ εὐαυτῆ θε-*
ῶν θραπέυειν (*gratia relinquēds alterum pro se ipso Deo-*
rum cultorem.) duo igitur in ipso congressu cum con-
 tingant, ea videlicet, quæ inde emanat sobolis gene-
 ratio, ac voluptas præterea, quæ tum semine, ci-
 etiam spiritu exeunte prodit 1. *de gen. an. c.* 20. non
 hanc, sed illam proprium veluti congressus finem na-
 turam constituisse erit asserendum, pariq; ratione ip-
 sum tantummodo vir temperans in concubitu expe-
 tet. hunc siquidem natura non ideo instituit, vt per ip-
 sum delectatione animalia afficeret, sed potius illi vo-
 luptatem voluit addidisse, vt inde vehemētius animal
 ad coitum alliceretur, ac vt longe vberior prodiret ge-
 neratio ad opus illud seruire, cuius nullum salubrem
 vsum apud Galenum monebat Epicurus, facilius ex-
 citaretur. *sect. 4. probl. 16.* quod & obseruabat Magnus
 Albertus, addens præterea quod ea delectatione se-
 clusa coitum abhorrerent animalia, ideoque vltcrius
 etiam grauedine cum premantur vtero gerentia, cru-
 ciatibusq; dum pariunt afficiantur, solitudine quin
 imo nutriendi fetus agitentur, animalium genus v-
 tiq; periret, ni vehemēti delectatione ad concubitus
 ipsa impellerentur. licet verò cunctis animalibus pro-
 prium veluti concubitus finem fetus generationem
 præscriperit, quæ cum expleri nequeat, si femina
 mare destituatur, vel è conuerso, inde mutuo alterius
 vterq; premitur desiderio. hoc tamen inter bruta, &
 hominem viget discrimen, quod in illis sobolis tantū
 progignendæ gratia mas feminae coniungitur, ac ho-
 mines nedum prolis desiderio illecti, ac eorum etiam

*Iambli.in
 vita. py.
 lib. c. 18.*

*Finis cō-
 gressus
 debet ef-
 se sobo-
 lis gene-
 ratio, vo-
 luptas
 vero per
 accidens
 se habet.*

*Art. med.
 l. 3. de a-
 nimal. l.
 22. c. 1.*

*Homo
 solus in-
 ter alia
 animalia
 coniun-
 ctionem
 cū femi-
 na, non
 tantum
 propter
 sobolē,
 & volu-
 ptatem,
 sed etiā
 propter
 vitā ci-
 uilē ap-
 petit.*

quæ civilem vitam respiciunt comparandorum causa
 si simul vivere consueverunt, eorumque inde amoris
 efficax quoddam vinculum liberi constituuntur, &
 ideo coniugum qui liberis careant amores citius eua-
 nescent, cum commune ipsis bonum fiat filij, ac illius
 quod commune est munus peculiare sit connectere eib.
 S. C. 14. quem coniugum nexum procedentem à liberis
 respiciens Euripides filios κοινωρίας (*communione*)
 nuncupavit Herculem inducens dicentem.

Πρὸς τὴν ἑπίστας μητρὶ, δὲς τ' ἐς ἀγκάλας

Κοινωρίαν δὲ σπυρ

(*admonens ad pectus matris, & dans in vlnas commu-
 nionem miseram.*) & iure factum, quem sibi proprium,
 nec vir nec vxor potest asserere, communionem poe-
 ta nuncupavit, quia vt aiebat Plutarchus corpora in-
 concubitu miscet natura, vt decerpta ex utroq; coniu-
 ge portione, simulq; confusa, quod inde oritur, utriq;
 præbeat commune, ac neuter ipsorum discernere que-
 at propriumne sit, an alienum. Ne obijciat aliquis ani-
 malia congressi delectationis causa, non progignendæ
 prolis, illam vsu experta, hanc nosse impotentia præ-
 cipuè si de maribus sit sermo, cum discurrentis tantum
 sit nosse generationē prolis ex eoitu prodire, facilis imò
 .n. corruet dubitatio, si consideretur sapientes edo-
 cuisse, & bruta finis intuitu operari, non quia perfe-
 ctam finis notitiam ijs elargita fuerit natura, sed quia
 diriguntur à cognoscente finem, quod vel frequens te-
 statur apis exemplum, quam prouidè semper operari
 nemo non obstupuit.

Nonne vides, quos cœra regis sexangula fasces

Mellisferarum apum

& tamen apis certè ignorat cur cellulas hexagonas ef-
 format, idiotam enim ape sapientiorē vt intellectu præ-
 ditum

ditum

ditum si inter roges cur id fiat, non respondebit certe ideo illud spacium præstare, quia inter figuras totum re-
plentes spatium, qualis est hexagona, quadrata, & tri-
gona, nulla magis circuli naturam æmuletur, qui inter
figuras maius spatium æquali ambitu complectitur. sed
huiusmodi opera præstant animalia, quatenus in illa
cæco quodam naturæ impetu feruntur, non secus quam
sagitta scopum attingit sibi quidem ignotum, at homini
ipsam dirigenti notissimū. quare prædicta magis ab ho-
mine erunt præstanda, qui intellectu præditus naturæ
ductu non indiget, at à natura vt cætera dirigeret entia,
fuit productus: ideoq; solo prolis appetitu ad venerea
hominem æquum est impelli, quod & ipsa obseruauit
iuris prudentia, dum lege Papia præuisum fuit ne sexa-
genario maior uxorem duceret propter effectam æra-
tem, cum nuptiæ liberorum causa contraherentur, vt
notauit eruditissimus Io. Rhodius in sua eleganti dis-
sertat. de Acia.

Bruta in
coitu di-
riguntur
à cogno-
scentem
finem.

Cap. 6.

Propositum axioma confirmatur.

Text. 2.

καὶ γὰρ ὅτι τὰς δύ-
νάμεις, καὶ τὰς ἔργα-
να καὶ τὰς ὀρέξεις, τὰς πρὸς
τὴν μίξιν, ὅ ὁ τῆς θεῆς δέδο-
μένας τοῖς ἀνθρώποις, ἕχ-
ῆδος ἔνεκα δέδοται συμ-
βέβηκεν, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν
αἰεὶ χρεῖον διαμοῆς τῆς γέ-
νους, ἐπεὶ γὰρ ἀμνηστον.
1. ἴω. 2. θνητὸν φυντα θεῖς
βίης κοινῶσαι, ἂν τῆς γένους,

ET enim ipsas facultates
& instrumenta & ap-
petitus ad concubitum ho-
minibus à Deo datos non
delectationis gratia dari
contigit, sed ut semper co-
rū genus permaneret: quo-
niam enim erat impossibile
natum mortalem immor-
talem vitam participare
generis perennitate corru-

1. N. non
habet ἀ-
μνηστον
ad ex. V.
V. 8c.

α θανασίας φειρομένους, *pra. secundum unum quem*
 καθ' εναςον ἀνεπλήρωσεν *que implevit Deus indeficien-*
 τος θεός, α κακά ληπτων ποιο- *tem faciens & continuam*
 ησας καὶ σωζήσασθαι γενε- *hanc generationem. unum*
 ρασι. ἐν ἐν πρώτων δεῖ θεο- *hoc igitur primo oportet spe-*
 φεῖν ὅτι ὁ χηδονῆς ἐνεκα η- *culari, quod non delectationis*
 μίξιος. *gratia concubitus.*

P A R A P H R A S I S.

Facultates enim organa & appetitus, qui-
 bus ad concubitum excitaretur, homini
 non ideo Deus est largitus, ut ipse volu-
 ptatibus potiretur, sed potius ut humano ge-
 neri æternitas inde conferretur. diuinæ liqui-
 dem vitæ participem esse hominem, qui mor-
 talis genitus est, cū foret impossibile, hanc ge-
 neri conferri oportuit, ideoq; ipsam in sin-
 gulis supplevit Deus, ac perennem, & con-
 tinuum ortum constituit. hinc igitur infe-
 rendum non voluptatis gratia esse concum-
 bendum.

C O M M E N T A R I U S.

Singulorum quæ de humano ortu recensere statuit
 Ocellus solidum veluti fundamentum hoc *in pra-*
ced. celeberrimum locavit axioma, non delectationis,
 at suscipiendæ prolis intuitu esse concumbendum: id
 verò præcipuè principij conditio cum exigat *post. l. 1.*
 5. quod tam valida illi adhæreat fide eruditorum ani-

Principij
conditio

mus,

mus, quòd inde nullo queat quantumvis præpotenti impulsu diuelli, nunc auctor ideo principium illud eleganti munit ratione ex fine generationis desumpta: & iure quidem, cum finis causa causarum à philosophis ubiq; dicatur, primaq; semper causas scientia exposcat *phys.* 2. 27. docet igitur Ocellus, quod in homine cum adsint facultas, organa, & appetitus ad coitum, hæc omnia non ideo illi tributa, ut libidini satisfactorius sædas ex actu venereo voluptates captaret, sed ut proprio generi perpetuitatem generationis ope conferret. nec inconsulto nedum facultatis, at organi præterea, & appetitus meminit, quia his omnibus quidquid ad generationis opus concurrat, abunde exprimitur: motus enim cuiuslibet principium est appetitus 3. *de an.* 48. & nisi adsit facultas nullum prodibit opus, ac tãdem organorum præsidio facultates sua munia exercent, ut ideo videamus, quo viuentia sunt perfectiora, maioribusq; ideo prædita facultatibus eo maiori apparatu organorum resfulgere. prædicta paciter tria recensabat Arist. dum 1. *de gen. an.* c. 2. partes ideo matri & fœminæ præstitas obseruaret, quas latè *de hist. an.* lib. 3. vsq; ad c. 16. vna cum eorum munijs acutissimè expressit. Hæc autem singula homini naturam fuisse elargitam non ut voluptati deditus venerea exerceat, sed ut horum ope suo generi æternitatem tribueret, ex eo infert, quòd non alia ratione humanum genus continuò permaneret, cum .n. id quòd mortale genitum est, diuinæ hoc est immortalis vitæ particeps reddi nequeat, quale est animal quodque, cum si materiæ naturam spectemus, quæ cum potèti am ad quaslibet formas fuerit sortita, quacunque potiatur, cæteras adhuc auidissimè exposcit, eamq; idcirco reijcere, ut cæteris inde queat gaudere, natiuo exoptat appetitu: cum etiam si cor-

Perfecta animalia cur maxime organica.

Cur omne animal corruptibile

pora simplicia, è quibus mixtum vnumquodq; perfectum coalescit 2. de ortu 49. intueamur; contrarijs enim hæc prædita facultatibus assidue pugnancia cum mixtum constituent, vt eorum altero tandem succumbente mixtum miserrimè corruat, operantur, ideoque sicuti generationem, ita & mortem cuiq; animali communem dicebat Aristoteles *de respir. c. 17.* hinc igitur corruptioni obnoxia cum sint quælibet animalia, eorum genus, quod in indiuiduorum vita tantummodo subsistit perire oportebit, & æternitate destituit: idcirco summus opifex infinita hanc labem suppleuit prouidentia, & ortus beneficio caducum animal ad æternitatem protraxit, dum continuam reddens generationem illius valido effecit præsidio, vt noua in dies indiuidua prodirent, & hac ratione animal per se caducum speciem diffunderet, ac æternitatem suo generi conferret, vnde eleganter Seneca.

Providit ille maximus mundi parens,

Cum tam rapaces cerneret fati minas,

Vt damna semper sobole repararet noua.

Excedat agendum rebus humanis Venus,

Quæ supplet, ac restituit humanum genus,

Orbis hæcebit squalido turpis situ,

Vacuum sine ullis classibus stabit mare,

Aleff, calo decerit, & syluis fera,

Solis & aer peruius ventis erit.

si igitur à Deo idcirco institutus tantummodo Venerorum usus, vt species ipsa perpetuitatis particeps reddatur, non decebit hominem veneris inhiare modicæ delectationis inde prouenientis gratia, sed suscipiendæ prolis, vt hic auctor profitetur. quod præclare Esai videntur obseruasse, qui apud Iosephum à prægnantis vxoris concubitu atroci ceu crimine proflus abhorrebant,

Per generationem
æternitas
specierum,

Is Hippo.
libo.

Esai c. 13
vxo-
prægnante non
coibant.
De bel.
Iud. 1. 2. c.
7.

bant, ut illos ad Venerea non inanis appetitu voluptatis, sed solo prolis desiderio appareret impelli, unde si queat non omnino vera protulisse Alexandrum, dum Effæos à coniugijs monebat abstinere, qui eorum fortasse præcipuos respexit, id inuiolabili instituto (ut ibi dicitur) præstantes, iuxta eorum sectæ decreta, à Iosepho sectas omnes Iudæorū, ac eorum placita recensente, & à Philone abunde recensita, qui illos ab vxoribus veluti vitæ tranquillitati parum commodis abstinuisse commemorant. Primum verò ac precipuum concubitus finem esse prolem, ut inde genus perpetuitatem consequatur hinc forsitan Academia, & Peripateticus vnanimes agnouere: Plato enim vnicuiq; vxorem ducere ideo præscribebat, quia hac ratione τὸ ἀνθρώπων γένος φύσσει μὲν τελευτῆσθαι ἀθανασίας. ἔχει πέφυκε ἰσσοθυμίαν ἔχει πᾶσι πᾶσαν. (natura quaedam humanum genus quodammodo immortalitatem consequitur cuius rei quisque natura summo opere cupidus est) & paulo post. γένος ἐν ἀνθρώπων ἐστὶ τι ξυμφορὸς τῷ παντὸς χρόνος, ὅδιὰ τέλους αὐτῷ ξινέσεται καὶ συνέψεται τέτρωτῶ πρόσω ἀθάνατον ἔν. τῶ παῖδας παίδων καὶ αλιπόμενον ταυτὸν καὶ ἐν ὧν αἰ γένος φ. τῆς ἀθανασίας μὲν τελευτῆσθαι. (genus itaque hominum immortale hoc modo in sempiternū perdurat, quod filiorum filios relinquendo unum, & idem semper per generationem immortalitatem adipiscatur.) idem quoq; & ipse confessus est Arist. dum primo in civili vita iungendos marem & feminam polii. 1. c. 2. docebat generationis gratia καὶ τὸ ἐν ἐκ προαίρεσιως, ἀλλ' ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀλλοῖς ζώοις καὶ φθλοῖς φυσικὸν τὸ ἐπιείθετον, αὐτῷ, τοῦτον καταλιπεῖν ἕτερον. (hoc non ex electione, sed velut in cæteris animalibus & plantis naturalis est desiderium quale ipsum est tale alterum relinquendi) imo egregie Ocellum æmulatus, in celebri illo 1. 34. 2. de an. dice-

De gen. l. 6. c. 12.

Ant. Iud. l. 18. c. 2. in libro quod omnis probus liber.

Cum Ocellus Platonis, & Arist. consensus. 4. de leg. in fine.

βατ φυσικώτατοι τῶν ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργων, ὅσα τέλεια καὶ μὴ-
 πηρώματα, ἢ πῶ γένοιεν αὐτόματον ἔχει, τὸ ποιεῖσά τε-
 ρον οἷοι αὐτὸ, ζῶον μὲν ζῶον, φυτὸν δὲ φυτὸν ἵνα τῷ αἰετῷ τε
 θεῖν μετέχουσιν, ἢ διώωνται. πάντα γὰρ ἐπειν οὐρέγεται, καὶ
 κίβιν ἐνεκα πράτθει ὅσα κατὰ φύσιν πράττει. (naturalis-
 mum enim operum, quæ in vivensibus, quacumq; perfecta,
 & non mutilata sunt, aut generationē spontaneam habent
 est facere aliud quale ipsum, animal quidam animal, plā-
 tam autem plantam, ut ipso semper & divino participans,
 secundum quod possunt, omnia enim illud appetunt, & il-
 lius causa agunt omnia, quacumque agunt secundum na-
 turam.) quæ postrema certè verba eam profus elidunt
 difficultatem, quàm quis facilè excitasset, mortaliū
 scilicet plerosque Veneris operam impensè præstare
 nullo prolis suscipiendæ desiderio, at solius explendæ
 libidinis, & delectationis gratia, hos enim iura nat uræ
 negligere & intemperanti, qui sola deceat bruta, ap-
 petitu trahi apparer, ideoq; tradito axiomate non cō-
 prehendi, quod ea tantum respicit agentia, quæ natu-
 ræ monita sequantur, quæ ab aliquibus dementer con-
 temni nil mirum, dum homini pariter nutrientem fa-
 cultatem natura contulerit, ut se ipsum conservaret,
 apposita ulterius delectatione gustus, ut inde magis ad
 cibos captandos illectus iucundum discerneret ac mo-
 lestum *de sens. & sens. c. 1.* & tamen multos conspici-
 mus, qui intemperantiæ dediti non nutritionis, at so-
 lius delectationis gratia cibaria exposcunt, illo quini-
 mo naturæ munere ita abutuntur, ut contrarium inde
 eliciant opus: cibi enim usus animali tributus, ut vi-
 tam conservaret, nam vivimus quousque nutrimur *1.*
de gen. 41. illi tamen cibi copia se obruentes, morbis
 obnoxij fiunt, & vitam perdunt, nam.

Cur na-
 turale y-
 nicuique
 generare
 sibi simi-
 le.

C. 1. 1.
 25. 2. 1.
 27. 1. 1.
 28. 1. 1.
 29. 1. 1.

Iuv. 3.
 1. 3.

Plurimus hic ager moritur vigilando: sed illum

LAN-

*Langorem peperit cibus imperfectus, & harenus
Ardenti stomacho.*

nec quis dicat mortalium quam plurimos solius delectationis causa concumbere, ac si insana illorum multitudo non prolem, sed delectationem verum concubitus finem esse posset persuadere. id siquidem ea corruetatione, qua Doctor. Sanctissimus satisfecit quærentibus quanam ratione Astrologi plura conijcerent opera hominum, quæ tamen à voluntate libera emanarent, quæ corpori cū sit immixta *3. de an. 4. & seqq.* ideoq; astris nobilior, eorum utiq; potenti non subijciatur imperio: docebat scilicet Sapientissimus Aquinas sensus tantummodo astris subesse, eorumq; opera Astrologiæ beneficio præosci, verum quia in homine sensus quidē voluntati subijcitur, si recta rationis præscripta sectetur, at ille ut plurimum propriæ conditionis immemor vitæ habenas sensui liberè regendas quã stolidissimè permittit, mirum non erit pleraq; Astrologos conijcere, cum subsint astris sensus, quibus se ipsos mortalium plerique omnino cōmittere non erubescunt, pari & nos ratione dicemus hominum plerosq; in concubitus ferri potius libidinis, quam suscipiendę prolis causa, quia à rectis naturæ recedunt institutis, & humanæ sortis obliui sensuum illecebris brutorum instar opprimuntur. Nec falsum esse bruta in concubitus ferri conseruandæ speciei gratia quispiam hinc inferat. nam dicemus id verè naturam expetere, à qua in suis operibus ipsa quam certissimè diriguntur, licet hunc finem non cognoscant, at superius *l. 1. monuimus*, & ad ipsum per delectationem ex eo actu prouenientem excitantur, ut *ibid.* diximus. nequm verò Ocelli sententiam prædictis locis feliciter imitatus est Aristoteles, sed etiam ab illius dictione non abhorruit, siquidem

*p. part. 9.
115. art.
q. ad 3.
Astrologi
quomodo
mores
hominis
possint
conijcere.*

effe&tricem considerans causam, per quam generatio-
 ni perpetuitas confertur, (quam pariter Auctor in par-
 te physica c. 2. text. vltimis contemplabatur) 2. de gen.
 59. dicebat, quod singula indiuidua semper esse cum
 foret impossibile *οὐκ ἔστιν ἵνα ὅλον ὁ Θεός, ἐντελεχῆ
 ποιεῖσας τὸν ὅλον* (completis totum Deus continuam fa-
 ciens generationem) è quibus verbis Deum in via Peri-
 patetica vniuersi effe&tricem causam inferebat Scali-
 ger. vt igitur species conseruentur, si Deus voluit ge-
 nus æternum permanere generationis beneficio, pro-
 fecto non voluptas, at prolis desiderium coniuges ad
 concubitus excitabit. hæc verò vniuersi conseruatio
 à Deo, & natura expedita, ac per generationem insti-
 tuta, qua proli parentes,

Lucr. l. 2,

quasi cursores visai lampada tradunt,
 maximè apparet, si per singula entium genera intelle-
 ctus diuagetur: hanc enim vel prouida cura in imperfe-
 ctioribus, vel amoris stimulis in perfectis, vel etiam
 superaddito immortalitatis desiderio in viuentiũ per-
 fectissimo æternitatem consequi natura tentauit. si e-
 lementa, quæ præcipuam vniuersi partem constituunt
 intueamur, hæc vt omnium maximè necessaria ita ser-
 uantur à natura, vt inuicem apta immutari, in mutuam
 conseruationem quamuis contraria conspirent; & sic
 ea deficere sit impossibile; eorũ pariter ordinem mix-
 ta anima carentia sequuntur, hæc quippe solis beneficio
 & mutæ elementorum actionis ope in montium intima
 parte, ac in ipsius terræ sinu veluti dilecta proles as-
 siduè producentur, reparantur, fouentur, non dissimili
 quoq; ratione in plantarum conseruandis, ac promo-
 uendis sætibus, denegato etiam quolibet artis huma-
 næ præsidio, deditam videmus naturam, eoq; maiori
 dilectione, quo magis ab ea sua sponte prodiret, vt ve;

rè maternus in his refulgeat amor, qui vix erga eas no-
uercalis apparet, quas diligens agricolæ manus eidem
commisit educandas. sic stirp animalia ex fluuiorum, &
æquoris spuma cum sæcundissimè progignantur, nun-
quam cessabunt, cum producente causa ea carere im-
possibile videatur: nec dissimilis viget ratio in ijs, quæ
è putri prodeunt: vnde tam sollicitam in vilibus his
entibus generationis ope conseruandis cum videamus
naturam, illam facile liceret odisse, quòd nulla nobis
præbens huiusmodi præsidia, nostræ conseruationem
speciei nobis omnino quærèdam relinquere videatur,
nisi & longè maiora, ac certiora nobis indulisset præ-
sidia, per quæ perfectissimum viuentium genus perfe-
ctissimè conseruaretur. perfectis scilicet animalibus
illa non tam faciles ortus permisit vias, vt eorum per-
fectioni prorsus incongruas: tam viuida tamen amo-
ris in eorum pectoribus inseuit semina, vt vehementi
propensione in Venerem percita non possent in suam
speciem conseruandam non ferri, imo præ huius amo-
re propria commoda plerumq; negligenter, vnde in-
ops ille apud Claudianum dicebat.

Paupertas me sana domat, dirusq; Cupido:

Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

homini verò cum Deus mentem sit elargitus vnàque
immortalitatis desiderium, progignendæ prolis facul-
tatem amplo illi videtur dominio concessisse, dum il-
lius beneficio ars ipsi, facultates, ac instrumenta oc-
currant, quibus & præstantem gignere prolem, & iam
genitam eleganter queat educare: cuius quanto feratur
desiderio natura, vel hoc vno voluit indicare, quod
cæteris animalibus certa cum assignarit anni tempora,
quibus in Venerem ferantur, hominem quocunq; an-
ni tēpore Veneris propensum esse voluit, vt vniuersi

Cur ho-
mo sem-
per in
Venerē
feratur.

bono

Macrob.

bono tam aptum animal semper posset progigni. unde, quod petulans nimis videbatur Iulij Populij responsū (quæ obstupescenti cuida n., cur cætera animalia certitantū temporibus concubitus expererent, quos tamen homo quolibet anni decursu exposceret, ideo id dixit contingere, quia bruta forent, ideoque ratione destituerentur) ad rectam normam traducere licebit, naturæ scilicet placita respiciendo, quæ Venereos illis appetitus non omni tempore excitaret, quia bruta cum forent, illa non tam ardentē expetebant: è quo instituto hoc etiam nobile Ocelli dogma confirmat, quod scilicet præ tanti progignendæ proli cum omnia tempora non sint apta, at plura exigantur, de quibus inferiùs *seqq. xxi.* ideo naturam voluisse quolibet tempora penes h. omne Venereis esse apta, ut ipse cognoscens se nullis temporum premi angustijs, ea omitteret in exercendo concubitu momenta, quæ non prorsus illi congrua humana prudentia, & prævia diætæ cogitatio, illis tantū ad illud opus electis, quæ mox assignandæ circumstantiæ aptissima indicarent, sicq; per generationem speciei æternitas conferretur. cum his vero Ocelli placitis quā maxime sapientissimi legumlatoris Charondæ Catanæi consensit prudentia. is. n. Pythagoræ pariter discipulus in suarum præmij legum, quas à ciuibus quibuslibet nedum seruari, at festis diebus post Pæanas memorari mandabat, ut longè rectius omnium animis infererentur, ad honestos concubitus, prolisque desiderium expressè inuitabat, ex eo præcipuè quod ἡ φύσις τεκνοποιῆσαι ἔνεκεν, καὶ ἀπολασίαις ἰσποίησαι τὴν σποράν. (natura generanda proli gratia, non in temperantia, fecit semen.)

Illud idem alia ratione ab Auctore probatur. Text 3-

Επίτα δὲ καὶ τὴν αὐ- **D**Einde & ipsam homi-
 τὴν τῷ ἀνθρώπῳ **D**ni ordinem cum uni-
 σὺνταξιν πρὸς τὸ ὅλον, ὅτι **u**erso, quia cum sit pars do-
 μίρος ὑπαίχων ὅκου τε καὶ **u**ersus & ciuitatis, & maxi-
 πῶλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσ- **u**ma mundi, completere debet
 μιν, συμπεληρῶσθεϊλά. 1. τὸ **u** singula, quæ in his deficiat,
 ἀπογενόμενος. 2. τῶν ἰκα- **u** nisi futurus sit aut cognati-
 σον, ἂν μέλλῃ μὴτε συγγε- **u** laris desertor fieri, aut cini-
 νικῆς ἐσίας λιποτάκτης γε- **u** lis vel sanè diuini.
 νίσθαι, μὴ τε ολιγικῆς. 3. μὴ **u**
 τε μὴ τῆς θείας.

1. al. θ.
 οἰκον.
 2. V ἀπο-
 γινόμε-
 νος & γλ
 ηδαι.
 3 V &
 A οὐκ
 ην.

P A R A P H R A S I S.

INde animaduertendum hominem referri
 ad vniuersum, cum domus ciuitatis, & vni-
 uersi præcipua quædam pars sit, ideoq; quid-
 quid in his deficiat, ipsum supplere oportet,
 nisi domestici, ciuili, ac diuini laris impius ve-
 luti desertor velit reprehendi.

C O M M E N T A R I V S.

Princlpium, à quo singula, quæ hic ingeniosè de
 humano ortu præscribuntur, prorsus pendent,
 in præced. cum statuerit auctor, non delectationis scilicet,
 sed suscipiendæ prolis causa esse concumbendum,

illudq; eleganti ratione a fine desumpta probauerit, idē
 nūc alia nō ignobiliore sanē ratione declaratē præstāti
 homini conditione depropta, per quā ipse a natura ad
 vniuersi bonum, & conseruationem peculiari quodam
 ordine dirigitur, ac si summam ideo generandæ prolis
 curam eum deceat præferre, cum non alia ratione
 vniuersum caducis entibus refertum conseruari, ac æ-
 ternitatem fortiri posse videatur. Quasi velit igitur
 hunc cum præced. textu conuincere, rursusq; ideo as-
 sumere verbum in illius ealce collocatum, scilicet *des-*
cripsi (*opores speculari*) id præcipuē docet animad-
 uertendum, quod hominis natura vniuersum, hoc est
 ipsius vniuersi bonum, & conseruationem respiciat,
 idque vel ex eo apertissime apparet, quod si singula quæ
 vniuersum complectitur, hoc idem certe spectat, dum
 eorum quælibet propriæ veluti naturæ obliuæ vniuersi
 saluti quam maximē dedita videamus, vt apertē de-
 monstrat graue dum ascendit, vt vacuum ab vniuerso
 excludatur, & pleriq; alij huiusmodi in rerum natura
 frequentes euentus ostendant, quare idem magis ab
 homine præstandum, qui præstantissima est vniuersi
 pars, cum singulas ferē inferiorum perfectiones, suo
 corpore, ac eas, vtenis, quibus superiora gaudent,
 mente complectatur, vt homines ideo Lucianus iure,
 Deos mortales nuncuparit, nam.

Quis dubitet post hac hominem coniungere calor

Eximiam natura dedit linguamq; capaxq;

Ingeniam, volucremq; animum quem deniq; in vnum
Descendit Deus, atq; habiat, ipsumq; requirit.

id verò naturæ decretum, quod vniuersi perfectionem
 singula respiciant, multo magis in homine vigere Pe-
 ripateticæ quoque congruum est doctrinæ, siquidem
 philosophus 12. met. 5.2. ad vniuersi bonum, illi ofue

In aut.
 vit. ho.
 mo De-
 us mor-
 talis

Manil.
 Meton. 2.

Homo
 ad bonū
 vniuersi
 dirigatur.

perfectionem cuncta nativo impulsu ferri docebat, nō
 similiter enim ratione, nec ita ut eorum vnum, alterum
 ipsorum, sed omnia vnum quodpiam scilicet vniuersi
 bonum, & complementum perse respicerent & appete-
 rent: hoc tamen elegans inter entia discrimen ibi
 observabat Aristoteles, quod ut in domo liberis quid-
 quid libeat efficere non licet, at ea tantum vel pluri-
 ma, quæ ad commune familiarum bonum dirigantur: at
 mancipijs & brutis parum operis, quod ad commune
 conferat, iniungitur, at ijs ut plurimum quidquid fors
 tulerit, ut efficiantur permittitur: pari ratione in vniuerso
 contingit, quod entium alia nihil, alia verò pluri-
 mum in omnibus ipsi vniuerso conferre oporteat: cū
 igitur homo sit entium in hoc inferiori mundo perfec-
 tissimus, ad vniuersi bonum singula ipsum opera diri-
 gere necesse erit. vnde facile licebit Ocello adducere,
 quod homo cum non tantum domus sit pars, ut dicitur
 etiam *æconomia* 1. c. 2. verum & ciuitatis, eò quod
 ciuitates primò quidem constitutæ ut homines viuere-
 rent, at inde conseruatæ ut rectè viuere *polis* 1. c. 2.
 ac sit præterea maxima, & perfectissima vniuersi pars;
 utiq; si quid in vnoquoq; horum, ac præcipuè in vni-
 uerso deficiat, illud necessario ipsum supplere, quoad
 eius vices ferant, opus est: laborant enim omnes par-
 tes ut totum defendant & conseruent, ut nostri corpo-
 ris qualibet pars indicat; pro ipsius quinimo salute pe-
 ricula inconsultò etiam subire non detrectant. manus
 enim i&ibus se offert in ipso etiam infante, ut corpus
 illæsum seruet. in vniuerso igitur caducum mortalium
 genus hæc acerbæ conditione cum prematur, quod de-
 ficiat, ni ab homine per generationem reparetur, pa-
 tet utique id ab homine respiciendum, ac si concum-
 bat, solo suscipienda prohi&erit.

Homo
 pars do-
 mus, &
 ciuitatis.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Hæc est
 ciuitatis
 natura.

Vita Py.
lib. 30.

Clo. in fa.
m. scip.

Ciuitates
Deo gra.
m.

De leg.
dial. 4.

Celibat.
tus apud
antiquos
damna.
tus.
Ius triū
liorum.

Lib. epigr.

In pau.
yro.

rea impelli dicere; quod nisi præster, ipsum domestici
laris, ac ciuilibus desertorem auctor dicit; sed quia conser-
uandæ familiæ non inhiat, neq; ciuitati, quæ vt mo-
nebat Iamblichus, ac testatur philof. polit. l. c. 3. ex do-
mibus coalescit; Diuini præterea desertorem imperij
eundem nuncupat, quia summi opificis mandata ne-
gligit, qui vt præc. sexu dicebatur humanū genus con-
seruari exoptat, ideoq; illius mortalitatem generatio-
nis beneficio aboleuit, cuius ope domus, ciuitas, &
ipsum vniuersum conseruetur, imò vult ciuiles cætus
maximè vigere. nihil est enim illi principi Deo, qui om-
nem hanc mundum regit, quod quidem in terris fiat ac-
ceptius, quam concilia, cætusq; hominum iure sociati, quæ
ciuitates appellantur. has ideo per ciuium connubia
cum seruet, hæc expetentes legumlatores conspici-
mus vel à celibatu penis deterruisse, vnde Plato ciuē
qui 35 annos natus vxorem non duxisset determinata
pæna statuit plectendum, ac ijs priuandum honoribus,
quos iuuenes lenioribus exhibere consueuerunt: vel
eosdem legimus ad prolis multiplicem productionem
homines præmijs iouitasse, vt penes Lacedæmonios il-
li, qui tres filios genuissent, à custodia vrbis; qui quat-
tuor, à quibuslibet oneribus reddebantur immunes, vt
referebat Arist. polit. l. c. 9. quod & viguit apud Roma-
nos; vnde eleganter vxorem irridebat Martialis iure
trium liberorum à principe donatus, cum cecidit.
Natorum mihi ius trium roganti
Ut farum presium dedis mearum
Sonus qui poterat, valebis vxor,
Non decet domino perire munus.
ideoq; iure Plinius dicebat locupletes ad tollendos libe-
ros ingentia pramia, & pænes pæna cohortantur pauperi-
bus educandis vna ratio est bonus princeps. quæ gentium
iustis.

institutā respiciens Plutarchus, traditum hic etiam ab Ocello dogma brutorum exemplo cōfirmaturus, contra humanum genus sic ingeniosè simul ac verè exclamabat. ὅρα περιτὰς γάμους ὅσον ἐστὶν ἐν τοῖν ζώοις τὸ παρὰ φύσιν. πρῶτον γὰρ ἀναμίχθαι τὸ μῦθος ἀγάμους ὁ φύσιν γάμους, καθὰ περὶ οἱ Λυκῦργου πολίται καὶ Σόλωνος. ἠδὲ ἀτιμίας ἀτίκτωι δίδοικεν, ἠδὲ τιμὰς δίδωκεν τριπαίδας, οἷς Ρωμαίων πολλοὶ γαμῦσι καὶ γυνῶσι, ἠχίαια κληρονομίας ἔχουσιν, ἀλλ' ἵα κληρονομίαι διώκονται, ἔπειτα μίγνυται τῷ θήλει τὸ ἀόριον, ἠχ' ἀπαντα χροῖον. ἠδοῦν γὰρ ἔχει τίλος, ἀλλὰ γίνησθαι καὶ τίκτωσιν ἐν βηνσίς considerata, quam sine opusια παινήτα accommodata. primum non expectant, dum leges contra cōlibatium aut scilicet matrimonium inuenientes sciant, ut Lycurgi & Solonis cives, neq; metum ignominias prole carentibus propolitas, aut honores trium librum: sicuti Romanorum multi uxores ducunt, & liberis operam dant, non ut heredes, sed ut ins adenda hereditatis habeant. deinde miscetur mas femina, non omni ἔρωτε, quia non voluptas ei, sed procreatio finis est propositus.)

In opus 2.
de amore
prolis.

Illud idem alia ratione confirmat.

Text. 4.

ὁ ἴναρ καθ' ἕνα μὴ οὐκ ἔστιν αἰδοποῖταιν σὺν πατὸ μῖνοι. 1. αἰδὲ κί σὺσι ἐν τιμῶτα τῆς ποινωίας ἐν τῆματῶ. εἰδὲ καὶ γυνῆ σὺσι οἱ τοῖκοι μὲθ' ὕβριος, καὶ ἀπρασίας, μοχθηροῖ. 2. οἱ γινόμενοι καὶ κακοδαίμονες ἔσονται καὶ βδελυροὶ ὕπερ τε θῶν, καὶ δαιμόνιαι, καὶ ἀνθρώπων, καὶ θεῶν, καὶ πῶλιων.

Qui enim omnino propter liberorum procreationem non concubunt, iniuria afficiuntur maxime venerandas communionis constitutiones. 6. verò generabunt hi cum iniuria & incoincidentia, scelerati qui nascuntur, & infelices erunt ac execrandi à Dīs, demonibus, & hominibus, necnō à familijs, & civitatibus.

2. V. ἀστυμίνοι.

2. N. non habet ad. ex B. & C.

... ad hunc

PARAPHRASIS.

Quisquis enim suscipienda proles gratia non concumbit, is certè præstantiorè humani cætus speciem vehemènti afficit iniuria, imò si filios hunc generare contigerit, hi profectò cum contumelia, ac incontinentia, geniti scelesti erunt, & infelices, à Dijsque, dæmonibus, ac hominibus, vnaq; familijs, & ciuitatibus profus execrandi.

COMMENTARIUS.

Domestici, ciuilibus, ac diuini laris desertores eos dixit *in pæced.* Ocellus, qui concubitus ex petere et voluptatis, non proles gratia: nunc huius dicti ratione assignare videtur, & ià dicta præstantibus firmare documētis, simulq; noua munire ratione, quæ inde erupant, mala proponens, si proles procreatio in Venereorum exercitio negligatur. Vt igitur id apertè appareat, monet auctor huiusmodi homines præstârissimos humanæ societatis cætus graui iniuria afficere, familiam scilicet, & ciuitatè, quæ cæterorum cætuum primæua sunt fundamenta, vt. n. dicitur *polis. l. c. 2.* homo cum sit magis societatis particeps, quàm cætera animalia, prima illius societas ex conjunctione maris cum femina prodit, cui si adijciatur seruus, iam domus prodit, quæ inde pagi vera est origo, qui ex pluribus domibus coalescit, ac ijs præcipuè, quæ ex vna domo prima veluti propagine prodire, vnde quondam regia nunc ita

Prima
hominis
societas.
Domus
quid sit.

potens emanauit maiestas, dum à seniore regi domus illæ assuetæ ipsum veluti regem colebant, qui inde ortum à se ducentibus gentibus imperans in ciuitates ac tandem in prouincias sua diffudit imperia, ex pluribus verò huiusmodi pagis quæ coalescit societas, est ciuitas, quæ societatis cuiuslibet humanæ est finis, & quam ceteræ primò respiciunt. si primum igitur principium, à quo humana societas producit, & conseruatur, est prolis creatio, ad eamq; naturalis quidam vniciuiq; insitus est appetitus, *natura namq; solitarius nihil amat, semperq; ad aliquid tanquam ad inuicium annuitur, quæ in amicissimis quoque dulcissimum est:* ideoq; has fugientem, Deum, vel bestiam, iuxta vulgare adagium dicat philof. 4. c. 2. patet utiq; quod nobiliores mortalium societas iniuria afficit, qui in eorum prima collocatus, naturæ sine contempto, ad humanum genus conseruandum institutos, ac directos actus, alio ascito fine, impius simul ac inhumanus exercet: & si inter iniquos pessimus is dicitur *eth. 5. c. 4.* qui & sibi ipsi & alijs vterius prauus ac infensus apparet; iam mortalium pessimus hic cerè dicendus erit: cæteris quidem iniquus, cum concubitus exerceat, nec prolem exspectat, ad cuius productionem natura concubitus instituit: sibi ipsi quoq; iniquus procul dubio videtur, dum generandi appetitus homini insitus primò fuerit in gratiam sui, vt seipsum conseruet æterno tempore saltem in specie, cum nequeat in indiuiduo, vnde qui generat, homo sui ipsius gratia operatur, ideoque si quispiam concumbat solius delectationis amator, & prolem non exspectat, imo auersetur, quis illum, sibi ipsi iniquum non censeat, dum actus exercens, per quos æternitatem eo modo, quo licet assequi cum possit, & debeat, illum negligit & vitat? & hic

Quid pa-
gus.
Reges.
vnde.

Quid sit
ciuitas.

Cic. de na-
t. 2.

Homo
solitarius
aut Deus
aut be-
stia.

Inter ini-
quos
quis pes-
simus.

Intempe-
rantia
quid sit.

Intempe-
rantia

Inconti-
nentia
quis

Inconti-
nentia

Inconti-
nentia

Inconti-
nentia

Inconti-
nentia

Cur pa-
rentum
scelerum
plectatur
in filijs.
Hom. l.
lii. 11.

animaduertendum Ocellū non damnare abstinentes à
Veneris virtutis gratia, sed eos qui Venerca cū exer-
ceant, ad prolem instituta, delectationem solam expe-
tentes humani generis bonum odisse volunt. Cum ve-
rò ij, qui solam delectationem in veneris inquirunt
intemperantes sint, iucundo quippe oblectantur qui-
dem, sed non vt oportet, & magis quam oportet. vnde
de prodit intemperantia *est. 3. c. 13.* hæc imo cum sit
excessus circa voluptates, & impossibile ferè videatur,
vt concubitus delectationis tantum gratia expetens
in excessus non feratur, ideoque hac etiam ratione in-
temperantis notam subeat, & simpliciter incontinen-
tis *est. 7. c. 6.* vbi simpliciter incontinentiam circa ex-
cessus in sensu gustus & tactus versari constituitur, O-
cellus ideo ad concubitus cum intemperantia quadam
& incontinentia exercitos suos fecit sermones, &
quæ inde prodeant mala ingeniosè testatur: & ait, quod
si homines delectationis, non verò prolis causa con-
cumbentes generent (non enim sicum est in homine
tunc non generare, ni ad infamia pharmaca & in pia
confugiat) tunc filij progeniti cum iniuria humanæ (sci-
licet societatis, cuius conseruatio non expetebatur,
imò excluderetur, & cum incontinentia vt mox dice-
batur, improbi erunt & infelices. Sed quid proli cum
intemperantia conceptæ cum improbitate & infelici-
tate? paterna numquid vitia in prolem transfundun-
tur? Deus nūquid parentum sceleris innocentes filios
pænas subire cogit, Agamemnonis instar, supplices
Antimachi filios, hoc immiri respōso prorsus perdetis.
Νῦν μὲν δὴ τὸ πατρὸς ἀδικία τίσσει λάβλων.
(nūc quidem iam patris sceleris iniuriam?) duplex
ius dicti causa potest assignari, altera à naturæ decretis,
altera è summa numinis providentia desumpta. Si
prio-

priorem respiciamus, dicere licebit eos, qui ab intemperantibus progignuntur, ideo improbos futuros Ocellum asserere, quia coitus frequens seminis perfecta concoctionem in genitoribus impedit, ac eorum corpora maxime debilitabit; homo. n. omnium animalium maxime in concubitu dissoluitur, vt seminis plurimum sui corporis proportionem emittens. *sect. 4. prob. 6.* vnde sequetur eos fetus, qui inde enascuntur languido corpore, ac imperfecta temperie affectos prodire, ideoq; cum iuxta philosophantium placita corporis temperiem plerq; propensiones, ac morum semina sectentur, ea quam obseruabat. *philos. physogn. c. 1.* ratione, vnde illius artis non penitus inania principia prodire Pythagoræis fortè non ignota, quorum princeps neminem sui contubernij participem reddebat, quin prius diligenter oris speciem, incessum, totumq; corporis motum considerasset, facillimè continget filios huiusmodi ad improbitatem declinare, accedente præcipuè pessimo parentum exemplo, quod non exiguos vitiorum fomites præbet, nam.

Velocius & citius nos

*Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeant animos auctoribus. vnus & alter*

Forssitan hæc spernant iuuenes, quibus arte benigna

Es meliore luto finxit præcordia Titan.

Sed reliquos fugienda paruum vestigia ducant,

Es monstrata diu veteris, trahit orbita culpa

ea quinimo vitiorum semina pessimo producet, prouentu facile neglecta prolis recta educatio, è qua longe melior, quam ex Democriti medicamento, apud Plinium; filijs accedit probitas & fortuna. vt enim docebat Plato nemo sponte malus est, at prauus corporis habitus; ac rudis educatio hominis malos constitueret

Concubitus homini noxius.

Physogn. principia.

Physogn. principia.

Iunen. sat.

14.

Nat. hist. lib. 6. c. 4. in Timæ.

Nemo
spōte ma-
lus.
Patris in-
tēperātis
mala edu-
catio.

consueuerunt. praua verò facillimè accedet educatio
pneris ab intemperanti, & soli dedito libidini progeni-
tis, quia intemperans pater nullam proles, quam susci-
pere nolebat, gerens curam, paterna negligit iura, &
vitijs deditus in libidines, non in proles educationem
suas adigit cogitationes, eoque magis, quòd inde ad
alia distrahitur, & à morbis ob coitus frequentiam, ve-
mox diceretur, prodeuntibus, & ab inopia, ad quam fa-
cilè vergunt impuris hisce omnino demersi amoribus.

Libido i-
nopia pa-
rens.

Lucret. l. 4.

Adde quod absumunt vires, pereuntq; labore:

Adde quod alterius sub nutu degitur atas:

Labitur in sece ares, & vadimonia fiunt.

Languent officia, atq; agratas fama vacillans.

ex his præterea parentibus prodeunt filios iustos felices
futuros asserit Ocellus, quia felicitatem, vel idem ac
bonam fortunam seu virtutem, cum veterum plurimi
constituissent *est. l. 6. 9.* nullo pacto ea huiusmodi pro-
les gaudebit: improbus quippe ex dictis cum sit huius-
modi filius, si virtutem felicitas respiciat, ea non po-
tietur, si fortunæ bona, ijs facile destitueretur, nam fre-
quens coitus varios cum progignat morbos, puta phti-
sim, epilepsiam, eticam, podagram; stomacho, ieco-
ri, cordi, renibus, alijsq; membris noceat, ac innume-
ros producat morbos, quos abunde recenset *Forestus*,
& plerisque exemplis profunda eruditione congestis
confirmat Iuris cōsultorum gloria *Tiraquellus*, & eo-
rum morborum quamplurimi à parentibus ad filios
transmitti consueuerint, manifestè patet non immeri-
to à nostro auctore affirmari infelicem futuram huius-
modi parentum prolem. Idem quoq; certum est penes
Ocelli placita, si ad summam Numinis prouiden-
tiam placeat confugere, vt enim plerumque videmus
prole ex adulterio progeneri in enormia vitia erumpere

Coitus
frequens
morbo-
rã causa.

Li. 26. ob-
seru. ult. l.
c. 19. d.
num. 27.
v. 1. q. ad
v. 20.

pere, id quasi permittente Deo, vt à scelere illo frequenri mortales arceantur, tam acerbos inde fructus vt plurimum prodire cognoscentes; ita censuit Ocellus, Deum nil felicitatis concessurum proli, quæ ex parente prodijt, qui à Venereis cum non absteat, non prolem ab eis, sed voluptatem expetit; vt inde homines ab hoc inhumano scelere arceantur: cui adijciendū etiam Ethnicos fuisse opinatos delicta parentum plerumque à nomine in filijs plecti, quod quomodo diuinæ iustitiæ conueniret, acutissimè inquirens *Plutarchus*; non id respiciens, quod principes excitauit, vt parentum delicta in filijs punirent, de quo dicebat *Cicero* *me verò me fugit quàm sis acerbum parentum scelera filiorum pennis tui: sed hoc praeclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores reipublica parentes redderet.* nostro enim non eget amore Deus: sed id quod naturali ratione consequi licebat coniiciens, dicebat è parentibus, qui morbis affecti vixissent, prodeuntes filios, vt ad illud morbi genus procliues à medicis & amicis ad austeram victus rationem impelli, exercitationes ipsidem violentas ac pharmaca assignari, non quod ægritudinibus correpti sint, at ne ijs corripiantur, ijsque premi angustijs non supplicij, sed custodiæ ac salutis gratia: idè pariter curabat à Deo cunctorum opifice & moderatore sanctissimè præstari, quod is scilicet sacra perspiciens providentia ingeniorum in filijs similitudines, non parentum in ijs plectat vitia, sed cælitus immixtis morbis ac ærumnis sæuitiam, ad vlcera, auariciam, & huiusmodi atroces animi morbos anteuertat, priusquam erumpant, & pennis hinc veluti salutaribus pharmacis impediatur, priusquam ab animorum motibus in magna flagitia erumpentibus detegantur, idcoq; nō omnes pravorum hominum filios

ER adulterio pro geniti cur vitijs dediti.

De his qui seculo in summo puniuntur in opib. ad hunc.

videmus infelices, dum eorum aliquos virtutis acerrimos sectatores futuros prævideat Deus, ideoque ab ijs tanquam pharmaco non egētibys infortunia auertrat, ἀλλ' ὅσων ἡ φύσις ἔστιν ἕξ καὶ προσήκαστο τὸ συγχεῖν, τῶν τῶν ἡδίστη δῶλυσσα· τὴν ὁμοιότητα τῆς κακίας διεξέλαβεν (sed quorum natura amplexa est cognatae malitiam, hoc in suis similitudinem præstitisse persequens, sapientia affectu.) quod si quis dixisset, saltem parentes cuius plectendos fuisse, si enim in filijs vel ipsas profectiones Diuina plectit iustitia, cur etiam in parentibus impia opera non plectat? hoc quasi acute sapientissimus illo vice excludit respiciens nos aliter eos inquit esse ἀγνῆτες ὅτι ἐκζητοῦμεν πᾶσα κακία καὶ ἀλλοτρίαν καὶ ὁμοίαν τῆς προδῆλαι χειρὸς ἐστὶ καὶ ὁμοίαν τῆς καὶ διακαμῆνοι διὰ συλλογίζεσθαι τὰς αἰτίαι, διὰ τὴν ἐνὶ καὶ ἀδικασάντας, ἐὰν βέλτερον ἐστὶν, ἐνὶ καὶ διακαμῆτες, ποροκαταλαμβάνειν, ὅσπερ ἀμείλιχον φάρμακα, ἐνὶ καὶ μὴ ἐχάρμοζεντο ὄσιν, ἀλλοτρίοις διὰ λυσαι τῆς καὶ μὴ ποροσῆσαι ἐπισφάλλεσθαι ἐκείνων ἰχθῶν (ignorantes saepe futura factis, & occulta aperitis desertiora, maiorisq; digna metu esse: neque docti ratiocinari causas, propter quas expedit nonnullos etiam perpetrato scelere missos facere, alios etiamnum mediantes maleficium pana anteverni, quomodo medicam: vltorum quaedam non congruunt agrosantibus, conducunt autem alijs non laborantibus, sed in periculo quā agrosi versantibus maiore) Hæc igitur fortasse respicientem Ocellum crediderim dicere improbos & infelices ab ijs parentibus progenitos; & infelicitatis causam rejicere etiam in numen ipsum: quasi tam placida naturæ decreta violantes infelici etiam filiorum conditione plectens: quod ea, quæ sequuntur textus verba abundè videntur confirmare, in quibus huiusmodi prolem execrandam dicit à Dijs, demonibus

ὁ δὲ θεὸς
 ὁμοίαν
 τῆς κακίας
 τῆς κακίας

21. 11. 11. 11.

ὁ δὲ θεὸς
 ὁμοίαν

ὁ δὲ θεὸς
 ὁμοίαν
 τῆς κακίας
 τῆς κακίας
 τῆς κακίας
 τῆς κακίας

ὁ δὲ θεὸς

7

monibus, hominibus, atq; familijs, & ciuitatibus; ab his
 postremis, quia vitijs deditus homo familiarem, &
 ciuitatum deterrima perniciēs est censendus: homo
 enim ut verbis philosophi vtar *polit. l. c. 2.* sicuti ve-
 λιανόν Βέλτις ν τών ζώων αὐθιγώτος ἐστίν. ἀκακοῦ καὶ χαρῆ
 δὲν νομῆ καὶ δικῆς χαρίσιον πᾶντων. χαλιωτάτην γὰρ
 ἀδικία ἐχουσα ὀπτα (perfectiōne susceptū optimum cum-
 litorum animalium est homo, si alicuius finis à leges & d-
 iudicys pessimum est omnium animalium, fuisse in a se
 enim iniustitia tenens, anima quæ homini infra ratio-
 satis præbet, quibus etiam, contra ea, quæ ius, & na-
 tura exposcant, queat qui, ac ideo inter homines nul-
 los atrocioribus sceleribus immerſis conspicimus, Cur ali-
 quam eos qui eruditione ac prudentia pollebentes in-
 contractam virtuti viam aliquando se à vitiorum im-
 petu abripi permilere. Adijs pariter prolem illam,
 demonibus, & hominibus dicere execrādam, eaj quam
 modo anterebamus, ratione: & trium horum putre hic
 meminisse Ocellū quasi Pythagoræ præceptoris mo-
 nita respicientem, ac si voluerit edocere tria hæc præ-
 stantissima naturæ intelligentis genera insensa quo-
 dammodo si de receptæ proli futura: in aucteis enim
 carminibus Pythagoras cecinit.

Homo a-
nimal op-
timum
& pesti-
mum.

Cur ali-
quand-
erudici
scolecti-
fimi.

Αθανάτους μὲν πρῶτα θεῶς νόμοι, αὐτὰ δ' ἀκέντηται,
 Τιμα. καὶ σέβει ὄρεται. ἰπειθ' ἤρωας ἀγαυούς,
 Τὰς τὶ καταθῆναι, σεβει δ' αὐτοίας.

In prin-
cipio.

(primum omnium immortales Deos, vis se se habent, le-
 gisimē cole, & iustitiam venerare, heroes deinde
 præclaros, & inferos demones cole.) ideoque trium illo-
 rum fortasse meminit Ocellus licet diuersis vocibus,
 ut adeorum cultu n virtuti deditos mortales excita-
 ret: illustrium enim heroum nomine illos, quos hic
 auctor dicit de noues, expressos possumus asserere,

primum a
cupit a
vixit a
sodali q
V
H 28.1 2
33
miorol.
cup. 2.

quia

quia triplici ratione Pythagoreorum schola genus inter Deos, & homines medium exprimit, dum id quod caelestibus adheret Angelos, quod terrenis iungitur Heroas, & quod ex æquo ab utroque distat, Dæmones, appellet, hostamen omnes vnico Angelorum, vel Dæmonum nomine comprehendit: & inferiorum dæmonum voce Pythagoras exprimebat hominū animos veritate ac virtute illustres, quos terrenos dicebat, vt ab ijs seiungeret, quos reuera dæmones natura constituerat perpetua doctrina præditos, nec terreni corporis participes; & dæmones dicebat, vt insigni illo epitheto ab improbis ac inperitis hominibus separaret, quare sicuti Pythagoras Deorum, dæmonum, & sapientum hominum amorem ac cultum vicis probis suavit, ita pariter Ocellus Pythagoræ useorūdem odia prolix concubitu in honesto prodeuntī minatur, vt inde homines detererentur, ac naturæ iura sequuti, non delectationis, sed suscipiendæ prolis gratia concumberent.

omol
co lam
animo
Ib. com. 3

Text. 5.

Noua illud idem ratione confirmatur.

sequen
tia vsque
ad καλόν
nō habet
V.
z I. & B.
ἀπερ, &
V. ἀπερ.
ἀπερ.

Ταῦτα ἐν διαγμήναις
ἰ δὲ θεομαθίας τοῖς ἀ
λόγοις ζῶσις προσέρχεται
τοῖς ἀφορῆσι τοῖς, ἀλλ' ὡς ἀ
γαθῶν καλόν. 1. ἡ γῆμι
νη. 2. ἀγαθῶν καλόν ἢ
καλόν ἐπὶ νομιζέσθαι
γαθῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ μὴ
μῆνοι πῶλ υαυδρεῖσθαι τῆς
οἰκῆς ἢ τὸν πλεονα τῆς γῆς

Hæc igitur præcogi-
tantes non oportet
ad, ac irrationalia animalia
accedere ad Venereas, sed ut
necessarium bonum putan-
tes siquidem necessarium &
bonum esse putant boni viri,
non solū multis viris abun-
dare domos, & maiorem ter-
ra partem impletam esse

(man-

εὐπορον πληρωθῆαι. 3. ἥμι-
 ρώτατος. 4. γὰρ καὶ βέλτιστος
 5. πάντως (ὡς ὁ ἀνθρώπος)
 ἀλλὰ καὶ ἴσο μεγίστον. 6. ὁ
 υανδρεῖσθαι. διὰ γὰρ ταῦτ' ἔλε-
 γναι αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις
 ἰσομομημένας. 7. οἰκῆσθαι καὶ
 τῆς ἰδίας οἰκῆς κατὰ τρωπον
 οἰκομηθῆσαι, καὶ τοῖς φίλοις.
 8. αὐτοῖς κατὰ τὰς πολιτεί-
 ας καὶ τὰς πολιτικὰς πρα-
 ξεις παρέξαι, 9. ὅτε μὴ μόν-
 ον πολυπληθεῖα ἀνθρώ-
 πων, ἀλλὰ καὶ ἰσότηρ.
 10. χωρηθῆναι.

(mansuetissimum enim, &
 optimum animalium hominum)
 se a maximum bonas viros
 habere. hanc enim ob cau-
 sam, & urbes bene institui-
 tas habitabunt, & proprias
 domos recte regent, & ami-
 cis ipsi iuxta ciuilem sta-
 tum ciuiles actiones prae-
 bunt, quando non tantum
 multos homines, verum eti-
 am bonos regituros prae-
 bant.

3. deest in
 V.
 4 B ἡμε-
 ρώτερον.
 5 N. γὰρ
 πάντων
 καὶ βέλ-
 τιστον ἴ-
 σον. III. CX
 VV. & B.
 6 V. & B.
 τὴ μεγί-
 στῃ.
 7. N. ἡ
 μέγιστος
 ἰσομομη-
 νῆτα.
 8. al. ἴ-
 σότηρ. &
 VV & B.
 τὴς θεῆς
 ὅτι φίλος.
 9. deest in
 VV. R &
 C.
 10. V. B. &
 L. ἀρδία

PARAPHRASIS.

Hinc igitur cognoscant homines, quàm
 iniquum sit eos irrationalium instar
 concubitus expetere, sed hos maturo tantum
 exerceant consilio, necessarium veluti opus,
 quo familia, ciuitas, & vniuersum conseruetur.
 probi enim viri nedum domos & maiorē
 terrarum orbis partem hominum copia abū-
 dare vtile arbitrantur, cum optimum, & ma-
 ximè mansuetum animal sit homo, at præci-
 piūm ac summum bonum esse ducūt, si pro-
 bis viris refertæ sint ciuitates: & tunc præci-
 piūe vrbes rectis institutis illustrabunt, fami-

lias prudenter moderabuntur, & amicis ea
 præstabunt, quæ ciuiles cætus exposcant, cum
 nedum multos, at præterea probos ciues pa-
 triæ suppeditabunt.

COMMENTARIUS.

A Bûde valida rationû serie *in præced.* prolis pro-
 gignendæ solo appetitu homines ad conubi-
 tum excitandos edocuit, hoc præstantissimum edu-
 cens dogma ex summi numinis placito, quod idæo ge-
 nerationis bonum mortalibus liberali manu voluit e-
 largiri: inde ex natura hominis, qui vniuersi bonum
 respicit, ac tandem atrocibus enumeratis euentibus,
 quibus eos premi contingat, qui contrarium audeant
 peregisse, nunc inde veluti quod præcipuè expetit il-
 laturus, idem nec leui suasionè demonstrat Ocellus
 obseruans, quod si quis prædicta consideret, in Vene-
 res non feretur eo pacto, quo ad illa aguntur irratio-
 nalia, quæ nullo præuio suscipiendæ prolis desiderio
 percita, sed veneris tantum acta stimulis ruunt in con-
 eubitus, sed cum vxoribus concumbent veneris exer-
 citium veluti bonum necessarium pro familiæ, ciuita-
 tis, & vniuersi conseruatione, quod certe omnium
 elegantissimè philosophorum princeps expressit, dum
l. de hist. an. c. 3. partes in utroque sexu generandi mo-
 nia implentes, expressurus, eas partes $\pi\rho\delta\varsigma\ \nu\lambda\epsilon\upsilon\ \delta\eta\mu\upsilon\pi\upsilon\tau\alpha\varsigma$
 (*quasi publicum opus dixeris*) nuncupauit: genera-
 tionem soli operi publico, ciuitatis scilicet vtilitati, &
 conseruationi prorsus destinatam ingeniosè docturus,
 quare venererorum vsu delectabitur tantum vir pro-
 bus, ut inde familia, ciuitas, ac vniuersum conseruetur.

Conexio
 cû præ-
 cedenti
 textu.

Genera-
 tio pro-
 pter bo-
 num pu-
 blicû ap-
 petenda
 est.

hic namque bonum necessarium ducit nedum domos,
 ciuitates, ac maiorem terrarum partem incolarū fre-
 quentia esse illustrem, ac bonorum maximum opina-
 tur ciuitatem virorum proborum copia esse insignem
 ex ea scilicet multitudine illam coalescere oportet,
 quæ vitam commodè in civili societate queat degere
polit. 7. c. 4. quod probi tantum vici, & virtute decori
 præstare posse videntur, beata quippe est ciuitas illa,
 quæ optima, & ea optima, quæ bene agit, nec a quo a-
 liqua viri, vel ciuitatis bona dicitur, quam virtus, ac
 prudentia non concomitentur. *polit. 7. c. 1.* tunc verò
 probis viris ciuitas referta refulgebit, cum homines
 solius prolis intuitu concumbent, tunc enim, ijs, quæ
 mox tradentur, obseruatis, fetus perfecti prodibunt,
 idè oq; (si diuis *in præc. xxi.* placeat adhæc) mori-
 bus perfectis illustres: & præ parentum amore, qui eos
 priusquam orirentur amabāt simul, ac expetebant re-
 ctæ educationis participes, ad virtutes facilius scien-
 tur, ad id plurimum educationis præstantia confere-
 re vt *inf. xxi. vlt.* obseruabimus. Bonum verò in ea ci-
 uitate certè florebit, quæ bonis referta ciuibus per-
 maneat, tunc enim homines incoleat rectè institutas
 ciuitates, ac rectè familiares administrabunt facultates,
 innata scilicet probitate, ac ciuitatis institutis ad id ex-
 citatis, & à propria virtute ad hoc idem quodam modo
 impulsis; imò vt civilis status exigat conditio ciuiles sa-
 ctiones amicis præbebunt, quod præcipuum est boni
 ciuis munus, vt enim in bono ait philosophus *polit. 8. c. 1.*
 ὁ δὲ χρῆνορ πρὸς τὸν ἀλλοτρίον ἀδελφικὴν εἶναι τὴν προδιότιον, ἀλλὰ
 τὴν ἀδελφικὴν τὴν ἀπὸ τῶν μετρώων γὰρ ἐκαστὸς τῆς πόλεως. (non
 debet quisque cuius se suum existimare, sed omnes ciuita-
 tis, particula enim ciuitatis unusquisque est.) idq; tunc
 præcipuè continget, cum nedum multos homines, &

Tunc so-
 lū floret
 Ciuitas.
 cū Cues
 solius
 prolis in-
 titu cō-
 cumbūt.

illos præterea probos civitati præbebunt, nam. en di
iuon. sat. 14. *Gratum est, quod patria cinemspopuloq, & dicitur uo*
aniquo si facis, ut patria sit idoneus, utilis agris, et uo
uioq, Vtilis, & bellorum, & pacis rebus agendis. uio rei
 quæ omnia facile contingent, quando sola prolis
 procreatio humani concubitus sit unicus finis, tunc
 enim proles generoso ut plurimum habitu, ac valida
 prædita temperie ritè educata patriæ bona, & decora
 præstabit, ac in civilibus actionibus exercendis, & re-
 bus civitati unicuique necessarijs vel curandis, vel pe-
 tragendis maximè promptas: quæ philosopho teste *po-*
lit. 7. c. 3. præcipue cum sint, alimenta, ut vivant ciues:
 artes, ut ea, quibus vita egat, parentur instrumenta:
 carina, ut vis externa repellatur, ciuesq; ad magistra-
 tum obedientiam vel iurisci adigatur: pecuniæ com-
 parandæ facultas, ut necessitatibus proprijs occurrere
 & bella liceat sustinere: sacrificia, ut numinum cultus
 ubique refulgeat: ac tandem iudicia, ut utilitas contra-
 hentium, ac iustitia quàm maximè seruetur, ea omnia
 ut abundè adsint, ac feliciter efflorescant, boni ciues
 facillimè præstabunt. Quod si alteri lectioni placeat
 adherere quâ dicunt VV. codices, ac vna M. S. codex
 V. C. Thomæ Bartholini, in quibus legitur *non η, τοις φί-*
λοις τ' ομοις (& amicis ipsi) sed τῶν θεῶν διέ φίλοις. (Deo
obare in amicos) ita ut doceat auctor, quod si mortalibus
 iam tradita monita placeat servare, nedum prædictis
 fruenter bonis, ac Deos præterea amicos sortientur,
 consona erunt & huiusmodi placita ijs, quæ in præc.
 textu erant: ut enim ibi Deorum iras minaba-
 tur intemperanti viro, ita pariter equum erat eundem
 numinis amorem, & amicitiam temperantibus polli-
 ceri. nam *inter bonos viros, & Deum amicitia est concii-*
ante de *hante virtute. ut enim hominem Deo maximè carum*
promit.

dicebat Aristoteles *eth. 10. c. 8.* cum, quis foret sapiens, quia æquum videbatur eos præcipuè Deum suis beneficijs decorare, qui optimam sui partem, ac maximè Dijs cognatam, intellectum, si excolerent eisdem Oculum de eo proferre non erit incongruum, qui Dei, & nature præcepta recta implet ratione, & ætus pro humani generis perenni vita à Deo institutos ut hic *2.* duebatur, ad hanc tantum dirigit, sensu teiectis illecebris, ac Deo maximè gratos humanæ societatis cæcus conservare omnia sagit solertia.

35 VV. 6
45 68 8

106 M 4
110 63 8
XV 611
VV

Cum paribus semper nuptias contrahendas.

Text. 6.

Οἱ πολλοὶ μὴ πρός τὸ μέγεθος τῆς τύχης, ἀλλὰ πρός τὸ συμφέρον τῶ κοινῷ συμβαίνουσιν τὰς γαμμοὺς, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλεῖστον, ἢ τὴν ὑπεροχὴν τῆς γένεως ἀποβλεπόντες. ἀντί μὲν γὰρ πρὸς τὴν κατώρειαν πτωχοῦ ἑσθ' αὐτοῦ πτωχὸς ἐστὶν, πρὸς δὲ τὴν ὑπεροχὴν ἑσθ' αὐτοῦ πλούσιος ἐστὶν. ἰσοδοξοῦν τῶ γένει καὶ ὑπερχρηματόν. 2. τοὶ γὰρ τῶ ἀντιόμοφροσύνης διχοφροσύνην κατασκευάζουσιν, πρὸς ἡγεμονίας διαμαχόμενοι ὡρὸς ἀλλήλους. ἢ μὲν γὰρ

Quare peccant multi non pro magnitudine eventuum, nec pro eo, quod in commune consistunt nuptias, sed divitiis, vel excellentiâ generis, respicientes pro eo, quod juncturæ, & fortiosam sibi optent, seniores copulans, & pro ea, qua se sibi anima conformis, & simillima, genere gloriosam, vel divitijs abundantem, consonantiam enim dissonantiam, & pro concorsia discorsiam adstruunt, de principatu inuicem pugnantes, superexcellens enim divitijs genere, & amicis viro

1 V. δμο-
λόγητα
2. N. ὑπε-
χρήμα-
τόν. C.
πρὸς ἀλλή-
ματων.

ὁπρὸς ἄλλοις πλείω τῆς γλῶσσης. *vult imperare prater matrem*
 ἢ πατέρα. ἄλλοις πρὸς αὐτῶν *et a legem hic verò iuste re-*
 ἰτάεισθαι. ὁπρὸς αὐτῶν τῆς *pugnans, & non secundus,*
 ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ μόνος. ὅδε δὲ διαμνησθῆναι *primum volens esse, non po-*
 χάμενος διαίτης τῆς *est principatum esse qui-*
 ποί, ἢ μάταιος θελω εἶναι. ἴσως ἔσθαι ἀποδοξίῳ ζῆλον
 ἢ δειλῶν τῆς τῆς ἐπιτόντας. αἰετῶν ἰσχυρῶν ἐπιτόντος ἰσχυρῶν
 φιλίῳ ἀφῆ.

3.VV &c
B ad γα.

4 N. ἐστὶ
x εἰδαι.
im. cx.
VV.

P A R A P H R A S I S.

PEcantq; ideo plerique, qui dec aliorum
 infortunijs perterriti, nec publica vtili-
 tate illecti, at vxoris opes vel nobilitatem,
 tantummodo spectantes nuptias cōrahunt:
 ideo enim non forma, & ætate decoram mu-
 lierem, sed deformem, & annis grauem: non
 moribus, ac temperie sibi similem, at nobile,
 & diuitem vxorem ducunt: vnde non con-
 cordes animi, sed mens discors, non amores
 coniugales, sed odia acerrima emergunt; de
 familia scilicet principatu vir, & vxor con-
 tendunt, quia hæc opibus, genere, & amicis
 freta neglectis nature legibus illum audet si-
 bi vindicare, quem ipsi concedere vir quide
 iuste renuit, eo tamen nequit potiri.

εμδ. V I
 αἰτίδαι
 αἰτίδαι
 αἰτίδαι
 Quibus
 αἰτίδαι.

C O M M E N T A R I V S.

EX eo preñobili principio, quod in præced. locauit,
 elegantibusq; muniuit rationibus, ea quæ com-
 munis

munis hominum vita, exigit deducere nunc incipit. Ocellus, ac primò moribus, etate, & conditione par em
 yrorem rursusque ducendam suadet, ne scilicet nobilitatis, vel diuitiarum intuitu, sed morum potius
 præstantia ad nuptias nos impelli contingat, vt ple-
 risque congestis sapietum dictis monebat pariter *Sto-
 bans*. hunc tamen textum vt congrua liceat methodo
 explicare, id certè præmittendum, quòd per *Μέγεθος*
τύχης, hic Nogatola *magnitudinem fortunæ* censuit ex-
 hiberi, quod idem prima facie multi arbitrabuntur:
 verùm tunc expositionis incapax mihi videtur textus:
 qua enim ratione magnitudinem fortunæ eum respi-
 cere asseremus, qui Ocelli recta sequutus placita, in
 vxore non generis, nec dotis expetet præstantiam, à
 quibus solis prodire consuevit in matrimonijs fortu-
 nę magnitudo quare per eas voces expressam dixi *ma-
 gnitudinem euentuum*: vt scilicet nomen *τύχη* euentum
 & præcipue aduersum videatur significare, quod cer-
 te in omnis illius patitur natura, vt apertissime vide-
 tur iudicasse Euripides, dum interroganti Agamem-
 noni *ἡ δὲ τίς ἐστὶν ἡ τύχη τῆς ἡμετέρας* (quę ita infelix nata est mulier) Hecubam induxit re-
 spondentem *ἡ τύχη τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ τύχη τῆς ἡμετέρας*
 (non est nisi infelicitas eam ipsam dicere.) idq; eo magis
 hic asserendum arbitror, quòd Pythagoræis video id
 familiare, qui licet nomen illud aliquo nobili locu
 pletent, epitheto, pro infortunia tamen accipere con-
 sueuerunt, sic enim Pythagoras hac voce dum utere-
 tur, dixit *Ὅσα πᾶσι δαιμόνια τυχαι βροτοῖ ἀγγίχουσι*.

(quibus scumq; porro infortunijs diuinitus homines angu-

Sto-
 bans

Sto-
 bans

Nomen
τύχη
 quid si
 gnificat
 In Hecubæ
 60. sin

In aur
 carm.
 17.

tur.) quod carmen Hierocles exponens, ac inquirens
 cur à summo numine mortalibus infortuna immit-
 tur, semper ea verba pro infortubijs Druinis hoc est à
 Deo immisis accepit. & doctissimus Stephanus Niger
 eadē verba per calamitates, quas mortales fato patiu-
 tur, voluit interpretari. His igitur præmissis, ne inde
 interrumpere textus expositio, cum Ocello obser-
 uabimus, quod si prædictas causas *in præc.* abundè re-
 latis consideremus, procul dubio peccant, & à recto
 rationis tramite diuertunt, qui non infortuniorum
 magnitudinem, quæ *in præc.* euenire monuimus,
 & mox accidere obseruabimus, nec etiam com-
 mune bonum respicientes, quod & ciuium, & bo-
 norum virorum multitudinem progigni expeteret, ita
 nuptias contrahunt, ut nulla suscipiendæ prolis habita-
 ratione solas diuitias, vel generis nobilitatem in de-
 cenda vxore exoptent, vnde alterum horum contin-
 gere oportet, vel quod ubi iuuenis adhuc, & formose
 mulieris nuptias virū assequi deceret (æ duabus enim
 hisce conditionibus pudicitia coniuctis facile coniu-
 galis amor emanat, & elegans inde proles enascitur)
 vetulam ille ducat numos ducturus: senio scilicet cō-
 sectæ mulieres ad propria connubia pecuniarum tan-
 tummodo copia iuuenes alliciunt, quas ex priorum
 hereditatibus coniugum haud difficile congesserunt,
 & tunc gaudent ducentas nuptum ire post mortes, vi-
 rumq; dementes cineribus suis quærunt, ut in Vetu-
 stinam dicebat Marcialis: quæ ubicumq; quis præter,
 publicum certè bonum prorsus negliget, cum nulla
 ibi prolis suscipiendæ spes asfulgeat, nullas quinimo
 conjugalis amor ut plurimum queat nasci, dum
 absit species vera animorum conciliatrix: adsit quin-
 imo morum dissimilitudo, quam amorem minime pro-
 ducere

In exposi-
 tione ad
 9. arm.

nonne M
 ve de
 a biup
 Vetularæ
 matrimo-
 nia.

L. 9. epigr.

17. 17
 17. 17
 17. 17

(.xvi)

ducere dicebat Arist. *econom.* 1. c. 4. si mores enim
iuuenum respiciamus abunde recensitos *rhos.* 2. c. 12.
& eos quibus prædita senectus *ibid.* c. 13. eleganter à
philosopho enumeratos, nedum dissimiles, at prorsus
oppositos esse inueniemus, quod mirum non esse di-
cebat *Tiraquellus*, cum Venus rei vxoriæ præses, &
Saturnus senectutis antistes (vt astronomis placuit)
omnium maximè planetarum inter se diffideant. nec
quis obijciat aliquos iuuenes, qui vetulæ vxoris amo-
re videantur exarsisse, id enim vel in amorem rei vxo-
riæ reijciam, vt scilicet blanditijs hinc vxor irretita
ex asse maritum hæredem scriberet, vel etiam fortasse
aliquando, sed rarò, in sagacem fæminæ naturam
blandis moribus maritum iuuenem ad sui obsequia al-
licientem, eo pacto, quo de muliere deformi dicebat
Lucretius.

L. cõnub.
6. n. 16.

Lib. 4. in
fuo.

*Nec diuinitus interdum Venerisq; sagittis
Deteriore fit vs forma muliercula ametur,
Nam facit ipsa suis interdum famina factis
Morigerisq; modis, & mundo corpori cultu
Vt facile insuescas secum vir degere vitam.*

vel ijs, qui prædictorum magnitudine euentuum non
deterriti impar es nuptiàs contrahunt, alterum accider,
quod vbi mulier moribus ac temperie simillima foret
ducenda, his neglectis longè nobilioris vel ditioris
connubia consequantur, & in his pariter nulla vigent
communis boni desideria, nec eorum quæ inde eue-
niunt infortuniorum metus, vt in textu limine dice-
batur: nil enim magis ad prolem procreandam condu-
cit, quàm viri & vxoris æqua conditio, non quidem ra-
tione staturæ, vel aliorũ huiusmodi, quibus Chri-
stem Cyrus *apud Xenophontem* illudebat, paruam illi
ducendam vxorem dicens, quia paruus, & ipse foret,

Epist. 3.
lib. 1.

de exod.
Cyr. 1. 8.

ne catuli more ipsum adgilice oporteret, quoties eam
 vellet osculari, ac simis præterea naribus præditâ, quia
 ipsi nasus aduncus contigisset; at ratione morum, &
 temperamentorum harmoniæ in coniugibus expetenda
 illa similitudo, è qua illa seminum prodeat com-
 mixtio, per quam id quod à muliere veluti materies
 fetus præbetur, viri semini ita queat subijci, quod ac-
 tuam ipsius vim non effugiat, quod sane non contin-
 get, nisi quædã naturalis proportio inter hæc vigeat,
 è qua inde in serie agentium, & patientium actio suc-
 cedit & passio *1. de an. 53.* ideoq; multas mulieres, quæ
 vni coniunctæ viro steriles fuere, altero inde suscepto
 quàm maximè fecundas fuisse videmus, & è conueptis,
 vt profitetur Arist. *7. de hist. an. c. 4.* nam. *diuom sibald*

Senes. I
 .di. n. d

Uner. Ibi.

quibus ante domi sacunda sape nequissent
 Vxores parere, inuenta est illis quoque comparanda
 Natura, vt possent natis manire senectam,
 Vsq; adeo magni refert, vt semina possent
 Seminibus commisceri genitaliter apta
 Crassaq; conueniant liquidis, & liquida crassis,
 Qua cui iuncta viro sit faminâ per Venerit res.

hanc verò, qua sobolis amor indigeter, similem coniu-
 gis temperiem non respiciet ille, qui vxoriæ tantum
 nobilitatis præstantia, vel magnitudine opum illectus,
 harum gratia mulieris nuptias captabit, ideoq; facil-
 limè ipsum prole carete contingeret: aduersi quoque
 inde erumpent euentus, quibus vitæ acerrimè prema-
 tur, dum concordiæ illius, & harmoniæ; quæ ex vna-
 nimi viri, & vxoris amore nascitur (cuius ope diuersis
 licet operibus *æconom. 1. c. 31.* recensitis ad familiæ fe-
 licitatem, ac propriam vtilitatem conspirant) locū sibi
 miserimè vendicet perennis eorum discordia, & teter-
 rima occupet diffidia, cuius euentus physicam cau-

Coniugii
 diffidia.

Andra ab
 .B. .v. d

fam discors coniugum temperies videtur exhibere, ac diuersa educationis ratio, quã sane oppositam sortitur ij, quibus longe dispar adluit conditio, ideoque amoris experti, ut plurimum tale coniugium apparebit; quem sola animi, morumq; similitudo progignit, quod certe miserrimum viuendi genus, & vitam non vitalem crediderim, nam.

Πάμοι δ' ὄσως μὲν ἰο καθ' ἑασι βροτῶν

Μακάριος αἰὼν, οἷς δὲ μὴ π' ἴηται σὺν.

Τὰ τ' ἔνδον ἰσοὶ τὰ ἐξοῦρα ζῶ δὲ σὺ χεῖρ.

(coniugia quibus maritalium sunt salicia, illis est beata vita: quibus autem non recte cadunt, ij sunt miserrimi, & fortis.) nec fortuito quispiam hanc vitæ rationem miseram mortales credere arbitretur, cum nulla nos magis torqueant dissidia, quam ea, quæ cum ijs cogimur exercere, quos viuida nobis amoris, & obsequij testimonia exhibere propriij muneris necessitas impellit, ut enim 7. pol. c. 7. dicitur περὶ τῶν οὐρανοῦ δεινὰ καὶ ἰσχυρὰ ἰανὴν ποδ' αὐβῆσαι, πρὸς τῷ βλαβῆ, καὶ ταύτης ἀποσπαίδων νομίζουσι. a quibus deberi sibi beneficium expectant, ab eisdem non solum priuari beneficio, sed insuper ladi se putant.) ideoque inter illos acerba præcipue vigent odia, inter quos olim nimius amor effloruit sibi. huius verò dissidij, quod impares nuptias plerūq; comitatur, causã eleganter in id reiecit Ocellus, quod mulier, quæ virum genere, diuitijs, & amicis hoc est agnatis antecellit, exoptat neglectis naturæ legibus, ut sibi vir pateat: in his enim illo longe superior in omnibus ipsi auct præesse, ac vult maritum, quamuis non lunæ, at luno Deo potius sacra fecerit, ut apud Caras obseruabatur, sibi obedire, licet oppositum naturæ præcepta suadeant, per quæ maribus imperium, feminis vero perennis obedientia videtur iniuncta polii. 1.

Enripid.
in Orest.

Enripid.

Amice-
rum dis-
sidia cur
acerba.

Alex gen.
l. 4. c. 8.

Alex gen.
l. 4. c. 8.

ob. cil. ad
ap. d. m. 1
al. m. 1

l. 3. quod prestare cum uoluerit maritus, si sapiat, domus regimen, ac uxoris dominium sibi tentans vindicare, vel difficile, vel nullo pacto, uxoria reluctantia superbia, cum id nequeat efficere, acerba inde exoriantur omnia, quae res felicitate plurimum eam addunt connubiis, et pluribus congefit, et impudentum dictis, & mortaliu euentibus eleganter comprobant. *Tiraquellus*: quare impares nuptias uirum sapientem proflus excludere oportebit, nec dotis praesentiam respicere, ut acute

l. con. 5. v.
16. *Altera*
1. *Altera*

Epigr. 1. 8.

Martialis monuit, dum eccinit: *Uxorē quare locupletem ducere nolim*

Quariss? Uxori nubere nolo me ardua

Inferior matrona suo sit, Prisco, marito

Non atuer suam femina, uirq. pares

nec longe nobilitatem uxorem expectere congruum est, ut eodem loquamur eodem satyrico.

Quis serat uxorem, cui constans omnia? malo, omni

Malo Venuisiani, quam se Cornelia mater

Gracchorum, si cum magnis uirtutibus adferat

Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

quae omnia Plutarchus uicino expressit uerè aureo dogmate, qui parentes monens, ut filios uoluptatibus deditos, nec paternis obtemperantes monitis matrimonio ueluti graui quodam uinculo uincirent, eos edocebat ut uxores ijs desponderent, quae nec generis nobilitate, nec diuitijs eos longo superarent intervallo, eo quod uic longe praestantiorum seipso uxorem ducens, non illius maritus, ac dotis seruus stolidi imprudentia constituitur: sicuti uero matrimonium felix equam exigit conditionem, an parem quoque exposcat aetatem inf. statuemus, quare Ocelli placita Callicratidae Laconis dogmatibus confirmaturi, textus

exposuit. eiusdem dicto claudamus, asserentes, quod

noimA
-lib mur
200 zibil
-acp
luuē. sat.
6.

De liber.
educ.

oig zath
8. 4. 1

In lib. de
fam. fa-
liciano.

γυαίσκοιτα δει γαμῶ, ποτὶ τὰν αὐτῶν τύχαι, ἵνα μήτε ὑπέρ τὰν δυνάμιν, μήτε μείονα τῆς δυνάμιος ἔργα ποιῆται, ἀλλὰ ποτὶ λόγον τῆς ἰδίας δυνάμιος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὰν δυνάμιν ἐπάγοντες σασιάζονται διὰ τὰν ἀγνοίαν ἀμύνειν γὰρ τῶν πλεονακτῶν καὶ καθυπερβύσισι τ' ἀνδρὸς ἀρχὴν προαίρεται. ὁ δὲ ἀνάγκῃ ἀγείται, καὶ ὡρα φούσιν συγχροῖται. εἰ δὲ αἰείονα τῆς δυνάμιος, το ἀξίωμα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ὀφείλων θεωρεῖν τε. (qui vixorem ducere cupit, ducat eam oportet pro ratione sua fortis: ut e.g. facultate sua maiore, neg. minore, cupit eam contrahere, scilicet pro ratione propria facultate. qui eorum supra suam facultatem contrahunt, de principatu contendunt: Ea siquidem qua diuitijs, & genere superat matritium, regere praeoptat: ille vero indignum censet, praeterq. naturam cedere. qui vero nitorem sua facultate, dignitatem, & amplitudinem familiae simul tollunt.)

2. VV
10x II
287
287
287
287
287
287

Quam Republicae conferat recta familiarum constitutio.

Text. 7.

ὁ δὲ ἰ. γένομιων, ἢ μόνον τῶς οἴκος κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέσθαι. μὲν γὰρ τῶν πᾶσαν οἰκοί, ἐκ δὲ τῶν μερῶν τῶν ὅλων καὶ τῶν πατρῶν συμβεβηκί. εἰς οὗ ἐν ὅσοις τὰ μέρη τυχεύουσιν ὅσα, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τὸ ἐκ τοῦ ὅλου. 2. συμβεβηκί τον 3. τοῖσιν εἶναι. καὶ ἐν ταῖς ὡραῖσιν δὲ αἱ πρῶται οἴκο.

Quae cum sita, partium familiarum felices, sed & ciuitates fieri coniungit. partes enim ciuitatum domus, ex partibus vero totius, & vniuersi competitio, ciuitatis est quales sunt partes, totum, & vniuersum, quod ex his componitur, tale est. & in partem prima domus structure maxime confertur.

1. V. dñ

2. V. in
τέτ. v
3. V. συν
τῶν δὲ
10v.

δεμαί μεγάλα σωτηρίας ad hoc, quod bene vel male
 προς το καλώς ἢ το κακώς totum opus compleatur, ut in
 τὸ ὄλον ἔργον σωτηρίας ἀνάγει, edificando fundamenti in-
 σίου ἐπιμὲν οἰκοδομίας θε- ctus; in naua autē construē-
 μελίη καταβλήῃ ἐπὶ δὲ ναο- āncarina; & in concentu ac-
 ηγηίας τρῶπις. ἐπὶ δὲ σιω- tifica uocis consentio ac re-
 αρμογῆς ἢ μελοποιίας τα- missio: sic igitur in Republica
 σις φωνῆς ἢ 4. λήξεως. 5. εἴως benè vel malè administran-
 εἶν ἢ ἐπὶ πολιτείας ἔνομε da familiarum constitutio,
 μένης κακονομημένης. 6. οἰ & concordia quam maxime
 κώ κατάστασις ἢ συναρμο- confert.
 γῆ μέγιστα συμβάλλεται.

4 VV. &
 B καὶ φε
 τῆς
 5. VV &
 B. λῆψις
 6. C κα-
 λοικονο-
 μημένης.

PARAPHRASIS.

QUæ si contingant, inde familiæ ac ciui-
 tates infortunijs afficiuntur; nam illæ
 harum partes sunt, & ex partibus totum coa-
 lescent, ideoque earum naturam, & conditio-
 nem totum ipsum sortiri necesse est. hac ra-
 tione operis vniscuiusq; primordia rectum
 vel prauum eiusdem euentum testantur, pu-
 ta in edificijs, ex fundamentorum constitu-
 tione, in nauib; ex carina; in musico concentu,
 ex uocum proportione, per quas constituitur,
 rectitudinem conijcimus. ita pariter è fami-
 liarum regimine, & concordia Reipublicæ
 rectè vel malè administrandæ certissima ca-
 ptabimus argumenta.

COMMENTARIVS.

Eos dixerat Ocellus in limine præced. textus, qui ab imparibus non abstineant nuptijs, publicæ commoda nil prorsus intueri, nec aduersus magnitudinem euentuum, qui inde consequantur, villo pacto perhorrescere; idq; recensitis ostendit diffidijs, quæ inter coniuges emergunt, quos diuersa natalium, & fortunæ conditio premebat. facillimè, quis igitur potuisset utiq; dicere, ruat tota familia, inde forsitan commune bonum abolebitur, cui nil confert omnino perfectæ familiæ felicitas hæc: ut ruat obiectio, nunc auctor profectetur è familijs. bene vel malè institutis potiora reipublicæ bona vel incommoda prodire, ac ideo docet, quod ijs, quæ modo retulimus cum familiæ premuntur incōmodis, non eas inde tantummodo, sed ipsas etiam ciuitates atrocibus ærumnis cōcuti miserrimè cōtingit. vniuersi enim, ac totius natura ex partibus coalescit, quare cum totum præter ipsa quidpiam non complectatur (si physice loquamur) si perfectionis illæ sint participes, ac perfectè cōiungantur, totius inde perfectissima emerget natura quod si illæ proprio destituantur robore, hoc quoque totius compagem prorsus carere oportebit: cum igitur ciuitas ea proportionè familias respiciat, qua totum partes intuetur, ex his ita constituitur, ut verus procul dubio ipsarum finis existat. *politic. l. c. 2.* nisi igitur illæ recta ratione regantur, in ciuitate profectò nullo pacto perfectum regimen efflorescet, & si infaustis illæ agitentur euentibus, quos neglecta legū obseruantia, & ad vitia procliuis ciuium multitudo progignat, miseriam quoq; ciuitatem futuram ne-

Obie-
ctioni
respon-
detur.

Ex fami-
lijs vr-
bium fa-
licitas.

Iamblich.
de vit.
Pyth. c. 30

mo dubitabit; quæ tunc certè verum felicitatis exemplar apparebit, si privatos lares virtus incedat, nam ἀρχὴ ἐστὶν ἢ περὶ τὸν δίκον δικαία διαθεσις τῆς ὅλης ἐν ταῖς πόλεσιν ἐν ταῖς πόλεσιν; ἀπὸ γὰρ τῶν οἰκῶν αἰπολείαι σκιδραται. (principium est benevitæ mego textum; nec dicere in magistratus quadam est in ista &c. cum Iohãne Arcegio Theodoro, cuius expositionem in reliquis adscipio.) *in ista domus constitutio universa, bona q. modo rationis, & ordinis, qui in urbibus vigere debet; ex domibus enim urbes coagmentantur.* Ne quis autem publicæ felicitati privatas familiarum virtutes parum conferre arbitraretur, quia longe plura illa exposcat, & privatæ domus limites supergressa ea complectatur, quæ superius *textu. 5.* inouimus, Ocellus ideo, ac si nos docere vellet, plura licet publica felicitas exposcat, præcipuas tamen civis fortunæ partes rectum familiarum regimen sibi vindicare, in eaq; potissimū parte, qua subolem respicit, pluribus monet exemplis, in ambus votis nos totus inquirere perfectione, quoties hac primas eiusdem partes destitui contigerit. excelsas quispiam construat ædes, & marmoris, aurique prodigis regias moles attollat, præcipuos artis conatus ipsa exigent fundamenta, primi quorum vel minimi casus extrema vniuerso edificio minitantur excidia: quis pariter nauim construat, carinam primū sedulo labore constituet: nec suavi quispiam harmonia nostras aures demulcebit, qui graves voces cum acutis prius eleganti serie necere præcipua cura non tentauerit: ita pariter dum ciuitas primò è familiarū serie coalescat, harum recta constitutio illius felicitatem facillimè progignet, ut a simili de mulieribus, & pueris dissererat philof. *polit. l. c. vlt.* dicens, quod familiæ ciuitatis partes cum sint, & pars totum respiciat,

ciat, necesse erit re etā institutio dicitur mulierum, & pue
 rorum, ē quibus familia constituitur: dicitur, in hīstoror, in
 de ciuitatis prōde at felicitas; eo quod α γυναικες η̄τοι
 ου μέρος τῶν ελευθέρων, ἐκ θάτων παιδων, & κωνωνοῦ γυ
 ναικῶν, τῆς πολιτείας. (mulieres media pars sunt hōmī
 nam liberorum; ex pueris, autem sumuntur quālibet pū
 blicam gubernandi.) tot igitur publica ē felicitas familiū
 conditione si bene panti commodā dulcē nuptiarum
 iugū subire quicumque exoptat, non atē te grauem
 vxorem ducat, nam prole carebit, quā & familia, &
 ciuitas conferuet non longē ditius vel nobilitate
 præstantiorem, a si suis enim præ illius factu domesti
 cis p̄uenietur distitit, sed quā nimī crāquillitatē
 oīa nōo delictatus, publicis commodis nō p̄uerit
 in sudare, opprobrata si quidem otia, & iustitiam v̄itō
 re nō p̄ub. ad ministraturo necessarium polir. 7. 2. 3. illi
 adiment vxoris in p̄etus, quā per superbia p̄eritā illi
 parere dicitur, & nō implēb. in iustia, quā abū
 de a Xenophonte recepitā mānifesta familias veluti pro
 pria adscribuntur; sicq; communis illa non em̄get
 vtilitas, quā concors matrimonium conconicatur a
 conom. 1. c. 2. & perfectam coniugibus felicitatem e
 largitur; indeq; vie cum sum nō re ip̄ob. detrimēto
 politici negotijs ineptus fiet; sed vnusquisq; iunioris
 nuptias exoptat, vt prole dicitur, & memior, quod
 vxor.

Ciuitatū
 felicitas
 ex Mulie
 rum, &
 Pue. orū
 probitate
 pendet.

Et hac ra
 tione
 Dulce
 est Nup
 tiarum
 iugum
 subire.

De ad
 domest. l.
 5.

De ad
 domest. l.
 5.

Dum mole morata recte veniat, tota at est satis.

non ditioem, vel longe nobiliorem ducat vxorem, il
 lius enim assidua excruciatō superbia, monitum il
 lud, in plerisq; mulieribus fallax, suo tamen periculo
 verum experietur a Pallada satyrico expressum disti
 cho, quod. l.

Plaut. in
 a uul. act
 1. sc. 4.

Πάσα γυνή χόλος ἐστίν, ἔχει δ' ἀγαθὰς δύο ὄρας,
 Τὴν

Τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ.
 (Sons ira est mulier: sea habet duo tempora laeta: Cum iacet
 in thalamo, cum iacet in tumulo) sed par estum ratio-
 nis ætatis (ea, quam inf. itat uemus, proportionē) tum
 ratione conditionis contrahens nuptias, susceptis
 faciliè liberis civitatem, familiam, ac se ipsum per
 prolem suam conservabit, & filios relinquendo suos
 (vt dicebat Plato 6. de leg.) Pythagoræ dictum, de quo
 superius 1. imitatus) in diuino ministerio successores,
 naturam assequerit æternam: vir imo iectis alte-
 rius præditam moribus si ducat uxorem, illius obedi-
 tiam proculdubio nanciscetur, nam vt Melissa Pytha-
 goræ dicebat ἡ ἀνδρὸς θελίσει νόμος ὀφείλει ἀ-
 γραφὸς εἶναι κοσμίῳ γυναικί, τὸ πῶς ἔσται βίωσι ἀνδρῶν. (vi-
 ri voluntas lex non scripta esse bene ornata modestaque
 femina debet, ad quam vitam vivere oportet.) quod idem

In epist.
 ad Clara-
 ram.

Sola mo-
 rû probi-
 tas que-
 rendæ est
 in uxore.

accon. 1. c. 1. supplem. monemur. imo hæc externis reie-
 ctis fucis, vt ibid. Melissa scribebat, qui potius apud
 stolidos libidinis, quam apud prudentes amoris sunt
 irritamenta, animi virtutibus decora; hisce potenti-
 bus veluti medijs coniugem ad honestos amores im-
 pelleret, corporisq; formam animi candore longe red-
 dens præstantiorem, Circæos certè congressus, sui
 ipsius, nouæ veluti Penelopes, amore ille ætum coniu-
 gem odisse compelleret, vt enim Sanctissimus, & sapi-
 tissimus Pontifex Urbanus VIII. eruditissime canebat.

Ἀρχὴτα μὲν τί λίθοις κοσμίς, φικῶσα παρὰς

Εὐώδη τε κόμαι τὴν δρόσον ἀμφικεῖς;

Ταῖς ἀρεταῖς ψυχῆ, καὶ πῶς ἐκπαίδρου μίλτω,

Ὡς ζήτησα κόρη γνήσιον ἀνδρῶς ἔρον

Ὡς ἐν συγγενικῶ πύρριζῶ χροῦματι μῆλα

Ἢ κερ χρασηῶς χεῖρα ποθεῖ τὸ πόδον;

Κοσμίον ἄφες μαλακόν, σῦκος τ' ἀπόβαλλε προσώπῳ

Μεῖζον ἔχει φίλτρον κάλλος ἀτεχνότερον.

(quid pulchram medicas faciem, collumq; lapillis Cingis,
& effuso spargis odore comam? Non minio malas, an: in
virtutibus orna, Qua cupis, o virgo nupta placere tuis.
Aspice natio rutilant vi roma rubore, An rosa pingentis
pollicis optat opus? Miste superuacuos cultus, fucumq; ge-
narum: Acrior est ille x, qui caret arte, decor.) vinculi
igitur coniugij, qui exoptat huiusmodi vkores da-
cat; tunc enim familiæ quiete, & suscepta prole bea-
tus, publicis, ac priuatis bonis deditus summa potie-
tur felicitate, quam quidem exoptabit, at non affe-
quetur ille, qui auri vel nobilitatis muliebris fulgore
obcæcatus, nulla mōrua animi, nulla temperamenti
habita ratione, in impares nuptias cæco appetitu fe-
retur. quare Lycurgi legem licebit laudare, qui vir-
gines sine dote nuptum collocari cum iussisset, cur id
statuisset interroganti cuidam, respondit (quasi ea quæ
hic Ocellus docet, nobili lege confirmaturus) se id
præstitisse, ne vel ob inopiam aliqua manerent innu-
ptæ, vel propter opes expeterentur, at quiuis mores
puellæ respiciens eius virtutem potius in delectu se-
queretur.

Pueri à Venereorum vsu excludendi.

TEXT. 8.

Hic Co-
dex M.S.
Vincipit
à capite.

DE generatione igitur
considerates hæc oportet
efficere: vniuersè quidem
cauere oportet quia quia dis-
simile est, & imperfectum,
neq; enim arborum, neq; ani-
malium imperfecta benè se-

νῆται, ἀλλὰ δὲ γενέσθαι τι-
 τὰ χρεῖνον πρὸς τὰς καρπο-
 φορίας, ὅπως ἐξ ἰχθύων
 τε καὶ τελευτημένων τῶν σω-
 μάτων τὰ σπέρματα κὶ καρ-
 ποὶ γίνωται. ὅθεν δὲ τὰς
 παῖδας κὶ τὰς παρθένους ἐν
 γυμνασίαις το. 1. καὶ καρτε-
 ρίαις τὰς προσκίσεις τρέ-
 φει, κὶ 2. τροπῶν προσφίρε-
 σθαι. 3. τῶν ἄρμολογισαν φι-
 λοσόφῳ τε καὶ σώφρονι καὶ
 καρτερικῶ βίῳ.

racia fuit, sed opus est tem-
pus quoddam antecedere
fructuum productionem, ut
ex corroboratis, & perfectis
corporibus semina, & fru-
ctus fiant. quare oportet
pueros, & virgines in exer-
citationibus, & tolerantia
congrua nutrire, & cibum
offerre convenientem labo-
riosa temperanti, & tolerā-
ti vilia.

1. τε de-
 est in V.
 2. deest
 in V. &
 B.
 3. N προσ
 φέρεται
 im. ex B.

P A R A P H R A S I S.

Illi igitur, quos suscipiende proles ardor ad
 matrimonia excitat, prædicta obseruent
 monita, unaq; sciant, quid quid dissimile est,
 ac imperfectum, ad generationem ineptum
 esse; arbores enim, & animalia fructus nec fe-
 tus edunt, quousque imperfecta sint, ac prius
 augeantur, ac temporis beneficio coalescant,
 indeq; necessario robore parto semen ac fru-
 ctus abunde progignunt. quare pueros, ac vir-
 gines congruis laboribus, & exercitationibus
 in nutritio opus est, ac ijs tantum velci cibarijs,
 per quæ laboribus ferendis par temperies
 promoueat.

3. 29 I
 Hic Co.
 dex M.
 V. in
 a cable.

COMMENTARIVS.

VT nuptias prolis tantummodo suscipiendæ gratia contraherent, mortales *in preced.* monuit Ocellus, ac simul excitauit: nunc ea, quorum præsidio longè faciliùs hæc prodeat, & honestè, indeq; suscepta recta potiatur educatione, elegantissimè describit. & primò à concubitu teneros, & iuniores adhuc arcendos acerrimè suadet. Eos idcirco, qui dulce patris nomen aliquando assequi exoptant, id potissimum iubet respicere, quod si *uniuersè* hoc est vnumquodque uiuentium genus lubeat contemplari, ea tamen obseruando, quæ in eo sunt genere suis (quo scilicet ad robur) dissimilia genitoribus (in eo siquidem similitudinem spectare opinor auctorem, qui perfectionis tantû ac roboris hic meminit) nullos fructus à sui ortus primordie edere conspiciet, at tunc animalia tantummodo cum ætatis ac temporis beneficio coaluerint, & opportunum inde robur contraxerint, perfectos fætus progignere, & plantas valida vberrimè semina, & elegantes fructus elargiri, cum.

— *primùm truncos vrsere valentes
Et vires habuere suas.*

quo certè percitus euentu Aristoteles, cum 2. de an. 34. doceret φυσικώτατον τῶν ἐκ τοῖς ζῴσι ἐργῶν. (*naturalissimum operum, quæ in uiuentibus*) esse progignere quid sibi simile, non indistinctè id protulit, sed addidit ἴσα τὴ λείψα καὶ μὴ πρῶματα *quæ acuminig, perfectæ, & nō mutila sunt*) per illam conditionem, ætatis, per hanc, debiti vltèrius roboris, & virtutis necessitatem. nobis indicans, quorum vtrumq; breuiter Ocellus modò expressit, dum perfectioni robur coniunxit, vt ostenderet

Cōuenit
cum p. a.
ced.

Virg. 2.
Georg.

Cur pueris
prohibita
sint
nuptiæ.

nō lat esse eam attingisse ætatē, quæ producendo semini foret apta, at ulterius oportere corporis robur acquisiuisse, vt inde validi fætus enascantur, ideoque inepta dicebat philosophus *polit. 7. c. 16.* adolescentium conubia, vt inde soboles emergat, eo quod ab his in vnoquoq; animatiū genere prodeuntes fætus imperfecti sint, & fæminas potius quàm mares, ac tenuia, & exigua corpora progignant: ex hoc vero naturæ instituto infert Auctor pueros, & puellas virgines nō molibus otijs, sed *exercitijs, & tolerantia congrua* esse innutriendos: quod equidem dogma quam ratione, ex præcedenti inferat dogmate difficile cognitu videtur: cum vix duo hæc videantur eohære, hominē progignendæ soboli tunc aptum esse, cum maruro simul robore ac ætate perfecta gaudeat, & ideo pueros & puellas ad exercitia impelli necessarium esse; dum potius opportunum videatur à gymnasticis hisce arceri, è quibus robur & corporis perfectionem dimiui contingat: damnat enim Arist. *polit. 8. c. 4.* ciuitates illas, quæ in pueros athletarum habitudinem studeant inducere, quia à labore illo vehementi deformia reddantur corpora, eorumque auctio non leuia inde contrahat impedimenta, quod valido *ibid.* confirmat exemplo, dum in eorum serie quos, Olympicorum victores Græcia celebrarat, vix duo vel tres occurrerent, qui iidem, & viri, & adolescentes victoriam forent consequuti *διὰ τὸ εἶς ἀσκήσας ἀσπίδαί τε καὶ δῖναμι ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν γυμνασίων* (propter exercitationes pueris adhibitas sublata sit vis ac robur à violentis laboribus.) absit tamen vt vel veritatē ab Ocelli dictis abesse, vel his neglectis, quæ modo considerabamus, ea protulisse Ocellū arbitremur. Lyncurgum interea ad Ocelli placita defendenda euocemus, hic enim Virginum corpo-

Idē et-
iā à ve-
hementi
labore
cauere
debet.

ra curru, iuſta, diſci, & iaculi iactu exercenda decreuit, vt inde corpora ipſarum robur contraherent, ac proinde ſætuſ in valido corpore validiùſ adoleſceret, muliereſq; inde ſuo robore fretæ in partu dolores faciliùſ ferrent, ac ſi ita neceſſitas exigeret pro ſe, patria, & liberis pugnarent: norat enim ſapientiſſimùſ legumlator exercitationeſ adulto corpori maximè conferre, dum inde natiui caloriſ auctã virtute, ac excrementiſ, quibuſ illa ætaſ humida abundat, faciliùſ expulſiſ, & tota corporiſ compage firmata robur, & perfectuſ corporiſ habituſ accedit, vnde fortiora erumpant opera, & proliſ productioni maximè aptum prodeat, ſemen, vt à valido corpore elaboratum: rectè idcirco Ocelluſ pueroſ ac puellaſ exercitijs addicendos ſtatuit, quia in iſſ robur exigitur, quod per laboreſ, & exercitijs corporiſ maximè comparatur: nec ob eſt id quod ex Ariſtotele deducebatur, ſiquidem, & ipſe Ocellum ſectatur, Pythagoram quinimo, à quo iuuentuti præſcripta exercitijs recensuit Iamblichuſ, ac ideo pueroſ à laboribuſ non omnino conſtituit immuneſ, ac iſſ etiam tenuerſ iniunxit, ne ipſorum inde incrementa cohiberentur: eoſ enim ad euitandam corporiſ inertiam iſſ ludib; voluit exerceri, quorũ ope corpora motu gauderent non illiberali tamen, ne vilibuſ tenella adhuc ætaſ aſſueſceret, nec valde laborioſo, non tamen remiſſo *polit. v. c. 17.* eaq; elapſa ætaſe otia quoq; prohibuit, ad pubertateſ vſq; leuioribuſ præſcriptiſ exercitationibuſ, quaſ tamen victuſ ille violentuſ, & coacti laboreſ, quos athletica exigit, non comitarentur, ne per hoſ pariter corporum incrementa inhiherent: vehementiora inde poſt pubertateſ præcepit exercitijs, & duris laboribuſ iuuenerſ iuſſit occupari *8. polit. d. c. 4.* hoc tantũ addito, quòd illiſ huiuſmodi munuſ miſſu-

Plut. ſila.
con. apop
in Lycurgo
& Xenop.
de Laced.
repuſ.

Adultiſ
maximè
coſert la-
bor.

Obiectio

In vita
Pyth. c. 21

geretur, cum saltem trium de cursu annorum discipli-
 nis acrem operam dedissent *ἀμα γὰρ τῆτε διανοία καὶ
 τῷ σώματι διαποιεῖν ἐδί. τ' ἠναίτιον γὰρ ἕκα' ἕτερος ἀ' ἔρα
 γὰ' ἕιδαι π' ἐφυκε τῶν πόνων ὁ μω οὐδίζων, ὁ μὲν τὸ σῶμα τοῦ
 πόνου τὸ δὲ διάνοιαν. ὁ δὲ ταύτης τὸ σῶμα.* (nam simul
 mente, & corpore laborare nō oportet: cum se invicem im-
 pedire nata sint: labor quidem corporis, mentem; mentis
 autem, corpus.) cum tantam scilicet nequeat natura spi-
 rituum copiam elaborare, quæ & corporis exercitatio-
 nibus, & phantasiæ queant perfectè inservire, quæ stu-
 dijs dedito intellectui ardua debeat assiduè obiecta
 exhibere. imo mulieres eas vtero facile gestare, &
 haud difficilè parere cum moneat Arist. 4. de gen. an. c.
 7. quæ apud gentes degant penes quas muliebri genus
 laborare consueverit; & gravidis præterea mulieribus
 otia cum prohibeat, dum ipsas ne paulatim inuadat
 inertia, per legumlatorē moneat cauendū, ideoq; diu-
 num iter ad Deorum templa pio præscripsit consilio
 ijs mulieribus, quæ concipiendi honorem fuerint asse-
 quutæ *polis. 7. c. 16.* quis dubitet an exercitationes
 puellis Virginibus fuerint à philosopho p̄missæ? dum
 vero ipse athleticam prohibuit, nō quælibet sanè pro-
 hibere voluit exercitia, sed ea tantūm, quæ athleticis
 propria nimio labore corporum robur minuerent, i-
 deoq; non tolerantiam nec exercitationes, quarum
 hic meminit Ocellus, quæ ipsum ex opposito auerēt,
 voluit auferre; & hæc quæ protulimus à philosophi
 mente non abhorre, etiam prolem suscipiendam hic
 cum auctore respiciendo, ipse apertè docet *dicto c. 16.*
 monens Athleticam habitudinem, civili conditioni,
 valetudini, ac liberis suscipiēdis prorsus esse inutilem,
 at illum corporis habitum esse eligēdum, quem labo-
 res non violenti tamen promouissent, qui que non vni

Mēte, &
 corpore
 simul la-
 borare
 dedecet.

Mulieres
 pregnā-
 tes otia
 euitatu-
 re Deo-
 rum tēpla
 adire de-
 beat.

Solutio
 obiectio-
 nis.

tantum muneris, athleticæ instar facultatis, at libera-
 libus quibuslibet operibus par foret: monitumq; istud
 tam viris, quam mulieribus esse commune *ibid.* profite-
 batur. quid clarius? aut ubi doctrinæ Ocelli semina v-
 berius poterant efflorescere? & hoc idem Ocellum
 sensisse distant verba textus, non enim exercitatio-
 nem, ac tolerantiam simpliciter præscripsit, sed *cōgruam*,
 eam scilicet quæ robur non perderet, ut athletica con-
 suevit, eruditissimo Mercuriali teste, sed potius ad au-
 gere, ut modò dicebatur. subdit inde auctor *vicium*,
 ideo pueris præstandum, qui laboriosæ, temperanti, ac
 toleranti vitæ congruus omnino foret: cum enim ali-
 mentum corpus conseruet, ac simul augeat *1. de ortu*
41. hic profectò aptus illi conseruandæ, & augendæ
 corporis habitudini, quæ à nobis exigitur, erit assumē-
 dus, quod pariter obseruabat philosophus *polis. 7. c. 17.*
 plurimum referre monens, quali quis victu utatur ut
 maius, minusue corpori robur accedat: Ocelli quidem
 præceptor Pythagoras animaduertit, qui certa cibo-
 rum genera ideo tantum videtur præscripsisse, quia
 Τοῦ μὲν γὰρ συμβαλλεται πρὸς τὴν ἀρίστην παιδείαν,
 ὅταν καλῶς καὶ τεταγμένως γίνηται. (*nutrimentum ma-*
gnum momentum ad optimam institutionem conseru. præ-
sertim quando probè ordinatè, sc. habeat.) hincque verita-
 tem monitis Ocelli inesse, ac ea inter se coherere opti-
 mè apparebit, dum ex quo ea tantum quæ perfecta
 sunt, & opportuno robore prædita fetus producere ob-
 seruat, exercitationes ac tolerantiam iuuentuti longè
 necessarias ostendit, è quibus profectio ac robur cor-
 poribus accedit, quod nobilitantè viro conueniens e-
 ducationis genus censuit Claudianus, dum Honorium
 Augustum sic alloquebatur.

Non tibi delectas molles, non marcida luxu

Art gym.
l. 1. c. 14.

Pueris
tradend-
us est
victus,
qui ad
conser-
uandam,
& augē-
dam cor-
poris ha-
bitudinē
sufficiat.
Embl. in
vita Py:
lib. 6. c. 4.

In favet
gir.

*Otia, nec somnos genitor permisit inertes:
Sed noua per duros instruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires.*

Singula vero hæc monita verè Pythagoræo digna philosopho vel hoc solùm abunde testetur, quod ea sapientissimæ illi sectæ peculiaria veluti dogmata certò sciimus, huius enim dogmata enarraturus Iamblicus hæc eadem, quæ hic traduntur ipsdem ferè verbis hinc fortè exceptis sic referebat. καθόλου μὲν ὄντο δὲ ἰσχυρὰ τὰ προσφερόμενα, ἕτερον γὰρ τῶν φυτῶν τὰ προσφερόμενα, ἕτερον τῶν ζῴων ἕκαρπα γίνεσθαι τίνα χρόνον τῆς κάρποφορίας, ὅπως ἐξ ἰσχυόντων τε καὶ τετελειωμένων τῶν σωμάτων τὰ σπέρματα, καὶ οἱ καρποὶ γίνονται. θεῖον γὰρ τὸ πᾶν καὶ τὰς παρθένους ἐν πόνοις τε καὶ γυμνασίῳ καὶ καρτερίαις τὰς προσηκέσαις τρέφειν, τροφήν προσφέροντας τὴν ἀρμότιαν φιλοπόνῳ τε καὶ σώφρονι καὶ καρτερίᾳ βίῳ. (omnino obferuari oportere autumabant id, quod προσφερόμενον hoc est bonum vocatur, neque enim ea, quæ terra funduntur bona, neque animalia aliquo tempore facunda reddi ante, quàm tempus sit fructus ferendi, ut ex validis ac viribus integris, perfectisq; corporibus semina, & fructus existat. Itaque ante omnia necesse est ut pueros ac virgines in laboribus, & exercitationibus, item omnibus tolerantia ac temperantia generibus congruentibus educet, conueniens victus genus adhibentes, & laborum amanti ac temperanti, simulq; toleranti, & continenti vita sit.

Text. 9.

Ætas matrimonio apta pueris præscribitur, & frequens concubitus prohibetur.

Πολλά δὴ τῶν κατὰ ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτα ἐστίν, ἐν οἷς βέλτιον ἢ ὀφθαλμία, διὸ καὶ παρὰ πλείων ἀφροδισίων χρῆσιν ἕως ἄγεσαι χρῆσιν τὸν παῖδα, ὡς μηδέ ἐπιζητεῖν παρὰ τῶν εἰκοσιν ἔτων πλείω τοιαῦτα ἔω χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ χρῆσται μόνον, ὡς ἀνὴρ χρῆσται, ἔσται δὲ τῆ το, ἵνα καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζηται πλείω ἐπιζητεῖν καὶ πλείω ἐκπράττειν.

Multa sane sunt talia in humana vita, in quibus melior est tarda cognitio: proptereaque ad Venereorum usum sic se habere oportet puerum, ut neque talem exquirat usum ante vigesimum annum, sed & ante in eorum usu, raro utatur, hoc autem erit, si bonam, & decoram esse arbitretur corporis bonam constitutionem, & continentiam.

PARAPHRASIS.

Pleraque quidem penes homines existunt, quorum sera cognitio ijs sit vtilissima, & huiusmodi est certè Venereorum usus, à quo remouendi adolescentes, ut illius composites ante vigesimum ætatis annum nunquam reddantur, quam etiam vbi attigerint, raras exerceant concubitus; quod facillime præstabunt, si bonum ac decorum esse arbitrentur recta corporis temperie iuuenem temperantem potiri.

COMMENTARIUS.

Mens
Auctoris

Nō om-
nia ado-
lescenti-
bus in-
notescere
debet.

Ceterorum exemplo viuentium, perfectos tan-
tum factus prodire monuit Ocellus, cum matu-
ra progenitorum ætas iam debitum robur contraxis-
set, quod ut melius accederet teneræ ætati, congruas
exercitationes præscripsit, nunc quænam homini æ-
tas Venerorum usum permittat, eleganter obseruat
eorumque frequentiam prorsus excludit. Ut autem recta
methodo procedatur, pleraque nos monet in humana
vita contingere, quæ longe melius adolescenti serò
innotescere; non quasi eorum notitia in malorum se-
rie collocetur, inter bona enim, & decora quælibet
statuitur cognitio *1. de an. 1. 1. & mala nosse, ut faci-*
lius euitentur, optimum quid vnusquisque arbitratur;
at quia per accidens, (ut scholarum terminis ab Ari-
stotele tamen usurparis *post. p. c. 4. utar*) ex ea plerumque
cognitione mala erumpunt; si non quatenus ab alijs
utilioribus nos auertit huiusmodi notitia, maius no-
bis bonum videtur auferre, ut in aliorum multorum
cognitionibus euenit, saltem quia sensus illecti ille-
cebris, ab ea non ad euitandum sed ad prosequendum
potius illud malum excitamur, qua ratione quasdam
scientias prauas dixit Arist. *eth. 7. c. 12. ea* idcirco quo
serius cognoscantur, eo maior adolescenti utilitas ac-
cedet; prudentior enim per ætatem constitutus homo
vel illa prorsus euitabit, vel saltem tunc ijs tantum in-
hærebit, cum ratio, & tempus eorum usum permit-
tant; & in cæteris pariter, quæ ab honestate abhorret,
verum illud, quod de Venerorum exercitio modò
dicebatur, ideoque monebat philosoph. *polit. 7. c. ult. pueros*
à seruatorum conuiuio remouendos, ut in ea tenera æ-
tate

tate à conspectu simul, & auditu seruilium rerum ab-
essent, ac maximè cauendum, ne obscœnas voces vs-
quam proferrent, vel ab alijs prolatas audirent, quo-
niam obscœna eloquia gestorum turpitudine facillimè
sequeretur: obscœnas pariter picturas, & deformes ac-
tus eisdem inspicere acerrimè prohibebat.

— — — pudicos

Qui maculant mores, nequissimiq; fœnent.

quæ primò enim apprehenduntur, rudem adhuc ani-
mum magis occupant, ac maximè afficiunt, ideoque
à tenera ætate ea omnia prorsus secludenda, quæ ob-
scœni quidpiam, vel improbi redolerent. *d. c. vii. vi. n.*
docebat Plutarchus *ευπλαστον κ̄ ῡπορ̄ η̄ νοστις, κ̄ ταις*
ν̄των ψυχαις ἀπαλαϊς ἐτι τὰ μαθηματα ἐντήκεται. (est
pueritia ob molliem efficit a facilis, animisq; puerorum
teneris etiamnum facile insidet, quod discunt. & hæc si
negligantur, vel optimæ indolis adolescentes præcla-
ro stemmate ortis ad opera fœdissima & viles simul ac
impuros sermones impelli, nec ab ijs vllò pudore ar-
ceri miserimè conspicimus, vnde sapienter sanè Lu-
uenalis:

Nil dictu' sadum, visusq; hac limina tangat,

Intra que puer est, procul hinc, procul inde puella

Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.

his igitur perimotus auctor pleraq; docet melius esse
iuvenes sero discere & exercere, huiusmodi præcipuè
Venerea: nã æquū est adolescēti quo ad fieri possit, do-
loris causam sin minus auferre, saltem differre, occur-
rit enim *homini primi coitus penitencia, augurium sci-*
licet vite à penitenda origine. Venerea idcirco igitur a-
dolescentem delibare ante 20 annum prohibet Ocel-
lus, cum quo eadem percitus ratione Aristoxenus
Pythagoræus apud *Traquelam* consensit; quod mo-

Pueri a
seruorū
conuictu
arceri
debent,
sicut à
quocun-
que ob-
licetatis
genere.

vrb.

VIII. in
verba
David
psal. 76.

De educ.
prol.

Sat. 4.

Plin. hist.
nat. l. 10.
c. 63.
l. cōnub. 6
nu. 50.

Adole-
scētibus
ante 10
annum
interdi-
catur.
Venus.

nitum optimè ijs quæ superiùs a ferebantur, videtur
coherere: si enim vnico prolis desiderio nec cuiusli-
bet, at perfectæ tantum, est expetendus ab homine
cōcubitus, ea saltem ætas necessaria erit, è qua semen
perfectè prolificum erumpat, quod tantum vigesimo
ætatis anno contingere videtur: licet enim decimo
quarto anno peractio mas semen genitale proferat,
infæcundum tamen vsq; ad 21. annum illud videtur
s. *de hist. an. c. 14. & 7. de hist. an. c. primo* ita, quod post
eam ætatem aliquid ad perfectiorem prolem suscipiē-
dam mari queat accedere *ibid.* Quod si quispiam ideo
congruam viri, ac mulieris ætatem conubijs, & sus-
cipiendæ proli opportunam inquirat, huius præterea
educandæ prouida cura percitus, quam neglexisse
atrox certè parentum est crimen; non alium hic sane
consulat quam Aristotelem *polis. 7. c. 16.* is enim *ibi*
sagaci nobis præscribis consilio, in ea præcipue mor-
tales ætate constitutos matrimonia contrahere op-
portunum, in quibus vnquã gignendi potentia queat
discrepare: si enim vir ad generandum aptus sit, ac
mulier ad concipiendum inepta, vel è conuerso, ces-
sant concubitus, & inter coniuges facillimè diffi-
dia emergent: id præterea animaduertendum monuit
sapientissimus ille vir, ne matrimonij contrahendi tē-
pore coniugum ætas ad senium nimis vergat, ne sus-
cipiendi scilicet liberi nimis quàm par sit ab ætate
distent paterna; tunc enim haud facillè filij educatio-
nis rectæ commodum à parentibus consequentur, his
imo plerumq; graui iam ereptis ætate rapaciū quan-
doque præda hominum remanent, qui vt plurimum
charitatem prætexentes alienæ rei administrandæ se
vltrò etiã immiscant, tuncq; alienas facultates (proh
dicum scelus) in famibus inuentis extorquere non eru-
bc-

Senio
coffecti
à nuptijs
receri de
beat.

beſcunt: hæc quoque ſi negligantur, nedum filiorum,
 at parentum etiam ceſſant commoda, dum in ſene-
 ctute à filijs ſibi præ ætate tenai gratiam referendam
 nequeant ſperare: hoc tamen euitantes malum, ne
 oppoſito premi contingat incommodo, in id ſedula
 etiam incumbant cura, ne præpropere nuptiarum
 contraſtu prole aſſequantur, quæ ad ætatem paternam
 maximè accedat: petulans enim tunc temporis vt plu-
 rimum filiorum proteruia, debita genitoribus, vt pote
 ferè æqualibus exhibere recuſat obſequia, multa; cir-
 ca domus regimen erumpens inde æqualitas prog-
 gnit diſſidia; quæ ſingula ſi prudens vir ante nuptias
 meditetur, vnaque animaduertat gignendi plerumq;
 facultatem viris ſeptuagèſimum, mulieribus quinquagè-
 ſimum ætatis annum adimere; vxorem eo tantum
 tempore ducet, quod coniuges ætatibus ad hunc finè
 concurrere permittat: ideoq; feminas decimus octa-
 uus, mares trigèſimus ſeptimus annus, vel ſimilis que-
 piam ætas ad matrimonia euocabit: nec quid longe
 diſſimile ſenſiſſe videret *Plato*, qui licet communes in-
 ſuarepub. mulieres eſſe permitteret (quem errorem
 excludit *philof. polit. 2. c. 2.*) mulierem Venereis vt per-
 miſit à vigèſimo vſque ad 40. maribus verò à 30 vſq;
 ad 55. ætatis annum *5. de repub.* eo quia vigor corporis
 in ijs ætatibus conſiſtit. Vbi verò nuptias homines cõ-
 traxerint, ac ideo Venerea cæperint attingiſſe, non la-
 tis habentibus in concubitus ruendum monet auctor, ſed
 eos quam rarò exercendos, vt enim aliàs monuimus,
 ex coitu frequenti vberrimè ſpiritu, & ſemine eiecto
 (quod cum ſit utilis excrementi vtiliſſima pars, vbi vel
 minimum ſeceſſerit diſſolutionem ac imbecillitatem
 adducit *1. de gen. an. c. 18.*) natiuus calor immittitur,
 morborum copia ſuccedit, & prauè concoctum ſe-

Mulieri-
 bus à 20
 vſque ad
 40, & Vi-
 ris à 30
 vſque ad
 55 Vene-
 rea per-
 miſit *Pla-
 to.*
 Semper
 tamen
 raro vtẽ-
 dum Ve-
 nereis.

men generandæ proli ineptum fit: ideoque Lycurgus sponfo iubebat vt maiorem dici partem , ac noctis cū æqualibus suis degeret; cum sponsa verò furtim, & cautè congregederetur; ne scilicet eorum corpora primæuo robore destituerentur, satietas incesseret, ac præterea proles valida prodiret, & semper recens vigeret amor, qui inter coniuges hac ratione renouatur. quare Solon ternos saltem in mente maritum cū vxore iniunxit concubitus, vt non secus quàm inter vrbes sædera temporis aliquo intervallo instaurantur, inter virum, & vxorem matrimonij amicitia eadem rursus ratione effloresceret; quam certè, si hæc respiciebat, infirmam procax nimis Aragonum regina arbitratur, quæ senos coitus Venerea vt sopiret diffidia vnaquaq; die coniugibus præscripsit: imo frequentes coitus ab ijs etiam, quos intemperantia occuparit, euitandos ex eo apertissimè apparet, quod vel iuxta naturæ præscripta homo suscipiendæ prolis, vel hac neglecta solius delectationis gratia concumbit; quare vtamque rarus cum conferat concubitus, illam quidem vt allatæ suadent rationes: hanc verò quia vehemens in venereis voluptas oritur ex eo quod vehemens accidit *κνησιμός* (*prurigo*) definitur autem apud *Rhodiginum* ἡδὺς ὕψις ἔξωδός πνευματώδης, ἐγκατακλειψόμενυ παρὰ φύσιν (*incunda secessio humoris spiritoſi, inclusi contra naturam*) ideoq; qui frequenter ijs utitur, longe tenuiori afficiatur voluptate oportebit. I. de *gen. an. c.* 18. quam maximè vero Pythagoræum philosophum hoc dogma decebat, cum inter præcipua Pythagoræ monita hoc vigeat, quod ἀπό τῶν κυάμων abstinendum: quod dictum licet vulgò assumi contigerit, ac si à fabis nos abstinere monuisset, à venereis per ea verba nos arcere voluisse Pythagoram nemo

certè

Plut. apo.
phi. Luc. in
Lycurg.
& Xenop.
de Lac.
cad. rep. in
princip.

Plut. in
amaior.

Môtaigne
affaires. 3.
c. 5.

ιστιμ
ca hanc
Ioff. anl.
L. 4. f. 9.
hanc
-ant
20 q
-d
07
-nerat
-v
-v

No. 11.
l. 4. c. 11.

certe ignorat, vt latè comprobat *A. Gellius* Aristotelis auctoritate ostendens à paucis tantum Pythagoram abstinuisse animalibus, ac nullo frequentiori gausum cibo, quam faba, hoc affirmante Aristoxeno Arist. discipulo: indicans vocem *κύαμος*, non à Pythagora pro fabis, sed pro testiculis ipsis sic dictis, quia *εις τὸ κύνει θένωσι*, καὶ ἀπὸ τοῦ κύνει (in ferendo viroo validi, causaq. vteri ferendi) assumptam, quod pariter affirmavit *Lacertius*. quare ad Venerea prudens accedet adolescens, tantum vbi firmum corporis habitum compararit, cū scilicet 20 ætatis annum impleuerit, quam ætatem tantum Venereis aptam obseruabat ingeniosè *Pindarus*, dum rectam Iasonis educationem expressurus, qui in Chironis antro à pudicis Centauri filiabus fuerat nutritus, sic induxit differentem.

Εἴκοσι δ' ἔκπελάσαιε

Ἐνιαυτοῦς, ἔτ' ἔργον

Ὅν τ' ἔπος ἐστράπελον

Κείνοισιν οἰσῶν, ἐκάμαν

Οἶκα

Quid significet illud Pythagor. A Fabis abstine. In vita Pythag.

Pyth. ed. 4.

(vixinti autem à me completis annis, neq. factum, neque dictum sordidum illis loquutus veni domum.) quam vbi quis prætergressus fuerit ætatem, venereis rarò utatur. & vtriusque dicti veritatem ex eo potissimum educit auctor, quod ita se gerere vnumquemque opus erit, qui rectum corporis habitum, & continentiam, inter bonâ honore digna censebit, ijsq. potiri gaudebit: nam vtroque hoc bono ille careat necesse est, qui in tenera adhuc ætate Venereis insistat, & hanc prætergressus ea nò rarò exerceat: masculorum siquidem corpora augeri cum impediatur immatura Venus *polis*. 7.c. 16. quidquid dixerit Paulus Ægineta concubitu corpora auferere tradens, cuius dicta eruditè refellit

Scaliger exerc. 269. ad Cardanū) & corporis pariter in
 feminis perfectam excludat constitutionem, quas, ubi
 ter pepererint, incrementa suscipere videtur impossibile
 7. de hist. an. c. 1. imo eedem vitæ discrimen facillimè
 subeant in partu, & in puerperio vehementius labor-
 erēt, ut *ibid.* monebat Aristoteles, liquet utiq; ab imma-
 tura Venere corporis perfectum habitum aboleri, ut-
 pote robur minuente, ac quod perfectè nutriēdo cor-
 pori, & eiusdem incrementis erat indulgendum sub-
 trahente, ut iure de Germanis Tacitus dixerit *sera in-
 uenum Vennis, eoque inexhausta pubertas.* si enim Clmæ
 Pythagoræ dictum contemplari æquum sit (quod pro-
 cul dubio Pythagoræum philosophum exponentem
 præstare oportet) qui inquirenti cuidam, quando cum
 vxore foret concumbendum, tunc tantummodo id
 præstandum respondit, cum quis maximo affici de-
 trimento vellet: quid incommodi arbitrabitur illi ac-
 cessurum, in cuius molli adhuc corpore quam maxi-
 mè laborat natura pluribus dedita operibus, non illi
 scilicet tantum nutriendo, at cuiusque membri incre-
 mentis præterea vigili cura promouendis? Continen-
 tiæ pariter multum seros veneris vsus conferre docuit
 Arist. d. c. 16. illi comparandę plurimum prodesse sero
 contractas nuptias edocens, cum longe magis intem-
 perantes appareant mulieres, quæ puellę adhuc passę
 sunt concubitus: cuius euentus rationem 7. de hist. an.
 d. c. 1. videtur assignasse, quo loci cum monuisset pue-
 ros in ipso pubertatis limine maior custodia coercen-
 dos, quia tunc summo imperu ad Venerea excitantur,
 docebat, his ea ætate exclusis, superuenientibus gra-
 tibus temperantiam facillimè seruari, at e conuerso te-
 nera adhuc ætate concumbentes, ad libidines vehe-
 mentius ferri, *διετιζον οὐρανὸν ἀναστομύοντες, καὶ ποτίζον*

De mat.
Germ.

Car te-
nera gra-
te cōcu-
bentes,
ad libidi-
nes ve-
hemen-
tius fe-
rantur.

ἐσθ' ἡ τοῦ σώματος αὐτῆς, καὶ ἀμειψόμενος ἡ κίνησις συμβαίνου-
 σης ἡδονῆς ἐπιθυμίαν ποιεῖ τῆς τοῦ γυναικὸς ὀμιλίας
 (mens enim laxantur, redduntq; eo corpus lubricum, &
 simul voluptatis, qua olim gestirent, memores, desiderio
 mouentur praeuetera constrictationis.) ἡσὺν ὑτὺρὺν ἑκὺν
 παρὶτὺρ ἑκὺν concubitus quam maxime praestant, nam
 corporis rectam constitutionem seruant, quam fre-
 quenter effusum semen prorsus imminuit, non enim.

— *ulla magis vires industria firmat.*

Quam Venetem, & caci stimulos auertere amoris.

& temperantiam praeterea homini elargiuntur, quam
 frequens concubitus abolet, ut superius hoc cap. ideoq;
 ad eam cum mortales Pythagoras hortaretur, eam æ-
 tati, ac sexui vnicuiq; opportunam adoloscens om-
 nium maxime appetere congruum docebat, nam μο-
 νη αὐτῆς ἀποραίνου ἀπειληφέει κατὰ τὸ σῶματος ἀ-
 γαθὰ, κατὰ τῆς ψυχῆς διατηρῶσαι τὴν ὑγίαν, καὶ τὴν τῶν
 βελτίων ἐπιτηδεύματων ἐπιθυμίαν (uirius illa sola de-
 clarat se percipisse, & corporis, & animi bona, dum sani-
 tatem scilicet, & optimorum studiorum appetentiam
 conseruat.) quare rationi congrua sunt, quæ hic ab
 Ocello praetribuntur, quæ ab ipso prolata fuisse mi-
 rum non est, cum è Pythagoræo fonte de prompta lã-
 blichus testetur, Pythagoreis de generatione disse-
 rentibus traditum fuisse recensens πολλὰ τῶν κατὰ
 τὸν ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτα εἶναι, ἐν οἷς βέλτιοὶ εἰσὶν ἡ ὀψι-
 μαθία, ὧν εἶναι καὶ εὐαὶ τῶν ἀφροδισίων χρειαίαν. διὲν ἔν τῶν
 παιδῶν ἔτρω ἀγεῖσθαι, ὡς ἐμὴ ζῆτειν ἐν τῶς τῶν ἡκοσμιῆτων
 τῶν τοιαῦτων συνουσίαν. ὁταὶ δὲ εἰς τὸ τοῦ ἀφελήτασθαι αἰσίων
 εἶναι χρηστοὶ τοῖς ἀφροδισίοις ἴσασθαι δὲ τὸ πο, ἐαντὶ μὲν
 ἐκ καλῶν εἶναι νομιζῆσαι ἢ ἐυεξία, ἀκράσιαν γὰρ ἀμα-
 καὶ ἐυεξίαν ἐπ' αὐτὸν γίνεσθαι περὶ τὸν αὐτὸν. (multa est eius
 generis in uisa humana existeret, in quibus potest est seta,

Vieg. 8.
 Georg.
 .01.787

Imblim
 uita rya
 6.8.

U. c. 31.
 In. 2. V. 1
 - 21. 7. 1
 - 21. 7. 1

78. V. 1
 21. 7. 1

ταυταδ' ἐρuditiss. Eius generis esse etiam usum rei venereâ
 puerum igitur ita institui, & educari oportere, ut intra
 annum vice summum aetatis talem congressum nullo modo
 quærat. quum autem ad eam aetatem, quæ illi rei matura
 est, perveneris, raro ea utendum esse, atq; hoc uturum
 esse, & bona corporis habitanda, res tùm pretiosa, tùm bona
 existimetur. incontinentiam enim & bonam corporis ha-
 bitudinem rarissime in eodem versari.)

Text. 10.

**Rei venereæ usus cum matre, filia, & So-
 rore prohibetur.**

Αἰ δὲ καὶ παίδευσιν τὰ
 παιδεία τῶν τομίων
 ἐστὶν. Ἑλλήνων, ὡς ἴλιος,
 τὸ μήτι μητρὶ συγγίνεσθαι,
 μήτι θυγατρὶ, μητ' ἀδελφῇ
 μήτι ἐν ἱεροῖς, μήτι ἐν φα-
 ναραῖς τῶ φα καλοῖ γάρ ἐστι κ
 πρόσθερον τὸ ὠ πλείστα κατ
 λύμματα γίνεσθαι τῆς ἐνερ-
 γείας ταύτης, καθόλου δὲ δεῖ
 περιειπεῖν. 1. τὸς τε παρὰ
 φύσει γενέσεις, 2. καὶ τὰς μεθ
 ὕβριος γινόμενας, κατὰ
 λήματα δὲ τὰς κατὰ φύ-
 σιν καὶ μετὰ σωφροσύνης ἐπι-
 τεκνοποιῖα σωφρονίτε καὶ το-
 μίμα γινόμενῃ, 3. βέλτεροι

Oportet autem, & has
 leges in Græcis ci-
 vitatibus statuerē, quod ne-
 que matri commisceantur,
 neq; filia, neque sorori, neq;
 in templis, neq; in aperto lo-
 co: bonum enim est, & utile
 quamplurima impedimēta
 huiusmodi actioni apponi.
 universe verò auferre oportet
 præter naturam genera-
 tiones, & eas, quæ cū iniu-
 ria sunt, & relinquere eas,
 quæ sunt secundum natu-
 ram, & cum temperantia,
 in filiorum temperata ac te-
 gibus convenienti genera-
 tione.

δι. Ημῶς I
 ἀπὸ αὐτῶ

1. V. & al
 περιειπε-
 ῖν.
 2. V. γέ-
 νισ αὐτῶ.

3. V. γέ-
 γνημένῃ.

P A R A P H R A S I S.

HAs præterea in vniuersa Græcia leges sancire oportet, quod matri, filia, vel forori nefario concubitu nemo audeat commisceri, nec in locis sacris, vel publicis Venerea liceat exercere: impudicos. n. hos actus pluribus impedimentis coerceri necesse est, illiq; prorsus abolendi concubitus, quos natura abhorreat, ac cõtumelia comitetur, ijq; tantum, quos natura dicit ac temperantia patiatur, vnicuique permittendi, quem ad nuptias prolis amor impellat.

C O M M E N T A R I V S.

PRæcipuum humani coniugij finem esse sobolem præced. cum statuisset Ocellus, quænam potissimum ætas foret à Venereis remouenda, ne imperfectos inde fetus oriri contingeret, ostendit, raros quinimo cõcubitus ideo coniugibus permisit, omnemq; prorsus à præstantissimo illo humane societatis genere intemperantiam exclusit: eidem nunc pariter insistens præcepto non ætatis amplius, at loci, & personæ intuitu, quos natura, pietas, ac pudor abhorret Venereorum vsus prohibet, dum impuros parentum, filiarum, ac fororum amores, & in sacris, publicisue locis coniugum concubitus è mortalium caru rei ciendos sanctissimè monet. Aternis ideo in Græcia, sancendum legibus constituit, ne quis cum matre cõ-

Connec-
tio cum
præced.

Prædicti
concubi-
tus spij.

gredi impio audeat amore, ne scilicet infando contingat exemplo cernere.

Retro reuersas generis, ac stirpis vices

Son. in
Oedip. act.

nec vnquam infamia cum filia permittantur connubia, in quibus immenso sane scelere.

4.

Ouid. 7.
met.

Accipis obscuro genitor sua viscera lecto.

fraterniq; penitus aboleantur concubitus, barbara, venerate à Græcis exclusa, per quam.

Lucan. l.
8.

iacuere sorores

In fratrum thalamis, sacrataq; pignora matrum.

Eorum
vltus a-
pud Bar-
baros.

huius scilicet in humanæ libidinis quammaximè ferax barbarata quæcunque regio, quæ quolibet generis nexu neglecto, ac violatis naturæ iuribus, natæ, genericis, vel sororis thalamos inuadere non perhorrescebant. sic Arabes filijs cum matre concubitus permittere, venerorum quinimo exercitia ad propriam stirpem deterrimo coarctâtes instituto, cum alterius sanguinis fœmina concumbentes adulteros veluti acerrima morte plecebant. Persę pariter exclusis primæuis suis legibus, quarum meminit Herodotus, filias matres, & sorores ad matrimonij iura impiè admittabant, & in hoc immane nefas aliæ quoque gentes iruebant, quarum exempla congeffit Tiraquellus: hæ namq; brutis longè deteriores patri filix nuptias concessere, vel penes eas filius.

Strabo
geog. l. 16.

Hist. li. 3.
Strabo li.
15.
Ibid. l. 4.
de consub.
7. tit. 32.
& seq.

nefandos occupat thalamos patrie

Son. in
Oedip.
act. 3.

Inuisa proles, sed tamen peior parens,

Quam gnatus: utero rursus infansito granis

Egit, qui in ortus semet, & matri impios

Fatus regesset, quiq; (vix mos est feris)

Fratres sibi ipse genuit.

Hist. 17.
Diod. Sic.
Bib. l. 1. 1.
p. 3. 8. 10.

apud Ægyptios, aliasq; gentes similiter fraterna pal-
sim constituta connubia fuerunt: quare atrox huial-

modi institutum, & naturæ iuribus profus oppositum, ne Græcos etiam ipsos corripetet quammaximè cauendum piissimus monet Ocellus: hinc scilicet ab ipso tot votis expetita recta ciuitatis constitutio corrueret, quæ nuptiarum præcipuè beneficio prodit, si inter extraneos contrahantur, sic enim necessitudinis ac sanguinis vincula diffunduntur, è quo nexu maior ciuium concordia, ciuitatisq; ideo felicitas enascitur, vt monebat *Plutarchus*. è matrimonijs imo temperantia, quam vbiq; auctor exoptat, profecto exularet, si incestas hæc nuptias homines contraherent, nam insitus amor inter mortales tanta cõsanguinitate affectos, coniugalis Veneris ardore promotus ita efferuesceret, ac prouheretur, vt coniuges feruenti libidine effrænes ad concubitus impelleret, quod certè respexit *Ouidius*, dum Myrrhæ nomine patrem nefariè amantis dicebat.

— nam gentes esse feruntur,

In quibus, & nato genetrix, & nata parenti

Iungitur, vt pietas geminato crescat amore,

at impia sanè foret huiusmodi pietas, per quam matrimonia intemperantia inuaderet, ac naturæ iurium contemptus, quæ pudorem quendam, & obsequium cognatos parètib; ac sibi inuicem exhibere impellit, quod certè à connubijs excludi sapientissimus dicebat *Plutarchus*, dum ab Alexandro matrum connubia reiecta fuisse tradens, earum cultum ab eodem aiebat præscriptum, dicens Alexandrum Magnum vera philosophiæ præcepta Persis tradidisse, cum docuit Πέρσας σίβειδάμνητας, ἀλλὰ μὴ γαμήϊν. (Persas vt venerarentur, non vxorum loco haberent matres) ac si materna profus infamis ille concubitus excludat obsequia, à quibus nedum venerorum vsus, ac etiã me-

pir. hypot.
l. 3. c. 24.
Cur Matrimonia
inter ob-
sæguineos
prohibi-
ta.

Rõ. probl.
108.

Met. 101

De fort.
Alexor. 1

Obse-
quium
renuit
concupi-
tus.

moria excluditur, ut quædam nobilia vel in brutis exempla nobis exhibuit Aristoteles 9. de hist. anim. 47. Præscriptam in præc. textu ætatem præterea adolefcentes omnino cõtemnerent, incestas hæcæ nuptias si permitteret Ocellus, eorum enim ab incunabulis conuictus lasciuos ardores excitaret, & faciles iuuenili ætati ad venerea aditus præberet: ista que respexisse Ocellum vel ex eo apertissimè liquet, quod ætate illi operi idonea vix assignata; & ad temperantiam inuitatis hominibus, illico incestas has nuptias è Græcorum cætu monet reijciendas, qui eas ut plurimum veluti barbaras semper excludere, quod & Romani præstiterunt, à quibus vix tãdem consobrinorum matrimonia fuisse permissa, quorum sanè vsum exacto tantum quarto consanguinitatis gradu, congruum erat illos sancire, si necessitudinis vincula ab iisdem penes Plutarchum considerata respiciamus: dum in eo tantum sensim per quoscunque gradus imminuta consanguinitas omnino videatur elanguescere, ut acutè obseruabat, & ingeniosè differebat Albertus Magnus, cuius quanta in philosophicis, & theologicis auctoritas, vel vnus instar omniũ nobilitate, ac eruditione præstãtissimus Iacobus Gaddius testatur in doctissimo libro inscripto, Principes Theologiæ scholasticæ oratoriocriticis elogijs, & notis expressi. iure igitur matrum, filiarum, & sororum connubia Ocellus exclusit, eoq; magis quod e normæ veluti opus, & naturæ decretis contrarium huiusmodi concubitum à Pythagoræa schola profus exclusũ Hiparchus Pythagoræus videtur suasisse; dum tantum scelus à vehementi tantummodo animi perturbatioue prodire docebat dicens πάντα τα κατὰ τὸν βίον ἀθίσμα, κακὰ, παράνομα, καὶ ἀσεβήματα, ἐκ τῶν κατὰ τὰν ψυχὰν παθημάτων ἐστὶ. διὰ

Plur. R. 9. 6.
Consanguinitas
7. q; ad
quartum
gradum
cur per-
seueret.
d. probl.
108.
De anim.
l. 12. p. 16

De anim.
112. quib.

112. quib.

γὰρ τὰς ἀπὸ φύσιν ἀμέτρως ἐπιθυμίας, πολλοὶ εἰς ἀ-
 κατὰς εἰς ὄραμας ἐξάκηλασ. καὶ ἔτετας ἐκ τῶν θυγατέρων,
 ἔτετας ἐκ τῶν ματέρων ἀνοσιώτατας ἰδονᾶς ἀπέχοντο.
 (quidquid sceleris, vitij, peccati, impietatis in hominum
 vita cernitur, ex animi perturbationibus ortum ducit. &
 s enim per immoderatas. & à natura alienas cupiditates
 multis in effrenis impetibus insiderunt, nec vel à filiabus vel
 à matribus turpissimam potuerunt cohibere libidinem.) in
 quo sanè Pythagoram fuerat imitatus huiusmodi do-
 gmata suæ seæ præscribere apud Iamblichum, quod
 idem pariter monuit Aristoteles, qui mulieres com-
 munes esse prohibebat, ne parentes, filios, ac fratres
 iade nefarie commisceri contingere possit. 2. c. 4. Si-
 cuti autem ætatē, ac personas nuptijs ineptas monuit,
 loca pariter, à quibus venerorū vsus arceri deceat,
 nunc recenset, idēq; concubitus in publicis ac sacris
 locis prohibet exerceri licet enim plerūque gentes in
 templis ab ijs non abstinerint, id tamen prorsus bar-
 barum, ac impium vnusquisq; fatebitur, & à numinis
 cultu, quem vniciam templorum conditores expete-
 bant, prorsus alienum: sacris enim operam daturus et-
 hnicos à venere si legimus omnino abstinuisse, vt de
 Assitijs Iouis Heliopolitæ sacra peragentibus prodidit
 Macrobius, & de Egyptijs Porphyrius, ac de Epidaurijs,
 penes quos augusta templi frons nō aureum illud do-
 gma γινῶθι σαυτὸν (nosce te ipsum) vt apud Delphos, at.

Ἀγρὸν κρηνηνοῦ θυώδους ἐν τῷ ἱερῷ

Ἐμμεναί —

(castum oportet templum diuinum introeuntem esse) eru-
 ditè præferebat: matronasq; Romanas vnuerfos è
 domo mares, vel ipsos etiam coniuges tunc expelle-
 ret scimus consueuisse, cum Bonæ Deæ sacra forent
 peractura, vel masculorum quinimo animalium tunc

In vita
 Pyth. ca.
 17. c. 11. c.
 Commu-
 nio. Mas-
 culorum
 mala. V-
 t. c. 11. c. 11. c.

Alex. 27
 1.6. c. ult.
 Ethnicifa-
 cra pera-
 cturi à
 Venere ab-
 stine-
 bant.
 saturn 2
 s. 23.
 De absp.
 ab esia
 carn. l. 3.
 16. lib. 2.
 Romanae
 etiam
 Matronae
 sacra Bo-
 nae Deae
 agentes
 coniuges
 expelle-
 bant.

pietas imagines contexisse, vnde *Iuuenalis* dicebat.

Sat. 6.

— ubi velari pictura iubetur

Quacunq; alterius sexus imitata figuram est.

& tam vehementi odio tunc temporis Venerea profecutas fuisse, ut nec etiam myrthum ut Veneri sacram in eiusdem Bonæ delubrum ausæ fuerint inferre; de decere scilicet ad sacra accessurum sordidis ijs licet permixtis voluptatibus vacare arbitrabantur; quo magis igitur obscæna illa, ac dictu facta indecorum erit ijs locis exerceri, quæ religio numini sacrarat, & ubi candorem animi, ac solam mentis pietatem æquum erat resulgere: hoc idem vel prisca Hebræorum approbata instituta, ut apertè indicat elegans sanè locus Rabbini Møysis Ægyptij dicti Benmaimonis in libro, quem inscripsit more nebuchym, viri à plerisq; Theologis, & à Iosepho Scaligero laudati, quem à se ab Hæbreo codice translaturum vnà cum sequentibus eiusdem auctoris mecum communicavit D. Vincentius Nogueira suis, & indefessis studijs, & omnimoda eruditione vbique notior, quàm ut vilius indigeat præconio. sic enim doctissimus ille Rabbini dñ de concubitu disseret, *ibid.* dicebat *tantum abest, ut liceat in loco sacro, ut nec etiam in clauso cubiculo, in quo forte sit liber aliquis sacre scripturæ vel doctrinæ theologice, vel phylacteria illa, quibus Hæbrei vtuntur in eorum synagogis.* huius quivimo criminis horrorem mortalium mentibus incutere horrenda Gorgonis facie tentavit, profunda sub fabularum semper inuolucris delitescens veterum sapientia, eam enim.

Plut. qu.
Rom. 20.
Hebrei
& ipsi cū
rebus sa-
cris Ve-
neræ
miscere
abhorre-
bant.

Plut. qu.
Rom. 20.
Hebrei
& ipsi cū
rebus sa-
cris Ve-
neræ
miscere
abhorre-
bant.

Plut. qu.
Rom. 20.
Hebrei
& ipsi cū
rebus sa-
cris Ve-
neræ
miscere
abhorre-
bant.

Plut. qu.
Rom. 20.
Hebrei
& ipsi cū
rebus sa-
cris Ve-
neræ
miscere
abhorre-
bant.

Plut. qu.
Rom. 20.
Hebrei
& ipsi cū
rebus sa-
cris Ve-
neræ
miscere
abhorre-
bant.

— pelagi rector templo vississe Minerva

Dicitur, auersa est, & castos egide vultus

Nata Iouis sexit, neue hoc impianè fuisset

Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

maximè verò Pythagoræum decebat philosophum
 tam pio connubia pertrahant è ratiocinio huius quo-
 que dogmatis meminisse, cum Pythagoram mortales
 præcipue monuisse tradat Iamblichus *μη γίνεσθαι ἐν ἱερῷ
 ἢ γὰρ εἶναι ὁ σῶν ἐν ἱερῷ κατὰ δεῖον αὐτὸ θεῶν τῆς ψυχῆς εἰς
 τὸ σῶμα.* (in templo non esse parietandum (vertit Atcerius,
 dicerem ego generanaum) *pium enim non esse animi di-
 vinitatem, in templo, corpore alligari.* A publicis verò lo-
 cis ni pietas, pudor saltem honestus quoslibet concu-
 bitus excludit, quos ibi Indorum quamplurimis *apud
 Sext. Empir.* alijsq; prope Caucaſum populis *apud He-
 rodotum* insita permittēbat barbaries: indecorū enim
 est eas partes exponi quas nobis insito quodam pudore
 celari voluit natura, vt vel ipsi Cynici, interuſa licet
 veluti superflua reiecta, duplicato pallio eas cōtegere
 confueuerint, vt doctissimus vir *Oſtavius Ferrarius*
 obseruauit, *vt alienis oculis parcerent, qui pudori suo mi-
 nime parcebant,* & nedum expositas, sed sædis etiam
 operibus immerſas ab hominibus conspici: vnde pe-
 rituram Polyxenam, quæ virili sane robore ac morti
 obijcere non pertimuerat, eas à mortalium oculis
 subtrahere tentauisse penes Euripidē videmus, dū ait,
 Πολλὴν πόσωνα ἔχει ψυχίμως πασῶν
 Κρῦπτον δ' ἀκρυπῶν ὄμματ' ἀσείτων χρεῖων
 (hæc verò etiam moriens, tamen magnam sollicitudinem
 habuit decens vt caderet: & occultaret, quæ occultare
 oculos virorum conuenit.) dedecebat præterea opus il-
 lud, quod in tenebris tantum exerceri naturæ monita
 impellunt, vt ijs scilicet velut densi velaminis vice
 vteremar in apertis locis peragi, indeq; contingeret,
 quod eorundem visus, iam proflus ab humanis oculis
 reiecto pudore, continuis speciebus animam excitaret,

Isidori
 Hypot. l. 9.
 c. 24. hist.
 lib. 1.

Cynici
 pudēda
 duplici
 pallio te-
 gebant.
 De re no-
 Hist. l. 6.
 3. c. 29.

In Ho-
 cuba,

Ibid.

Hebrei
cū vxo-
ribus co-
ire solū
in cubi-
culo
clauso,
& sine lu-
mine p-
mittebat

Plut. co-
nug. pra-
cepto

& ad nouarum voluptatum imagines reuocaret, si-
mulq; ad concubitus impelleret: idq; tam sanctè ob-
seruandum prisca Hebræorum ritus eodem Rabbino
teste decreuerunt, ut illum, qui in cubiculo clauso cum
vxo- re non concubuisset, sed in loco aperto pura viri-
dario quopiam, tamquam fornicationis ream leuiore
quadam verberatione apud illos mardut dicta sanciu-
erint plestendunt, ac præterea coniuges mandant
in noctis medio tantum, utpote ab omni luce diurna
re. notissimo concumbere, idq; lucernis extinctis, ut
ideo sacra sabbathi die à coitu coniuges oportuerit
abstinere, qua lampades extinguere in eis iugio pro-
hibebat. iure igitur in aperto loco venera exercit
prohibet Ocellus, eoq; magis, quod inde iocent p-
tix exempla iuuenos captaret, quam si, vel obsceni
verbi auditu (vir. 9. in omnibus) conumpi posse me-
tuebat Aristoteles, quid eximeret, si à viris grauis gra-
tis, vel à parentibus ipsis nullo pudore percitis vene-
rea passim conspiceret exerceret? quid tunc temporis
præstaret prudentissimus ille Cato, qui senatu eun-
eiecit, qui coram filia sua vxorem fuerat osculatus, si
nedum ea, verum etiam vniuerso spectante populo
passim concubitus peragi videret? quare prudenter
Auctor incestos nedum excludit concubitus verum
venera è sacris, publicisq; locis omnino præscribit re-
moieda, & ut vniuersè honestos, ac tēperantes reddat
hōmīnes, quaslibet generationes damnat, quæ sint
præter naturam, eas scilicet, quæ è coniugibus prodi-
rent arcto prius cognationis vinculo connexis; cum
enim naturæ iuribus repugnent, præter naturam esse,
constituendum: eas præterea prohibet, quæ cum con-
tumelia sunt, illas .i. quæ in sacris, vel publicis locis
exercerentur, quæ cum numinis, ac populi contume-

lia succederent: ac cæteras quæ per virginum raptus, stupra, & adulteria peragerentur, quæ cum maxima eorum contumelia, quorum custodiæ virginitatis mulieres sunt commissæ profecto euenirent: sed cum temperantia, (quæ delectationes tantùm in quibus, quando, & qua ratione conuenit *etb.* 3. c. 13. permittere videtur) & iuxta naturæ, ac legum sancta instituta prolis generationi sapientissimè monet incumbendum, quæ singula vnicuiq; vel maxima Pythagoræ scholæ auctoritas suadeat, à qua communibus suffragijs pia hæc dogmata fuerunt sancita: monebat enim Iamblichus laudibus eximijs ab ijs celebrari τὰ τοιαῦτα τῶν προουπαρχόντων νομίμων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ μὴτε μητρῶσι συγγίνεσθαι, μὴτε θυγατρὶ, μὴτ' ἀδελφῇ μητ' ἐν ἰσραῶ, μὴτ' ἐν τῷ φανερῷ κακίῳ (legeret egr̄ καλὸν) γάρβειναι, καὶ σὺμφοροτὴ ὡς πλείστα γίνεσθαι καλῶν ματα τῆς ἐπιουργίας ταύτης. ὕπελαμβανον δ' ὡς εἴποιτε, ἐκείνοι οἱ ἄνδρες περιεστρεῖν μὲν δεῖν τὰς τε παρὰ φύσιν γεννήσεις, καὶ τὰς μεθ' ὕβρεος γιγνομένας, καταλιμπανέειν δὲ τῶν κατὰ φύσιν τε καὶ μετὰ σωφροσύνης γινομένων τὰς ἐπὶ τιτυποῦσιν ἀσώφρονι τε καὶ νομίμῳ γινομένας. (hoc vitus, legeq; antiquiorum in Græcis urbibus, nimirum ne quis cum matribus, nec filia, nec sorore, neq; in propatulo rem habeat. hoc enim malum esse (dicere ego bonūc nime esse) & vtile ut quæ plurima huius aetionis, flagitiūq; qua hoc vetens, præcedimenta fiant, existimabant autem illi, ut apparet, viri istas generationes, qua præter naturam sibi, itemq; cum iniuria, tolli oportere, eas verò saluas relinquendas esse, qua ex temperantis legitimæq; liberorum procreatione secundum naturam cum castimonia edita sunt &c.

In vita
Pyth. 31.

TEXT. II.

Victus saluber, & tranquilla mens concumbentibus necessaria.

I. N. πάλιν. im. ex VV. & B.

εἰ δὲ πολλὰ ἰ. πρό- **O**portet autem multū
 τοιαῦτα ποιεῖσθαι τέ- **O**cos consulere, qui
 κτηνοποιεῖται τῶν ἰσομε- **O**rogenituri sunt liberos, sus-
 ται τεκνῶν: πρώτη μὲν ἐν **O**sciendi filijs. prima sane
 μεγίστη φυλακὴ πρὸς γένε- **O**maxima custodia genera-
 σιν τῶ τεκνοποιεῖν βελομέ- **O**tionis valentia filijs operam
 τῶ διαίτα σαφροτικὴ καὶ ὑ- **O**dare sit victus temperatus,
 γιενή, ὡς μήτε πληρώσῃ χη- **O**& saluber, ut neq; replica-
 δαί τροφῆς ἀχαίρε, μήτε **O**tus in tempestino cibo neq;
 μέθη, μήτε ἀλητιή. 2. τα- **O**vino, neque alia quapiam
 ραχῆ, ἐξ ᾧ χεῖρονες. 3. αἱ **O**perurbatione, ex quibus
 αὐτῶν ἀσμάτωι ἔξει γίνε- **O**decurates sūt ipsorum cor-
 ται μάλιστ' ἀ πάντων πε- **O**porum habitus maximè ve-
 σσηκφυλάττεσθαι τὸ τῆς κα- **O**tò omnium par est, ut ceteri,
 θισσηκίας τῆς διανοίας τὰς **O**quòd tranquilla mente fiat
 μίξεις γινεσθαι, ἐκ φάυλων **O**concupitus, ex pravis enim,
 γάρη καὶ συμφῶτων καὶ ταρα- **O**& dissonantibus, & pertur-
 χῶδων ἔξων μοχθηρὰ γίνε- **O**basis habitibus vitiosa sūt
 ται τὰ ἀσπίσματα. **O**semina.

2 N. πάλιν. im. ex V
 3. N. χεῖρονες im. ex VV.

PARAPHRASIS.

Eos pariter, qui predictis servatis legibus, cum vxoribus concumbant, suscipiendæ proli quam maximè consulere oportet; ideoque temperato, & salubri victu uti, ac in tempestivum cibum, viniq; copiam, & ea sin-
 gula

gula, è quibus perturbaciones prodeant, prorsus abhorrere, inde enim deterior corporis constitutio erumpit, id præterea ijs sedulo curandum, vt tranquilla rante mente veneri dent operam, his enim neglectis prava semina, imperfectique proinde fetus progignuntur.

COMMENTARIUS.

VNico prolis desiderio venerea docuit experientia Ocellus, ideoque multa, quæ diligenter observata facundos redderent concubitus hucusque prescripsit: nunc alia recenset, quæ ad hoc idem plurimum conferre videantur, ac ea præcipue, quæ si humanam concomitentur generationem, eam longe reddant perfectiorem, eumque idcirco monet, qui liberos progignere exoptat, vt sedulam curam suscipiendæ prolis provido gerat animo, priusquam illius parens constitutatur, vt scilicet ea, per quæ ista rectius ac facilius comparetur, ita prænoscat, & prævio accipiat vso, vt eam perfectissimè progignat, & prognatam felicissimè nutriat: ideoque in id maxime insistendum docet, vt victu temperato, ac salubri coniuges utantur, vt inde aptum sit alimentum, cum quantitatè, cum etiam qualitatis ratione, riteque ideo concoquaturs, deperditas vires restauret, perfectumque simul sanguinem, ac inde prolificum semen producat. si enim animæ facultas generatrix alimentum proprium veluti obiectum respicit, 2. de an. 47. quatenus suum exercet opus per semen, quod est alimentum vtilis atque vltimi, nempe sanguinis, vtilissimum excrementum 1. de gen. an. ca.

Concordia cum superioribus.

Ad viciu temperato, & salubri uti debet coniuges.

18. & 19. alimento salubri eos, utique delectari opus
 crit, qui prolem expectant, seu vitam contemplerur,
 è quo semen vim aëriam continens prodit, seu mu-
 lierem menstrua quæ materiam sætui elargiuntur 16. &
 20. ubi recte conferentem. Quod si modici quæstus
 gratia agellum conferentes, vel ille prius recte excola-
 tur, & vel ab ipsis extrinsecus ingestis fecunditatem
 cõtrahat sedula opera quærimus, indeq; perfecto que-
 sito semine, ac omni sæce destituto vix tandem serere
 statuimus, quam cautè illum procedere æquum erit,
 qui non segetum sed hominum ortus curet, & homi-
 nem, ut dicebat Diogenes, plantet; quod pariter nos
 monuit philosophus, dum dixit è diversa aeris temper-
 ric, & cibi natura, quam maximè varias emergere in-
 producenda sobole dispositiones 4. de gen. an. c. 2. nam
 multum.

Et dicitur
 la aëris
 re perie
 & cibus
 a varia
 in sobole
 oritur di-
 spofitio.
 Lucr. l. 4.

refert, quo victu vita colatur,

Namq; alijs rebus concrefcunt femina membris,

Atq; alijs extenuantur, tabentq; visciffim.

Ab intē-
 peffuo,
 & super-
 fluo ali-
 mēto lab-
 ftinendū.

Ebrietas
 etiam e-
 vitari de-
 bet.

moderati verò, ac salubris victus necessitate declara-
 ta, quæ præterea sint vitanda Ocellus illico expri-
 mit, & intempestiuum primò ac superfluum cibum re-
 cenfet, è quo cruditates erumpunt, natiuo calore tan-
 tam cibi copiam perfectè immutare inualido, vnde
 sanguis imperfectus, frigidumque, ac tenue enascitur
 semen, vel saltem morbidò excremento permixtum,
 quod omnino inutile redditur p. de gen. an. c. 18. cui-
 tandam pariter ebrietatem ab eo, qui venerea velit
 exercere, monet auctor nec non cæteras huiusmodi
 perturbationes, cū enim hinc pariter cruditatū copia
 enascatur, spiritus ipsi debilitentur, valida, & generãdo
 fetui idonea ipsorum non inpetat copia, quorū vitur-
 gent generationi inservientes partes, ac semen fecundū
 emit.

emittitur, vt satis indicat emergens, inde voluptas, quã
 ideo, & in genitura expertibus excitari obseruabat
 philofophus 1. de gen. an. c. 20. quibus singulis ne dum
 ebrios, ac etiam nimio potu oppreffos affici *Plutarchus*
 affirmat: frigiditate feminis, atq; praua temperie inã-
 nes eorum concubitus reddente: nam recte concoctũ
 semen est calidius, quale est spiffum, & huiusmodi ce-
 te fecundius 4. de gen. an. c. 1. vt virilis ideo feminis fe-
 cunditas rationabili in aqua experimento comprobetur.
 dum tenue, ac frigidum cito diffufum innatet, te-
 cundum verò in ima descēdat 2. de gen. an. c. 5. ratione
 crassitiei; imo illud ideo fit prolificum, vt potius ma-
 res, quã feminas è semine huiusmodi grandinis spe-
 ciem referente obseruari Aristoteles 7. de best. an. c. 1.
 He ebrius præterea generanda prolis fit idoneus, cor-
 poris trahicos præhumidus efficit, à quo congrua dem-
 inera trahies difficilè conferetur, concubitus imo, & ip-
 se in ebrio impeditur *sect. 3. probl. 11.* cum in eo ope-
 re alteram partem reliquo corpore calidiorē esse
 necesse sit, quod in ebrio nõ continget, ob nimium to-
 tius corporis feruorem, à quo extinguitur motus in-
 terni calor, cui præcipue humidus, et quidq; copia tunc
 officit: habitusq; veneris maximè idoneus est, vbi ca-
 lidũ, simul ac humidũ in interiori parte est corpus, quo
 maxime cum sint præditi, dormientes, ijs absq; vili-
 agitatione semen profluere videmus, quod nequaquã
 vigilanti contingit *sect. 4. probl. 5.* quibus addendum
 sanè vino deditos in intemperantiam, adeoq; in eap-
 que alias retulimus inõmoda facile ferri, vbi enim sit
 vino calefacta Venus, inuoluntariè auertit
 Luxuriosos, quod Stratonem impudico confirmauit exemplo, cum
 sibi ex quibusdam diis voto templi gratia è regia abeunt

Cur dor-
 mientes
 facile e-
 mittant
 semen

Claud. do
 Gallo Gil-
 don.

Stratoni-
ca non
nisi ebria
ad Vene-
rea inuie-
tauit Cō-
babum.

Luctan. de
Syrta. dia

in V

In epist.

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

in V

custodem ab Antigono assignatum Cōbabum ad ve-
ritas concubitus nunquam ausa inuita e, ebrietatis
praesidia accersuit, ut pudorem superatibus Bacchi in-
cendijs liberius pudicum hominem, ac minori suo de-
decere, si reijceretur, sollicitaret, quod idem apud Qui-
dium Paris vsurpabat, dum ad Helenam scriberet.

Quin etiam ut possem verbis perulantibus vii,
Non semel ebrietas est humilis a mltis.

Quod si forte lesa quidem, non verò prorsus deperdi-
ta seminis fecunditate pro vitiopra prolem generari
contingat, hanc facile ebrietatis labe affici apud Plu-
tarchum monebat Diogenes, qui adolescentem male-
mentis compotem videns, à patre ebrio ipsum centè
progenitum afferuit, & singula hæc, quæ modo mo-
nuimus Plato diligenter considerauit, nam ebrios li-
beris operam dare prohibuit, & veluti mente captos à
prolis generatione exclusit.

ἄρα ἀνωμαλὰ καὶ ἀπίστα,
ὅθεν ἐὺβούτορον ἴθος ὅδι σὺμμάχων ἐκ τῶν ἐκτότων γενεῶν ἢ ποί-
α. (nampe verisimile est cum fetus inæquales, instabi-
les, obliquos, tam membris, quam moribus procreare.)

Sicuti vero cibi, ac vini copiam noxiam esse monuit
Ocellus, idem pariter statuit de quibusuis rebus, que-
rum impetu acriter homo perturbetur, qualis fortasse
foret amoris violentia: licet enim proles facilius ex
amantium concubitu cōcipiatur, ratione scilicet de-
siderij, ac melioris seminum nexus, ut monebat Plu-
tarchus, suadereq; videatur amoris conditio, qui ex
quodam temperiei similitudine, & naturali cōueniē-
tia prodit, è qua congrua seminum mixtio emanat,
id tamen parcus amor, non verò insanus, ac effrenis
efficit, hic siquidem quasi violētus sensum remittitur,
ac prorsus euanescit, & veluti è sensuum impetu trū-
pens, ac insanæ libidinis factus, ea expleta, citissime

corruit, ac vti primo ad infanas honoris, & famæ iacturas, vel etiam sanguinis, & amicitiae vinculis proflus eff-

In Me
1772

Concord
1772

1772

1772

Cur
1772

Ερωτες, ὅπ' ἐρῶν ἀγάσ
Ελθόντες ἐκ εὐδοξίας
Οὐδ' ἀρετῆ π' ἀπέδρασαν
Ἀνδράσιν, εἰδ' ἰδ' ἡλιεῖς ἄλλοις
Κύπρις ἐκ ἄλλῃα θεοῖ
Εὐχαρισθεῖτε

(Amores quidem nūquam immoderate venientes non hū-
nam nomen, neq; laudem, gloriamq; conciliant viris; si ve-
rd immoderate veniant, venus, mors est. alia Dea aq; grata)
 siigitur tot hinc emergunt mala, merito prædicta pro-
 hibet Ocellus; hoc vterius addit, quod prava inde or-
 riatur corporis constitutio propter repletiones (vt Iam-
 blichus in Pythagoræ orationum symbolorum explicat mo-
στορεῖς πρὸν τοῦ σώματος ἀδρακαμβανείας, τοσοῦ
κυνίας τε, καὶ ἀφορίας ἀδρακαμβανείας ἐμὲ δέχοντες *(vinculi*
instar corpus comprehendentes, & morborum agmina, ad
negotia sine intermissione generantur.) ac proinde vel
 omnino vel salis perfecta proli progignēde impares, ac
 inepti reddantur homines. Et sicut ea recensuit modo,
 quæ ante cōcubitus cauere oporteret, ea pariter monet,
 quæ in cōcubendi actu à coniugibus maxime sint obser-
 uanda, quod scilicet tranquilla tantum, & pacata men-
 te Venerea vnusquisq; exerceat, dum è turbato corporis
 habitu prava emergant semina, opus est enim concum-
 bentem ad alias non diuerſi curas, vit enim natura spi-
 rituum copiam convenientem eodem temporis momen-
 to, & generatrici facultati, & phantasia ad graves cogi-
 tationes arreptæ potest suppeditare, vnde semen debite,

1772

Q9

ideoq;

ideoque imperfecta fœtui primordia occurrent. eam enim concoctionem, quam ventriculus peragit, si Læditi licet tenuis mentis contemplatio, vt imbecilles stomacho pene omnes dixerit Corn. Celsus eos, qui *cupidi literarum sunt*, quid de illo afferendum opere, quod immentam caloris, & spirituum copiam exposcit? imo. à perturbationibus alienum esse concubitum ex eo apparet, quod per varia hæc, & confusa phantasmata concumbentes agitentur, quibus demersa phantasia tot fœtui diuersitates adiciat, vt Aristoteles inuit *sect. probl. 12.* & incommoda impertiatur, vt pluribus huiusmodi euentus allatis exemplis, & rationibus docuit V. C. *Thomas Ficinus*. imo prolem inde nedum lædi, at omnino auerti vel ex eo certissime constat, quod quavis etiam vel maxima, & maris, & fœminæ progignendę sobolis virtute præditi, nullos concipiēt fœtus, ni simul ille effectiua, hæc materialia conferant principia, emisso semine eodem temporis momento *1. de hist. an. c. 7.* quod difficile sane continget vt *ibid.* hanc quasi illustraturus materiam monet philos. (si feruida iā mulier, ac Venereis acta stimulis, idoneisq; affecta cogitationibus cū coniuge concumbat moerore cōfecto: in illa enim libidinis ardor vrgebit semen, quod in hoc curæ, & aliò abreptæ cogitationes cohibebunt; vnde diuersis emissa temporibus semina vel simul connecti erit impossibile, vel ex iisdem imbecilli velut ac imperfecto principio tenues ac omni noxæ subiecti partus prodibunt; ideoque mirum non est plerumque è sapientibus viris ineptam, ex insipientibus ingeniosam prolem enasci, quia illi plerumque contemplationibus, vel negotijs in hærentes concumbunt, hi verò venerea prorsus voluptate brutorum instar immerfi; quod eruditè hoc idem soluens problema edocebat Aphrodisæus

de re
med. lib. 1.
c. 2.

Concubin
benti per
turbatio-
nes no-
kie.

de viri-
bus in ag
2. 13.

gradus

Cur sa-
pientum
filij de-
mentes,
& insi-
pientum
plernm-
que in-
geniosi.

factus dicens homines dementes, dum concumbunt, se
 libidini omnino dedere, ideoque cogitatione venereis
 tantum dedita, semen optimis præditum viribus pro-
 fluere: at sapientes homines ac studiosos aliquid honesti
 vel vtilis cogitatione vt plurimum complecti, nec in ip-
 so concubitu à contemplatione desistere, ideoque pro-
 fluens semen perfectæ illius animalis facultatis expers
 esse: indeq; etiam indoctorum filios corporis robore
 plerumq; pollere, à doctis verò imbecilles fetus prodire
 consueuisse. & hinc etiam fortasse in brutis corporeæ
 perfectionis, ac sanitatis magis participes fetus reddun-
 tur, quàm in hominibus, eorum enim progenitores in
 concubitus ruunt feruido appetitu ducti, nec quid ijs,
 venerea exercentibus occurrit, quod spirituum concur-
 sum ab eo opere auertat, vt in plerisq; hominibus facile
 contingit; quare temperans victus, & mens tranquilla
 ab Ocello in coniugibus meritò desiderantur, vt facili
 inde ac fælici sorte proles generetur, & in hoc pariter
 placito vniuersa conuenit Pythagoræorum schola apud
Iamblichum, illi siquid è ὑπελάμβανον δεῖν πολλήν σφο-
 ροτητα ποιῆσαι τὸς τεκνοποιεῖν τῶν ἰσομέτων, ἐκόντων
 πρώτῳ μὲν εἶναι καὶ μεγίστῳ πρόνοιαν. τὸ προσάγειν αὐ-
 τὸς πρὸς τὴν τεκνοποιήσαν σφρόνως τε καὶ ὑγιενῶς βεβη-
 κότε καὶ ζῶντα, καὶ μήτε πληρώσει χρωμαίον τροφῆς ἀκαίρως,
 μήτε προσφερόμενοι τοιαῦτα, ἀφ' ἧν χεῖρας αἰ τῶν σωματι-
 κῶν ἕξις γίνονται. μήτε δὴ μεθύοντά τε, ἀλλ' ἦκιστα πάντων.
 ὡποιογάρ ἐκ φαύλης τε καὶ ἀσυμφώνης καὶ παραχάδους κρᾶσεως
 κοχθηρὰ γίνονται τὰ σπέρματα. (*iudicabant providè ma-
 gnam ex se nascituræ proles curam adhiberi oportere ab
 ijs, qui liberis creandis operam darent. primam igitur
 maximamq; providentiam eam esse, ut ipse ad liberorum
 procreationem accedat, postea quam temperanter, & sanè
 salubriterq; vixerit, atq; etiam viuat, & nec ciborum im-*

de vita
 376. 0. 36

pleitione, saturitateq; in tempestiva utatur, nec tales cibos assumat, à quibus corporum habitudines cadantur, vel deteriores reddantur. omnium vero esia minime ebrii illis vel studeant, arbitrantur enim viis suis semen existere esse prava, dissoluta, & turbulenta, seu confusa temperatione.)

Diligens cura suscipiendæ prolis parentibus præscribitur.

Μετὰ πάσης ἐν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ἐπιμέλειαν τὰ γενεόμενα γίνεσθαι. ἰ. χαρισάσθαι, καὶ γενεόμενα καλῶς ἀναρτᾶσθαι. ἔτι. 2. γὰρ δίκαιον τὸς μὲν φιλιώπας καὶ φιλόφιλους καὶ φιλόφιλους καὶ φιλόφιλους μετὰ τὰ πάσης ἐπιμελείας φρονεῖν τὶς ἀπορῶσθαι τῶν γινομένων, ὡς δεῖ, καὶ ἐξ ἂν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ ὡς διακειμένων γίνεσθαι τὰς μέγας καὶ τὰς κοινωρίας τῆ μη. 3. ὡς ἔτυχε, γίνεσθαι τὰ γενεόμενα τῆς δὲ ἀνθρώπου μηδένα ποιεῖσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων. ἀλλὰ καὶ γενεῶν ὡς ἔτυχε, καὶ γενεομένων ὀλιγορῶν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας. ταῦτα γὰρ. 4. εἰς μέγιστα πλάσσει κακίας καὶ φαυλοῦς παρὰ τὰ γί-

Cum omni igitur studio, & cura oportet consistere, ut liberi nascantur: quam maximè gratiosos, & geniti recte educantur: non equum est enim equorum, auium, & canum amatores cum omni diligentia curam suscipere eorum, qui progignendi sunt, ut sicuti par est, ex quibus, & quando oportet, & ut congruum est affecti concumbant, ne fortuiti partus enascantur, homines verò nullam suscipere curam suorum filiorum, ac eos, ut fert casus, generare, ac genitos, quod attinet ad nutritionem, & educationem, negligere. hæc enim contempta omnis malitia, & improbitatis causa fuit, ut scilicet liberi belluarum

simi;

Toxt. vlt.

r. deest
in V. vlt.
ad καλῶς
2. V. ἔδε.
ad δ' ε.

β. N. καὶ
im. ex V.
V. & B.

4. deest
in VV. &
B.

εἴη, ὁσα κινῶν ἴδι καὶ ἀ- *similes, & degeneres, &*
 γονί ἀποτελέμενα. ὅ. τὰ *imperfecti euadant.*
 γενέμενα.

s. VV. B.
 & C. 2.
 σφτελν
 76.

PARAPHRASIS.

OMni igitur studio, & solerti cura expe-
 tant parentes, vt forma, & corpore
 præstantes liberi enascantur, ac nati ritè edu-
 centur: iniquum est enim eos, qui equorum,
 canum, auiumue studio tenentur, summa que-
 rere diligentia rationes, & tempora, quibus
 eorum concubitus, & ortus vtiliter promo-
 ueantur, homines verò in suscipienda prole,
 huiusmodi nullo pacto præcauere, sed fortui-
 tò filios progignere, nec quo pacto iam geni-
 tos enutriri, ac educari par sit diligèter con-
 sultere: eorum scilicet educatio neglecta vi-
 tiorum omnium primæua est origo, cum inde
 degeneres, ac brutis potius, quàm hominibus
 simillimi existant.

COMMENTARIUS.

Cuncta hucusque præscripsit Ocellus, quæ felices
 nuptias, ac perfectam prolem coniugibus facilli-
 mè conferant: nunc genitæ prolis quàm diligens, ac pro-
 uida nos deceat cura præstantissimè docet, ad rectamq;
 eiusdem educationem nobili excitat exemplo, & con-
 grua

Lib. 6. de
lego.

grua quidem methodo, nam ut monuit Plato παιδων γενεσιν μετὰ τῆς γαμους θώμην, καὶ μετὰ γενεσιν, τροφῆν καὶ παιδείαν. (procreationem liberorum post nuptias collocare debemus, post ipsam verò procreationem, educationem, & disciplinam.) Ex ijs igitur, quæ superius abunde

Educatio
filiorum
diligenter
habenda.

in Crila.
no.

Quomo-
do proles
nutriēda.

Theognid
Ante quā
tū annū
pueri di-
sciplinis,
& labo-
ribus nō
sunt exer-
sendi.

retulerat cū bonis, tū etiā malis, quæ seruata, vel neglecta suscipiēdæ prolis cura ferebat, doctè colligit, & acutè infert omni studio & diligenti opere laborandum, ut filij nascantur *gratiosi*, & postquā nati sunt, quā optimè educentur, aut enim liberis suscipiendis operā non esse dandā, aut in illis educandis, & instituendis quēuis anxiiū, molestūq; laborem constantè perferendū monebat Plato. concinnæ quidem prolis ortus occurrit, si recensitis superius monitis pareant coniuges, optima verò eiusdē adest educatio, si potissimū illi quærant, ut natoꝝ corpora rectè enutriantur, non ita durè scilicet, ut impotens resistere, tenera ætas languescat; nec ita molliter, ut inde vel leuibus sustinendis discriminibus inepta reddatur. vel ipsis enim necessarijs (ut Gallorum exemplo pueros parua veste induentium affirmabat Arist. 7. polit. c. 17.) quoad fieri potest, optimum est statim ab initio adsuescere: at aspero nimis, molliq; reiecto cultu, is, qui horum medius est, seruetur, nam πάντων μέσ' αἴψα (omnium media optima) & statim ac tenera ætas id feret, puta elapso quinto anno, (prius enim vel disciplinis animum, vel laboribus puerile corpus exercere inutile esse *ibid.* monebat Arist. inde corporis incrementa docens prohiberi, quod futuræ magnitudinis dimidium primo sibi comparat quinquennio 1. de gen. an. c. 18.) eorum indoles recta promoueatur educatione, per quam & nobilibus imbuantur moribus, & præstantibus disciplinis erudiantur, ut inde sibi ipsis, familijs, ac ciuitatibus fiant vtilēs, nam τῆς γενέσεως ἰσχυρομελείας τε καὶ ἀγωγῆς

γῆς καλῆς καὶ ἀνδρείης καὶ σώφροτος γινόμενης πῶλυ
 εἶνα, μέρος παραδιδόμενον εἰς τῶν τῶ ἀνδρῶς ἡλικίαν (ex
 cura, qua adolescentia adhibetur, & ex bona atq; honesta
 illius ad fortitudinem; & temperantiam institutione
 banda parua portio virili aetati tribuitur.) neglecta verò
 puerorum educatio longe maxima reipublice affert
 detrimenta *polit. 8. c. 1.* hæc enim vel omiſſa, vel ea
 diligentia, quam tāta res exigebat, haud tractata, vt tot
 nobili progenie ſati degeneres, & præorio laſciuientes
 in ſegnem, ac inde improbam vitam elabantur millies
 impellit, vel inde ſaltem nobilis plerumq; adoleſcens.

*Iambl. de
 vita Pyt.
 c. 31.*

Recte e-
 ducatio-
 nis com-
 moda.

clara consensus auorum

Nomine se iactat titulis, censuq; superbit.

Delicijsq; vacans plaudis sibi deſede victu.

vt ſanctiſſimus canebat Pontifex Urbanus VIII. vir, in
 tantum laudandus (vt de L. Æmilio Paulo dicebat Vel-
 leius hiſt. l. 1.) in quantum intelligi virtus poteſt, dum
 Ioannem Donatum fratrem ad Philoſophiæ ſtudia hor-
 taretur. neglecta eadem, at tot præclara ingenia, quæ
 ſiue litterarum ſtudia, ſiue politica negotia ſpectes, præ-
 ſtantiſſimè refulſiſſent, miſerrimè languelcant, & ſterile-
 ſcentes velut agri in ſpinas, & dumeta tantum erumpāt,
 non ſemel adegit: hæc tandem, non vt par erat adhibi-
 ta, per ſe ad ſclera propenſos animos, quin in illa enor-
 mibus geſtis, ac præcipiti audacia ruerent, non impe-
 diuit; tyrānosq; ideo eſtāam institutionem ciuium vt ſibi
 noxiā ſemper abhoruiſſe *polit. 5. c. 11.* obſeruat Ari-
 ſtoteles, quoniam ex ea generoſi ſpiritus, vnāq; ſapientia
 ciuium filijs enaſcantur, quod *ibid. c. 10.* videmus
 Thraſibulum vaſerrimo præſtituiſſe instituto, qui vt Ge-
 lonis filio nepoti ſuo regnum eriperet, omnibus illum
 delicijs, & voluptatibus immergi curauit. at ex oppo-
 ſito prudentes legumlatoreſ puerorum primo inſiſtant

*In ſuis
 poemat.*

Tyrānis
 inſentia
 reſta
 ciuium e-
 ducatio-
 ni.

In Eul.
phron.

103
104
105
106

educationi, veluti vnico ritè institutæ reipublicæ funda-
mento, prouidi instat agricolæ (vt dicebat Plato) qui
tenellas primo plantas summa curat solertia. Vigent in
nobis tum ad virtutes, tū ad vitia propensiones, hæc quan-
tumuis à viro, quem ætas, & prudentia concomitantur,
callidè premantur, imo ita opprimantur, vt oppositi in-
de erumpant actus, tamen in tenera ætate ac simulandi
nescia liberè se produnt: quare si præclara accedat edu-
catio; si illæ rectæ sint, ad opera præstantia & maiorum
exemplis, & grauibus monitis ac præmiorum illecebris
adolescentes generosè promouentur: sin malæ sint illæ,
ijsdem rationibus, detectaq; vitij turpitudine, & pæna-
rum terrore, vt in contrarios habitus immutentur assue-
tudine duce assequimur, vt enim *polis. 7. c. 13.* dicitur
*τὰ ἔθνη μεταβαλεῖν ποιεῖν, ἕνα γὰρ ἔστι διὰ τῆς φύσεως ἱ-
πταμφοτερίζοντα διὰ τῶν ἔθων ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ τὸ βέλτιον*
(*mores mutari faciunt, nam aliqua per naturam ad u-
itumq; apta per morem ad peius, vel ad melius conuertuntur.*)
optimamq; ideo diem, primam ætatis partem di-
xit *Virgilius*, dum cecinit.

Optima quaque dies miseris mortalibus aui

Prima fugit —

epist. 103

de liber.
educand.
o mo-
coitibus

quia, vt illum exposuit locum *Seneca*, iuuenes possumus
dicere, possumus facilem animum, & adhuc tractabilem
ad meliora conuertere, quia hoc tempus idoneum est labo-
ribus, idoneum agitantis per studia ingenijs, & exerci-
dis per opera corporibus. & vt eleganti vtar *Plularchi*
exemplo, videmus tellurem fæcundam licet, cultura
cessante sterilefcere, & quò melior natura fuit, eò sem-
per deteriorem fieri neglectu, at è cõtra tellurem aspe-
ram si assiduo excolatur labore præclaros fructus edere,
id potissimum parentum expetant studia, quod iam su-
scepti liberi ritè educentur, & procul à sordida & molli
gente

gente viuentes non ex obscænis dictis, vilibusue gestis
 prima hauriant phantasmata sordida; quo celerius ad-
 uenere, eo tenacius permansura: at nobilibus fabulis,
 heroica referentibus gesta, picturis, ac præclaris paren-
 tum, affinium, & ciuium gestis ad generosa opera inui-
 tent, excellentium præterea poetarum opera pueris le-
 genda; ac ediscenda proponant, quibus, vt monebat Pla-
 to priscorum virtute præstantium, quamplurima inse-
 runtur monumenta vnaque laudantur, *ἢνα ὁ πῶτος ἐν λῶν
 μιῦνται, καὶ ὁ πρῶτος ἡλικίῳτος γένεσθαι* (vt puer emulacione
 accensus præclara facinora maiorum imitetur) addere
 ego vertioni & *salis fieri appetat*. Imo præstantior, La-
 cedæmoniorum instar puerorum, qui in festiuitatibus
 triplici choro senum, adolescentum, & puerorum illu-
 stribus, dum audirent senes canentes *Ἄμεις ὠδοῦν ἢ μὲν
 ἀλκιμοὶ παῖδες* (solim iuuentutem nos strenuam egimus)
 ac inde vigentes ætate viros respondentēs *Ἄμεις δὲ γ'
 εἰσὶν, αἱ δὲ λῆς αὐγαῖσδεσ* (fortes sumus nos, sed, si vixis,
 experimentum) alacriter illico canebant *Ἄμεις δὲ γ'
 εἰσομιθα πολλὰ καὶ βραχέα* (nos erimus his præstantiores plu-
 rimo) nulla scilicet re magis adolescentis generosi ani-
 mum quàm glorię spe, ac famę desiderio accedi contingi
 non enim virtutem, at partam virtute gloriam hu-
 mana vt plurimum expetit ambitio: eam si demas, &
 nominis perennitatem aboleas licet virtus per se sit ex-
 petenda, nec alterius cuiuspiam rei sit indiga, quoniam
 est sibi palcherrima merces, tamen virtutis semitas he-
 dum viris, ac virorum vestigijs destitutas plerumque
 conspicies.

A sordi-
 da gente
 pueri ar-
 ceantur.
 Quomo-
 do edu-
 candi,

In Probl.
 gora.

Plur. in
 instit. La-
 cedem.
 c horus
 puerorū,
 iuuenum
 & senum
 apud La-
 cedæmo-
 nes.

vanto maior fama siss est, quàm

Virtutis, quis enim virtutem amplectitur ipsam,

Premia si tollas? par iam samen obruit olim

Gloria paucorum, & laudis, simulq; cupido

Hæc furi saxis cinerum custodiibus, ad quæ

Discutienda ualeat sterilis malavobora fens;

Quandoquædam data sunt ipsis quoq; fata sepulchris

quam solerti verò singula hæc studio parentes deceat exercere, vel ex ipsis brutis petito eleganti exemplo Ocellus confirmat: & parentes eorum saltèmonet meminisse, qui equis, canibus, aibusq; delectantur (quo etiam exemplo ad hoc idem fere utebatur Plàto) hi enim, non quotiescunque ijs animalibus libuerit, concubitus permittunt, sed ubi è scriptoribus primo ab amicis inde, ac demum à peritis ipsis, obuium ferè quèq; interrogando, apta tempora cognouerint, ac cætera quæ exiguntur, ut elegantes ac generosi fetus enascentur, tunc tandem ea ratione, tempore, & ijs conditionibus, quas prolis præstàtia exigit adamussim seruat, matrem, & feminam misceri permittunt, non prout fors tulerit, sed per ea singula, quæ prouida cura queat conferre, sobolis elegantiam omni conatù exposcentes: quàm igitur iniquum est homines nullo præhabito studio propriam prolem expetere, sed ita hanc progignere ut fortuitò genita videatur, eamque iam natam, ita parui facere, ut nulla victus, vel educationis cura adhibeatur, at hæc imperito cuique demanetur; imo, ut obseruabat Plutarchus, tam stolidos passim videmus parentes, ut seruorum, quos probos norint, mores, vitamq; diligenter inquirant, & ubi idoneos inuenerint, agricultura, rei familiaris administrandæ, alijsq; huiusmodi operibus addicant, at si quod mancipium inueniant negotio, cui libet domestico impar, id liberis præficient. nonne videmus luxu, luxuriaque exposcentibus integra patrimonialacri animo homines deperdere, ac ut à bono præceptore filij indoles foueatur, vel duodecim aureos quolibet anno impendi assiduè dolere? quos inde liberis pè;

dagogos præficiunt? non Chironem equidem, sed illi tantum, qui solo victu contentus nullam exigat mercedem, & ciuilibus vitæ nescius, hoc solo Chironem æmuletur, quod rustica loca aliquando, & ipse incoluerit, & miramur scientias non florere, ac virtutes nobilibus animis nõ insidere, immemores, quod *proximis applicatur, omne quod tenerum est, & in eorum similitudinem cre-*
scit, pueri nutricum, & pedagogorum retulere mox in
adolescensiam mores. id est, quod modò monebat Ocellus, omnem scilicet inde improbitatem, ac nequitiam emergere, quia proles recta educatione destituta vili-
 bus tantum mancipijs, ac omni vitiorum genere obrutis, dedita ac vna pessimis adulatoribus, è quibus quãta sanè perniciēs, omnigenæ. Vir eruditionis doctissime testatur Paulus Iosephus Meronius, omnium inde vitiorum captat femina, ac recta parentum educatione destituta à maiorum institutis degenerat, & brutorum potius æmula, eadem non dissimilibus operibus imitari gaudet: at è contra si proborum consuetudine virorum adolescentum indoles foueatur, vnde semper decora capter exempla, erudita audiat colloquia, & ad virtutes verbodum, at longè vehementius opere inuitetur, has certè anxio conatu complectetur, vt iure sanè apud Virgilium Euander expetierit, vt filius idè Æneam in bello comitaretur, dum ait.

Hunc tibi præserua, spes, & solatia nostri,

Pallanta adiungam sub se tolerare magistro

Militiam, & graue Martis opus, sua cernere facta

Affuescat, primis, & se miretur ab annis.

decora igitur educatione filiorum indolem paternus amor promoueat, nam satius erit filios inopes quidem, at virtutibus illustres relinquere, quàm opibus pollentes, sed vitijs ita obrutos, vt paternas opes, vnaque nobilitatem

Sen. de i.
10. l. 2. c.
22.

In Aula
David.

Æneid. 6.

tem infamibus gestis fœdissimè perdant. hoc saltem lætitię captabit inde parens, quod si decedens filios tenellos adhuc relinquat, hac sibi spe decessus dolorem sentiet imminui, quod veram eos viam, quæ ad virtutes, & gloriam certissimè adducat, terere cognosceret, eamque ideo quandoque eosdem speret assecururos: si verò eorum progressus, ac generosa gesta videat, maxima proculdubio afficietur lætitia, se scilicet vitam, & virtutem simul præstantissimæ proli gestiens conulisse. si tandem educationis recte, ac paternorum immemorem monitorum filium in libidines, ac scelera ferri contingat: hæc longe cautiùs is peraget, faciliùsq; ab ijs remouebitur. & id saltem solatij parenti suppetet, quòd non parentis incuria, at propria improbitas filium ad vitia adegerit. Ea verò quæ recta filij institutio exigit, hic æquum profectò foret recensere, id tamen inani conatu mea tentaret imbecillitas, dum illam philosophorum princeps *polit. 7. c. vli. & polit. lib. 8.* ac, siue mores siue disciplinas respiciamus, vberimè expresserit Plutarchus in suo de liberis educandis opusculo. illud è patētis, qui filios diligitis.

Morat. de arte post.

Nocturna versate manu, versate diurna.
& præclara illa monita exequentes, vere paterna voce vestrorum filiorum aures assiduè percutite, assiduè cum Aulo Persio repetentes.

Satyr. 3.

— — — *venienti occurrite morbo.*
Et quid opus Cratere magnos promittere montes?
Disce, q. o miseri, & causas cognoscite rerum:
Quis sumus, aut quidnam visæ ars gignimur, ordo
Quis datus, aut meta quam mollis flexus, & vultus
Quis modus argenti, quid fas optare, quid asper
Psile nummus habet: patria carisque propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus esse

Insser,

Inisset, & humana qua parte locatus es in re.

& hæc pariter singula, quæ hoc textu monuimus nedum
 Ocelli placitis, at vniuersæ præterea Pythagoreorū scho-
 læ esse quam maxime consona, abunde testari videtur
 Iamblichus, ex illius sectæ præscripto docens, quod illi
 καθόλου πάντεσσι τῶσδε ὄντων ραθύμυτινος. εἰσι καὶ ἀποροσκέ-
 πτω τὸν μέλλοντα ζῶσασοίην, καὶ ἀγνητινα τῆτορῆς γενεαίην
 τε καὶ ἡσάσιν, μήτε μεταστωεθῆς πάσις ποροράν, ὅπως ἔ-
 σωαίως χαρίσαστα τῶν γνηομειων ἡεῖς τὸ εἶναι καὶ ζῆν ἀ-
 φηξικ, ἀλλὰ τὰ μὲν φυλόκιωας μετὰ πάσις στωεθῆς ἐπι-
 μιλήσαστα τῆς σκυλακείας, ὅπως, ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ
 ἀδιδάκειμείων ἀποροσπῆ γίνεσαστα τὸ σκυλακία. ὡς αὐτῶς δε-
 κτῆς φιλορῆθας. δὴ λὸν δὲ ὅτε καὶ πᾶς λοιπῆς τῶν ἐστωεθῆς
 ὅσασιν πωρὰ τὰ γνηαία τῶν ζῴων, ὡς ἂσαν ποίεσαστα σπυ-
 δῆν πωρὰ τῆ μὲν εἰκῆ γίνεσαστα τῆς γενεῆς ἑσῶτων. τῆ δὲ ἀν-
 θρώπιως μὴ δεῖται λογοσ ποίεσαστα τῶν ἰδίων ἐκ γόνων, ἀλλὰ
 μα γενεαί εἰκῆτε καὶ ὡς ἔτυχε χροδια ζῴσαστα πάντα τρώποσ, καὶ
 μετὰ ταῦτα Τρέφῆτε καὶ πωρὰ εἰδύων μετὰ πάσις ὀλιγα-
 ρίσις. τὰ ἡεῖς γαρ εἶναι τῶν σχροποτάτην καὶ ἀσφῆσάτω ἀν-
 θρωπῆσ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων κακίας τε καὶ φαυλοτητῆσ
 βουσκηματῶν γὰρ καὶ εἰκῆσάν τινὰ γίνεσαστα τῆσ τεκνοποίησ
 πωρὰ τοῖς πολλοῖς. (in summa omnia socratis cuiuspiam
 & inconsiderate esse censens, quæ vitalem fatum pro-
 creaturus esset, & valem aliquem ad generandum, & cum
 muliere in congressum esset adducturus) (dicerē ego vno
 verbo generaturus) qui non diligenter, omniq; studio ex-
 pendere, quo pacto quàm gratiosissime eorum, qui nascē-
 tur, in hanc vitam, ut in rebus creatis censeantur, ingres-
 sus futurus sit. sed enim qui canes amant, cum omni sta-
 tio, ac diligenti cura habent accuratam generationis,
 ac nutritionis calculum, ut ex quibus oporteat, &
 cum oportebit, & ex illis, qui hoc, illo modo affecti sunt
 casuli mansueti, mitesq; nascantur, eodem modo faciunt,

De vita
 Pyth. c. 35

Deo ad
 deo ad

Deo ad
 deo ad
 deo ad

& illi, qui aniam sunt studiosi, & perspicuum est reli-
 quos mortales, qui unquam studium posuerunt, ut anima-
 lia generosa sibi compararent, in hoc esse totos, adeoque
 omnes nervos intendere, ne illa sibi frustra, & incassum
 nascantur, homines vero nullam habere eorum, qui ex se
 nascantur, rationem, sed profeminare temere, & fortuito,
 & quocumque modo improbitate hanc rem agere, deinde
 natos factus educare, & quam negligenter in instituerit.
 hanc enim potentissimam, ac manifestissimam causam ef-
 se, cur plerique homines tam pravi, & mali sint, quippe
 belluarum ritu, & vulgari quodam modo plerisque, moria-
 des liberis operam dare). Et hic aureus Ocelli liber de Na-
 tura Vniuersi finem sortitur, cui aliqua deesse temporis
 iniuria abrepta cum V. C. Negarola possumus asserere,
 cum nullum videamus appositum epilogum, quod in
 alijs auctor praestitit capitibus: ea forsitan addiderat O-
 cellus, quae rectam prolis educationem spectabant, &
 alia huiusmodi, quae perfectum corpus huic politicæ parti
 praebuissent, quod exacte pariter praestitisset eiusdem
 opus de iustitia, cuius meminit Architas apud Laetium
 & liber de lege, cuius nec leue mox addemus fragmen-
 tum: hinc tamen nobile hoc, & perantiquum Ocelli opus
 euilescet, non enim minoris vel vnam Apellis lineam,
 quam exacte depictam numinis faciem, in Cæsarum pa-
 latio Romana æstimauit prudentia.

In vitâ
 Archyta.

Plin. nat.
 hist. l. 35.
 c. 10.

F I N I S.

LECTORI

320

V
Ille Christianus Ludovicus Nogarola, cum
Ocelli Lucani de Natura Vniuersi opus
scilicet in latinam linguam conuertit
eodem quodam breues quidem sed et illa terribiliter

tempora, et hinc annotationes: eas hic
attexere sibi, ut tam inuoluntarius laboribus
magis emittat et in lucem producat.

OCCELLVM

LVCANVM

De Natura Vniuersi

V. C. LYDOVICI

NOGAROLÆ

COM. VERONENSIS

Annotationes.

LECTORI.

Vir Clarissimus Ludouicus Nogarola, cum Ocelli Lucani de Natura Vniuersi opusculum à se in latinam linguam cōuersum cederet, quaedam breues quidem, sed vt illa ferebāt tempora, eruditas addidit, annotationes: eas hic attexere libuit, vt è tanti viri doctissimis laboribus Ocelli gloria magis enitesceret, ac tua studia, Lector, maior caperent incrementa. his candido te re, memor (vt alias diximus) quod

Arist. 2.
Met. 1021, 2

καὶ μόνον χάριν ἔχειν δίκαιοι ἐπέτιον ἂν ἂν τις ποιωνήσαι ταῖς δοξασ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιπέτιον δίκαιοι προσηκουμένοι. καὶ γὰρ καὶ ἔτοι συμβάλλονται τι. τὴν γὰρ ἔξιν προσήκουσαν ἡμῶν. (non solum illis equum est, vt gratis habeantur, quorum opinionibus quis acquiescit) sed et illi etiam, qui superficialiternus dixerunt, conferunt enim aliquid etiam isti, habet utramque nostrum exerceuerunt. & Vale.

M O G A R O L A

COMPTON

1600

3

DE OCELLO LVCANO

Philo Iudæus in libro περί ἀφθαρσίας κόσμου, id est,
de Mundo non interituro, sic meminit:

Εἴησι δ' ἕκ ἀριστοτέληος δοξῆς εὐρετώ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πυθαγορείων τινᾶς. ἐγὼ δὲ καὶ Ὀκείλλου συγγράμματι Λευκανοῦ γένος ἐπιγεγραμμένῳ περὶ τῆς τῆς παντὸς φύσεως ἐν ἔτυχον ἐν ᾧ ἀγέννητόν τε καὶ ἀφθαρτον, ἕκ ἀφαιρῖντο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ ποδείξῃς κατεσκευάσθη. *id est.*

Ceterum sunt, qui tradant opinionis huius non Aristotele primitum auctorem, sed Pythagoras quosdam fuisse. At mihi Ocelli genere Lucani inscriptum de uniuersi natura commentarium oblatum est, in quo quidem mundum esse ingenitum, & nunquam interituram non solum protulit, veram etiam exquisitissimis rationibus comprobauit.

Λucianus quoque, ubi agit ὑπερ τῆς ἐν τῇ πορραγορευσει πταίσματος, quod est de errato in salutatione ita scribit, quāuis non nominet ὠκελλον, sed οἰκελλον.

Οἰμεῖτοι Θεωπίσιος ὁ πυθαγόρας εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἦεν ἰδίον καταλιπεῖν τῆς αὐτῆς ἡξίωσεν, ὅσον Οἰκέλλῳ τῷ Λευκανῷ, καὶ ἀρχύτῃ. Ἐτοῖς ἄλλοις ὁμιλιταῖς αὐτῆς τεκμαίρεσθαι, ἔπειθ' ὁ ἐυπράττειν πορύγραφον, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑγιαίνειν ἀρχιδαι ἐπέλευσεν, id est Diutius quidem Pythagoras, tametsi nullo nobis relinquitur licetam, ut ex Ocello Luciano, & Archyia, alijsq; eius discipulis licet conyocere, non ἐυπράττειν, id est, bene agere scribi debere, sed ἀπὸ τῆς ὑγιαίνειν, id est, ab ipso uatere incipiendum esse precepit.

Δiogenes item Laertius quendam Archyie Tarentini, quæ est ad Platonem, Epistolam uitæ illius inseruit, in qua hunc philosophum non Ocellum, sed Vcellum πνευματικῶς ἀποκαλεῖται, ὅτι πνευματικῶς ἐπέσειπεν τὸν κόσμον, ὅτι πνευματικῶς ἐπέσειπεν τὸν κόσμον.

Κἀλλὰς πικρίεις, ὅτι ἀποπέφυγας ἐκ τῆς ἀφθαρσίας, ταῦτα γὰρ ἐπέσειπεν ἁπλῶς, καὶ τοῖς περὶ Δαμάσκωδον ἀπὸ ἡρηλων.

περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπιτελήθεμις, καὶ ἀνιλάθεμις ὡς Λυκαῖος, καὶ ἐντιχομις τοῖς Ωκέλλω ἐγγύοις, τὰ μὲν ἔν περὶ νόμων, περὶ βασιλείας καὶ ἰσιστάτος καὶ τῆς πάντων γενέσιος αὐτοῖ τε ἔχομις καὶ τινὰ ἐκείσ' ἀλαμις. τὰ δὲ λοιπὰ οὐ τοίνυν γὰρ δόναται εὐρεθίμενα ἂν δὲ εὐρεθῆ ἤξειοι.

Hanc ita Conuerti.

Bene quidem est, quod à morbo euaseris. Hoc enim ex tuis literis accepi, & Damascenus nunciauit. De cōmentarijs studiosè egimus, ad Lucanos accessimus, ibiq; cōuenimus Ocelli nepotes. Quia ab eo de Legibus, de Regno, Iustitia, omniumque rerum ortu scripta fuerunt, & ip̄i habemus, & ex his quadam ad te misimus. Reliqua etiam nunc reperiri non possunt. si inuenta fuerint, ad te perferentur.

Plato deinde respondens Archyta, Ocellū, quamuis suppresso eius nomine, maxime laudat: dicitq; Ocelli maiores fuisse Troianos, probos quidē viros, qui exules sub Laomedonte Rege, Myram Licia ciuitatem cōmigrauerint. In Platonis Epistola his verbis scriptum est:

Τὰ μὲν παρὰ σὲ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμασῶς ἀσμενοῖτε ἐλάθεομεν, καὶ τὴ γράφαντος αὐτὰ ἠγάθημεν, ὡς ἐμάλισα. καὶ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνὴρ ἀξίος ἐμείνων τῶν παλαιῶν προφύοι. λέγονται γάρ οἱ ἄνδρες οὗτοι μυραῖοι εἶναι, ἔτοι δ' ἠσαντῶν ἐπὶ λαομέδοντος ἔξαναστάντων τρώων, ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ.

Ioannes Picus Mirandulanus Comes libro primo contra Astrologos.

Cur & Ocellus idem Lucanus in libro de Mundo, testimonio etiam ipse Platonis eminentissimus.

Cum Archytas in epistola sua Ocelli opusculum de omnium rerum ortu cum alijs tribus enumerat, hoc ipsum, quod latinum feci intelligi oportet. Hac enim duo idem valent, τὸ περὶ τῆς πάντων γενέσιος & τὸ περὶ τῆς πάντων φύσεως, ἢ ἢ γενέταισιν παύρα nomen obsinuit, quippe quæ in naturam ferat tanquam

quam via, quod non ignoravit Aristoteles, cum ita scripsit libro secundo de Naturali Auditione.

Ἐτι δὲ ἡ φύσις ἢ λεγομένη ὡς γένεσις ἐστὶν ὁ δὲ οὐκ ἐστὶν τῆς φύσεως.

(Amplius autem natura dicta ut generatio via est ad naturam.)

Ad Tex. I. Cap. I.

Non incommoda, nec inepta videatur quaestio, si quaeratur, quam obrem Archytas Tarentinus, & Timaeus Locrus Itali philosophi, Cur item Theocritus poeta ex Sicilia ortus (qua quidem Italiae pars quondam fuit, nunc vero non lato interiecto mari scianctā, & separata) dorica lingua scripserint aliarum graecarum antiquissima, Ocellus autem in rebus natura explicandis Attico sermone usus sit.

Τὰ δὲ σωφράστειν Ὁκελλὸς ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τῆς πάντων φύσεως.

Pythagoraeorum morem servat Ocellus in exordiando opusculo suo, in cuius initio suum nomen apposuit. Nam & Timaeus Locrus eiusdem sectae philosophus sic incepit. Τιμαίος ὁ Λοκρὸς ταῦδε ἔφα. Alcmaeon quoque Crotoniata Pythagora discipulus, ut refert Lactius librum suum ad hunc modum instituit, Ἀλκμακίων ἡ προπρωϊάτης ταῦδε ἔλεξεν.

Τὰ μὲν τεκμηρίαι σαφῆσι παρ' αὐτῆς φύσεως ἐκμαθῶν, τὰ δὲ καὶ διέξῃ μετὰ λόγου τὸ εἰκόσιον ὁ τῆς ἰστορίας σοφιστικῆς.

Duos esse cognoscendi modos his paucis verbis Ocellus ostendit, unum, earum rerum, qua sub sensum cadunt, quas sola magistra, & duce natura manifestis signis percipimus, alterum, illarum, qua animo comprehenduntur, sed cum quadam à re nota ad ignotam progressionem. Verum ut ita progrediamur, vel (ut sic dicam) discurremus, tres necessariz nobis sunt animae facultates, quarum prima positas, & concessas ratiocinationis propositiones, cognitit ramen prius earum terminis intelligat, hac graece νῦς, & νόσις, latinè mens, & intelligentia nuncupatur, secunda progrediat ac discurret, cui

quiam duplex graecum impossibile est nomen διὰ νοία & λόγος
 utraque, latine dicitur cogitatio. Et utraque vis tamen si una ea-
 demque est, loci tamen, & rei subiecta ratione, in qua est, à se ip-
 sa videtur differre. & propterea (ut modo dixi) duo habet nomi-
 na. Nam ut in sophista. affirmat Plato, ea facultas appellatur
 διὰ νοία, cum intus inclusa veluti anima ad se ipsam dialogus,
 in animam uersatur, & λόγος uero, cum ab anima per eos emissa
 cum sono foras effluit, & prodit. Tertia quae requiritur, conclu-
 sionem considerans uocatur δόξα, quam quidem opinionem, &
 opinionem ueritatis Cicero. Hanc in eodem dialogo esse. & διὰ νοί-
 αο ἀπὸ τοῦ διὰ νοίαν asserit Plato, hoc est. cogitationis conclusio-
 nem, primam facultatem attingit illis uerbis. οὐκ εἶνός
 ἀπὸ τοῦ τοῦ νοῦ οὐκ εἶνός οὐκ εἶνός, secundam, & tertiam, cum di-
 xit, καὶ δόξῃ μετὰ λόγου. Sed aduerte Platonem, qui multa
 sumpsit ex Ocello τὸ νόον μετὰ τῷ λόγῳ coniūxisse: ut enim scri-
 bit in Timaeo, νόον, μετὰ λόγου κατὰ ἀληθινόν, non diuersa tamen
 ratione. Nam uterque has tres animae facultates ad progressio-
 nem seu discursum pertinentes, enumerare uoluit, de quibus
 Ioannes Grammaticus in proemio primi de anima uoluminis
 Non negauerim tamen νόον, διὰ νοίαν, δόξαν tres etiam signifi-
 ficare animi habitus, quibus duos alios τίσις καὶ ἐκασία ad-
 didit Plato in calce libri 6. de Rep. quibus nos ascit cognoscere
 quing, rerum genera.

Adtext. 5.

Symmetria cum latinum teste Plinio non habeat nomen, cō-
 mensurationem, proportionemque, conuertere mihi nō libuit,
 sed integram seruandam esse dictionem censui. Nam ea quam-
 uis Graeca, iam satis ut plerumque alie, latino serpone. uita est,
 qua Vitruius & Plinius ciues mei frequenter usi sunt.

Adtext. 8.

Hoc eodem fieri argumento probauit Critolaus peripateti-
 cus Mundum semper fore, quamuis id paucioribus fecerit,
 quam Ocellus, & diuersis usus sit uerbis, & exemplis, ut
 in nihilonis libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου videre licet.

Non miretur, qui nostra haec legerit, si cum in Ocello, & Philo d' ἡ ὁ δειξίῳ nomen graecum reperi, demonstracionem transferre noluerim. Nam demonstratio apud Cicero- nem non idem significat, quod apud Aristotelem ἡ ὁ δειξίς. quare facile suspicor, ne M. Tullius Aristotelis libros περὶ τῶν ἀναλυτικῶν, sicut, & alios eiusdem complures viderit, quod sa- ne si illo datum fuisset, non dixisset in Academicis ἡ ὁ δειξίῳ, esse argumenti conclusionem, eamq; ita definire, ut sit ratio, quae ex rebus perceptis ad id, quod non percipiebatur, adducit. Nam hac definitio non tantam vere aemonstrationis, cuius vim, & naturam persequutus est Aristoteles, verum etiam omnibus ra- tiocinationis generibus convenire aptariq; videtur. Loco demō- strationis Aristotelicae exquisitam rationem protulit Cicero. Quem imitari mihi libuit tam primo Tusculanorum, cum et- iam primo de finibus, ubi inter argumenti conclusionem, & ra- tionem, item inter mediocrem animadversionem, & admoni- tionem quid intersit, nobis explicavit.

Ad text. 9.

Philo Iudeus in eadem opusculo hanc rationem nescit, in em- ex Ocello ad verbum accepit.

Aμὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων, ita vulgo legitur in Ocel- lo. Ego vero legendum arbitror ἡ ὁ δειξίῳ quod est e fici vel fieri, quod intelligere cuiq; licet cum ex ipsa rei natu- ra, tum vero ex verbis Philonis, quae Ocelli verbis debent re- spondere, ita enim scribit Philo. ἐν τῷ γὰρ πρῶτῳ μοῦ ὄντος ἀμὴ- χανον εἰσι γινέσθαι.

Exrema quoque Philonis verba, quae modo adduxi, men- dusa sunt. sic enim in omnibus sese habent codicibus, τὸ, τὸ ὄν εἶναι, ἀποδείξεων ἢ ἀνωσων ἢ ἀνωσων. nam quid significet ἀνωσων, & quantum ἀνωσων proposito conveniat, non satis perspicio. Quare locum emendate, atque ἀνωσων in ἀνώ- σων, & ἀνωσων in ἀνωσων convertere non veritus sum, ut sit sensus, quae modo dicitur intransitivi, atq; res ipsas prorsus interire in auditum, incredibileq; est.

Hanc rationem sumpsit ab Ocello Philo Iudæus, & in libro suo posuit de Mundo non interituro, quamvis eam pluribus verbis explicuerit.

OΥΔ' ΑΥΤΙ ΠΕΡΙΣ ΑΣΙΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ, ΙΣ' ΑΛΛΗΛΑ ΚΑΘ' ΑΙΤΙΩΝ ΕΙΣΙ ΤΟΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΙΡΟΣ ΚΥ ΕΔΑΤΟΣ ΚΑΙ ΓΗΣ.

His Ocelli verbis satis perspicuum est huius graeci nominis, quod est ΑΥΤΙ ΠΕΡΙΣ ΑΣΙΣ inuentorem (ut nonnulli) (omniant) non fuisse Aristotelem. Nam Ocellus aetate Aristotelem longè antecessit. hanc ego Antiperistasism (quamvis fortasse nimis licenter) contrarij circumstantiam transferre volui. Nec sum deteritus, quod Theodorus Gaza circum obsistendi rationem, reciprocationem Hermolaus Barbarus, alij aduersum conatum conuerterint. Causam interpretationis exposui in illa Epistola Veronensi, quae est ad Timotheum Iustam sobriuum meum, qui paucis his diebus dum hæc scriberem, cum meo magno dolore ex hac vita migravit, in qua quidem epistola duplicem ostendi in natura reperiri ΑΥΤΙ ΠΕΡΙΣ ΑΣΙΣ, Platonis unam (tamen si eo vocabulo nunquam usus est Plato) alteram Aristotelis, quam ipse ex hoc Ocelli opusculo, si non ex alio fortasse mutuatus est. Verùm hæc duæ ΑΥΤΙ ΠΕΡΙΣ ΑΣΙΣ longe inter se differunt. prima enim loos mutatione, secunda alteratione qualitatium effici solent.

Ad Text. 1. Cap. 2.

Hanc naturalium causarum distinctionem (alijs tamen verbis) sic in Academicis expressit Cicero.

De natura autem (id enim sequebatur) id dicebant, ut eam dividerent in res duas, ut altera esset efficiens, altera quasi huic se præbens, ea qua efficeretur aliquid in eo, quoa efficeret, vim esse censebant, in eo autem quod efficeretur, materiam quandam, idem primo de finibus & in Topicis. Ex quibus quidem locis facile colligi potest verè locum Aristotelem, cum in libro de ortu animalium, & alibi dixit, veteres

natura interpretes, quos sequitur Cicero, duas rerum tantummodo vidisse causas, effectricem & materiam.

Ad Text. 2.

Tὸ τὲ ἀπαθὲς μέρος τῆς κόσμου καὶ τὸ ἀκίνητον melius ar-
bitror si legatur, τὸ, τὲ ἀεὶ παθὲς μέρος, καὶ ἀκίνητον;
ut sit sensus semper patibilem, & semper mobilem partem di-
stinguunt ac separant. nam in fine huius capituli utramq; cō-
plectens naturam, & quæ infra & quæ supra Lunam est, ita
dicit τὸ δὲ ἐξ ἀμοτέρων αὐτῶν, τὲ μὲν ἀεὶ θεόντος θείου, τὲ
δ' ἀεὶ μεταβαλλόντος γεννητοῦ κόσμου ἀρα εἶναι.

Mercurij Trismegisti locum adumbrasse. Ocellus mihi vi-
sus est, quamvis ille de duobus loquatur animalium
generibus. sic enim scribit in Pæmandro.

⊙ Εἶσαι δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀθανάτων ὅσον ἐστὶ καὶ τῶν
θ' ἄντων, μὲν ἄμοτέρων ζώων ἀθανάτων καὶ θνητῶν
καὶ σελλώλω περὶ ἰσορομενίω. hoc est, contemplare, quan-
ta animalium & immortalium & caucorum vis existat, utq;
inter utraq; genus luna circuitus medius intersectus sit.

Ad Text. 3.

Tὴ ὕλη, quæ latinè dicitur materia, verbum Ciceronis τῆ-
poribus (ut ipse innuit in Academicis) non satis usita-
tum & tritum, nunquam Plato usus est, præsertim cum de ea
agit materia, quæ est rerum naturalium initium, quamvis eā-
dem pluribus explicet nominibus, quorum duo sumpsit ex Ocel-
lo & Timæo Locro, quæ sunt πανδεχὲς & ἐκκαγαγίον, καὶ ὕλη
tamen & Mercurius trismegistus in Pæmandro & Timæus Lo-
cros antea usurparunt. Verum illud addo, quod alias præter-
missi, Platonem artificiosam materiam τῆς ὕλης vocabulo nun-
cupasse. à qua etiam formavit, διὐλαζω verbum, & participiū
διὐλασμενος sic in Timæo scribit.

Oτ' οὐδὲν δὴ τὰν ἐν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ἔλη παρὰ κείναι τὰ
τῶν αἰτίων γένη διὐλασμενα.

Ocellus autem noster utramque materiam, tam artificiosam, quam naturalem ὄλλω appellavit.

Hunc locum de tribus rebus, qua generationi sunt necessariae, ex Ocello mutuatus est Aristoteles, in suo ac ortu & interitu secundo volumine text. 6.

Aristoteles ibidem Ocellum secutus.

Ad Text. 4.

Δευτέρου δὲ (inquit) αἰετῶν ἁλλοίωσεις, λέγω δὲ, οἷον ψυχρῶς καὶ θερμῶς, id est, secundores contraria (dico frigus & calorem) necessaria sunt ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιβλῶνται.

Ex his Ocelli verbis Simplicium merito posse reprehendi perspicue cernitur, qui Platonis sui, cuius dialogos frequenter legerat, videtur oblitus. Nam cum Aristotelem ipse libro 5. de physica auscultatione sic loquentem animadvertisset, ἢ μὲν ὄλλω κατὰ ποιὸν κίνησις, ἀλλοίωσις ἔσω, locum exponens αἰετοῖσι τὸ τῆς ἀλλοίωσεως ὄνομα αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τῆ κατὰ ποιὸν κίνησις id est, videtur μοι, qui per qualem agitur, alterationis nomen imposuisse. Quod tamen constat esse falsum. Nam Ocellus, & Timaeus Locutus, ac post ipsos etiam Plato hoc mutationis genus eadem appellatione nūcuparunt. sic enim Timaeus in libello de τῆ αἰνὰ mundi & ἀνιμῆ, μετὰ ταῦτα αἰτῶν αἰματῶν τροπῶν καὶ ἀλλοιώσις. Plato quoque in Theaeteto τὸ μὲν τοῖνυν ἐν ἔσω εἶδος, ὅταν δὲ ἢ μὲν ἐν τῶν αὐτῶν γηράει καὶ δὲ, ἢ μετὰ λακκῶν λευκῶν, ἢ σαλπρόν ἐκ καλακῶν γίγνεται, ἢ τινὰ ἀλλῶ ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦνται, ἀρὰ οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος φαντακίωσις, ἀναγκαῖον μὲν ὄλλω δύο δὲ λέγεται τῶν εἶδη κινήσεως, ἀλλοίωσιν τῶν ὡς περὶ φορᾶν, etiam in Parmenide.

Oτι κινούμενον ἢ φέροιστο ἢ ἀλλοιοῖτο αὐτῶν, αὐτὰ γὰρ μόναι κινήσεις, καὶ ἀλλοιούμερον δὲ τὸ ἐν αὐτῆ ἀδύνατον ἐκ ἀρὰ κατὰ ἀλλοίωσιν γε κινεῖται.

Platerea Mexicitanus Trifmegistus, qui (ut Lacertanij Firmiani ex primo libro divinatium institutionū usat ver-

his suis antiquissimus & intractissimus in omni genere doctrina, adeo ut simulat unum verū scientia Trismegisti nomen imponeres ἀλλοιῶσιως nomen μοιυι qualisais inditum esse non ignorāsi, quod sanè ostendis, ita scribens in Paganato.

Πρὸς ταῦτα ὁ ποιμαίδρης εἶπει πρῶτον ἐν τῇ ἀναλύσει τῆ σώματος ὑλικοῦ παραδίδωσιν αὐτὶ σῶμα εἰς ἀλλοίωσιν.

Illud sibi praeferre non possū, quod primo de oriu & intitu scriptū reliquit Ioannes Grammaticus mutationē, quae ratione ipsius, qualis in Ulysses facta est, Homerum ἀλλοίωσιν πεπερασε, cum illud proculis carmen.

Ἀλλοίος μὲν ἔστι φαίης τίον ἢς παρίδεν (sic enim Thelemaachus patrem affatur mutatum à Pallade) in quo quidem ipsam ait ἀλλοῖον, non autem ἄλλον sibi viaeri.

Hoc vocabulum δύναμις, quod saepe numero (ut ex hoc Ocelli codice satis perspicuum est) qualitatem tertiae speciei significat, frequens est apud antiquos philosophos, quis scripserit an se Aristotelis tempora. sic enim Timaeus Locri, in eodem libello dorico utens sermone νόσων ἀρχαὶ τῶν πρῶτον δινα μίων ἀσυμμετρίαί τινα πλεονάζουσιν, ἢ ἐλλείπειν ταὶ ἀπλαί δινα μυσίς, θερμέται ἢ ψυχρότας, ἢ ὑγρότας ἢ ξηρότας, ita quod Plato scribit in Timaeo. ἔτι ὀξείαις καὶ ἀλμυραῖς διναί μυσί χολαῖς καὶ ἰχώρας καὶ φλέγματα ἔχει παντοῖα, Aristoteles etiam in eadem significatione & in quarto Meteor. & alibi τὴν δύναμιν frequenter usurpat, sed illud tamen raldam dicam, ut inuenes ad moneam, non recordari, me in Hippocratis commentarijs, nec in Ocelli, nec in Timaei Locri opusculis τὴν ποιότητα unquam legisse, tamen si id esse philosophum, non vulgi verbum in Academicis affirmat Cicero, à Mercurio Trismegisto vetere admodum, & prius Theologo sapiens, semel à Platone usurpatum comperi, qui sic in Theaeteto. καὶ τὸ μὲν πάσχιον αἰσθητὸν, ἀλλ' ἔκ αἰσθησιν, ἔτι γίγνεται, τὸ δὲ ποιῶν ποιόντι, ἀλλ' οὐ ποιότητα. ἴσως ἔν ποιότητι.

ἄμα ἀλλόκοτιν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ ἕμειψάνεις ἀθόρον
 λεγόμενον, *id est*. ac patiens quidem sensum mouet, non iam
 efficiunt sensus, ac faciens quale quoddam est, sed non quali-
 tas, fortasse igitur qualitas alienum, & extraneum tibi esse
 videtur nomen, nec ut sepius dictum intelligis, quæ quidem
 verba eum (ut arbitror) vidisset Aristoteles, veluti à Plato-
 ne dissentiens, qui τὸ ποιόντια vocabulum ἀλλόκοτος sibi
 videri dixerat, de qualitate agere in *Categorys* sic fidenter
 incepit.

Π Οἰόντια δὲ καλῶ, καὶ τὸ ποιόντιες λέγονται, qui sa-
 nè ad hunc modum locutus est, non ut se huius nomi-
 nis inuentorem, & quasi architectum (ut nonnulli falso pro-
 tans) profiteretur: sed potius, ut id suo iudicio, rei naturæ pro-
 prium, & accommodatum ostenderet, quem admodum eiam
 cum eodem Magistro suo consentiens in *analyticis* protulis ἔ-
 ρον δὲ καλῶ.

Ad Text. 5.

Hanc etiam partem ab Ocello accepit Aristoteles eodem
 libro text. 6.

Α Οἷοι ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων ita legitur in Ocel-
 li opusculo Romæ descripto, & ad me Veronam trans-
 missò, idem tamen Louanij impressum sic habet.

Δόγον γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων, priorem lectio-
 nem, ut quæ melior & clarior sit, magis probo.

Ad Text. 6.

Aristoteles in hanc sententiam libro secundo de ortu & in-
 seritis.

Θ Ερμὸν δὲ ἀεὶ ψυχρὸν & ξυρὸν καὶ ὑγρὸν. τὰ μὲν τῶν ποι-
 ητικῶν εἶναι, τὰ δὲ τῶν κτηνικῶν λέγεται, *id est*, calor
 & frigus, siccitas & humor, illæ qualitates quia vim habent
 agendi, hæ quoniam patiendi, nomen adæque sunt, quem locum
 accuratè admodum exposuit Ioannes Grammaticus. hoc idem
 quod illic dixit Aristoteles, repertis libro quarto Meteo.

Ad Text. 7.

Cicero in Academicis, qui Ocelli forte opusculum viderat, hanc qualitatum divisionem sic de tributam interpretatur.

Earum igitur qualitatum sunt alia principes, alia ex ijs orta, principes sunt unius modi, & simplices, ex his autem orta varia sunt, & quasi multiformes.

Ad Text. 9.

Hunc locum ferè totum ex Ocello sumpsit Aristoteles, & in secundo de ortu & interitu tex. 21. suis rationibus accommodavit.

Verum Aristoteles cum id conclusit, Ocellum secutus dicit οὐκ ἔστιν οὐτὲν ἐκ κρύου ἀλλὰ γίνεται, οὐτὲ ἐκ πυρός, id se ipso videtur dissentire; quippe qui libro 5. de historia animal. tam ex nive, qua gelatio quadam est, quàm ex igne oriri posse animal asserat. Nam Plinius cuius mens Aristotelis locum sic interpretatur.

Quin etiam in ijs, que putredinem nullam posse recipere existimantur, nasci animalia novimus, ut vermes in nive vetustiore, qui hirti sunt pilis & rabidi, quoniam, & ipsa nix vetustate rubescit, sed in nive media terra candidi & grandiores inveniuntur, torpent omnes, & difficulter moventur.

Idem statim de igne.

In Cypro ararijs fornacibus, ubi chalcites lapis pluribus diebus crematur, bestiola in medio igni nascuntur pennatae, paulo muscis grandioribus maiores, que per ignem saliant, atque ambulans; emoritur & hoc genus, cum ab igne dimissum est.

Sed cum primo Meteo. libro dixerim philosophum facile posse eum se ipso conciliari, eo quod aliter in extrarijs, aliter in auscultatorijs libris suis loqui solitus sit, idem nunc repetere supervacaneum arbitror.

Verum illud velim consideres diligens lector: qua nam mosi ratione Plinius, & Theodorus Gaza illa Aristotelis ver-

βα ἐκ τῆς ἐν εὐδία χιόρος in niue media terra conuertitur.

Ad Text. 10.

Idem ait Aristoteles in eodem secundo text. 2. 2.]

Ad Text. 11.

HÆc eadem ferè omnia secundo de ortu & interitu repetit Aristoteles, ubi quoniam modo aer sit humidior, quàm aqua, perspicue declarat Ioannes Grammaticus.

Ad Text. 15.

Ocellus & Aristoteles de elementis ut victissim meminerunt, egerunt. ille enim primum duo posuit mutationum genera, unum quod à terra ad ignem sursum ascendit, alterum quod deorsum agitur. ut cum aer ex igne, ex aere aqua, ex aqua terra oritur, quæ quidem duæ generationes, seu mutationes una tantum mutatio, quæ in orbem efficiatur, ab Aristotele esse dicitur, & ea quidem illorum elementorum, quæ deinceps & loci ordine se consequuntur. Adit etiam tertium genus, quod sanè est, cum virisq; elementi contraria remanet facultas, cognata vero & similis tollitur: sed cum in ea mutatione nullum gignatur elementum, nihil ipsius Aristoteles meminit. Adiungit idem Ocellus aliam quandam mutationem κατὰ διάληξιν, id est per interconnectionem fieri (quamuis apud eundem etiam legatur κατὰ ἀνάληξιν) quæ quidè qua ratione eueniat, ipse declarat dicens eam effici, cū totum superat totum, & duæ facultates sic intereunt, ut nulla illis corporibus seruetur communis. Hos mutandi modos intellexit Aristoteles, quos tamen alijs verbis explicuit, cum mutationem elementorum in facilem, ac difficilem, in velocem & tardam generatim distinxit. Cuius quidam diuisionis primâ particulam elementis, quæ proxima sunt τῇ οὐρανόθεν ἔχουσιν, tribuit, alteram uni extremo & medio, quorum aliud domat & comprimit aliud, & duæ contrariæ destrictuntur qualitates, ut cum ignis ex aqua, aut ex aere oritur terra, vel contra cum aqua in ignem, vel terra in aeternum mutatur & vertitur.

Veram unam adhibuit Aristoteles, quod ab Ocello fuerat
omissum, ex duobus elementis summe contrarijs tertium gi-
gni posse, verbi gratia, ex igne & aqua, aerem & terram, at-
que ex aere & terra, ignem & aquam, adq. tunc euenire, cum
vtriusq. una qualitas deperditur, altera conseruatur. Aristo-
telis verba, quibus has elementorum mutationes ab Ocello
sumptas declarauit, sunt ex secundo libro de orna & inseriu
sexta 25. 26. & 27.

Hoc mutationis genus, in quo dua elementorum delemuntur
qualitates, in 26. sexto expositum est, quam muta-
tionem appellauit Ocellus κατὰ ἐκκλιπῆν, eamque fieri dixit
cum totum superat totum, & dua qualitates intereunt sic, ut
nulla communis remaneat. mutatio igitur κατὰ τὴν ἐκκλιπῆν
latine mutatio per internectionem, siue uniuersa qualita-
tum consumptio reddenda est.

Hanc mutationem, qua ex duobus elementis summe con-
trarijs tertium generatur, Ocellum ignorasse, cum de eu-
nihil scripserit, facile suspicari possumus. Verum horum, &
moneo illud hominum genus, qui Dicitur Thoma Aquinatis, &
Ioannis Duns Scoti disciplinam pertinaciter defendunt, ut
hunc Aristotelis locum de mutatione elementorum accurate
considerent, ac perpendant. nam si fecerint, ipsos non arbitror
posthac tam audacter negaturos, eadem numero in re qua in-
terierit, & qua orta sit, seruari qualitatem, ac consistere.

Ad Tex. i. Cap. 3.

Mεταρσιος, verbum graecum latine sublimis interpreta-
tur, quo usus Mercurius Trismegistus in Pæmanandro
(tam si μεταρσιος pro ἐκκελλῆσι, & πρακτανις accipiat) cū ait:

Αλλὰ εὐθύς ἐπικύνουσιν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπους. πρὸς τὰς φύσεις
τῆς ἐπὶ διοτίρειν ἀρρῶσθι λύας καὶ μεταρσιους. Sed
infra in eodem dialogo μεταρσιος sumit pro animali pennige-
ro, & acris sic scribens. ἐκείνο ὄρα ὅτι τέκνον, ὅτι ἐκαστοῦ τῶν
ζώων, ἐνὲ μίρειν ἀφοιτᾷ τῷ κόσμῳ, τὰ μετέωδρα τῶν ὕδατι,

τὰ δὲ χερσαῖα τῆ γῆ, τὰ δὲ μεταρσία τῶ ἀέρι. Idem reperitur
 vocabulum pro sublimi usurpatum à Philone Iudaeum in
 opusculo περὶ καταστάσεως ἀχοιτος, tum etiam περὶ ἀφθα-
 ρισίας καὶ ὄψεως. Ocellus (ut satis constat) μεταρσίον sumpsit pro ac-
 rio. atque eam mundi partem intelligit, qua igni & acri tri-
 buta est, quam quidem dicit posse à Demonibus occupatam.
 Verum Aristoteles non hanc regionem inter celum, terramque
 constitutam μετέωρον vocavit, sed omnes eas res, qua in ea-
 dem gignuntur, & apparent. unde suo commentario περὶ τῶν
 μετέωρων titulum imposuit, in quo disputari περὶ τῶν μεταρ-
 σίων Olympiodorus Aristotelis interpretes asserit. μεταρσίον quo-
 que in eadem significatione accipitur à Lactio in Epicuri vi-
 sa. Quid autem sit proprie μετέωρος, abunde iam dixi, cum il-
 lius libri inscriptionem explicarem.

Ad Text. 3.

Mεταρσία καὶ ἀερίω πνεύματα καὶ ἀέριον, μεταβολῶν
 ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολῶν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον.
In sublimi & acria regione dua sunt mutationes, una cum
 exhalatio calida, & sicca è terris excitata calidior reddi-
 tur, ex aqua stellarum crines & iraiectiões apparent, qua
 quidē in suprema aeris parte (hac autem ab Aristotele dicitur
 ἰώτα καυμα, id est, fomes succedens, gignuntur. Hoc sanè
 idem est, quod ignis elementum. Altera accidit mutatio, cum
 vapor calidus & humidus, qui ex aquis tollitur, in nubium
 loco, qui frigidus est, ut frigoris concrevisit, & in pluviam ni-
 vem, & grandinem conuertitur. Nam grando contrarij caloris
 circumstantia, qua graeco nuncupatur ἀντιπερὶστασις, qua ex-
 halationionis augetur frigus, cogi solet.

En δὲ τῶ μεταρσίῳ τὸ πῶ δαίμονες, Ocelli hac sunt verba,
 quibus esse Dæmones censuisse satis perspicuū est, quā sen-
 tentiā secutus est Plato, qui quatuor Dæmonum genera posuit.
 Aristoteles vero (ut omnes contendunt Peripatetice sectæ phi-
 losophi) Dæmonas esse omnino negavit, quippe qui nullam as-
 se-

seruerit inueniri mētē à materia separata, quę aliquā cœlestē spheram non moueat. Verum ipse libro tertio de ortu animalium eosdem asserere visus est, sed non incorporeos. Eius locū ascribere libuit, ut qui legerint, melius iudicent, an quod ipse senserit, locutus sit, & scriptum reliquerit.

Ad Text. 4.

Plinius tamen ciuis meus Cadmum Milestum primum historiam condidisse tradit libro 7.

Ad Tex. 9. Part. Polit.

Ω Σ μὲν δὲ ἐπιζήτειν πρὸς τῶν ἀρχαίων ἐτῶν τὴν σοφίαν χρῆσιν ut ante annos viginti rerum venerarum usum non querat, in hanc sententiam Casar libro 6. de bello Gallico de Germania moribus loquens, Intra annum (inquit) XX. scemina nouissiam habuisse in surprisissimis habent rebus.

Ad Text. vlt.

Hoc eodem exēplo usus est Plato libro quinto de Rep. ubi nobis suadet ut in gignendis liberis eos imitemur, quibet lliuarum studiofi dant operam, ut ex optimis canibus, equis, & anibus, optima oriantur proles. Platonis verba huic locobrevitatis causa apponere nolui, cum nimis multa sint, tum maxime quod vulgo habeantur bene conuersa.

Ω Σ δὲ εἰ δὲ ὧν δὲ καὶ ὄρε δὲ καὶ πῶς his verbis modos exprimit Ocellus, qui in generandis, animalibus seruandis sunt. Hos τὰς περιπτώσεις appellant graeci, circumstantias latinè reddunt. Tum Seneca in quęstionibus naturalibus, tum etiam Quintilianus libro 5. suarum institutionum. Similiter circumstantias, qua in dandis requiruntur pecunijs, secundum de moribus libro Aristoteles sic enumerat.

K Αὐτὸ δὲ οὐκ ἀπρῦρον εἶ δα τῶν ὄρων παρὰ διὰ τὸ ἕξ καὶ ὀσσοῦ καὶ ὄρε καὶ ἐπιζήτειν καὶ ὡς ἐκ ἐστὶ τῶν ὄρων, καὶ δὲ παρὰ διὰ.

Hic libello nonnulla deesse arbitror, ea adductus ratione, quod Ocellus in fine huius ultimi capitis (id quod fecerat in aliorum calce) quę prius explicuit, non recensuit.

1867

1868

1869

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

OCELLI LVCANI

De Legibus

Fragmentum ex Stobæo Egl. Phys.
lib. 1. cap. 16.

Cum Versione, Paraphrasi, & Commentario

Caroli Emmanuelis Vixani.

Corporis, mundi, domus, & ciuitatis natura nobili comparatione consideratur.

Σαίχεται γὰρ τὰ μὲν
σπάνια ζῶα, ταύτας
δ' αἴτιον ψυχὰ, τὸν δὲ κόσ-
μον ἁρμονία, ταύτας δ' αἴ-
τιος ὁ θεός. τὴν δ' οἴκῳ καὶ
ταῖς πόλεσι ὁμοίεια, ταύ-
τας δ' αἴτιος νόμος. τίς ἐν αἰ-
τία φύσις τὰν μὲν κόσμον
ἁρμόσσει διὰ πάντος, ἢ μη-
δέποτε ἰσάκοσμίαν ἐκβαί-
νει, τὰς δὲ πόλεις καὶ τὴν οἰ-
κῶν ὀλιγοχρονίης ἡμῶν ὧν
γινώσκω καὶ θάλα τὰν φύσιν
ἕξ ἡς οὐκ ἔστιν ὑλάς, τὰν
αὐτὰν αἰτίαν ἔχει τὰς δια-

Continet quidem cor-
porum vita, huius ve-
ro causa anima, mundum
vero harmonia, huius autē
causa Deus; familias vero
& ciuitates concordia, hu-
ius autem causa lex. quae
igitur causa & natura mū-
dum quidem semper apud
coherere, & nunquam
in statum perturbatum
declinare, ciuitates vero &
familias breuis esse tempo-
ris, quorum unigenita, & mor-
talis natura materia, ex
qua

λύσις. σωτήρη ἀρχὴ με-
ταβολῆς καὶ σῆπασθός. ἢ
γάρ τῶν γενομένων ἀποδύ-
σεις σωτηρία τῆς γυναικός.
ρος ὕλας. τὸ δὲ ἀεικίνητος
κυβερνῆς, τὸ δ' ἀειπαθὲς κυ-
βερνεῖται, καὶ τὸ μὴ ἀρχὴ τῶν
τῶν δυνάμεως. τὸ δὲ ἄσπερον, καὶ
τὸ μὴ θεῖον καὶ λογόν ἔχον
καὶ ἔμφορον. τὸ δὲ γενεῶν,
καὶ ἀλογόν το μεταβάλλον.

quæ constituta sunt, ipsam
habēs causam dissolutionis,
constant enim ex mutabili
& semper passibili: eorum
enim quæ genita sunt, inie-
ritus, salus genitricis mate-
ria. quæ verò semper mo-
uet, gubernat: quæ semper
patitur, gubernatur: & il-
lud quidem potest stare prius,
hoc verò posterius; & illud
quidem diuinum, & ratio-
nem habens, & mentis par-
ticeps, hoc verò genitum, & ra-
tionis expertum, & mutabile.

PARAPHRASIS.

Viventium corpora vita continet ac mo-
deratur, cuius origo est anima: uniuersum
q; seruat harmonia, cuius primæus au-
ctor Deus: familia, & vrbes concordia coale-
scunt, quam semper recta legum constitutio
parit: ideoq; eadem ob causam uniuersi par-
tes semper cohærent, nec vnquam in eo sta-
tutus ordo peruertitur; vrbes verò ac domus
exiguo permanente tempore: hæ siquidem
genitam, mortalemq; sortiuntur natura, ma-
terix ratione, è qua constituuntur, quæ ipsis
interitus est causa, cum perennibus inde mu-
tationibus, passionibusq; sint obnoxia; mate-

ria enim, ex qua progignuntur, rerum, quæ
 ipsius sunt participes, in reritu gaudet, ac per-
 ficitur. in vniuerso autem, quæ semper mouet
 pars, regit; quæ semper mouetur, regitur: &
 illa quidem potestate prior, hæc posterior: il-
 la diuina, rationis, ac mentis particeps: hæc
 genita rationis expers, & mutationibus ob-
 noxia.

COMMENTARIUS.

Libri argumentum offerre hic, foret ridiculum, vbi
 minimum eiusdem se se offert fragmentum: hoc
 idco breui exponere commentario sat erit, vnamquãq;
 illas exactè tamen declarando particulam. id enim
 temporum licet iniuria corruptum, dogmatum, tamen
 grauitate maximè perfectum opusculum non iniquo a-
 nimo ab eruditis accipiendum spero, dum veteris vesti-
 gia sapientiæ non minus litterarum, excolant cultores,
 ac antiquitatis amatorum oculos rapiat. *superstes ruinæ*
rum, mate flus (vt cum doctissimo viro Andrea Mariano
 loquat:) & ædium factarum ruinæ à viris, pro bis exco-
 lantur, quas *religiosi æque* (vt aiebat Seneca) *ac stantes*
adorant. Hoc igitur nobile eruditi operis fragmentum
 à Stobæo excerptum huic politicæ parti addere oppor-
 tunum duxi; cuius doctrinæ præstantia vt vniciq; faci-
 lius occurrat, obseruandum hic Ocellum edocere, quod
 vita continet corpora, ac illius vera certè causa est ani-
 ma: quod sanè quam contingat ratione dubium vi-
 detur, si enim vita prodit ab anima, quam a corpore co-
 tineri, asseret vnusquisque, cum dicatur corpus *σώμα*,
 quasi *τὸ σῶμα τῆς οὐσίας* (anima sepulchrum) non vita cor-

Forma
 continet
 materia
 sensus
 vita

anima
 virtus
 sensus
 motus
 vita

Ruin. Ro
 ma epigr
 h. t. in pr
 ham.

Plato in
 Cratilo.
 Corpus
 animæ
 sepul-
 chrum

Forma
continer,
materia
contine-
tur.

Anima
viuentis
corporis
quomo-
do cau-
sa.

Harmo-
nia mun-
dum
conuincit

Consuetu-
do
physic. 2.
129

pus continebit, at potius in hoc, vel ab hoc ipsa contine-
bitur. id tamen affirmare reuera foret absurdum, dum
hoc discrimen vigeat inter materiam ac formam, quod
illius proprium sit contineri, huius vero continere *phys.*
3.65. & 67. & *phys.* 4. 38. & iure quidem, cum illimitata
materia natura à forma cohibeatur, & ea corpora, quæ
vnà cœeunt, vt mixtum constituent, ita forma comple-
ctatur, vt licet opposita sint, atroces tamen pugnas ex-
ercere, & ab inuicem separari prohibeat, vt videtur in-
nauide philosophus 2. *de an.* 39. ideoq; nō animā corpus,
ac è conuerso istud anima continebit; idemque pariter
de vita erit asserendum, quæ præcipuus veluti effectus
ab anima prodit, nam τὸ ζῶν τοῖς ζῶσι τὸ εἶναι ἐστὶν (vi-
uere uiuentibus est esse) 2. *de an.* 37. ideoq; vita cum tri-
buat esse mixto, & ipsum continere nec iniuria dicitur,
animam verò primæuam esse vitæ causam nemioi du-
bium; est enim ea per quam primò viuimus 2. *de an.* 24.
& vitæ nedum, at viuentis corporis forma dicitur, quia il-
li confert esse; finis quoq; eiusdem quia corpus animæ
instrumentum à natura constituitur; & postremo effi-
ciens causa asseritur, quia illi motum localem, auctio-
nem, alterationem, nutritionem, ac cætera huiusmodi
elargitur 2. *de an.* 36. & *seqq.* ideoq; profunda specula-
tione Ocellus ait à vita corpus contineri, eiusque cau-
sam animam esse eruditissimè dixit. Nec dissimili ra-
tione subdit ab harmonia mundum contineri, ac huius
causam esse Deum. cum enim vniuersum è cælo, qua-
tuorq; primis corporibus compactū esse *in libro de nat.*
vniuers. 2. nouerimus, ex ea entium serie ipsum prædire
ac conseruari nemo dubitabit asserere; ex cunctorum
quinimo entium complexu ἀόριστον dictū *ibid.* 1. 9. 6. ob-
seruabit, quod longe clariùs exponens Iamblichus mo-
nebat nomen huiusmodi vniuerso inditum ab illo fæde;

re, quod inter eius partes urgebat. si igitur huiusmodi corporum cætus, eorumq; licet contrariorum nexus in perenni discordia concors mundum constituit, quis ipsum ab harmonia contineri negare audeat? non ab ea quidem, quam cælo Pythagoræi adscribere, ab eodem acute exclusa à philosopho 2. cali 32. & seqq. (hæc in non mundi, sed cæli diceretur harmonia, sed ab illa, quæ concors entium quorumlibet nexus constituit: hanc .n. verè harmoniam dictam fuisse nedum inde suadetur, quod hæc certe sit pulcherrima cunctorum, quæ sint in vniuerso, & entium pulcherrimam dictam fuisse harmoniam testatur Iamblichus: at præterea confirmari videtur auctoritate Aristotelis 1. de an. 35. quo loci cum docuerit quod harmonia λογος τις ἐστὶ τῶν μίθουσιων σωθεις (ratio quedam cõmissorum est, aut compositio) hæc certe vi prædicti nexus in vniuersi partibus refulgebit, indeque etiã in ipso vniuerso prodibit, in quo concors omnium partium refulget compositio, ac singularis ordo, qui ab Aristotele 3. cali 2. dicitur οἰκία τῶν αἰδουτῶν φύσις (propria sedibilibium natura) ideoque vniuersum continebis, ac seruabis harmonia

———— aeterno complectens omnia nexu

Oreum, mixtiq; salus concordia mundi,

Et sacer orbis amor.

cuius sanè primæum auctorem Deum quis proteruo mendacio recuset dicere, qui δοκεῖ τὸ ἀγχιον πᾶσι εἶναι καὶ ἀρχὴ τις (videtur omnibus causa esse, & principium quoddam.) met. 1. c. 2. ideoq; rebus ipsis esse cum fuerit elargitus, eas pariter conseruat, & vniuersi partes ita moderatur, vt ab eo profus pendeant, siue illum vt vniuersi principem cum philosopho 12. met. 1. vlt. siue primum veluti motorem ibid. 1. 36. & seqq. considerare mus, vnde ab ipso cælum ac natura pendere ibid. 38. sapientif-

Phil. 107
p. 107

Phil. 107
p. 107

En vñ
Pyth. c. 18
Harmonia quide

Zuc. 107

Deus
omnium
causa.

riſſimè proferatur, in quibus perennis ordo cum floreat,
ac proinde perfecta, abſolutaque elegantiâ (à qua nos
vniuerſum, mundum, appellâſſe teſtatur Plinius) licet in
cœleſti parte longe felicius de part. an. l. 6. 1. prædicta.
vtique harmonia vniuerſum continet, nam per hanc
in cœlis.

Nat. hiſt.
l. 2. ca. 4.

[Boet. de
conſol. l. 4.
4. metr. 6.

Ibid.
Perpetu-
us ordo
in vniuerſo
to.

ac in vniuerſo tetrarum orbe inconcuſſo quodam or-
dine.

Semper vicibus temporis æquis

Vesper ſeras nunciat umbras,

Reuebitq; diem lucifer alium.

Sic æternos reſicit curſus

Alter meſ amor, ſic aſtrigeris

Bellum diſcors exulat oris.

Hac concordia temperat æquis

Elementa modis, vt pugnantia

Vicibus cedant humida ſiccis,

Iungantq; fidem frigora flammis.

Pendulus ignis ſurgat in altum,

Terraq; graues pondere ſidant.

hanc autem harmoniam æternæ præſcripſerunt ac per-

petuò conſeruant Dei decreta, nam

Sedet inter cœca candidior alius

Rerumq; regens fleſt ſi habenas

Rex, & dominus, ſons, & origo,

Lex, & ſapientis arbitri auis.

eadem quoque proportione ciuitates ac domos à con-

cordia monet contineri Ocellas, & hanc à lege produci-

ciuitatis quidem natura, & conditio à concordia illam
optimè docet ſeruari: dum enim idè vrbes fuerint in-

ſtituta, vt viuamus, exiſtant verò gratia nō ſi. Cui bene
vi.

vinendi) polis. i. e. v. binam felix hæc, & recta occurret
vita, si concordiam à ciuitate contingat exalare, tunc
felices sapientes τὰς πολλὰς ὁμοροσίν φασίν, ἕταν πρὸς
τῶν συμφορῶντων ὁμογλωσσῶσι, καὶ τὰ αὐτὰ πρὸς αἰσῶν
ταί, καὶ πρὸς τῶσι τὰ κοινῇ δοξαστα. (ciuitates concordēs
esse dicunt, cum de his quæ conferunt consentiunt, & ea
dem eligunt, aguntq; ea quæ publicè visa fuerint) exb. 9. c.
δ. quare his per discordiam exclusis, ciuitatem perire &
felicitate profus priuari oportebit: hanc verò seruare
concordiam solius certè legis munus erit, quæ ne aliena
egenus rapiat, ne dites plebs opprimat, ne inopes po-
tentiori succumbant, sola operatur; hæc probis opera,
virtuti consona præseribit, ad quæ natio ferantur ap-
petitu, ac improbos pænarum atrocitate à sceleribus,
arceat, quorum certè præda cæterorum probitas, opesque
forent, dum plerorumq; animos vitia occupent, ideoq;
non virtutis amore, at pænarum potius terrore à prauis
operibus auertantur: quare lex quandam veluti consti-
tuens in ciuitatibus æqualitatem, si æquo p. de pauperū
tabernas, ac potentiorum tu res ingredietur, dum om-
nes vel præmijs allicit, vel pænis deterret, ad commu-
ne bonum æqua inuitans sorte, vera in ciuitatibus con-
cordiæ parens dicetur, vrbesq; ac regna præstantissimè
seruabit; quod sanè Pindarum respexisse crediderim,
dum Euhomiam, Themidis filiam, per quam bonarum
legum constitutio designatur σέωσας (seruauitici) ex b-
ditissimo epitheto decorauit; ac stillius peculiare foris t-
munus, vrbes concordie beneficio felicissime seruare:
ideoq; cum aiebat philosophus polis. 7. c. 4. eam ciuita-
tem, quæ maxime populo abundaret, difficile conserva-
r, dicebat ὁ νόμος τάξις τίς ἐστίν, ἣ πῶς ἐβρομίαν ἀναγκασ-
ὄν εὐταξίαν εἶναι. ὁ δὲ λίαν ὑπερβαλλῶν ἀριθμὸς ἔστι
ταταί μετὰ τὴν τάξιν. θείας γὰρ δὴ τὴν δυνάμειν ἐπ-

Vrbium felicitas quæ.

Lex concordie parens in ciuitatibus.

Olymp. od 9. anist.

Lex que

7 ου, ἢ τι καὶ τὸδε στω ἐξ ἡ τοῦ πατρὸς. (lex ordinatio quadam
 est, & bonam legis possessionem necessarium est esse bonam
 ordinationem. divina enim potentia id opus esset, quæ, &
 hoc totum continet.) Familiam pariter, quam veteres pu-
 fillam rem publicam esse iudicarunt, concordia non dis-
 simili ratione dicitur continere: dum enim illam præci-
 puè coniugum societas constituat, polit. & æconom. l. c.
 2. ab hac seclusa cōcordia, nulla certe felicitas aderit: ut
 abunde Romana erudire visa est sapientia, quæ in nu-
 ptialis Iunonis sacro victimam abiq; felle iussit conse-
 crari, illudque exemptum post aram abijci, ut omnia à
 connubio reiicienda irarum semina, discordiamq; pro-
 fusus excludendam sagaci instituto edoceret, quod si cō-
 sanguineos etiam familiæ nomine iubeat complecti, &
 inter hos, quid peius Erynnis furor queat locare, quam
 diffidia, ac litium semina.

Diffidia
 confan-
 guineo-
 rum infe-
 licia.

Pind. Pyth.
 Od. 4. v. 1.

— μοῖραι δ' ἀφί —
 σαυτ', ἔτις ἔχθρα πέλει
 ὁμογενούς, ἀδὲ καλύψαι.

(felicitas autem abscedit, si qua si multas existat inter
 consanguineos; adeo ut tegant pudorem.) domesticam ve-
 rò concordiam legum beneficio seruari, tot ab ijs præ-
 scripta de coniugibus dogmata testantur, & Pythago-
 ræorum schola satis videtur apud Aristotele^{æconom. l. c.}
 4. suadere, quæ vxores ab iniurijs virorum lege mone-
 bat liberandas: idèoq; concordia, quæ à legibus enasci-
 tur, ciuitates ac domos continebit, non secus quam cor-
 pus vita, ac mundum conseruet harmonia, quarum hæc
 à Deo, illa ab animæ prodire modò statuebatur: simi-
 lemq; quo ad id munus animum ipsi Deo non immeritò
 afferuisse Ocellus videtur, dum præpotenti huius im-
 perio, magnus; vel minimo illius nutu, paruus regatur
 mundus, & quem in hoc mundo locum Dens obtinet, hūc

Animus
 humanus
 Deo si-
 milis.

Seneca, ep.
 95.

in homine animus . & par quoque in lege ; si ciuitates ac
 familias respiciamus, viget ratio : vt enim harmoniam
 vniuersi Deus, sic ciuitatis concordiam lex præscribit, &
 μη ὑπαρχέσας ἀρμονίας καὶ ἐπόψιος θείας περὶ τὸν κόσ-
 μον ἐκ αὐτῆς διδάσκει συνεκκενῆ καλῶς ἔχοντα τὰ ἐγκαι-
 ροσμαιμένα. μη ὑπαρχέσας δ' εὐνομίας περὶ τὰς πόλεις
 ἐκ αὐτῆς διδάσκει τις ἀγαθὸς εὐδαίμων πολίτης ἡμῶν ἢ οὐκ ἐστίν.
 Hæc harmonia & diuina prouidentia circa mundum,
 non possent permanere adhuc recte se habentia in eo orati-
 onaria. & non existente recta legum constitutione in ciui-
 tate non posset quis bonus vel felix ciuis esse) & vti Deus
 æquo singulos amore prosequitur ita lex non inæquali
 cunctos vincit decreto, ideoque diuinum quidpiam illi
 quodammodo inesse videbitur, vt iure po. 1. 3. c. 16. dicat
 Aristoteles τὸν νόμον κελύειν ἀρχεῖν, δοκεῖ κελύειν ἀρχεῖν
 τὸν θεὸν καὶ τὰς νόμους. ὁ δ' ἀνθρώπον κελύειν, προστιθησὶ καὶ
 θάριον. ἢ τε γὰρ ἐπιθυμία τοῖσιν, καὶ ὁ θυμὸς ἀρχόντας
 διασέρπει, καὶ τὰς ἀριστες ἀνδρας. διὸ περ αὐτοῦ ῥέξεως νῦν ὁ
 νόμος ἐστίν. (qui mentem præesse iubet, videtur iussere Deū
 præesse & leges: qui autem hominem præesse iubet, adiungit
 & bestiam, libido quippe talis est, atque obliquos agit
 etiam viros optimos, qui sunt in potestate, ex quo inens
 absq. appetitu lex est.) Maximum verò inter vniuersum,
 ac ciuitates familiarque vigere discrimen obseruat au-
 ctor, quòd scilicet perpetua sit illius harmonia, nec vll-
 là vnquam intemperie conturbetur, harum verò breuis
 sit felicitas, & citissimus adsit interitus; cuius eandem
 cum doceat euentus esse causam, ac illius mutationis,
 qua entia hæc inferiora assiduè premuntur, non difficile
 profectò erit, vndenam ea prodeat dissimilitudo, inueni-
 re; interitus siquidem radix cum sit materia, vt monui-
 mus cap. 2. & 3. perpetuis obnoxia mutationibus, & ex
 opposito Deū primæui causam omnino sciamus immo-
 bilem

Hypodamus
 Thuriens
 de
 legibus.
 Diuina
 prouidentia,
 & lex
 comparantur.
 ἡμῶν
 εἰκόνα

Lex est
 mēs ab-
 que ap-
 petitu.

ἡμῶν
 εἰκόνα

ἡμῶν
 εἰκόνα

qua vniuersum gaude, eã quoq; seruat inconcussa in ciu-
 lem vero ac domesticam concordiam tuere perantitur tot
 subiectum mutationibus eiusdem principium: idem pa-
 riter de ijs proferendum rebus, quatum natura ortu pre-
 mitur ac interitu, quod scilicet ideo diuini permaneat,
 quia earum principium est materia omnis mutationis,
 passionisq; radix *superius c. 2. s. 3.* ideoq; impotens enti-
 bus ex ea constitutis immutabilitatem conferre: & qua-
 si perennis huius mutationis, quam natura materiae ad-
 scripsit, validam assignaturus causam, auctop subdit, eo-
 rum que oriuntur generationem esse salutem, materiae ex
 qua ea oriuntur; ac si innuat materiam sibi vindicare
 quod perenni sit obnoxia mutationi, indeq; ipsius natu-
 ram constitui: si enim illa ad formas potestatem in sua
 claudit natura, vt late *c. 2. s. 3.* dicebatur, & eas ortus ac
 interitus beneficio consequitur, inde illius quoq; salutem
 prodire erit asserendum, frustra. nulla si ueretur potentia,
 quae nunquam ad actum foret redigenda *1. cali 33.*
 Quoniam vero Ocellus illius entis meminit, quod perpe-
 tua passione ac mutatione prematur, illius quasi memor
 sectionis, qua vniuersum diuiserat *superius c. 2. s. 1. & 2.*
 monet id, quod semper mouetur, gubernare caelum scili-
 cet, vt *ibi* docuimus: id vero quod semper patitur, nem-
 pe inferiorem hanc partem semper gubernari, quod pa-
 riter innuisse videtur Aristoteles *meteor. 1. c. 2.* quo loci
 cum inferiorem hunc mundum contempleretur, dicebat
 ἔστι δ' ἐξ ἀνάγκης συνεχὴς αὐτὸς ἕτος τῆς ἀνω πορῆς, ὡς ἡ
 πᾶσα αὐτὴ τὴν δυνάμιν κυβερνᾶσαι ἐκείθην. (*est autem
 ex necessitate continuus quodammodo iste superioribus, la-
 tionibus, vt omnis ipsius virtus inde gubernatur.*) ideoq;
 illud subdit esse potestate prius, hoc vero posterius, quia
 facultates inferioris partis à superiori illa potestate pen-
 dent, & caelum diuinum quid dicit, (vt *c. 2. s. 2.* obserua-

uimus) ac rationis particeps, ratione scilicet intelligentiæ, quæ cælo motum confert, siue orbis ipsius formam verè eam esse, siue ei tantum assistere cœnsuerit: & utrūq; illud prædicatum cælo attribuisse videtur Aristoteles, qui & ipse cælum diuinum corpus dixit 2. cæli 17. & animæ præditum *ib. s.* 13. id verò quod passioni obnoxium est, ex opposito dicit esse genitum, ratione scilicet partium: ac præterea rationis expertus statuit, ac mutabile, cum illius peculiare videatur pati, ac moueri, vt alias abundè docuimus, quod certè animam ab hac vniuersi parte videtur excludere, quæ suapte natura motum con-

fert, ac proinde extrinsecum motum non accersit.

F I N I S.

AUCTORVM,
 Qui in hoc commentario libro laudantur, expli-
 cantur, aut emendantur Index, in quo li-
 tera P. numero præfixa Prole-
 gomena denotat.

Alberus Magnus. 229. 294.
 Thobias Aldinus 167.
 Thomas Aldobrandinus
 104.
 Vlyfles Aldrouandus 164.
 Alexander ab Alexandro 265. 295.
 explicatus 235.
 Clemens Alexandrina: P.
 M. Antonius 109. 110.
 explicatus 174.
 Alexander Aphrodisæus 306.
 S. Thomas Aquinas 93. 237.
 Archytas Pythagoreus 5. 6. 102. P.
 Aristophanes 3. 196.
 eiusdem Scholiastes 196.
 Aristoteres passim.
 explicatus 9. 19. 20. 25. 32. 43. 45.
 48. 54. 57. 58. 61. 65. 77. 88. 93. 108.
 117. 125. 156. 157. 188. 224. 242.
 256. 275.
 emendatus 158.
 Athaneus 227.
 Auerores P.
 Ausonius 196.
 Franciscus Baconius 79. 148.
 Caspar Barthius P.
 Thomas Bartholinus P.
 Bellonius 163.
 Iohannes Benedictus 106. 203.
 Baulus Benius 104.
 Rabbi Moses dictus Benmaimon. 296
 298.
 Boetius 94.
 Paulus Bolduanus P.

Augerius Busbequius 221.
 Marsilius Cagnatus 159.
 Calicratides Pythagoreus 266.
 Theodor. Canterus P.
 Bonaventura Cavaleries 21.
 Censorius. P.
 Corn. Celsus 306.
 Charoas Catanæus Pythagoreus 240.
 Cicero 27. 43. 117. 198. 244. 247.
 251. P.
 Claudianus 239. 279. 303.
 Clinias Pythagoreus 228.
 Clusius 161.
 Comelinus P.
 Crito Pythagoreus 105.
 Critolaus Peripateticus 54.
 Dalechampius 45.
 Danthes 220.
 Democritus 80.
 Diador. Siculus 201. 203. 291.
 Diogenes Laert. 5. 6. 14. 85. 191. 131.
 144. 188. 220. 287. 318. 346. P.
 Paulus Aegineta 287.
 Aelianus 220.
 Empedocles 28. 64.
 Sextus Empiricus 14. 27. 63. 156.
 292. P.
 Euripides 261. 265. 297. 304.
 explicatus 230.
 Euryphamus Pythagoreus 215.
 Eustathius Scholiastes Homeri.
 Dionysij 103. 106.
 Octavianus Ferrarius 297.
 Mars. Ficinus 132. 220.

I N D E X

- Thomas Fienus* 306.
Forestus 250.
Iacobus Gaddius 294.
Galenus 84. 229.
Galilaeus 22.
Gassendus 74. 164.
A. Gelius 287.
Hesiodus 14. 26. 49. 107.
Heraclitus 63. 212.
Hipodamus Thurinus.
Hyeroctes Pythagoraeus 8. 48. 86. 95.
 103. 131. 216. 253. 262. 341. P.
Hyparchus Pythagoraeus 294.
Homerus 102. 125. 149. 161. 258.
 explicatus 80. 102.
Horatius 84. 222. 316.
Iamblichus Pythagoraeus 216. 229.
 244. 249. 270. 273. 277. 279. 280.
 289. 295. 305. 307. 311. 317. 341. P.
 emendatus 299.
Iosephus Habreus 234. 235.
Isocrates 50. 55.
Silius Italicus 5.
Iuuenalis 236. 249. 258. 266. 283.
 313. explicatus 14. 296.
Henr. Lindenbrogius P.
T. Linius P.
Lucanus 197. 204. 292.
Lucianus 22. 242. 304. P.
Lucretius 15. 20. 32. 35. 57. 78. 94. 126.
 159. 202. 203. 205. 221. 238. 250.
 263. 264. P.
Macrobius 196. 198. 215. 240. 295.
Manilius 2. 4. 28. 36. 51. 102. 153.
 188. 197. 242. 244.
Ald. Manutius P.
Ant. Marcellinus 148.
Andreas Marianus 339.
Martialis 73. 244. 262. 266.
 explicatus 158.
Melissa Pythagoraea 272.
Mercurialis 279.
Mercurius 122.
Paulus Iosephus Meronius 315.
- Michael de Montaigne* 286.
Vincentius Montecaluis 48.
Auctor libri de mundo 40. 104.
 quis fuerit queritur *Ibid.*
Io. Hurdus 149.
Ludovicus Nogarola 7. 31. 54. 156.
 171. 178. 183. 187. 319. & seqq. P.
Vincentius Nogueira 296.
Nomius 71.
Origenes P.
Onidius 17. 26. 57. 94. 113. 122. 136.
 148. 155. 159. 164. 180. 203. 211.
 219. 230. 292. 293. 296. 304.
 explicatus 85.
Franciscus Patritius 105. 118. P.
Peireskius 72. 163. 164.
Perfius 316.
Philo Iudaeus P.
Philolaus 60.
Photius 226.
Franciscus Piccolomineus P.
Io. Picus P.
Pindarus 48. 149. 203. 343. P.
 explicatus 106. 204. 287.
Pythagoras 6. 39. 85. 103. 131. 253.
 261.
Plato 4. 13. 40. 46. 85. 95. 114. 132. 149.
 175. 198. 199. 219. 222. 249. 272.
 304. 310. 312. 313. 314.
Plantus 271.
Plinius 22. 45. 70. 164. 219. 249. 283.
 318. P.
Plinius Iunior P.
 explicatus 244.
Plutarchus 8. 12. 39. 80. 101. 113. 115. 1
 125. 203. 206. 230. 245. 251. 252.
 266. 277. 289. 293. 294. 298. 303.
 304. 312. 313. 316.
 explicatus 293.
Porphyrus 27. 249. 295.
Simon Porcius 162.
Cyrus Theodorus Prodrromus 183.
Calius Rhodiginus 84. 286.
Io. Rhodius 231.

A V C T O R V M.

Cl. Salmafius 164.
Scaliger 163. 216. 238. 288.
Seneca 27. 74. 80. 172. 129. 258. 312.
 315. 344. P.
Seneca Tragicus 234. 292.
Daniel Senertus P.
Simplicius 226.
Sinesius 80.
Gulielmus Boyer. P.
Ael. Spartianus 212.
Srobans 60. 85. 126. 139. 190. 196.
 261. P.
Strabo 292.
Suessanus 216.
Corn. Tacitus 219. 288.

Theages Pythagoraeus 105.
Theognides 310.
Thuanus 161.
Tibullius 122. 227.
Timaeus 6. 12. 16. 114. 126. 137.
Tiraquellus 250. 263. 266. 283. 292.
Phlagentor Trallianus 22.
Velleius 102. 311.
Tanus Vitalis 26.
Virgilius 18. 89. 148. 197. 275. 289.
 315. explicatus 312.
Vrbanus VIII. 44. 194. 272. 283. 311.
Xenophon. 84. 263. 271. 277. 286.
Zabarella 156.

RERVM MEMORABILIVM INDEX.

A			
A	Ccidens est entis ens.		
	pag.	31	
	Accidentia vniuersi ad-		
	ditamenta	39	
	relatiua maxime mutabilia	32	
Actio	quid significet	16	
Actio	an inter contraria, vel similia.		
	pag.	121	
	est compositi non formæ	128	
Adolescentes	omnia scire non de-		
	cet	282	
	ante 20. annum à Venereis prohi-		
	bendi	293	
	spe gloriæ maximè excitatur	313.	
	ijs quam vtiles proborum amicitia		
	pag.	315	
Aere	an nutriatur chamæleon.	161	
	& seq.		
	aer respiratum cur hyeme dense-		
	tur	71	
Ætatis	humanæ gradus	17	
	ætas quomodo in plantis	77	
	ætatum numerus 81. &	84	
	mores ibid. &	263	
	ætati vnicuiq; cur amicitia vtiles.		
	pag.	82	
	fora propria apud Persas assignata		
	pag.	84	
	ætates cum anni temporibus col-		
	latæ	85	
	in ijs quomodo circulus	87	
Æternitas	qua ratione insit coniu-		
	ptibilibus 61. & seqq.	66	
	qua ratione in homine, & cæteris		
	animalibus	75	
	an insit vniuerso, vide in verbo		
	Vniuersum.		
Agentia inferiora	omnia an gene-		
	rent in se ipsis	191	
	Alexâder Persas docuit à matribus		
	abstinere	293	
	Alimentum generatricis facultatis		
	obiectum	301	
	Alteratio quid 121. eius causa con-		
	trarietates	123	
	Amantium iuramenta irrita	227.	
	Amicorum dissidia cur acerba	265	
	Amores coniugum prole carètiùm		
	citius euanescent	230	
	amoris vis	239	
	amor coniugū sit temperatus	304	
A^{vem}os	quid	209	
Anima	quomodo quaternario, &		
	denario constituta à Pythagoreis		
	pag.	9	
	ignis credita à plerisque 80.		
	animas in aqua occumbètiùm in-		
	terire veterum quorundam sen-		
	tentia, ib.		
	eius diffinitio tradita ab Arist. ex-		
	plicatur	198	
	transmigratio excluditur	122	
	in quæ animalia fieri crederetur.		
	ibid.		
	politicum inuentum	123	
	anima vitæ causa	340	
	humana Deo similis	344	
Animal	cur aere egeat	44	
	ad generadum cur procliue	77. &	
	pag.	276	
	aliquid an in igne, & glacie	157	
	nullum igne, vel aere nutritur	160	
	animalium quorūdam inedia vn-		
	de	162	
	animalia dum generant sūt quo-		
	dammmodo vnum	193	
	ex putri quomodo generetur	211.	

- omnia cur corruptibilia 223
 Antiperistasis quid sit 78
 qua ratione contingat 79
 Antipodes antiquis non ignoti 220
 Apellis linea in palatio Cæsarij 318
 Apes cælas hexagonas efformant,
 & cur 230
 Appetitus cuiuslibet motus prin-
 cipium 233
 Apollo cur dictus $\lambda\omicron\xi\upsilon\alpha\varsigma$ 196
 Aqua quomodo concretat 156
 & aer cur elementa media 166
 reliqua vide in v. Elementum.
 Aristoteles præcorum scripta flammis
 non aboleuit 144
 non meminit Ocelli 145
 cur ab hoc differat in numero qua-
 litatum ib.
 ut rite exponatur quid obseruan-
 dum 156
 Astrologi quomodo mores hominũ
 conijciant 237
 Auctor quando fiat 17
 Auctorum sententiæ, quomodo ex-
 plicandæ 213
- B
- B Arbari connubia cum matre, fi-
 lia, & sorore permittebant 292.
 & seqq.
 Bruta agunt propter finem, & qua-
 ratione 230
 non semper concubitus expetunt
 pag. 240
 magis accommodata naturæ, quàm
 hominibus 245
 in ijs exempla concubitus vetiti e-
 iuitati 294
 eorum ptoles cur magis sanitatis
 particeps quàm hominum 307
- C
- C Alidum, & frigidum cur actiua
 qualitates 135
 eorum conditones, & natura, ib.
 Cato eiecit Senatuum virum, qui v-
 abat
- xorem præsentem filia fuerat oscu-
 latus 298
 Causa generationis quæ, & vbi 97.
 99. 189. & seqq.
 genera causarum 98
 causas primas speculatur philoso-
 phus 99
 eadem causa per accidens producit
 contraria 114
 causa efficiens quænam 190
 vniuersalis & particularis distin-
 ctio, necessitas, & ratio ib. & seqq.
 finalis præcipue spectat ad physi-
 cum 213
 Chamæleontis lingua 162
 anatome 163
 chamæleon edit, & bibit ibid.
 frequens apud Cairum ibid.
 colores rerum an induat 164
 quomodo æqualis crocodilo dica-
 tur à Plinio ib.
 inedia tolerat, ib.
 chamæleon herba, ib.
- $\chi\upsilon\alpha\mu\iota$ quid 287
 Cini interulam non gestabat 297
 pudenda duplicato pallio tegebatur
 ibid.
 Circulus omnium mensura 67
 in ætatibus qua ratione detur 87
 est in ortu singulorum entium, b.
 caret principio, & fine 92
 Ciuis non debet se suum, sed ciui-
 tatis æstimare 257
 Ciuitates Deo gratæ 244
 ciuitas quid sit 247
 quænam beata 257
 illi, quæ præcipue necessaria 258
 eius felicitas pendet ex recta pue-
 rorum, & mulierum institutione
 pag. 271
 ciuitates propter quid instituntur 342
 populo si abundant difficile con-
 seruantur ib.
 $\chi\upsilon\alpha\mu\iota$ de quid 286

- Calibatus apud veteres damnatus, pag. 244
 Cælum extra nihil est 40
 à celis motrices intelligentias excludentium sententia 46
 eorum motus, qualis 64
 cælum cur Deorū sedes 65. & 107.
 eius conditiones 104. & 105
 cur ad rerum ortum necessarium pag. 191
 cur celos Deos antiqui crediderint & an recte 198
 cur cælum dixerint *alibi* ibid.
 cælum inferiorem partem gubernat 224
 diuinum & rationis particeps 347
 anima præditum 348
 Cognitio omnis an bona 282
 Color, an act u color sine lumine 44. & 45
 nō est adæquatum visus obiectū 47
 Commentarius quæ præxigat. P.
 Compositum solum verè est substantia 127
 agit 128
 generatur & interit 129
 Concordia regit ciuitates, ac domos.
 Concubitus habendus nō voluptatis, sed prolis gratia 225. 231. 241. 245. & 254
 in eo cur voluptas adita à natura pag. 229
 cur misceantur corpora 230
 in puerili ætate prohibetur 273. & seq.
 frequēs damnatur 281. & 285. morborum causa 250
 illius numerus à Solone, & à Regina Aragonū præscriptus, qui 286.
 in tenera ætate adhibitus, cur ad libidines excitet 288
 rarus quam utilis 289
 cum quibus prohibitus 290
 in locis sacris, & publicis damnatus 295. & seq.
 victum salubrem, & mentem tranquillam exigit 300
 à perturbationibus, & curis vitatur 305
 reliqua vide in v. Venerca Matrimonium, Nuptiæ.
 Consanguinitas vsque ad 4. gradum cur perseueret 294
 inter consanguin. lites pessimæ 344
 Contentio inter homines eiusdem artis 107
 quæ ratione sit in mundo. ib.
 Contrarietates generationis principium 119. & seq.
 earum opus 120
 mutuo non immutatur 137. at bene contraria 138
 hæc cur simul non maneant 187
 Corpora tantum entia dicebant veteres 130
 prima vide in v. Elementum.
 differentia eorum in priores, & posteriores diuiduntur 140. & seq.
 corpus animæ sepulchrum 1343
 Κόσμος quid significet 39
 Dæmones ubi 215
 an noti peripateticis 216
 Denarius numerus qua ratione constituitur 8
 ex eo quomodo corpora consent apud Pythag. ib. quomodo anima pag. 9
 Deus vniuersi supremus finis 48
 an efficiens illius causa iuxta peripateticos ib. & 238
 vnus penes philosophos, & cur plures Deos aliqui asseruerint 49. & 102
 ex nihilo omnia condidit 94
 omnia conseruat. ib.
 cur vniuersum condiderit 95
 vniuersum moderat. 102. & causa 141 vnde

vnde <i>μολπα</i> dictus	104	pag.	165
est vbique	212	eorum ordo & situs	151
eius sedes cur cælum 65. &	107	immutantur manentibus sym-	
inter ipsum; & viros bonos amici-		bolis qualitatibus 171. &	179
ria	258	in eorum vnoquoq; latent cæ-	
Diuitiæ quàm vtilis P.		tera	175
philosophum non dedecent; & ad		cõtrigita cur semper in vna qua-	
falicitatem necessariæ P.		litarum cognata 183. &	184
Domus quid	247	Ens ex non ente nequit fieri 13	
domestica exempla maximè coru-		&	57
punt adolescentes.	249	omne ex se sibi vindicat quali-	
Dorica dialectus cur Pythagoræis		tatem, quam alijs primò cõfert	
familiaris P.		pag.	54
Δία quid	7	quomodo ex ente, & in ens re-	
quid penes Pythagoræos	8	soluatur	14
Dicitationes semper excludendæ, &		Επεὶ quid	68
cur	201	Epicurus cur factus fuerit philo-	
E		sophus	14
Ebrietas à concumbente euitada,		sobriè vixit. ib.	
& cur	302	Essai non concumbebant cum v-	
ebrij vt plurimum infecundi	303	xore pregnante	234
filios dementes generant	304	precipui castitatè seruabant	235
Educatio patris intemperantis cur		Exsiccatio an prodierit à calore vel	
mala	250	frigore quomodo cognoscatur	
filiorum parentibus præscribitur		pag.	146
308. & seq.		F	
recta quam vilis 311. &	312	Fabris abstinendum quid signi-	
ciuium insensa tyrranis. ib.		ficer	286
Εὐχρηστος quid significet	13	Familie recte institutæ quam vti-	
Εὐχαρίστητος, & μολπα quid differant	103	les Reipub.	267
Elementa mutuo immutantur	70.	earum finis est ciuitas	269
139. 173. 175. 180. &	185	concordia conseruantur	344
Superiora se habet vt forma ad in-		sunt pusillæ respúblicae ib.	
feriora. ib.		per quid constituantur ib.	
quæ ratione æterna	71	Fatum quid sit 101. &	103
eorum circulus 83. mutuus ordo	50	Felicitas sita est in cõtemplatio-	
numerus	124	ne. P.	
cur substantiæ hic dicantur	126	Femina mari debet obedire	265.
cur 4. apud Peripateticos	131	ipsi lex sit voluntas viri	272
cur apud Platonicos	132	vbi ter pepererit, non amplius	
eorum qualitates 147. & seq.		augetur.	288
quanam habeant excessum quali-		Filij cur <i>νομιμία</i> apud Eurip.	230
tatum	151	ustrum ministrum	244
quanam extremi & medij ratione		cum incõtinētia geniti cur im-	

I N D E X

- probi & infelices 248. & seqq.
 in filijs parentum scelera an plectat
 Deus & cur ibid. 300
 matrimonio an vincendi 266
 relinquendi veluti nostri successores
 in diuino ministerio 272
 cū filijs concubitus prohibetur 290
 in ijs diuersa dispositio e diuersa
 temperie, & alimento parentum,
 pag. 302
 sapientum cur plerumq; insipientes,
 & è conuerso 310
 reliqua vide in v. Puer.
 Finis est cuius gratia 77
 Fontes vnde 79
 Forma exigit materiam propriā 122
 non generatur, nec corumpitur 128
 nunquam præcedit compositū 129
 accidentalis propriè nõ dicitur esse
 in loco 129
 est immobilis 138
 continet, materia verò cõtinet 340
 G
 Generatio est nature terminus 77
 vbi sit, & vbi illius causa 96. &
 seq.
 qua ratione aterna 97
 illius principium cõtrarietates 119
 generatio simpliciter, & secundum
 quid 130
 an semper fiat in alio 192
 aterna apud Ocellum 200
 cur à natura instituta 234
 cur omnium operum maximè na-
 turalis 236. & quibus 275
 appetenda propter bonum publi-
 cum 256
 in se, & in alio qua 190
 Genitum omne est corruptibile 12
 quibus subiaceat mutationibus 15
 Gloria quàm experatur 313
 Gorgonis facie quid significatū 296
 Graue, & leue primis corporibus in-
 sunt 142. & seqq.
 Græcia aliàs fuit, & aliàs erit barba-
 ra 222
 eiusdem calamitates ib.
 H
 Harmonia continet mūdum 340
 non fit ex motu calorum 341
 Hebreis concubitus prohibitus in
 locis, in quibus folet liber aliquis
 S. Scripturæ 296
 in loco aperto 298
 permixtus tantum nocte lucernis
 extinctis ib.
 Homerus laudatus à Velleio 102
 eius catena quid allegoricè ib.
 Homo in se continet mūdum, ac
 imaginem Dei
 eius præstantia 5
 vita describitur 17
 Eius cordis augmenta, & decre-
 menta penes Aegiptios 22
 vita ultra 100. annum ibid.
 homines è terra primò prodijisse as-
 ferentium sententiā 29. 202
 ipsi cuncta feruunt 43
 homines durum genus 155
 aeterni apud Ocellum 214
 viuentium præstantissimi 215
 homo paruus mūdus 226
 in quo differat ab alijs animalibus
 in concubitu 229. de quo vide in
 v. Concubitus
 cur quolibet anni tempore ad Ve-
 neream promptus 239
 Deus mortalis 242
 ad bonum vniuersi dirigitur ibid.
 & seqq.
 pars domus & ciuitatis 243
 solitarius aut Deus, aut bestia 247
 omnium animalium in concubitu
 maximè dissoluitur 249
 optimus, & pessimus animalium 253
 eruditus cur aliquando maximè
 scelestus ibid.
 primi coitus ipsum parit 283
 Ho

Homines studiosi imbecilles sto-
macho 306
spectatores rerum caelestium. ibi
natura ipso gloriatur P. 307
Humidum, & siccum passivæ quali-
tates, cur 135. & 136
eorum conditiones ibid. 135

Ignis generatur quibusdam lignis
attritis 70
sphærica figura potius præditus,
quàm pyramidalis 148
cur acutus dicatur ib. & sequi
qua ratione ynà cum terra habeat
excessum qualitarum 154
est excessus calidi, sicut glacies fri-
gidi 155
in ipso an orientantur, & vivunt ani-
malia 159

Tam quid 116
Iaco ntenens quis 248
Imperantia quid ib. 248
Intellectus habitus qui, & quot 8
Inter tus duplex causa 61
reliqua vide v. Generatio, & Ortus.
Invidia summis adnascitur P.
Isthmus quid 106
vnde dicitur ib.

Labor maxime cõfert adultis 277
Laborate simul mète, & corpo-
re impossibile 278
Lapides quomodo generentur. 72
figuras proprias cur sibi vindicent
pag. 73
lapidescentium causa 74
Lex concordiam conservat in ciui-
tatibus. 343
legis opera, ibid. 343
earum præstantia ibid. 343
mutationes semper perniciose 346
leges vnde lædantur ibid. 346
aranearum telis cur similes ibid.
legulatores primò insunt puero-

rum educationi 312
Libido inopia parens 250
Licurgus cur virgines sine dote nu-
bere voluerit 273
de qua exercitia virginibus iniunxe-
rit 276
cum sponfa virum furtim congrè-
di mandavit 286
Lites quàm molesta P. 286
Ludi quàm pueris præscribendi 277
Lumen an conferrat colori, quid sit
actu color 287
non habet corpus 287
Luna isthmus inter mortalitatem, &
immortalitatem 286
cuius varij effectus 287
illi cur femineus sexus attributus
sibi. 287

Malus nemo sponte 249
Manuchodiatam in aere sem
per vivere est falsum 61
Mare terræ sudor apud Empedo-
clem 64
Materia ortus, & interitus expers 58
qua ratione per accidens oritur, &
intereat ib. 58
propriè mutatur, nõ verò forma 98
communis est ijs, quæ inuicem a-
gunt, & pariuntur 99
illius proprium est pati 100
natura, & conditiones illius 110
quomodo tactui inserviat 112
cur dicta *inuaçiv* 113
varia illi nomina indira 114
quomodo cognoscatur 117
mutationis radix 134
Salus eorum quæ ex ipsa generan-
tur 347
Matrimonium vctularũ quale 262
quæ exigit 271
discors perniciosum, ib. 271
qua arte contrahendum 284
inter consanguineos prohibetur,
&

- & cur 293
 Reliqua vide in v. Nuptiæ. 120. k
 Medij natura 167
 Μεταβολή unde dicta 98
 Μετάρσιον quid 206
 Mixtum quando generetur 123
 Μόρτα quid 101
 Quid differat ab εὐμαρτέν 103
 Mors naturalis, & violenta quæ 61
 in aquis cur Achilli inuisa 80
 non est timenda 109
 Motus naturalis, & violentus qui 18
 naturalis in fine, violentus in prin-
 cipio cur velocior 19, & seq.
 quæ proportione uterq; augmenta
 recipiat 21
 circularis solus regularis 65, æter-
 nus, & continuus 92. qui verè v-
 nus 66
 est in seiecto, non verò in forma. 138
 pag. 138
 mouere, & agere, moueri, & pati
 valdè differrunt 224
 Mulieres quædam in ediam tolerarūt
 singularè 161. & quæ ratione 162
 vni iunctæ steriles, alteri verò fa-
 cundæ 264
 duas tantum horas bonas habere
 dictæ 271
 quid agere debeant, vt viris placeat.
 pag. 272
 facilius pariunt, & vtero gerunt af-
 suetæ laboribus 278
 ijs prægnantibus diurnum iter ad
 templa ab Arist. præscriptum 278
 earum communiõ daminatur 295
 Mundus cui κόσμος dictus 39
 quomodo animi apud Platonicos
 & cur sine sensibus 40
 inter patium, & magnum mún-
 dum viget proportio 226
 Reliqua vide in v. Vniuersum.
 Mutationes rerum, quæ oriuntur,
 quæ, & quot 15, & seq. 297
- earum principium contrarietates
 120. k
 elementares vide in v. Elementum
 mutatio per μετακλίσι quæ 183
 facilior in habentibus symbolū 185
 N
 Naturæ definitio tradita ab A-
 rist. explicatur 108
 Nix cur minus frigida quàm glaciẽs
 pag. 158
 an in ipsa oriuntur vermes ib.
 Nomina pleraquæ rebus à fluxu cur
 imposita 199
 Numeri quomodo rerum principia
 penes Pythagoreos 8
 cur in ijs non sit progressus ultra
 denarium ib.
 Nuptiæ semper cum paribus cõtra-
 hendæ 259, & seq.
 cum imparibus contractæ discor-
 des, & facillè carent filijs 264
 infelices maximè vbi adist discor-
 dia 265, & 271
 pueris cur prohibita 275
 Reliqua vide in v. Matrimonium, &
 Concubitus.
 O
 Cellus Lucantis quæ opera scrip-
 serit 318. P.
 laudatur P.
 eius propositum in hoc opere 4. P.
 methodus 3
 fuit Pythagoræus. P.
 Platonem, & Arist. etate præcessit. P.
 Pythagoræ auditor P.
 an Douicè sua opera scripserit P.
 Olympica pauci ijdè viri, & adole-
 scentes victores 276
 Opinio quid 7.
 quomodo ternario comparata 9
 Oppositio nunquam darur inter ve-
 ras propositiones 93
 Oracula vnde prodirent 204
 consulentes cur Deos orarent ib.
 ora-

oraculum Delphicum ib.
 eorum sacerdos cur casta 205
 cur defecerint ib.
 Ordo vniuersi immutabilis, & quo-
 modo in parte sublunari 35, & 36
 est natura sensibiliu.
 Ortus quomodo Arist. æternus 57
 naturalis, & violentus 61
 vnus, est interitus alterius 109
 ortus, & interitus sunt mutationes
 pag. 66
 quid sit 12, & 16
 eius causa 97
 reliqua vide in v. Generatio.
 P^{at}ris quid significet 34
 P^{at}ris Passiones, & dispositiones quo-
 modo differant 121
 Patrum scelera an Deus puniat in-
 filijs, & cur 248, & cur principes
 id præsent 251
 ijs quanta victus habenda cura 302
 filiorum educatio præscribitur 308,
 & s. q.
 patres in educatione filiorum aua-
 ri reprehenduntur 313
 Philosophia exigit considerationem
 rerum naturalium, & experimen-
 torum 2
 quam methodus philosophica ib.
 recentiorum cur plerisque inuisa ib.
 Peripatetica quomodo procedat 3
 philosophi horologijs similes 171
 eius laus P.
 in philosopho eloquentia grata, nõ
 verò necessaria, P.
 Physiognomia an vana 249
 Pythagoræ familiaris ib.
 Pythagoræ nomen quid significet 26
 Pietas respicit honorem Deorum 228
 Pisces quomodo ex omni 45
 cur ijs data branchia 47
 Pyramides vnde dicta 148
 Pythagoræ sententia de rerum prin-

cipijs
 prouidentia Dei nota 48, & 101
 sententia de transmigratione animarum
 eueritur 122
 sectatores numeros, & figuras con-
 siderabant 188
 aerem, aquam, terram, & ignem
 elementa dicebant, ib.
 quæ causa nota 190
 Pythagoras primus obliquitatẽ 20-
 diaci obseruauit 196
 apud Ouidium 219
 mundum, & globum terræ spheri-
 cum, & in hac antipodas esse do-
 cuit 220
 à paucis animalibus abstinit, &
 fabas comedit 287
 cur cõcubitus in locis sacris pro-
 hibuit 297
 Dorice scripsit, P.
 eius sectatores ex notaphia erige-
 bant deserentibus philosophiam
 P.
 Plato Democriti scripta voluit cõ-
 butere 144
 Pluuia quomodo fiat 70
 Plumbe i mucrones sagittarum li-
 quefacti in aere 148
 P^{ri}ncipia quid
 Politicæ nomen complectitur ethi-
 cam, P.
 Populus cur græce 263
 Principes priuatis oportet esse me-
 liores 55
 Principia non sunt vnũ 167
 vnicuique rei quantum conferant 270
 Protagoræ sententia afferentis, verum
 esse quidquid videtur verum, ex-
 platur 198
 Pueri a Venerorum vsu exc. uen-
 di 273
 ac puellæ inuertiendi exercitijs 276
 à vehementi labore cur remouen-
 di ib., & seq.

qui ludi ijs præscribendi 277
 qui victus exhibendus 279
 à seruorum conuictu, & ab obscæ-
 nis remouendi 283
 quousq; à Venereis prohibendi 283
 quo anno disciplinis, & laboribus
 adiuuendi 310
 eorum corpus s. anno dimidiū ma-
 gnitudinis futuræ occupat 310
 educatio traditur. ib. & seq.
 Pulli in Aegypto, quomodo nascan-
 tur 45

Quæsitum primū de vnoquoq; 4.
 Qualitates actiue, & passiue
 recensentur 133. & seq.
 actiue cur dicantur causæ 134
 in primas, & secundas diuiduntur 140
 tangibiles quæ & quot. 141. & 142
 earum definitio 143
 secundæ quomodo prodeant à pri-
 mis 143
 differentia numeri earum penes
 Arist. & Ocellum 145
 vniuscuiusque elementi communes
 & propriæ 169. & seq.
 omnes an insint elementis in sum-
 mo 172
 Quaternarius in omnibus reperitur
 pag. 86

Reges vnde 247
 Regressus ad idem numero an
 detur 88
 Rerum pub. interitus causæ 61
 Respiratio quomodo fiat 47
 Romæ antiquum decus 26
 10000. pondo aranearum Helioga-
 balo allata 112
 Romana: mulieres sacra Bonæ Deæ
 facturæ quam castæ 296
 cur in nuptialis lunonis sacro victi-
 ma abique felle consecra retur,

Sacerdotia ijs non committenda,
 qui vilibus exercitijs se immisce-
 rent 228
 Sacris operam daturi apud Ethnicos
 à Venereis abstinebant 295
 sacris in locis concubitus vetiti. ib.
 Sapientia humana inanis 94
 Sapiens cur Deo amicus 259
 Scientia quid, & quomodo sit dua-
 litas 9
 an vtatur principijs cõmunibus 25
 scientifici principij natura 232
 quom. dicatur aliquādo praua 282
 Semen est excrementum vtile 89. 301
 in homine quando perfectè prolifi-
 cum 284
 virile, quando sterile, vel infæcun-
 dum 303
 dormientib; cur facile profluat. ib.
 femina necesse est cõcurrere, vt ge-
 neretur fetus. 306
 Senectus vitæ hyems 85
 senes à nuptijs arcendi 284
 Sesus cur quaternario diceretur re-
 spondere 9
 obiecta ministrat intellectui 32
 in quo differat ab intellectu 45
 sensibile proprium quale. ib.
 Heracliti de sensu sententia 63
 sensus iudicium dimittere est in-
 firmas intellectus 155
 Sicum vide in v. Humidum. 189
 Similes quid 67
 Simile non patitur à simili
 an actio sit inter similia. ib. 121
 Sol rerum parens cur dicatur 194
 solis circulus. ib. 194
 Somnus quomodo fiat 162
 Sophistam non philosophum decet
 summa verborum cura. P. 290
 Sororis cõcubitus, phibitus, & cur 290
 Stratonice ebria ad concubitus Cõ-
 habum inuitat 304

R E R V M.

T Angibiliū qualitātū diuifio 142	Vefta cur virgo 159
in tactu acutu, & obtufum 150	Vinum intimos animi fenfus depio- mit 204
reliqua vide in v. Qualitates.	Visus qua ratione fiat 157
T emperantia quid 227	Vita quomodo cōtineat corpus 340
inter coniuges defideratur ib.	Viuentium generatio aterna apud Ocellum 200
an fit in gultu. ib.	quo perfectiora, eo magis organica pag. 233.
T ēpus cur dicatur caufa corruptio- nis, non verò generationis 33	Vniuerfi partes quæ 5. 39. 41. 100
Terra quo pacto rotunda 27	atērnitas probatur 10. & feqq. & 206. euertitur 92
puncti inftar in ordine ad vniuer- fum. ib.	cus pofitionis primus auctor O- cellus 12
quo pacto habeat exceffum quali- tatum 154	partium mutationes 25
ex ea homines ortos afferentium. fententia 203	ortus & interitus quid exigat 27
vniuerfa non immutatur, fed folū eius partes 216	vniuerfum femper idem 28
terræ motu in Aſia 12. vrbes difie- ctæ 218	pluries genitum qui fenferint. ibid. non regitur cafu. ib.
terra extra columnas Herculis an- tiquis ignota 219. & feqq.	illius ordo immutabilis 35
T hrasibulus nepotē delicijs immer- git, vt regnum ei eripiat 311	natura, & nomen explicantur 37. & 49
T yranni abhorrent rectam ciuium educationem. ib.	quæ in eo funt, omnia ad ipfum or- dinantur 41
T ōtum quid fignificet 261	& inuicem connectuntur 50
T otum quid 5. & 40	ab eo omnia pendent 53
V	Vniuerfum eſt ſphæricū 92. & cur pag. 95
V aporibus aſtra nutriri afferen- tium ſententia 27	quæ partes ipſi coexiſtant 207
V enereorum delectatio vnde 227. & pag. 286	illius conſeruatione per generat. in- qualibet entium ſpecie 238
quo tempore homini Venereorum vſus permittendus 285	ab omnibus partibus expetita 242
immaturus corpora augeri prohi- bet 286	inter ipſum, ac ciuitates diſcrimen pag. 345
illi maxime idoneus quidam habi- tus 303	eius partium altera ſemper guber- nat, & altera gubernat, & quæ 347
reliqua vide in v. Concubitus.	Vnum omnia eſſe afferentium ſentē- tia 126
V entus quid 209	Z
V ermes in niue an oriantur, & viuāt. pag. 158	Z odiaci vtilitas. 194
	Z odiaci enumerantur 196
	Z odiacus quid conferat rerum or- tui. ib.

F I N I S.

Zz

V. D. Ludouicus Modronus in Metropol. Bonon. Penitent.
pro Eminentiss. & Reuerendiss. D. D. Card. Ludouisio
Archiepisc. & Principi.

Imprimatur. F. Benedictus de Verona Lector, & Vicarius
S. Inquisitionis Bonon.

Registrum.

a b c A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq

Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Omnes sunt Duerniones, prater Tt & Zz, qui sunt semifol.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

ERRATA.

Pag.	Linea	Errata	Correctio
		<i>In Prolegom.</i>	
5	5	vnaminis	vnamimis
9	13	eruditie atenus	eruditi catenus
14	28	arlebitratus	arbitratus
ib.	30	ceberrima	celeberrima
16	27	maio-	maior
		<i>In Commentario.</i>	
17	3	la-è	latè
60	32	potenitor	potentior
64	31	eamdem	eadem
110	1	inorbe	in orbe
111	33	conficiuntur	conficiuntur
113	9	deo	ideo
115	24	aera	aerem
131	26	Pythagoreas	Pythagoras
136	30	de ortu 8	de ortu 6
137	4	dito	dico
142	30	æ	hæ
149	9	vehemente	vehementer
156	26	Adde versionem. f. <i>Zoophita, qua in canini- nis videmus</i>	
159	4	fin	sint
162	8	bames	fames
163	26	Chamæleontem	Chamæleonte
164	18	lacetteq;	lacerteq;
200	1	Adde Caput tertium	
224	33	Adde Finis partis Physicæ	
236	29	tributus, vt	tributus est, vt
ib.	30	æam	nam
245	15	librum	librorum
259	8	duebatur	dicebatur
271	1	insisteret inde	insistere, vt inde
295	31	expelleret	expelle, e
347	1	gaude	gaudet